Ketabton.com

د اقتصاد لکچرنوټې

د هغو کسانو لپاره بنه لاربنود چې غواړي، په ماسترۍ امتحان کې کامیاب او یا د اقتصاد په یو څه ماهیت ځان پوهول غواړي.

JULY 28, 2022

WWW.YAREDUCATIONALCOMPANY.COM
Afghanistan,Nangarhar,Chaparhar,Dawlatzai

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

http://photoshop20.ir

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

فهرست.... 2
د پيل خبرې.... 3
ډالی.... 4
مننليک.... 5
د اقتصاد عمومي معلومات.... 6
کاروبار پيژندنه.... 7
کوچنی اقتصاد.... 7
لوی اقتصاد.... 22
عامه اقتصاد.... 29
احتمالات.... 34
د بشري منابعو مديريت.... 35
منطقوي (سيميز)اقتصاد.... 51
تهيه او تدارکات.... 58
بررسي او کنټرول.... 62
ستراتيژيک مديريت.... 68
تمويل.... 75
مالي محاسبه.... 82
مالي مديريت.... 103
کويک بوکسquick books.... 109
د مصارفو سنجش.... 110
اقتصادي سياستونه.... 113
د عامه مالي چارو بنسټونه.... 125
احصايه.... 137
نړيوال اقتصاد.... 142
د نړيوال اقتصاد دوهمه برخه.... 147
اسلامي اقتصاد.... 156
بريښنايي تجارت.... 156
عامه بودجه.... 166
بودجوي سياست.... 180
بودجوي سياست بله يعني دوهمه برخه په لنډه توګه.... 186
مارکيټينګ (بازارموندنه).... 190
پولي(پيسو) اقتصاد.... 200
سټندرډ.... 206
د اقتصادي پرمختيا تيوري.... 211
پانګه اچونه.... 221
منجمنټ(مديريت).... 223
اداره.... 234
بانکداري.... 236
د تشبثاتو مديريت.... 242
د څېرنې ميتودولوژي.... 251

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پيل خبرې

ددې ليکنې ليکل مې د شوق او ضرورت له امله وه په دې معنا چې شوق مې داوه غوښتل مې يو اثر وليکم او ضرورت مې داوه چې هيله مې درلوده چې کله مې اړتيا پيداشي چې زه په خپل بخش کې يو موضوع وپلټم نو بايد چې نژدې او په خپل موبايل يا کمپيوټر کې په اسانۍ سره يې پيداکړم ، انګيزه يې داوه چې يوه ورځ ما يو امتحان لپاره څه خلص نقاط د کتاب نه راټول کړې وه ، نو هغه مې يو ټولګيوال ته وښودل هغه راته وويل دا د ځان سره ساته په راتلونکې کې به دې په کار شي نوماهم داسې وکړل او د هرکتاب نه به مې چې خلص نقاط اخيستل هغه به مې په يو څو ورقو کې رالنډول او دامتحان لپاره به مې لوستل او ددې کتاب نوم ځکه (د اقتصاد لکچر نوټې) ايښودل شوی دی چې ددې کتاب زياتره برخې د استادانو لکچرنوټې دي . هره ليکنه کمی لري دا چې انسان فطرتا کمزوری پيدا شوی دی نو له مخکې يي بخښنه غواړم او له تاسو هيله چې د لاښه والي لپاره يې رانه مشورې ونه سپموی.

په درنښت يارمحمد شيرزی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

ګرانې نیا جانې، او خپلو خوږو زیارکښو، مینه پالو ، او مهربانه والدینو(مور او پلار) ته مې چې د ژوند په هیڅ سختۍ کې یې یواځې نه یم پریښی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننلیک

مننه کوم له درنو: ورونو، خویندو، ملګرو او دوستانو چې د کتاب چمتو کولو په وخت کې یې لازمې لارښوونې رانه ونه سپمولې .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اقتصاد عمومي معلومات

اقتصاد د انساني ژوند سره سم رامنځ ته شوی دی که وګورو هیڅ انسان حتی حیوان هم نه شي کولای بغیر د غذا څخه ژوندی پاتې شي، نو کله چې غذا (خواړه) ترلاسه کوو نو کار ته اړتیا لرو او کار د اقتصاد د علم یوه اهمه موضوع ده، نو ویلای شو چې اقتصاد د ژوند سره سم پیدا شوی .د اقتصاد علم په ټوله کې په دې بحث کوي چې څنګه د محدودو منابعو څخه لامحدودې اړتیاوې پوره کړو او څنګه کولای شو په ټولنه کې ټولنیزه رفاه، مساوات، د عاید عادلانه ویش، اوداسې نور په درست ډول برابرکړو .

لاندې د ځینو مشهورو اقتصاد پوهانو نومونه ذکر کوم :

Warlus, Karl Markx, J.S. Mill, malthus, Ricardo, Pigou, Jevons, pareto, Marshal, Bawerk, Tinbergen, Hicks, Robbins, Keynes, Schumpeter, Artherlewis, Tobin, Leontief, Kuzentes, Kindle Berger Milton Friedman, Rabertlucas, Stiglitz, Solow, Samuelson, Robert aumann, J. Stigler Nash, Stiglitz, Vernon smith, Amartyakumarsen, todaro, Granger, M.S. Sholes. Paul Krugman Robert Mundell, Schelling.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاروبار پیژندنه

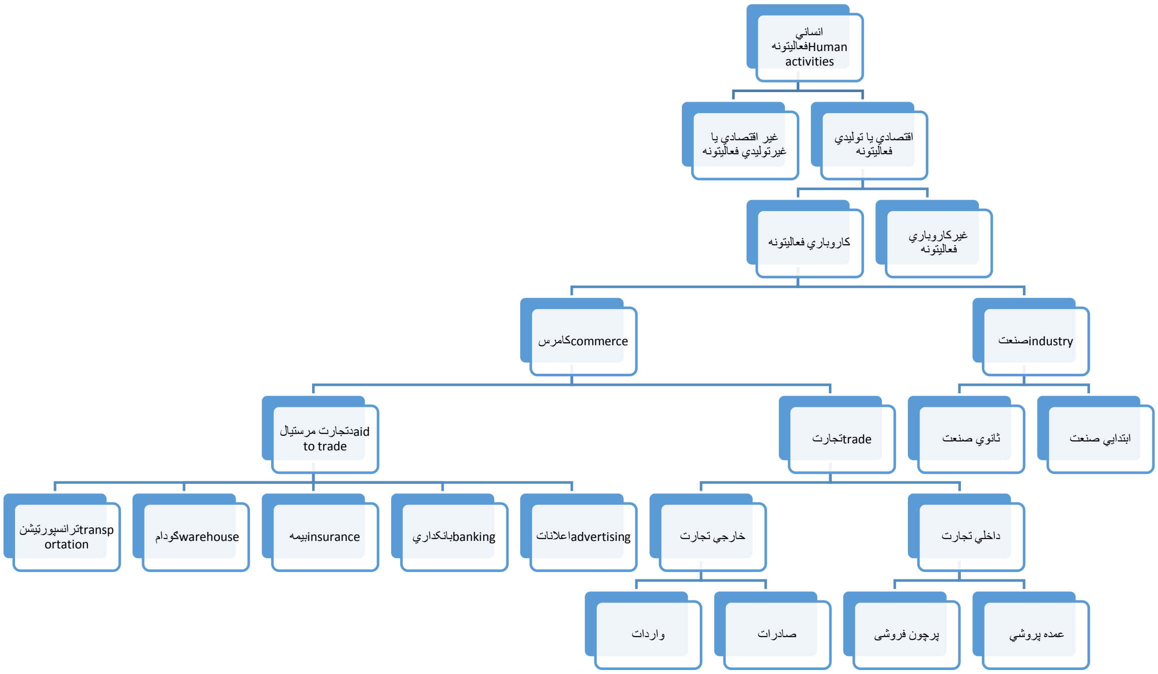

په کاروبار پيژندنه کې په دغه پورته مسايلو بحث کيږي چې دا ټول بيا په راتلونکو مضامينو کې راځي دلته يې نه ذکر کوم .

کوچنی اقتصاد

کوچني اقتصاد د کوچنيو مسايلو په اړه څیړنه کوي لکه د افرادو، د تصدیو او کورنیو په اړ وند. تقاضا اوعرضه : تقاضا د يوجنس دغوښتلو او د هغه د تاديي له توانايي څخه عبارت ده په عادي ډول کله چې قيمت ټيټ وي خلک زيات شيان اخلي او کله چې قيمت لوړوي خلک لږ شـــيان اخلي په دې خاطر د قيمت او تقاضـــا دمقدار ترمنځ معکوســـه رابطه ليدله کيږي اودغه ارتباط ته د تقاضـــا قانون وايي .عرضـــه د يو جنس هغه مقدار چې توليدونکي يا خرڅونکي ددې رضـــايت ولري چې په مختلفو قيمتونو يې په خرڅلاو ورســـوي. په عادي توگه که قيمتونه پورته لاړشـــي توليدونکي غواړي چې زيات شـــيان خرڅ کړي عرضـــه له قيمت سره مثبت ارتباط لري.اقتصادي ماډل: اقتصاد پوهان ځيل مطالعات داقتصادي ماډلونو په واسطه تنظيموي، اقتصادي ماډل ديو حقيقي حالت څرګند تصوير دی په کوم کې چې ډير مهم عوامل يامتحولين د مطالعې لپاره انتخابيږي .،اوله نورو څخه صـــرف نظر کوو.لکه په بازار کې دجنس لپاره تقاضا شايد دډيرو عواملو په واسطه متاثره شي (په زياته يا کمه اندازه متاثره شـــي)خو دخپلې مطالعې دممکن کيدو په خاطر دافرض کوو چې قيمت ډير مهم عامل دی چې تقاضـــا مقدار تعينوي . نور عوامل لکه عايد ثابت پاتې کيږي يا کم تاثيرات لري چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دصرف نظر وړ وي،دبازارد تقاضا دغه څرګند تصوير ته دتقاضا ماډل وايي.Abstractionخيالات: اقتصادي تيوريګاني ټول خيالات دي ، فکري وجود لري او دژوند مکمل واقعي حالات نه ښيي، خيالات تيوريګاني نه اغيزمنوي.حقيقت ډيرپيچلی دی معنا لرونکې نتايج تري ترلاسه کړو . دخيالاتو په مرسته دغير اقتصادي او نامربوطه حقايقو دلري کولو په واسطه تشريحات کموو. اوپه دې توانيږو چې دژواندانه له مغلقو حقيقي حالاتو څخه له مانا ډکه پوهه حاصله کړو.فرضيات : داقتصاد دعلم دمطالعې يو مهم بخش دی .دحالاتو داسانۍ اوپوهې په خاطر اقتصاد پوهان ځينې فرضيات رامنځ ته کوي چې عوامل داسې فرض کيږي چې نه خو تغيريږي اويا دمطالعې لاندې مسلط باندې کم تاثير لري. همدارنګه شامل عوامل داسې فرض کيږی چې په مشخصه لاره کې رفتار وکړي.مثلا ديوجنس لپاره تقاضا دزياتو عواملو په واسطه متاثره کيږي، مګر دمطالعې دممکن کيدو په خاطر داسې عوامل فرض کووچې تقاضا په مقدار کې تغييرات يواځې دقيمت له وجې رامنځ ته کيږي او نورعوامل ثابت او يا کم تاثيرلرونکي فرض کيږي. کلي نتيجه : Generalizationکلي نتيجه هغه بيان يا وضعيت څخه عبارت دی چې يوه مشخصه مطالعه په عامه اصطلاحاتو کې وښودله شي. نودغه داسې نورو ورته حالاتو ته هم تطبيق کيدای شي. زمونږ دژوند دزياتو مشکلاتو لپاره په انساني ډول ناممکنه ده چې په هغه وخت کې چې حادثه پيښيږي مطالعه او مشاهده شي. نو يواځې څو حالتونه (چې نمونه ورته ويلای شو)وروسته بيا دغه اصول په عامه بيانيو کې تنظيم کيږي، چې ټولو داسې ورته حالاتو ته تطبيق کيدای شي.اقتصادeconomyيا اقتصادي وضعيت:اقتصاديو تولېز سيستم دی چې په کې اقتصادي فعاليتونه په کارلويدلي وي . همدارنګه په يوې مشخصې ساحې يا هيواد کې داقتصادي فعاليتونو مجموعې سره تړاولري.اقتصادي فعاليتونه د اجناسو اوخدماتو توليدولو او مصرفولو پورې مرتبط دي.کله چې اقتصاد په خراب يا ښه حالت کې توضيح کوو داداقتصادي حالت مفهوم ارايه کوي يعنې ښه يا بد اقتصادي حالت.دغه ساحه شايد په هره اندازه وي او هرڅومره خلک په کې شامل وي په دې اساس دمحلي اقتصاد ،(کلي)يا ملي چې ټول هيواد احاطه کوي(دافغانستان اقتصاد) يا دنړۍ اقتصاد چې دنړۍ اقتصاد چې دنړۍ ټول هيوادونه په کې شامل دي،څخه خبره کوي.چې نورشيان ثابت وي ceteris paribus:اقتصاد پوهان دنورو ساينس پوهانو په څير غواړي چې مطالعات يې ساده اودکنترول وړواوسي دوی غواړي چې له اشتباهاتو څخه مخنيوی وکړي او ګټوره پوهه حاصله کړي . دوی په يو څو شيانو تمرکز کوي او د other things being equal يا ceteris paribusيا other things constantفرضيه قبلوي چې مفهوم يي که نور شيان ثابت پاتې شي يانورشيان ثابت وي څخه عبارت دی.داپه دې معنا چې اقتصاد پوهان ټول متحولين له هغه يوڅخه پرته چې ترمطالعې لاندې وي ثابت فرض کوي. مثلا،کله چې دخلکو داخيستلو دسلوک په باره کې حالات تحليلوي داسې فرض کوي چې يواځې قيمت او

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقدار تغيير کوي په داسې حال کې چې مستهلک عايد، ذوقونه اودنوروشيانو قيمتونه چې نورشيان ورته ويل کيږي تغييرنه کوي. په ياد ولرئ چې ساينس پوهان په فزيک،کيميا، اوداسې نورکې نورعوامل ثابت ساتي، مګر اقتصاد پوهان يواځې نورعوامل ثابت فرض کوي کله چې يو فزيک پوه وغواړي چې دګاز په اندازه باندې دحرارت تاثير مطالعه کړي فشار ثابت ساتي .غوښتنې wants:داقتصاد دعلم شروع کيدونکې نقطه دانساني غوښتنو مفهوم دی او دهغو شيانو او خدماتو دحاصلو څخه عبارت ده چې افاده ولري. غوښتنې مختلف اقسام لري لکه دغذا، سرپناه، کاليو او داسې نورولري،دغوښتنو دتسکين لپاره خلک بايد کوښښ وکړی او يو څه فزيکي يا دماغي کاروکړي . دغوښتنو ډيره مهمه برخه ځانګړنه داده چې لامحدوده وي.مستهلکconsumer:هغه شخص چې دخپلو غوښتنو دمستقيم رضايت لپاره اجناس يا خدمات اخلي مستهلک ورته ويل کيږي، کله چې په هيواد کې داجناسولپاره دتقاضا څخه خبره کيږي مستهليکينو ته کورنۍ هم ويله کيږي.firmتصدی(فابريکه)يو اقتصادي واحد دی چې دګټې دلاسته راوړلو په خاطر اجناس او خدمات توليدوي اودتوليد اوداجناسو دبازارموندنې په باره کې په کارکولو او تصميم نيولو کې مستقل دی.قلت(کمبود)scarcity:قلت داقتصاد دعلم يوه بنسټيزه اصطلاح ده او له هغه حالت څخه عبارت ده ، په کوم کې چې انساني غوښتنې ترموجوده منابعو زياتې وي . دمنابعو قلت زمونږ دژوند يو تريخ حقيقت دی . ډيرکم شيان چې خلک يي غواړي وړيا دي (لکه هوا). متداومه هڅو ته ضرورت دی چې منابع پيدا او غوښتنې پرې تسکين شي . داقتصاعلم داسې يوه مطالعه ده چې څرنګه خلک دکمو منابعودمؤثر استعمال په واسطه لامحدوده غوښتنې تسکين کړي.منابع resources:منابع هغه عوامل دي چې دهغو شيانو او خدماتو دتوليد لپاره استعماليږي چې خلک يي غواړي. شيان او خدمات کم دي ځکه چې منابع کمې دي. منابع په څلوربخشونو ويشلې کيږي.۱-ځمکه : چې ټولې طبيعي منابع په کې شاملې دي لکه هوا، اوبه ،نباتات، اومنرالونه.۲-کار: چې انساني هڅې او ضروري مهارتونه په کې شامل دي چې دعملي استعمال لپاره په کې طبيعي منابع په کاريږي. ۳-پانګه : مخکې توليد شوي شيان: په کې شامل دي چې(دنوروشيانو دتوليد لپاره استعماليږي)لکه تعميرات وسايل ، او انساني مهارتونه.۴-دخلکو تشبثاتي توانايي او مديريتي مهارتونه: دکومو په واسطه چې دوی نورې منابع ترکيبوي چې ګټور اجناس توليد کړي .همدارنګه منابعو ته دتوليد عوامل هم وايي.دمنابعو تخصيصallocation of resourcesدمختلفو مقاصدو لپاره دمنابعو استعمال او توزيع ده . دبازار لوړ قيمت منابع دکم ارزښت له استعمال څخه دلوړ ارزښت استعمال ته جذبوي.اجناس اوخدماتGoods and services:هرهغه فزيکي شی چې خلک يی غواړي استعمال کړي دجنس څخه عبارت دی. خدمات هغه انساني فعاليتونه دي چې دنورو خلکو غوښتنې تسکين کوي. کله چې خلک کارکوي دوی اجناس او خدمات توليدوي.ثروتWealthهغه شيان يامنابع چې دانساني غوښتنو دتسکين لپاره ضروري مګر

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړیا نه وي ثروت بلل کیږي.تعادل equilibrium:دیوشـــي تعادل په دې معنا دی چې په اوســـنې حالت کې یا خو تغیر نه کوي اویا په یوه مقدار اواندازه تغییر کوي په اقتصــــاد کې مونږ دغه لفظ بیابیا اســـتعمالوو .دبازار تعادل څخه مونږ هغه وخت خبري کوو کله چې دعرضـې او تقاضـا ځواکونه سـره مسـاوي او یو متعادل قیمت رامنځ ته شـي. اودمسـتهلک دتعادل څخه هغه وخت خبري کیږي کله چې مســـتهلک دخپل عاید څخه اعظمي تســـکین حاصـــل کړي او دخپل داخیســـتني دپلان دتغییر غوښـــتنه ونه لري. همدارنګه دfirmتعادل دملي عاید تعادل دپیسو بازار تعادل اونورتعادلونه وجود لري.فرصـتي مصـارف : داقتصـاد دعلم مرکزي اصـل: دمصــارفو دسـنجولو په وخت کې اقتصــاد پوهان دفرصـتي مصـرف مفهوم اســتعمالوي دیو شـــي فرصـــتي مصـــرف عبارت له هغه څه څخه دی چې دیو شـــي دحاصلولو په خاطر یي له لاسه ورکړي وي. دمنابعو دقلت له وجې خلک هرڅه چې غواړي لاس ته یي نه شـي راوړی ، نودوی باید دانتخاب یاد تصـامیمو معامله وکړي چې یو مقصـد لاسته راوړي اوبل له لاسه ورکړي.که یو شخص په تعلیم زیاتې پیسې مصرفوي هغه باید په کالیو لږې پیسې مصرف کړي اوهمدارنګه ټولنه هم داسې انتخاب کوي.په انګلیسي ژبې کې اجناسو ته commodities هم استعمالیږي اومختلف طبقه بندي لري دمثال په ډول داستعمال مطابق او دقلت مطابق وغیره.اســـتهلاکي اجناس: هغه اجناس دي چې دانســـاني غوښـــتنو دتسکین لپاره په مستقیم ډول استعمالیږي. دغه اجناس افاده لري او ډوډۍ ، موټر ، قلم اونور په کې شـــامليږي.تولیدي یا ســـرمایوي اجناس: هغه اجناس دي چې دنورو اجناســـو دتولید یادعاید دلاسـته راوړلو لپاره اسـتعمالیږي . دسـرمایوي اجناسـو پرته کارګر ډیره لږه اندازه اجناس تولیدولای شـــي دغه اجناس په درې ډوله دي ۱-خام مواد لکه فلزات لرګي نفت وغیره۲-نیمه تولید شوي اجناس(نیم کاره)لکه فولاد ، اوبدل شوي وړۍ اونور۳-تولید شوي اجناس(کارتمامه اجناس)لکه ماشـینري ، کمپیوټرونه اونور. اجناس دقلت په مفهوم ســره په لاندې ډول تقسیم شوي ۱-وړیا۲-اقتصادي. عامه اجناس او خصوصي اجناس: عامه چې ټول خلک ورنه استفاده کولای شي او خصوصي چې څوک تادیه کوي ورنه استفاده کولای شي او که نه ،نه شـي کولای چې اسـتفاده ترې وکړي.افاده: افاده دیو جنس یا خدمت هغه توانایي ده چې انســاني غوښــتنې ته تســکین ورکوي.لکه کله چې تږی وي اوبه وڅکي تنده دي(یي) ماته شـــي دي ته افاده وایي یعنې دده لپاره افاده لري او قلم دهغه چا لپاره افاد ه لري چې دلیکلو غوښتنه ولري .اقتصـاد تعریفات:کلاسیکه نظریه ...دثروت علم بنسټګر ددي علم ادم سمیت دی۲-نیوکلاسیکه ....دمادي سوکالۍ علم نظریي یا علم بنسټګر الفرد مارشال دی۳ - اوســـنۍ نظریه... دقلت علم.دغه نظریه درابنز ده.هغه وایي((اقتصـــــاد هغه علم دی چې انسـاني رویه دغوښـتنو اوکمو منابعو ترمنځ دیوې رابطې په څیر چې متبادل استعمال ولري مطالعه کوي)) اقتصـاد علم یو لوی علم دی چې زیاتې څانګې لري په هرحال اقتصاد په دوو اسـاسـي برخو ویشـل شـوی چې جزوي (کوچنی اقتصـاد)او لوی اقتصـاد(کلي اقتصـاد)څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبارت دي. جزوي اقتصاد: داقتصادي سیستم دبرخو تحلیل اوارزونه کوي. جزوي اقتصاد داقتصادي کوچنیو برخو مطالعه اوارزونه کوي چې دمستهلک ، تصدۍ او کاریګرانو درویو سره په انفرادي یا ګروپي شکل سروکار لري . دغه واضح کوي چې هغوی څرنګه اقتصادي تصامیم نیسي او څنګه په مارکیټ کې متقابل عمل ترسره کوي اودځنګل په شان نه بلکه دونو په شان مطالعه ده. دپروفیسور بولډینګ bouldingله نظره جزوي اقتصاد دیوې مشخصې کارخانې ، مشخصې کورنۍ ، انفرادي قیمت، مزد، عاید اوصنعت مطالعه ده . جزوي اقتصاد دقیمت تیوري په نوم هم یادیږي داځکه دبحث موضوع یې داجناسوپه قیمت پورې اوهمدارنګه مولدو منابعو پورې چې په مارکیت کې عمل ترسره کوي اړه لري.په کوچني اقتصاد کې لاندې موضوعات شامل دي.۱-دمستهلک درویي تیوري:لکه دانساني غوښتنو ماهیت، دافادې قوانین ، اومصرف کوونکي تقاضا. ۲-دقیمت تیوري : په دې موضوع کې دعرضې اوتقاضا دځواکونو متقابل اثر داجناسو او عاملینوپه مارکیټ کې اودقیمت مشخص کول په رقابتي اوانحصاري مارکیټونو کې شامل دي.۳-دتولید تیوري : دتولید مفهوم ، دتولید عاملین ، دبیرته راګرځیدو قانون اودپانګې اودکارستونزې په کې شامليږي.۴-دتصدۍ تیوري: دتصدیو انواع ، دتولید مصرف، عاید اود تصدۍ دقیمت ستراتیژي ترڅو خپله ګټه اعظمي حد ته ورسوي په کې شامل دي.۵-دعاید دویش تیوري : په دې کې دتولید دعواملو دقیمت ټاکلو اساسات ، دکرایي مشخص کول ، مزد سود او ګټه شامليږي.کلي اقتصاد : اقتصادي سیستم په کلي شکل یا مجموعي مقدار سره ترمطالعې لاندې نیسي لکه ملي عواید، مصارف، داستخدام مجموعي سطحه په یو هیواد کې او دقیمتونو مجموعي سطحه . په خلاصه ډول کلي اقتصاد لکه دځنګل څیرنه ده نه دونې . کلي اقتصاد دعاید تیوري په نوم هم یادیږي، په دې علت چې دکلي اقتصاد یوه لویه برخه په عاید کې تغییر اومشخصاتو سره اړیکه لري . لاندې برخې په کلي اقتصاد کې ترڅیړنې لاندې نیول کیږي. ۱-دعاید او استخدام تیوري:دمثال په ډول دملي عاید دسطحې مشخص کول، استخدام ، ملي پس انداز اوپانګه اچونه،کاروباري دوران اواقتصادي وده. ۲-پیسې او بانکداري : دمثال په ډول دپیسو دندې ، دپیسو عرضه اوتقاضا، دپیسو ارزښت، دسوداګریزو بانکونو دندې او دمرکزي بانک پولي پالیسي . ۳-عامه تمویل : لکه دحکومتي عوایدو اومصارفو پالیسي ، دمالیاتو اساسات، عامه قرضونه او دحکومت بودیجه. ۴-نړیوال تجارت: لکه دنړیوال تجارت تیوریګانې ، دتجارت ګټې اوزیانونه، دیوهیواد دتادیاتو بیلانس ، دپیسو دتبادلې نرخ، نړیوال سازمانونه لکه دپیسو وجهي صندوق، نړیوال بانک.داقتصاد دعلم په مطالعه کې قیاسي او استقرایي میتودونه:ددوو طریقو داستعمال په واسطه یو اقتصاد پوه داقتصاد ځینې اړخونه مطالعه اوبنسټیز اقتصادي اصول اوقوانین رامنځ ته کولای شي.
۱-قیاسي طریقه : په دې طریقه کې دقاعدې په څیر ځینې اصول وجود لري اودمنطقي دلایلو په واسطه ځینې غیر امتحان شوي اصول(چې فرضیي ورته ویل کیږي) تري

(c) ketabton.com: The Digital Library

استخراجيږي. دغي پروسي ته ماډل جوړونه وايي دمثال په ډول داسي يو عام اوبنستيز اصل دی چې خلک غواړي چې پيسي په ښه ډول استعمال کړي. له دې څخه دانتيجه اخيستلي (قياس کولای) شو کله چې قيمت ټيټ وي خلک دمجموعي افادې دزياتوالي په خاطر دهمدغه جنس زياته اندازه اخلي.دغه استنباط شوي اصل ته دتقاضا قانون ويل کيږي. غيري امتحان شوي اصل(فرضيه)مخکې تردې چې اقتصادي قانون وبلل شي بايد په تکراري او سيستماتيک ډول امتحان شي.۲-استقرايي ميتوديا inductive method: دغه ميتود له حقيقت څخه دتيوري په طرف انتقاليږي کله چې حقايق جمع او په سيستماتيک ډول تنظيم شی نودامکن کيږي چې دمشاهده شويو حقايقو ترشا ځينې اصول وپيژندل شي دغو اصول ته په حقيقت کې عموميات ويل کيږي چې دمشاهدې شويو حقايقو ترمنځ دموجوده ارتباطاتو په اساس رامنځ ته شوي وي . کله چې يو اقتصادي اصل دټولو په واسطه ومنل شي او دحقايقو په مقابل کې وازمويل شي نوبيا ورته اقتصادي قانون ويل کيږيږ. دمثال په ډول کله چې دتوليد په پروسه کې کاريګر زيات شي مجموعي توليد په کميدونکي نرخ باندې زياتيږي نو دنهايي توليد په اړه په عمومي عبارت کې په دې ډول غږيږو چې که له يو مشخصي نقطې وروسته په کاروبار کې زيات کاريګر و؟؟؟نهايي توليد کميږي او دغه عبارت ته داقتصاد دعلم قانون ويل کيږي.دغه دواړه ميتودونه دپلټنې (څيړنې) تکميلوونکي تخنيکونه دي هغه فرضيي چې دقياسي ميتود په واسطه ترتيب شوي دي داقتصاد پوه لپاره دارقامو په جمع اوري اوددوی په سيستماتيک ترتيب تنظيم کې مرسته کوي له بل اړخه په حقيقي نړۍ کې دمشاهده شويو حقايقو لپاره په کارده چې په يوه تيوري کې تنظيم شي اوهغه تيوريګانې چې له حقيقت سره تړاوو ونه لري ښې تيوريګانې نه بلل کيږی.مثبت(حقيقي)اودستوري(هدايتي)اقتصاد: اقتصادي مطالعات مثبت اودستوري دوه اړخه لري مثبت اقتصاد له حقايقو اوددوی ترمنځ له ارتباطاتوسره لکه څرنګه چې وجود لري سروکارلري . دعلم الحقيقت په څير اقتصاد يواځې چې شيان څرنګه دي واضح کوي.مثبت(حقيقي)عبارتونه يواځې حقيقي معلومات ذکر کوي اودارزښتي تفاوتونو مخه نيسي لکه په افغانستان کې دکرنې په سکتور دبوختو کسانو فيصدي مخه په کميدو ده چې يو مثبت عبارت دی اوحقيقت ښايي.دستوري اقتصاد دارزښتي قضاوتونه اواقتصاد بايد داسي وي په باره کې شخصي نظريات استعمالوي يا دکومې مشخصې پاليسي سپارښتنه بايد وشي. چې دښه اويا بد اخلاقي پوښتنې په کې شاملې دي . کله چې له داسې پوښتنو لکه څه شی بايد ورومرو وشي، سره سروکارولري دغه ته دستوري ياهدايتي اقتصاد ويل کيږي. دمثال په ډول داپوښتنه چې داريي باندې ماليه وضع شي او که نه ددستوري اقتصاد لاندې راځي چې ترزياته حده پورې په ارزښتي قضاوت اوشخصي نظرياتو پورې تړاوولري.درابنز په څير اقتصاد پوهان اقتصاد ته يواځې دعلم الحقيقت بڼه ورکوي چې څرنګه ددغه کمې منابع دانفرادي اشخاصو اوټولنو په واسطه دتخصيص سره ارتباط لري. که څه هم زيات

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتصادپوهان له دې محدودې نظريې سره اختلاف لري دوی وايي چې اقتصاد دعلم الحقيقت او علم الهدايت دواړه بڼې لري. دوی په دې فکر دي چې اقتصاد پوهان دانفرادي اشخاصو او دولتونو لپاره بايد دښې پاليسي توصيه او رهنمايي وکړي. دمثال په ډول اقتصاد په يواځې بايد دامطالعه نه کړي چې په خلکو باندې دماليي بار څرنګه کميږي بلکې له ده څخه ددې توقع هم کيږي چې ددې پيشنهاد وکړي چې په ثروتمندو باندې بايد دماليي لوړه اندازه وضع شي.په خلص ډول ويلای شو چې : مثبت اقتصاد له مشاهده شوي اقتصاد سره سروکار لري اودستوري اقتصاد له مطلوب اقتصاد سره سروکارلري.مثبت اودستوري عبارتونه:مثبت عبارتونه داقتصادي اړخونو په باره کې ليدونکې او دتايد اودرسيده ګی وړ حقايق دی هغه که صحيح اويا غلط هم وي. مثلا په افغانستان کې ۱۰٪ وزګارتيا وجود لري دايو مثبت عبارت دی ، دا کيدای شي چې صحيح او يا غلط وي مګر وزګارتيا ۱۰٪ ته درسيدلو وړده . دستوري اقتصاد ذهني او ارزښتي قضاوتونه ښايي. دغه عبارتونو ته رسيده ګي په ځينو حالاتو کې ناممکنه وي اوهمدارنګه دتايد وړ هم نه وي .تيوريکي اوعملي اقتصاد : بعضي وخت اقتصاد په نظري يا تيوريکي اوعملي دوو برخو ويشل کيږی کله چې حقايق دمشخص شکل دحلولو په ځای په اقتصاد کې دفعاله بنسټيزو اصولو دمطالعې لپاره جمع اوري او تحليل شي تيوريکي اقتصاد بلل کيږي. له بلې خوا که يو مشخص اقتصادي مشکل وجود ولري او دپاليسي دجوړولواو دمشکل دحل لپاره معلومات جمع اوري شي نودي ته عملي اقتصاد ويل کيږي.تجربوي مطالعه: تجربوي مطالعې څخه مرام، داحصايوي ميتودونو دتطبيق په واسطه دمشکل په باره کې دحقايقو او معلوماتو جمع اوري دی. وروسته له ساحې څخه دحقيقي ارقامو په اساس دمنطقي دلايلودتطبيق په واسطه نتايج ترلاسه کيږي. اقتصادي بنسټونه: اقتصادي بنسټونه څخه مفهوم دقوانينو تاسيس يا اقتصادي موضوعاتو په باره کې دتمرين کولو څخه عبارت دی. بازارونه. بانکونه، کمپنۍ، کرنيز فارمونه،دمالي سيستم ، کارګرې اتحاديې ،دفابريکو سيستم، کورنۍ، زکات، اونور داقتصادي موسساتو (بنسټونو) مثالونه دي.کورنۍ ډيره مهمه اقتصادي او ټولنيزه موسسه(بنسټ)ده. اقتصادي بنسټونه دهراقتصادي سيستم يو بخش تشکيلوي.عملي طريقه: اقتصاد ته ځکه عمل ويل کيږي چې دمطالعې علمي طريقه تعقيبوي دغه طريقه په يو تعداد مراحلوباندې مشتمله ده:۱-دځينو ښکارندو (پديدو)په باره کې دحقايقو مشاهده او دارقامو راټولونه۲-حقايق تحليل کيږی اوبيانيه ورته جوړيږي چې په ممکنه ډول دعلت اوتاثير ترمنځ دمشاهده شويو حقايقو ترمنځ اړيکه تشريح کوي. ۳-دځينو وړاندويونې رامنځ ته کيږي اودپيښو دپرتلې په اساس دغه فرضيې منل کيږي، رد کيږي او يا بدلون په کې راوستل کيږي. آقتصاد دعلم او هنر په توګه : علم دپوهې سيستماتيکه تنه(وجود) دی. که اقتصاد له دې تعريف سره پرتله کړو نوبې له شکه چې اقتصاد علم دی . اقتصاد پوهان هم علمي طريقې استعمالوي لکه څرنګه چې په فزيک ، کيميا، اونورو علومو کې استعماليږي. دوی يو له بل سره په ارتباط کې حقايق

(c) ketabton.com: The Digital Library

مطالعه کوي او کوښښ کوي چې ددوي ترمنځ دعلت اوتاثير اړيکه وپيژني اواقتصادي قوانين تنظيم کړي. که څه هم اقتصاد دراتلونکو پيښو په باره کې په خپلو قوانينو او وړاندوينو کې ځيني محدوديتونه لري . قوانين يي دقيق نه دي او وړاندويني يي دکيميا، فزيک اونورو طبيعي علومو په څير صحيح نه وي اودغه اشتباه هم هغه وخت له منځه تللی شي که دغه په ياد ولرو چې علوم په دوه ډوله دي.طبيعي علوم ۲-ټولنيز علوم علوم په لاندې ډول هم طبقه بندي کيږي علم الحقيقت او علم الهدايت:علم الحقيقت يواځې(څه دي) واضح کوي يعنې په بې طرفه ډول حقايق لکه څرنګه چې وجود لري مطالعه کوي مثلاشايد دمختلفو اجناسو اومختلفو خلکو لپاره دماليي دنرخ يو جدول وجودولري . او علم الهدايت وايي : چې څه شی بايد څرنګه وي. يعنې په اقتصادي حالاتو کې دصحيح او غلط په باره کې قضاوت کوي . که په هيواد کې دماليي دنرخ په باره کې معلومات ولرو شايد په ضعيفو نقاطو کې يي بحث وکړو اودپرمختګ لپاره يي ورته وړانديز وکړو. اقتصاد دهنر په توګه: هنر ديو مضمون عملي اړخ دی. لکه څرنګه چې په اقتصاد کې هم اوس اقتصاد پوهان په دې موافق دي چې دهنراړخ لري، اقتصاد دقلت دستونزې په شاوخوا راڅرخې . کله چې خلک هرهغه څه چې غواړي ترلاسه نه کړي نو انتخاب کوي اوتراوسه خلک تصميم ته درسيدلو په خاطر شخصي قضاوت استعمالوي . نواقتصاد هنر هم ګرځي. په همدې خاطر اقتصاد له طب سره پرتله کولای شو دطب يو شاګرد دامراضو اوددرملو په باره کې بنسټيز حقايق ذده کوي اووروسته دډاکټر په څير دناروغانو په علاج کې خپله طبې پوهه په کاراچوي. همدارنګه اقتصاد پوه هم لومړی داقتصاد دعلم اصول ذده کوي او وروسته خپله ذده کړه دخلکو داقتصادي ستونزو دحل دپيداکولو لپاره په کاراچوي. وزګارتيا، غربت ، انفلاسيون، وروسته پاتې والی ، او نورې هغه ستونزې دي چې اقتصاد پوه بايد ورته حلونه وړاندې کړي نوځکه اقتصاد يواځې علم نه بلکې هنر هم دی . کله چې اقتصاد ته دعلم په نظر کتل کيږي نونسبتا يو لږ تعداد اصول لري او که دهنرله اړخه ورته وکتل شي نوبياډيرمغلق دی. او ښه تصور ، توجه، اودنوروانساني علومو لکه سايکولوجي ، سوسيالوجي پوهې ته ضرورت لري چې اقتصادي اصول په کامياږه ډول تطبيق اودعملي ستونزو لپارحلونه پيداکړي . مګر دايو مشکل هنر دی چې داټول شيان په صحيح نسبت استعمال او يوه ښه اقتصادي پاليسي تنظيم کړي نو اقتصاد پوهان يواځې دهنرپه اړخ کې يوله بل سره زيات اختلافونه لري. لکه څرنګه چې دډرامې يو ليکوال نادرشاه وايي چې که ټول اقتصاد پوهان ځنګ په ځنګ کيښنې بيا به هم يوې نتيجې ته ونه رسيږي.اقتصاد دعلم دڅيړنې ساحه : داقتصاد ماهيت په باره کې دپوهې دزياتوالي لپاره بايد ددې مضمون دڅيړنې ساحه وپيژنو . اصلي موضوع: اقتصاددانساني رويي مشخص اړخ چې دمنابعو له کمبود اونامحدوده غوښتنو څخه راولاړيږي مطالعه کوي. اقتصاد دمطلوب حد مطالعه ده جې دبهتر امکان په مانا ده. دمطلوب حد لپاره غوښتنه اقتصادي حالت بلل کيږي په لنډ ډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویلای شو چې اقتصاد له هغو تصمیمونو سره سروکار لري چې کوم اجناس باید تولید شي څرنګه په ډېر اقتصـــادي ډول تولید شـــي اودچا لپاره تولید شـــي(یعنې څرنګه توزیع شـی)داقتصـــادي مطالعاتو لویې ســـاحې : پیســـې اوبانکداري، داخلي اوبهرنۍ ســـوداګري ، وزګارتیا، او انفلاسـیون، قیمتونه، بازارونه، ملي عاید ، اقتصـــادي وده اوپرمختیا، دتصـدۍ عواید اومصـــارف اوملي بودیجه داقتصـــاد برخې دي داقتصـــاد دعلم دڅېرنې ســـاحه دهمیشـه لپاره ثابته نه وي، دوخت په تیریدو اودخلکو دټولنیز ژوند په بدلون ســـره نوې ســـاحې او موضـوعات په اقتصـاد کې شـامليږي.داقتصـاد د مطالعې مرحلې : هغه میتودونه چې اقتصـاد یي په خپلو مطالعاتو کې استعمالوي درې مرحلې لري.۱-داقتصادي ستونزو په هکله دحقایقو وضـاحت۲-دحقایقو تحلیل چې اســـاســـي اصـــول رامنځ ته کړي۳-دســـتونزې دحلولو لپاره دپالیســـیو وړاندې کول له دغو دریو اقتصـــادي فعالیتونو څخه داقتصـــاد درې څانګې ظهور کوي.۱-تشریحي اقتصاد:۲-اقتصادي شننه یا اقتصادي تیوري۳-اقتصادي پالیسي (سیاست). تشـریحي اقتصـــاد: اوسـنۍ نظریه داقتصـــاد په اړه داده چې علم دی او ټول علوم عملي اړخ لري یعنې په حقایقو باندې بناوي. مګر اقتصـــاد یو ټولنیز علم دی او دانفرادي اشـــخاصـــو اوټولنو درویي سره چې داجناسو په تولید، تبادلې ، او مصـرف کې بوخت وي ارتباط لري. لکه څرنګه چې اقتصـــاد پوهان دغه انســـاني فعالیتونه واضـــح کوي په حقیقت کې ورته ضـــروت لرو . مګر هرمشـــکل په هکله دمعلوماتو رایوځای کولو او هغه څه چې غواړو مطالعه یي کړو یو اســـانه کار نه دی. حقیقي نړۍ ډېره پیچلې ده چې دیو بل ســـره په تړلي شـکل ډېرې پیښـې په کې وجود لري . اقتصـاد پوهان باید ډېر محتاط وسـي او یواځې هغه حقایق انتخاب کړي چې ډېر مهم او تربحث لاندې مشـــکل ســـره ارتباط ولري لړ مهم اوغیرمربوطه معلومات باید له نظره وغورځوي ، کله چې حقایق دمخکې ټاکل شوي مقصد لپاره راټول او په سیستماتیکه طریقه یي مواد وړاندې شي نودامعنې ورکوي چې باید وویل شی چې دي ته تشریحي اقتصاد ویل کیږي.اقتصادي تیوري یا اقتصادي اصول: تیوریګانې او اصـــول حقایق مرتب اومعنا داره کوي. داقتصـــادي ســـتونزې په هکله یواځې دحقایقو راټولول اووړاندې کول کافي نه دي ،ددې په خاطر چې وګورو چې ددوي معنا څه ده اوددوي ترمنځ صـــحیح ارتباط وپیژنو نوتیوریګانو ته ضـــرورت پیښـــیږي. Bouldingله نظره ((تیوریګانې له حقایقو پرته بې ډوله اوبې ګټې وي او حقایق له تیوریګانو پرته بې مفهومه اوبې معنا وي)) لومړی اقتصـاد پوه په مشـاهد ه شویو حقایقو کې موجوده مشخصـه نمونه یا اصل له ځان سره یادابنت کوي وروسته دنورومشابه مشکلاتو دمطالعې په واسطه کله جې مطمین شـــي چې مشـخص متحولین همیشـــه په اټکل شـــوې لاره عمل کوي. نوبیا دمتحولینو ترمنځ خپل ارتباط دیوې اقتصـادي تیوري یا اصـل په شـکل وړاندې کوي. اقتصـادي تیوري داقتصـادي متحولینو دارتباط په هکله یوه عامه بیانیه ده.اقتصـادی سیاسـت: اقتصـادي حقایقو او ارقامو له مونږ سره داقتصـادي اصـولو او تیوریګانو په جوړولو کې مرسـته کړي ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمختلفو متحولینو ترمنځ دارتباط ماهیت واضــح کوي او اوس په داســي حالت کي قرار لرو چي دغي پوهي په استعمال سره داقتصادي ستونزو دحل لپاره مناسب سیاستونه وړاندې کړو . داقتصاد دغه بخش چي دعملي اقتصادي ستونزو لپاره ځواب برابروي داقتصادي سیاست په نوم یادیږي. مثال : فرض کړئ چې په افغانستان کې وزګارتیا ستونزه مطالعه کوو، نو په ښــاري او اطرافي او همدارنګه په مختلفو زونو کې دوزګارو نارینه او ښــځینه تعداد په باره کې ارقام راټولوو اووړاندې کوو یی. چي دې ته تشریحي اقتصاد وایي . وروسته دغه ارقام تحلیلوو اوممکنه عواملو ترمنځ چي دوزګارتیا لامل شــوي ارتباط رامنځ ته کوو. فرض کړئ چي وزګارتیا ډیرمهم عامل چي ددولت دمصــارفو کموالی دی پیداکوو، چي اقتصــادي تیوري ورته ویل کیږي. په اخر کې دوزګارتیا دستونزې دحل لپاره مشخص مراحل وړاندې کوو .نو دابیا داقتصادي سیاست په نوم یادیږي. داقتصاد دغه درې بحثونه له یوبل سره نږدې اړیکې لري اودیوشــان اهمیت څخه برخورداره دي. که حقایق راټول نه شــي نوددې لپاره دتیوري رامنځ ته کول چي داقتصــادي متحولین څرنګه یو له بل ســره ارتباط ولي مشــکله کړي. همدارنګه که داقتصــادي تیوري یا اصــل باندې چې دمختلفو متحولینو ترمنځ ارتباط ښایي ونه پوهیږو. نویو ښه اقتصادي سیاست به رامنځته نه کړای شو . شاته په کتلو سره داهم باید په نظر کي ونیسو چي اقتصــادي اصــل چي په متحولینو کي تغییرات واضــح کوي په نظر کې نیولو پرته معلومات او حقایق په صحیح ډول راټولولی شي.دددغو دریو بخشونو ترمنځ ارتباط په لاندې ډول ښودلای شو.

تشریحي اقتصاد　　　　　　تیوریکي اقتصاد　　　　　　اقتصادي سیاست

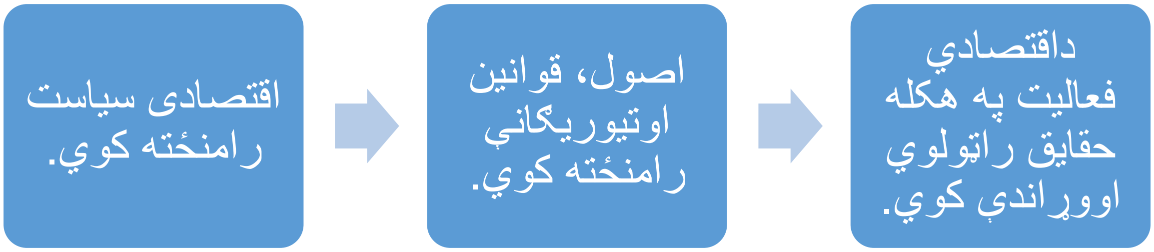

(c) ketabton.com: The Digital Library

څرنګه چې په اقتصادي تيوري پورې مربوط ده ، اقتصادي پوهان يو له بل سره په اسانۍ موافق کيږي. خوکله چې داقتصادي سياست ساحې ته داخل شي ډير و لږ يو له بل سره موافق کيږي.که څه هم دوی ملامت نه دي ځکه يوه اقتصادي ستونزه دډيرو علتونو له وجې رامنځته کيږي. دسياست درامنځ ته کولو په وخت کې شايد يو اقتصاد پوه يوه مهم عامل ته اوبل يوه بل مهم عامل ته ډير اهميت ورکړي نوددوي وړانديزونه بايد يوله بل سره متفاوت وي.مطلوبيت هغه درضايت درجه ده چې اشخاص يې داجناسو اوخدماتو دمصرف څخه ترلاسه کوي. يو تږی شخص داوبو څخه ارضا ترلاسه کوي نووايو چې اوبه ددې شخص لپاره مطلوبيت لري.قيمت کله چې ديو جنس ارزښت په پولي توګه وښودل شي همدغه پولي ارزښت ته ددغه جنس قيمت ويل کيږي. عايد : دبدلې يا معاوضې هغه مقدار دی چې يو شخص يې ديوخدمت اويا دخپل ملکيت دخدمت په مقابل کې ترلاسه کوی. عايد په دوو برخو تقسيميږي۱-دکارپه واسطه ترلاسه شوی عايد: دهغه مقدار پيسو څخه عبارت دی چې خلک يی دکار په مقابل کې ترلاسه کوي لکه ديوه کاريګر مزد۲--Unearned incomeدهغه مقدار پيسو څخه عبارت دی چې ديو شخص يې له خپلې دارېې او ثروت څخه ترلاسه کوي کله دتعمير کاريه ، دبانکي حساب سود او نور.عايد اوانتقالي تاديات : عايد دهغه تاديي څخه عبارت دی چې داجناسو اوخدماتو په توليد کې دبرخې اخيستلو په مقابل کې ترلاسه کيږي. که يوشخص له کوم توليدي خدمت پرته تاديات ترلاسه کړي په اقتصاد کې ورته عايد نه بلکې انتقالي تاديات ويل کيږی. زکات ، تحفي اوداسې نور. ملي عايد : ديو ممکلت دټولو افرادو مجموعي کلني عايد ته ملي عايد ويل کيږي. پوهيږو چې دعايد پيدايښت داجناسو او خدماتو په توليد پورې تړلی وي، نودتوليد شويو اجناسو ارزښت او دهغو خلکو عايد چې داجناسو په توليد کې مرسته کوي دهميشه لپاره مساوي وي.ملي عايد په بل ډول هم تعريفولای شو . په يوممملکت کې دټولو نهايي توليد شويو اجناسو اوخدماتو پولي ارزښت ديوکال په جريان کې ملي عايد دی.ثروتwealth:هرهغه څه چې خلک يي استعمالوي او په وړيا ډول نه پيداکيږي ثروت نومول کيږي. په عاميانه ژبه کې ثروت دپيسو ، سروزرو ، سپينو زرو په معنا استعماليږي. مګر په اقتصاد کې ثروت يوه پراخه معنا لري ، په ثروت کې ټول شيان لکه کور، ځمکه ، ماشين الات، سره زر ، پيسې ، جامې و کتابونه اوديو کمپنۍ سهم اوداسې نورشامليږي.ثروت په څلور ډوله دی۱-انفرادي يا شخصي ثروت۲-عامه يا ټولنيزثروت : دا هغه شتمني دي چې دعامه خلکو دګټولپاره رامنځته شوي وي اودټولې ټولنې عامه داريي ده لکه دولتي تعميرات، سړکونه، دولتي پارکونه، اوداسې نورپه کې شامل دي۳-ملي ثروت ديو ملک طبيعي منابع لکه سيندونه ځنګلات اونور۴-نړيوال ثروت : په دې ډول ثروت کې ټول هغه اجناس ياطبيعي منابع شامليږي چې په ټول بشريت پورې اړيکه نيسي اودټولو ملکونو په واسطه استعماليدی شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه: هوا،بحرونه، اونور.مترقي ماليه : په دې مانا چې دزيات عايد لرونکو دماليي ورکړې اندازه زياته وي. کله چې ديو شخص عايد لوړيږي دپيسو نهايي مطلوبيت يې کميږي ، که يو لوړ عايد لرونکې شـخص ديوه غريب شـخص په څير يوشـان ماليه تاديه کړي هغه لږ بار احساسوي نو ددې په خاطر چې عدالت رامنځته شوي وي، دثروتمنده خلکو لپاره بايد دماليي اندازه لوړه وي.مارکيټ ټوکرۍ اصـطلاح ددې لپاره اسـتعمالوو چې داجناسـو ګروپونه يوپه بل برتر وښودل شي . مارکيټ ټوکرۍ ديوه يا ډيرو اجناسو دمقدارونو يو خاص لست دی . مارکيټ ټوکرۍ کې کيدای شـي داجناسـو مختلف ډولونه شـامل وي. دبيلګې په توګه ديوې مياشـتې په دوران کې هغه اجناس چې يو مسـتهلک يي پيري لکه غذايي مواد، کالي، اونور دضـروت وړ مواد.دکارخوځښـت: عبارت له پورته دډيروسـتونزو دکارګرانو نوي دندو موقفونو او ځايونو بدلولو توانايي او ظرفيت ته دکارخوځښـت وايی په ۴ ډولـه دی۱-دکارجغرافيوي خوځښـت۲-دکارمسـلکي خوځښـت۳-دکارافقي خوځښـت۴-دکارعمودي خوځښت. دکاردخوځښت عوامل عبارت له:دمزد دکچو توپير۲-دکارشـرايط۳-جاه طلبي ۴-صـلحه او امنيت۵دترانسپورت او اړيکو مسايل۶-تعليم . دکارمفهوم : عبارت په اقتصـاد کې دکارويش څخه مقصد داسې يو ترتيب دی چې دهغې په وسيله يو وخت کې دبيلابيلو افرادو بيلابيلې دندې سـرته رسـوي۱-سـاده يا وظيفوي يا ټولنيز دکارويش۲-دکارتخنيکي ويش ۳-دکارارضـعي ارضـي ويش.دکارويش دتصـدۍ په مولديت کې زياتوالی راولي۲-دتصـدۍ دوسايلو او تجهيزاتو په سم ساتلو کې مرسته کوي۳-دتصدۍ په توليدي مهارت کې زياتوالی راولي۴-دتصدۍ په وخت کې سپما رامنځ ته کوي۵-دتصدۍ په اختراعاتو چانس زياتوي۶-دتصـدۍ په مشـغوليت کې تنوع رامنځ ته کوي۷-دتصـدۍ سـره دسم تشـخيص په ټاکنه کې مرسته کوي. پانګه : عبارت دځمکې نه بغير ټولې هغه شتمنۍ چې عايد لاسته راوړي پانګه ده او ځانګړتياوې:۱-پانګه دکار په پايله کې رامنځ ته شوی۲-پانګه يو غيرفعال عامل دی۳-پانګه په توليد کې مرسـته کوي۴-پانګه فرسـايش کيږي۵-پانګه دليږد وړتيا لري۶-پانګيزه توکو نه په مسـتقيمه توګه ګټه اخيسـتل کيږي. دپانګې شـکلونه عبارت دي له :ثابته پانګه۲-دوراني پانګه۳-خاصـــه پانګه۴-لامبووهونکې پانګه۵-فردي پانګه۶-ملي پانګه۷کورنۍ پانګه۸-بهرنۍ پانګه۹-مادي يا حقيقې پانګه۱۰-انسـاني پانګه۱۱-پولي يا مالي پانګه.دپانګې جوړښـت پروسـه عبارت د په جزوي کچه ديوې تصـدۍ له جهته دپانګې جوړښـت څخه مقصد ديوې تصدۍ دحقيقي يا فزيکي پانګې مقدار کې زياتوالی دی. اداره يا تشبث: دمتشبث دندې دخطراتو زغمل دمالي سـرچينو تهيه دابتکاراتو کې رامنځ ته کول دکاروباراداره . اداره دتوليد څلوم عامل دی چې دمتشـبث په وسيله عرضـه کيږي. توليد په عاميانه ژبه کې ورڅخه مقصـد دتوکو رامنځ ته کول دي خوبيا په علمي ادبياتو کې دانسـاني غوښـتنې دپوره کولو او ارضا لپاره ټولې هغه کړنې چې دتوکو او خدماتو رامنځ ته کولو لپاره سرته رسيږي او انسـانان هغوی ته ديو قيمت دتاديي اراده ولري توليد دی. توليد په دوو شـکلونو سـره

(c) ketabton.com: The Digital Library

صورت نيسي :۱-دتوکو توليد۲-دخدماتو توليد . توليد له دري برخو څخه جوړشوی دی ۱-لومړي صنايع۲-دوهمي صنايع۳-دريمې صنايع . دتوليد عوامل عبارت له ټولې هغه توليدي منابع چې ديوې ټاکلې محصـــول توليد يا رامنځ ته کولو لپاره اړينې وي دتوليد عوامل بلل کيږي.په څلورو برخو ويشـــل کيږي۱-ځمکه۲-کار۳-پانګه۴-اداره يا تشـــبث.ځمکه مفهوم عبارت له : له ټولې هغه بهرنی طبيعي سـرچينې چې ديو انسـان په خدمت کې وي ځمکه ده يعنې هغه طبيعي منابع چې انســـان ورته لاس رســـی لري . ځمکه يا طبيعي ســـرچينو کې شـامليږي۱-ځانګړتياوې عبارت له ۱-ځمکه دطبيعت يوه مفته ډالی ده۲-دځمکې اندازه ثابته ده ۳-ځمکه متنوعه ده ۴-په جغرافيوي مانا سره غير قابل يي ليږد ده۵-ځمکه يو دايمې توليد عـامـل دی۶-ځمکـه يو غيرفعـالـه توليـدي عـامـل دی۶-دځمکې مولـديـت ارتجـاعي دی . دکارمولديت نه هدف ديو کارګر توليدي ظرفيت دی يعنې دکارګر په وسـيله په اوسـطه توګه په في واحد دوخت کې دتوليد اندازې ته دکارمولديت وايي.

په عمومي ډول هغه مقدار پيسې چې ددغه عواملو دلاس ته راوړلو لپاره مصرف شوي وي دتوليد دمصـــــارفو په نوم ياديږي. حقيقي مصـــــارف : عبارت ذهني او بدني کارونه چې ديو جنس دتوليد لپاره قرباني کيږي دجنس دحقيقي مصارفو په نوم ياديږي. محاسبوي مصارف : هغه تتاديات دي چې تصديو کې دبشري يا غيرې بشري عواملو لپاره ترسره شوي. فرصتي مصـارف: دهغه تبادلوی جنس له ارزښـت څخه عبارت دي چې ددغه جنس دتوليد له امله له لاسه وځي. اقتصادي مصارف : عبارت له هغه مصارفو څخه دي چې ديو اقتصادي فعاليت درامنځ ته کولو له وچې پرې ټولنې ته اوړي. دمصـــــارفو تيوريګانې : په دوه برخو ويشـــل شوي ۱-عنعنوي تيوري يازړه تيوري۲-دمصادفو نوي تيوري. دbrowningپه اند مجموعي مصـارف ديو ټاکلې اندازې دتوليد لپاره دثابتو او متغييرو مصـارفو له مجموعي څخه عبارت دي . ثابت مصارف : دتوليد دثابتو عواملو مصارفو ته ثابت مصارف وايی. دفرګوسن په اند مجموعي ثابت مصـارف په يو تصـدی کې ښـکاره او پټو دواړه مصـارفو له مجموعي څخه عبارت دی . داوسـط مصـارفو مفهوم عبارت دتوليد ديو واحد مصـرف ته اوسـط مصـارف وايی . په لنډه موده کې داوسط مصارفو منحني مفهوم عبارت دي له په يو ټاکلې نقطې څخه مخ په ښـکته راځي يو اصـغري نقطې ته رسـيږي او بيا پورته ځي داچې دuشـکل منحني لري چې په لنډه موده کې داوســط مصـــارفو منحني لاندې شـــي؟؟؟دمؤثر اعظمي توليد هغه توليد ته ويل کيږ ی دتوليد هغه اندازې ته ويل کيږي چې دفي واحد توليد مصرف په اصغري اندازه کې وي. نهايی مصـــارف عبارت له مجموعي مصـــارفو کې زياتوالی کله په توليد کې ديو واحد په اندازه کې زيا توالی راشـي. اوسـط او نهايي مصـارفو ترمنځ اړيکه عبارت دي له۱-په اقتصادي تحليطونو او بلخصوص دتوليد لپاره دقيمت په ټاکلو کې داوسط مصارفو او نهايي مصـارفو ترمنځ تفصـيلي اړيکې لري څيړل ډيرداهميت وړدي. داوړدې مودې اوسـط مصـارف : هغه ممکنه اصغري مصارف دي چې دفي واحد توليد لپاره په مختلفو مقدارونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتولید کې په اوږده موده کې ټاکل کیږي. داوږدې مودې اوسط مصــارفو لپاره لاندې نومونه یادیږي. ۱-چاپیرونکې منحني ۲-دپلان جوړونې منحني . دمصــارفو دمنحني ګانو اهمیت ۱-دتولید په اړه تصـــمیم نیول۲-دصــــنعتونو انتخاب۳-دتولید لپاره تعادل ټاکل۴-دګټې او تاوان اټکل کول. دبازار دکومې مهمې ځانګړتیاوې لري ۱-یو ســـطحه۲-یو جنس ۳-اخیســـتونکي اوخرڅونکي۴-داخیســـتونکو اوخرڅوونکو ترمنځ ارتباط. دوخت په اســاس بازارونه عبارت دي له۱-ورځني بازار۲-دلنډې مودې بازار۳-اوږدمهاله بازار. دموقیعت په اســـاس بازارونه عبارت دي له :محلي بازار۲-سیمه ایز بازار۳-ملي بازار۴-نړیوال بازار. دجنس دماهیت په اســـاس بازارونه په دوه ډوله دي ۱-عام بازار۲-خاص بازار. عام بازار هغه بازار ته ویل کیږي چې هرډول اجناس په کې پلورل او پیرودل کیږي.خاص بازار: هغه بازار ته ویل کږي چې مشـخص اجناس او خدمات په کې پلورل او پیرودل کیږي. خاص بازار په لاندې بازارونو ویشل کړی۱-عامل بازار۲-دپانګې بازار۳دپیسو بازار۴-دخارجي اسعارو بازرا۵-دنمونې بازار۶-ددرجو بازار. دبازارجوړښـــــت یا کوونکي عوامل ۱-دخرڅونکو ماهیت تعداد۲-داخیســتونکو دتعدادماهیت ۳-دتولید ماهیت۴-ددخول او خروج شــرایط۵-دمقیاســونو اقتصادیت. درقابت په اساس بازارونه عبارت دي له ۱-مکمل رقابتي بازار۲-نامکمل رقابتي بازار۳-انحصـــــاري بازار۴-دمکمل رقابتي بازار ځانګړتیاوېعبارت دی۱-داخیســـــتونکو او خرڅونکو زیات شـــمیر۲-دتصـــدیو دخول اوخروح ازادي۳-همجنســـه تولید۴-دمصــــنوعي بندیزونو عدم موجودیت دګټې اعظمي کول۵-داجناســـــو او عواملو مکمل انتقال۷-دبازار دشرایطو په هکله پوره معلومات۸-دترانسپورت دمصارفو نشتوالی۹-دخرڅلاوو دمصارفو نشتوالی.

دتولید دمقیاس مفهوم عبارت دی له داقتصــــــاد په علم کې دتولید دپیمانې نه هدف دتولید دانداز‌ې اعظمي حد دی. دتولید مقیاس ټاکونکې عوامل عبارت له ۱-مالي سرچینې ۲-دتولید تخنیک۳-دترانسپورت او اړیکو وسایل۴-دبازاروسعت۵-دتشبث استعدادونه. دتولید مقیاس په دوه ډوله دی ۱-دتولید کوچنی پیمانه ۲-دتولید لویه پیمانه. دتولید دکوچنی پیمانې (مقیاس)ګټې اوزیانونه عبارت دي له۱-شـخصـي دلچسپي او سم نظارت ۲-دمسـتهلیکینو سـره مسـتقیمه اړیکه۳-کارګرانو سره اړیکه۴-فوري پریکړه۵-د تقاضا دبدلون په مقابل فوري عکس العمل او زیانونه۱-تمویلي سـرچینې ۲-دتولیدي تخنیکونو وروسـته پاتې والی۳-ضـمني تولیداتو کې ســـتونزې ۴-ناســـم حالات ۵-پیرودلو او پلورلو لوړلګښـــت . دتولید دلوی مقیاس(پیمانې) زیانونه عبارت دي له۱-دځانګړو غوراویو له نظره غورځول۲-په شـــخصـــي نظارت کې ســـتونزې ۳-دزاید تولید امکانات ۴-کارکوونکو ســـره نږدې شـــخصـــي اړیکې ۵-دتقاضـــا دتغییراتو په مقابل کې بطي عکس العمل۶-دانحصاراتو درامنځ ته کیدل۷-په بهرنیو بازارونو کې انکار. دمقیاس صــــرفه جویانې :هغه حالت ته ویل کیږي چې یوه تصـــدۍ په کې خپل محصـول ددوه چندو نه لږ مصـرف په وسیله دوه چنده کولای شـي . دپیمانې صرفه جویانې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دوه برخو ویشل کیږی۱-دپیماني دا صرفه جویاني ۲-دپیماني خارجي صرفه جویاني . دمقیاس داخلي صرفه جوي عبارت له هغه حالت څخه دی چې دیوې تصدۍ خپل دتولید کچه کې ددوه چندو نه لږ مصارفو په وسیله دخپل تولید دپیماني دپراخوالي له امله دوه چنده کولای شي او نومونه یې عبارت دي له ۱-تخنیکي صرفه جویاني ۲-اداري صرفه جویاني ۳-مالي صرفه جویاني ۴-دبازارموندني صرفه جویاني ۵-سوداګریز صرفه جویاني ۶-دخطرزغملو صرفه جویاني. دمقیاس دعدم صرفه جویاني هغه حالت دی چې دیو تصدۍ تولید دوه چنده کول په کې دوه چنده نه زیات مصارف غواړي او داهم په دوه برخو ویشل کیږي. دتولید تابع عبارت داوږدې مودې دتولید تابع او دلنډې مودې دتولید تابع سره لري دتولید تابع عوامل دهرډاکلي ترکیب لپاره حاصل تمرین مقدار څرګندوي. په لنډه موده کې ځکه دکارعوامل په زیاتولو سره په شروع کې دمحصول په زیاتیدووي ځکه په لنډه موده کې دتولیدې عواملو یو عامل ثابت او بل عامل متحول یادبدلون وړدی.څرنګه چې پانګه په مادي اومالي شکلونو پیژندل کیږي. ۱-کله چې مونږ دپانګې فزیکي یا مادې شکل په نظر کې ونیسو نو دپانګې مولدیت څخه هدف دتوکو او خدماتو هغه مجموعي مقداروي چې دیو واحد پانګې په مرسته لاسته راوړل کیږي.کله چې مونږ دپانګې مالي شکل په نظر کې ونیسو نو دپانګې مولدیت څخه هدف به دپه کاروړل شوي مالي پانګې دبیا اعادې نرخ وي . ایزو کوانټ: دتولید دعواملو دمختلفو ترکیبونو له یو ځای والي څخه لاسته راغلی هغه منحني ده چې په مساوي تعداد محصول ورڅخه لاسته راځي. کله چې په یو ګراف کې څو ایزو کوانټونه یو ځای ښودل شوي وي دي ګراف ته دایزوکوانټ نقشه وایی. دپیسو هغه مقدار چې دپیسو په شکل دیو جنس په تولید کې په مصرف رسیږي دپیسو په واسطه دټاکل کیدونکو مصارفو په نوم یادیږي. دپیسو په واسطه ټاکل کیدونکي مصارف عبارت دي له ۱-مزدورانو لپاره دمعاش تادیه۲-پرقرض باندې سود۳-په ثابتو شتمنیو کرایه ۴-دخامو موادو او ماشینونو مصارف۵-بیمه۶-مالیات۷-دبریښنا انرژۍ او تیلو مصارف ۸-دترانسپورت مصارف او داسې نور. دمصرف تابع دیوې تصدۍ دتولید دتابع او هغو قیمتونو چې دغه تصدۍ یې دتولید لپاره یې تادیه کوي دمصارفو دتادیې په نوم یادیږی. اوسط ثابت مصارف : دفي واحد ثابت مصارف څخه عبارت دی . مؤثر تولید دتولید دهغه اندازې ته ویل کیږي چې دفي واحد تولید مصارف په اصغري اندازه وي .اوږده موده هغه دوران دی چې په کې تولید ټول عوامل متحول په دې جریان کې تصدۍ کافي اندازه وخت لري یا په بل عبارت داوږدې مودې مفهوم دپلان جوړونې لپاره یو ه سطحه ده . انحصاري بازار هغه حالت ته ویل کیږي چې دتولید یواځې یو خرڅونکی په کې وجودلري اودنورو دخرڅونکو بازار ته دخول په وړاندې خنډونه پراته وي.دانحصار درامنځ ته کیدو علتونه: انحصار هغه وخت رامنځ ته کیږي کله چې یوه تصدۍ په مشخصو موادو لکه تیل برونز طلا اونورو کنترول ولري . انحصار هغه وخت هم رامنځ ته کیږي کله چې یوه تصدۍ دمشخص جنس دتولید

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره خاص تخنیکونه له ځان سره ولري. انحصار هغه وخت ممکن کیږي کله چې دولت دخلکو درفاه په خاطر دتولید حق یوې مشخصې تصدۍ ته ورکړي چې دانحصار دې ډول ته طبیعي انحصار ویل کیږي. کله دولت یو شخص یا تصدۍ ته دهغه داختراع حق ورکړي په دې اساس هم انحصار رامنځ ته کیږي . دانحصاري بازار ځانګړتیاوي. په انحصاري بازار کې دمشخص جنس یو تولیدونکی یا خرڅوونکی وجودلري او دتصدۍ او صنعت ترمنځ توپیر موجود وي په انحصاري بازار کې تصدۍ چې خپله یو صنعت وي . دمکمل رقابت او انحصار پرتله۱-درقابتي او انحصاري دواړو تصدیو هدف داوي چې ګټه اعظمي کړي ۲-ددواړو لپاره دتعادل یو شرط یو ډول دیMR=MC۳-په دواړو حالتونو کې قیمت بازار دعرضې او تقاضا دتقاطع په واسطه ټاکل کیږي۴-دواړه رقابتي او انحصاري تصدیګانې دمصارفو یو شان منحني ګانې لري۶-توپیرونه ۱-دمکمل رقابت په صورت کې په صنعت کې زیاتې تصدۍ شاملې وي او قیمت ددوی دمجموعي عمل په واسطه ټاکل کیږي.انحصاري رقابت دبازار هغه جوړښت دی چې زیات تولیدونکې انحصار کوونکي تولیداتو کې دفرق په اساس یو له بل سره رقابت کوي او تولیدات لږوي مګر مکمل تعویضي نه دي. دانحصاري رقابت ځانګړتیاوي. ۱-دخرڅوونکو زیات تعداد۲-دتولید توپیر۳-دتصدۍ اختیاري ځواک ۴-دتولید ګروپ ۵-انحصاري ځواک ۶-دتصدیو دخول او خروج ازادي ۷-مستقله رویه ۸-خرڅلاو مصارف۹-په بیو کې دسیالیو نه شتون۱۰-اشتهارات . دمکملو رقابتي او انحصاري رقابتي بازارونو پرتله ۱-دتصدیګانو تعداد۲-دتولید ماهیت۳-درقابت ماهیت۴-دوه اړخیزه او څو اړخیزه انحصار. څو اړخیزه انحصاردبازار دجوړښت هغه شکل دی چې یو څو خرڅوونکي په بازار کې همجنسه یا توپیر لرونکې تولیدات خرڅوي په دې بازار کې دتصدیو تعداد؟په شاوخوا کې وي او که یواځې دوه تصدیګانې په بازار کې وجود لري نوبیا ددې بازار یو خاص شکل ددوه اړخیزه انحصار په نوم رامنځ ته کیږي. په څو اړخیزه کې تصدیګانې همجنسه تولیدات خرڅوي دخالص یاهمجنسه څواړخیز انحصار په نوم یادیږي.دڅو اړخیز انحصار درامنځ ته کیدوعوامل : ۱-زیاته پانګه اچونه۲-داندازې صرفه جویانې ۳-دمشخصو خامو موادو مالکیت۴-دکوچنیو تصدیو ادغام. دڅو اړخیز انحصار ځانګړتیاوي. ۱-کم تعداد خرڅونکي ۲-په تصمیم نیو نه کې تړلتیا۳-اشتهارات۴-ددخول خنډونه۵-دتصدیو په اندازه کې تغیر.

لوی اقتصاد

اقتصاد هغه علم دی چې د شتمنیو پیداښت،دشتمنیومصرف،دشتمنیوویش او دشتمنیو تبادله ترڅیړنې لاندې نیسي. نوی کلاسیک وایي اقتصاددمادي خوشالې علم دی دلندن مکتب بنسټ ایښودونکی(رابنز)وایی اقتصاد دمحدودیتونو او انتخاب علم دی او اقتصاد دری مکتبونه لري.۱-نیوکلاسیک۲-کلاسیک۳-دلندن مکتب:دلندن په مکتب کې لاندې خصوصیتونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ذکرشـــوي.۱-نـامحـدودضــــرورتونـه۲-ضــــرورتونوکي داهميـت لــه نظره تفـاوت۳-دوســـايلومحدودوالی۴-دوســـايلو متبادل اســتعمال.پروفيســور رابنز اقتصـــاد په لاندې ډول تعريفوي: اقتصـــاد علم دضــرورتونو او محدوديتونو متبادل اســتعماليدونکو وســـايلو ترمنځ انساني روش د ارتباط په توګه څيړي.۱- کلاسيک مکتب بنسټ ايښودونکی ادم سميت دی۲-دنيوکلاسـيک بنسـټ ايښـودونکی الفردمارشـال دی.۳- او دلندن مکتب بنسـټ ايښـودونکی رابنزدی. ټول هغه وسايل چې په مستقيم او غيرمستقيم ډول سره ضرورتونو په پوره کيدو کې مرســـته کوي توکي او خدمات بلل کيږي. توکي په عمومي ډول په دوو ډولو ويشــــل شوي۱-وړيا توکي۲-اقتصادي توکي.۱-هغه توکي چې د انسان له خوا پرې کارنه دی ترسره شـوی او په پريمانه توګه په طبيعت کې د خدای تعالی له خوا پيداشـوی او دهرچا په اختيار کې قرار لري.لکه هوا لمر رڼا اوداســـې نور.۲- هغه توکي چې په پريمانه اندازه نه دي او دهرچا لپاره په اختيار کې قرارنه لري همدارنګه درامنځ ته کيدلو په خاطر يې فعاليت ته ضرورت ليدل کيږي اقتصادي توکي بلل کيږي. داقتصادي توکو ډولونه۱- مادي او غيرمادي توکي (خدمات)۲-مادي توکي هغه توکي دي چې دلمس او ليدل کيږي لکه موټر ډوډۍ او وغيره۲-مادي توکي هغه دي چې مستقل وجود نه لري خو نتايج يې احساسيږي. لکه دانسان کار،بيمه بانکي خدمات او نور۲-لګښتي او پانګه ايز توکي ۱-لګښتي توکي هغه دي چې په مستقيم ډول په مصرف رسيږي لکه غذايي مواد ميوه جات او نور۲-پانګه ايز توکي ياتوليدي توکي هغه توکي دي چې په مستقيم مصرف نه رسيږي بلکه دنورو توکو دتوليد لپاره کارول کيږي. او په غيري مسـتقيم ډول په مصـرف رسـيږي .په عمومي توګه هغه څه چې د کار د اچولو په نتيجه کې يو انسـان ګټه ترلاسـه کوي اقتصـادي سـرچينو کې شـامليږي. ټولې هغه ســرچيني چې دلاســته راوړلو لپاره يې بايد قيمت ادا شـــي اقتصـــادي ســـرچيني بلل کيږي. اقتصـــادي ســرچيني په دوو برخو ويشــل شــوي۱-وړيا۲-قيمت لرونکي ســرچيني.اقتصـــادي سرچيني دلاندې برخو څخه تشکيل شوې دي.ـــــ بشري سرچيني :-- دانسان دماغ او فزيکي فعاليت په دي ډول ســـرچينو کې شـــامليږي او په عمومي توګه کارنومول کيږي.طبيعي ســرچيني: د ځمکې په مخ او دننه په ځمکې کې موجود شـيان او طبيعي منابع او په عمومي توګه د ځمکې په نامه يادول کيږي. فزيکي منابع: هغه څه چې انسـان يې په مرسـته توکي او خدمات توليدوي لکه سـامان الات ماشـينونه سـرکونه او نوراو په عموم کې ورته پانګه ويل کيږي او دا دري ډولـه دتوليـد عوامـل ګڼـل کيږي. قـانون پـه عمومي توګـه ديو دولـت لخوا صادرشو ي حکمونه دي چې منل يې په ټولو لازم او سرغړونه ترې جرم ګڼل کيږي او سزا لري په علمي اصطلاح سره هغه عمل چې په تکرارولو سره يې واحده نتيجه ترلاسه کيږي او په هر حال کې دتطبيق وړاوسې قانون ګڼل کيږي.اقتصادي قانون په عمومي توګه د خلکو اقتصــادي روش باندې دلالت کوي اقتصــادي قانون په ټولنه کې داوسـيدونکو ټول اقتصــادي فعاليتونه پيشبيني او رهنما او روښانه کوي. د (نيوينnevin) له قوله اقتصادي قانون د ټاکلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاملونو اسـباب په نتيجه کې رامنځ ته کيدونکو تمايلاتو څرګندونکی دی. دډاکټر مارشـال په قول اقتصادي قانون د ځينې ټاکلو شرايطو لاندې په ټولنه کې داوسيدونکو د عمل خاص ډول دی. د نورو قوانينو سره اقتصادي قوانينو پرتله ---الف درسمي دولتي قوانينو سره : رسمي قوانين د خلکو لخوا ترتيب کيږي دا قوانين د کـاغذ پـه مخ ليکل کيږي او دهغې پـابندې دهيوادوالو مکلفيت او نه پابندې يې جرم ګڼل کيږي ولې اقتصـــادي قوانين دخلکو اقتصـــادي تمايلات څرګندوي. ب د طبيعي علومو ســـره داقتصـــادي قوانينو پرتله :---د طبيعي علومو سـره لکه د کيميا او فزيک قوانين د بې روحه شـيانو يعني مادياتو خصـوصـيات او حالتونه بيانوي کوم چې په لابراتوار کې تجربه شـــوي او هميشــــه ثابت ګڼل کيږي مثلاً که هروزن لرونکی جسم په هوا کې خوشـې شـي نو دځمکې جاذبې قويې له اثر ځمکې ته راغورځيږي يا(ايچ دوه او)فورمول هميشــــه اوبه دي او داســـي نور ولې اقتصـــادي قوانين دانســـانانو داقتصـــادي فکرونو او تمايلاتو څرګندونه کوي او دبې روحه مادې سـره سـراو کارنه لري. داخلاقو دقوانينو سره :ـــــ اخلاقي قوانين عمدتاً په مذهبي قوانين په برکې نيسي.په ټولنه کې خلکو تـه دځينې کړنو دکولو او دځينو دنه کولو لارښـــوونـه کوي څوک چې پـه ټولنـه کې اخلاقي قوانين مراعات کړي په ټولنه کې دقدر وړ ځای لري او څوک چې اخلاقي قوانين ترک کړي نو په ټولنه کې خپل ځای له لاســـه ورکوي اقتصـــادي قوانين دانســـانانو روش څرګندوي دکوم عمل دکولو او منع کولو هدايت نه کوي. اقتصـادي قوانينو خصـوصـيات: ۱- اقتصادي قوانين شرطيه شکل لري ۲-عمومي شکل نه لري داقتصاد ځينې اساسي څانګې :- ----۱-مثبـت يـا علمي اقتصـــــادpositive economics or scientific economics۲- سهولت يا رهنما اقتصادwelfare or normative economics.په مثبت او رهنما اقتصاد داقتصـــــادي نظريې عمده برخې تشـــکيلوي دڅيرنې په وخت کې د هغوي ترمنځ فرق کول ضــروري بريښـــي چې مونږ يې دلته لنډ ډول روښـانه کوو:په لوی اقتصـــاد کې اقتصـــاد په مجموعي توګه سره مطالعه کيږي .لوی اقتصـاد دټول اقتصـاد عمومي اوسطونواو مجموعو سره سروکارلري. په لوی اقتصاد کې دڅيرنې مهم مسايل عبارت دي۱-دملي عايد او کسب کار نظريه ۲-داقتصـادي فعاليتونو دنوسـان نظريه ۳-دپيسـو نظريه۴-دنړيوال تجارت نظريه ۵-داقتصـــــادي پرمختيا نظريه کوم قوانين او نظريات چې د نظرياتي برخې له خوا وړاندې کيږي د يو معلوم هيواد په حالتو کې دهغې تطبيق کول عملي اقتصاددی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داقـــــــــتصـــــــــاد گـــــــــروپ بـــــــــنـــــــــدي

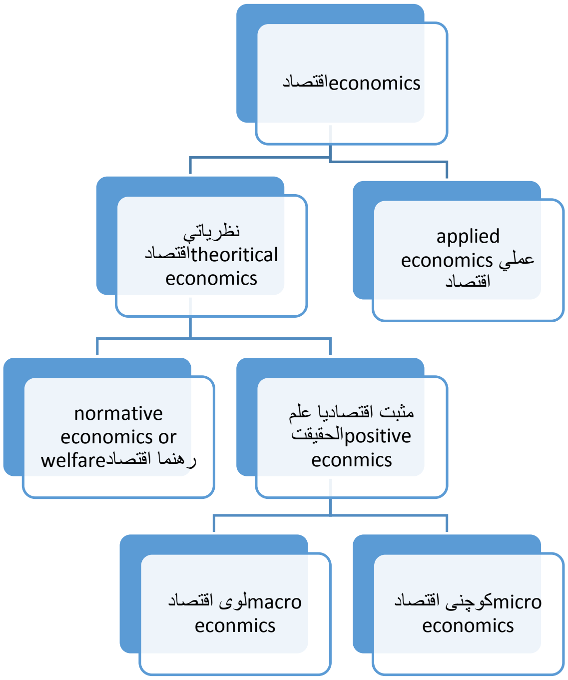

داقتصاددري اساسي مسايل ۱-دتوليد دمقدارتاكل يعني څه شى بايد توليد شي۲-دوسايلو تاكل او دتوليد منظم كول يا څه ډول بايد توليد شي۳-دحاصلاتو ويش،او دچا لپاره بايد توليد شي . داقتصـادي سيسـتم مفهوم: څخه هدف ټول هغه قوانين ،اداري رواجونه او روايتونه دي چي دهغې په رڼا كي يوه ټولنه داقتصـادي اسـاسـي ستونزو حل پريكړه كوي۱- دبازار اقتصـاد يا پانګوال نظام داسـي نظام دى چي هغې كي ځانګړي مصـرف كوونكي او كاروباري ادراې داسـاسـي اقتصـادي مسـايلو دحل لپاره د بازار له لارې اړيكه ټينګوي. دبازار اقتصـاد عمده خصوصيات په لاندې ډول دي ۱-شخصـي مالكيت۲-دانتخاب ازادي۳-شخصـي ګټې رول۴-سيالي۵-دقيمت نظام۶-دحكومت درول كموالى.اشـتراكي يارهبري شـوى اقتصـاديه دې نظام كې دتوليد په وسـايلو باندې خصـوصـي ملكيت له منځه ځي او ټول وسـايل د خلكو په نماينده ګى د دولت په ملكيت كې قرار نيسي څرنګه چې په وسايلو ټولنيز ملكيت وجود لري نو ټول وســـايل د ټولنيزې پرمختيا او ټولنيزو ضـــــرورتونو ديوره كولو لپاره تخصـــيص كيږي. درهبري شـوي اقتصـاد عمده خصـوصـيات۱-دتوليد په وسـايلو دحكومت ملكيت۲-دمركزي پلان كميټه۳-دعوايدو بهترويش۴-يوشان امكانات او ټولنيز مصونيت۵-دخلكو په عايداتو كې افراطي تفاوت له منځه ځي او په محدودولاسـونو كې ددولت جمع كول چي دپانګه وال نظام خصوصيت دى له منځه ځي.مخلوط اقتصادي نظام دپانګه وال او اشتراكي نظام خصوصياتو درلودونكي نظام ته مخلوط نظام ويل كيږي او په دوه عمده برخو باندې تكيه لري۱-عمومي سكتور۲-خصوصي سكتور:ــــــ-----داسلام اقتصادي نظام اسلام دژواندانه موخې روښانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي اوددې موخو دترلاسه کولو لارې چارې انسانانو ته ښايي دشخصي او ټولنيز ژوندانه دټولوخواوو په مکمله لارښوونه کوي داسلام داقتصادي نظام خصوصيات:---۱-دحلالو او حرامو فرق کول۲-دشخصي ملکيت حق۳-درزق دوسايلو پيدايښت ۴-فطري غيرې مساوات ۵-ددولت مصرف کولو اصول ۶-ددولت تمرکزممانعت۷-دضرورت لرونکو لپاره اسانتياوي برابرول. ددولت دمصرف کولو په برخه کې اسلام په لاندې ډول لارښوونه کوي ۱-په ساده ګی،پاکی او پرهيزګاری سره ژوند تيرول۲-په جايزو ضرورتونو باندې لګښت کول ۳-دبخل،پيسو او زرو جمع کول او پرستش منع کول۴-دضرورت څخه دزيات لګښت او اسراف څخه ډډه کول .اقتصاد په يوه ټولنه کې دمحدودومنابعو دمديريت زده کړه ده. د اقتصاد څلور اصله ۱-هيڅ شی مفت نه ترلاسه کيږي۲-دهرشي تمام شوی قيمت له هغه څه سره برابر دی چې دهغې دلاسته راوړلو لپاره پريکړه کوو۳-عاقل خلک په اخرو(نتيجو) فکر کوي۴-خلک تحرک په نظرکې لري۵-دسوداګری څخه هر يو ګټه پورته کوي۶-داقتصادي فعاليتونو دسازمدندهی لپاره ښه لاره مارکيټ ده ۷- ځينې وختونه دولت د بازار په نتيجه کې ښه والی راولي۸-په يو هيواد کې دژواندانه کچې اندازه دتوکو او خدماتو دتوليد په برخه کې دهغوی توانايې پورې اړه لري ۹-کله چې حکومت زياتې پيسې نشر کړې قيمتونه پورته ځي ۱۰- ټولنه دلنډې مودې لپاره دانفلاسيون او وزګارتيا ترمنځ انتخاب کوې. په ازاد بازار باندې متکي اقتصاد کې دخلکو اقتصادي عملونه داسې منسجم کيږي چې داجناسو او خدماتو له درکه دملي اقتصاد دټولو منسوبينو دضرورتونو رفعه کيدو سبب ګرځي. په هيواد کې ديو کال په جريان کې رامنځ ته شوي عوايدو ته ملي عوايدو وايې. دملي عايد مفهومونه ۱-ناخالص ملي توليد۲-خالص ملي توليد۳-ناخالص داخلي توليد ۴ملي عايد يا دعواملو تمام شوی قيمت۵-داشخاصو عايد ۶-داشخاصو دتعرف وړ عايد۷-سرې سر عايد.ناخالص ملي توليديا(جې اين پي) ديوکال په جريان کې د هيواد دتوليد دعواملو په مرسته دنورو توليد شوو نهايي اجناسو او خدماتو پولي ارزښت څخه عبارت دی. په تعريف کې درې مهم ټکي ۱-وخت۲-پولي ارزښت۳نهايي اجناس اوخدمات.هغه توکي او خدمات چې ګټه اخيستني ته اماده او دخرڅلاوپه خاطر بازار ته عرضه کيږي.خالص ملي توليد(اين اين پي):يادبازار په قيمت ملي عايد هم ورته ويل کيږي دتوليد په جريان کې کاريدونکې ثابتې شتمنۍ داستعمال په اثر استهلاک کيږي او په ارزښت کې يې کموالی راځي کله چې داکموالي يا داستهلاک اندازه (جي اين پي) نه ليري شي نو (اين آين پي)لاس ته راځي (ډيپريسيشن) څخه هدف د فرسايش څخه ساتل شوي پيسي دي چې د ماشين مکمل استهلاک په صورت کې پرې ماشين نوی کيږي دلته يوازې داستعمال له نظره استهلاک په نظر کې نيول کيږي.ناخالص داخلي توليد:--په ټاکلي وخت کي په هيواد دننه توليد شوو نهايی اجناسو او خدماتو له بازار قيمت څخه عبارت دی. ملي عايد :-- ديوکال په جريان کې دتوليد دعواملو له خوا ترلاسه شوي عوايدو مجموعي ته ملي عايد وايي.داشخاصو عايد :---د يو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هیواد اوسیدونکو له خوا دتولو منابعو څخه ترلاسه شوو عوایدو څخه عبارت دی.داشخاصو دتصرف وړ عواید: کله چې د اشخاصو دعوایدو څخه په اشخاصو باندې وضع شوي ټکسونه لرې کړای شي نو پاتې مبلغ دتصرف وړ ګڼل کیږي چې لرونکی یې په مستقیم ډول سره کارولی شی دتصرف وړ عواید دشخص د غوښتنې مطابق په مصرف رسول کیږي دعاید کومه برخه چې مصرف نه شي سپما کیږي.سړي سرعاید کله چې ملي عاید دنفوسو په تعداد وویشل شي سړي سر عاید لاسته راځي. دتولید طریقه په دې طریقه کې ملي عاید دیو کال په جریان کې د نورو تولیدشوي نهایې اجناسو او خدماتو پولي ارزښت په توګه سنجول کیږي۲-دعوایدو طریقه په دې طریقه کې دیو کال په جریان کې د تولید دعواملوله خوا ترلاسه شوي بدله په نظر کې نیول کیږي دلګښتونو طریقه: دلګښت په طریقه کې ملي عایدپه یوکال کې دنهایې اجناسو او خدماتو په خریداری باندې شوي لګښت په توګه په نظر کې نیول کیږي. د یو هیواد په کچه دلګښت ۴ عمده ډولونه۱-په لمړنیو ضرورتونو لګښت۲-پانګه اچونه۲-ددولت له خوا داجناسو او خدماتو خریداري ۴-داجناسو او خدماتو صادرات.دهر اقتصادي واحد سپما دهغویې دجارې عوایدو څخه په جارې ضرورتونو باندې شوو لګښتونو په لرې کولو سره لاسته راځي. دملي اقتصاد دسپما درې عمده اندازه ګیري شتون لري۱-شخصي سپما۲-ددولت سپما۳ ملي سپما.انفلاسیون په اقتصاد کې د قیمتونو په عمومي کچه کې زیاتوالی دی . وخت دملي تولیداتو لپاره باید وخت معلوم وي چې عموما یوکال په نظر کې نیسي. پولي ارزښت ټول توکي او خدمات دي چې ګټې اخیستنې ته اماده او دخرڅلاو په خاطر بازار ته عرضه کیږي.داجناسو او خدماتو مجموعي قیمت دهغوی دمقدار او قیمت دضرب کولو په وسیله لاسته راوړو یوازې د نهایې توکو او خدماتو دقیمت دسنجولو سره ددوه ځل حساب مخنیوی کیږي چې دا طریقه د پاینل ګوډز میتود په نوم یادیږي. دملي عاید په سنجولو کې ستونزې ۱-احصایوي اصلي ډیټا معلوماتو ارقامو نشتوالی۲-دیو شي تکرارحساب۳-ددوستې او ثواب په نظر کې نیولو سره خدمات۳-دفرسایش لپاره دقیق ارزښت نه موجودیت ۵-دخدماتو څخه پرته عاید ترلاسه کول لکه تقاعد ، تحفه خیرات۶-جنس په جنس تبادله ۷-دتوراوغیري قانوني بازارونو شتوالی . سپما په خالصه شتمنې کې د زیاتوالی سبب ګرځي خصوصي سکتور سپما ته خصوصي سپما ویل کیږي۲کله چې دولت خالصو عوایدو څخه ددولت له خواداجناسو او خدماتو خریداري منفي شي نو ددولت سپما لاسته راځي۳-دملت په کچه مجموعي ملي سپما دخصوصي او دولتي سپما مجموعی ته ویل کیږي. په ملي عاید باندې زیات عوامل اثر کوي۱- دتولید دعواملو ذخیره ۲-طبیعي منابع۳-بشري منابع چې د رهبري کولو مهارت یا استعداد ده جاري عاید :--- کله .مصرف ته متوسط المیلان دعوایدو هغه برخه ده چې داجناسو او خدماتوپه خریداري باندې مصرف کیږي مصرف لپاره متوسط میلان ګڼل کیږي.مصرف ته متوسط میلان د عاید او مصرف دنسبت څخه عبارت ده ۳- راتلونکی عاید خالصه شتمني :--- لکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې مخکې وويل شول دمجموعي شتمنيو څخه دپورونو په لرې کولو سره خالصه شتمني لاسته راځي ۴-دسود په اندازه کې دزياتوالي انتظار پانګه اچونه دلګښت اساسي عنصر دی دپانګې داستعمال لګښت په يوه معلومه زمانه کې دپانګې دواحد داستعمال حقيقي پيښيدونکې مصارف ديعمده برخې ۱-استهلاک۲ سود . دپانګې اچونې او ملي عايد نسبت ته دپانګې اچوني متوسط ميلان وايې پانګې اچونی ته نهايي ميلان په پانګه اچونه او ملي عايد کې دتغيراتو نسبت ته د پانګې اچونې نهايی ميلان ويل کيږي. د کنز په نظر کې د پانګې اچونی عوامل دوه دي۱-دپانګې نهايې استعداد۲-دسود اندازه .دپانګې په نهايي استعداد باندې دوه لاملونه اثر کوي۱- لاسته راتلونکی عايد ۲ دشتمني دتهيې قيمت. دلوی او کوچنې اقتصاد ترمنځ توپيرونه کوچنی اقتصاد دافرادو کورنيو او تصديو په وړاندې داړونده اقتصادي مسايل او تقسيمات تر څيړنې لاندې نيسي. دبيلګې په توګه په کوچني اقتصاد کې دغوښې وريجو ماشين الاتو او داسې نورو په څير دځانګړو توکو بازار ترکتني لاندې نيول کيږي په بل عبارت کوچنی اقتصاد دکورنيو تصديو په څير د اقتصاد د کوچنيو واحداتو فعاليتونه او اقتصادي سلوک تر کتتنې لاندې نيسي او يا کوچنی اقتصاد په يوه شرکت کې دتو ليد د بيلابيلو بازارونو کې د تو کو دنرخونو دثبات په يوه کارځای کې د کارګرانو دمزد او معاش ديوي کورنې دعايد او مصرف درقابتي او انحصاري هغو په څير دبازارونو د مختلفو ډولونو عرضې او تقاض او داسې نورو په څيرمسايل څيړي او لوی اقتصاد داقتصادي کړنلارې له مخې په عمومي کچه اقتصادي قوانين او مسايل ترڅيړنې لاندې نيسي.په لوی اقتصاد کې دنرخونودتورم يا انفلاسيون بيکاري دکچې ملي توليدلو مصرف سرمايه ګذارۍ سپما او داسې نورو مسايلو شننه څيړنه په ټوليزه توګه تر بحث لاندې نيسي چې ځينې خلک يې د ملي اقتصاد په نوم يادوې ماخذ پو هاند ډاکټر جورج ژباړونکی دوديال اونورمل کوچنی اقتصادملي اقتصاد له هغه علم څخه عبارت چې د يو هيواد دسياسي قلمرو په ساحه کې تر مطالعې لاندې نيول کيږي او اقتصادي عمده مسايل ترارزيابي او مطالعې لاندې نيول کيږي.په اقتصادي دوران کې تصدۍ او کورنۍ مستقيمه اړيکه لري مثلاً کورنۍ خپل توليدي عوامل او خدمات تصديو ته ورکوي او تصدۍ بيا په خپل وارسره خپل توليدي شوي اجناس او خدمات بيرته دتوليدي عواملو په بدل کورنيو تع ورکوي همدارنګه کورنۍ دتوليد عوامل دولت ته سپارياو دولت ته په سيده توګه ماليه ورکوی دولت دکورنيودتوليد عوامل په وړاندې هغه ته عايد ورکوي او له پرته يو شمير بلاعوضه مرستې هم ورسره کوي او دټولنيزواو فاميلي کومکونو په بڼه ورته مرسته کوي. کورنی خپل يو اندازه عايد سپما کو ي چې دغه پاتې شوي عايد له ټولې کورنۍ څخه دپانګې دجوړيدو په موخه راټوليږي تصدۍ هم دولت ته سيده ماليات (پرمفادو ماليات)ناسيده ماليات(په توليد او خرڅلاوپه دوران باندې ماليات)ورکوي.دولت تصديو ته څخه دخپلې اړتيا وړاجناس او هدمات پيري او له دي پرته دوي ته سيده او ناسيده مرستې رسوي. دتصديو پس اندازونه او استهلاکات دپانګې دجوړيدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره کارول کیږي . ددولت فرسایشات داستهلاک او پس اندازونه هم دپانګې جوړیدو خوا ته لیږدول کیږي. له جوړې شوې پانګې څخه بیا دوباره دتصدیو او دولتي موسساتو دتمویل لپاره کاراخیستل کیږي . کورنۍ خپل دتولید عوامل دتصدیو په واک کې ورکوي. کورنۍ دخپلو تولیدي عواملو د عرضې په بدل کې دتصدیو څخه د عوایدو په بڼه عوض یا جبران ترلاسه کوي.

عامه اقتصاد

دعامه اقتصاد دلوستلو موخې : دمضمون دمطالعې څخه وروسته باید محصلین په دې وتوانیږي چې ۱-عامه سکتور۲-عامه اقتصاد۳-دعامه اقتصاد پیدایښت۴-دعامه اقتصاد موضوع او ماهیت۵-دمعاصر دولت دندې۶-ولې عامه سکتور ته اړتیا لرو۷-دمؤثریت څخه اوښتون یا انحراف.،دولت مالي او پولي وسایلو په کاراچونه اداره او تهیه د دولت داقتصادي فعالیتونو تحلیل او تشریح دعامه مصارفو تاثیرات او بررسې په اقتصاد کې دمالیاتو انواع او دمصرف کوونکو او تولید کوونکي درفاه سطحه دعامه اقتصاد دبحث موضوعات تشکیلوي. ددولت دعایداتي سرچینو او لګښتونو په اړه مالي سیاستونه دعامه اقتصاد دوسایلو څخه شمیرل کیږي چې دانکشافي او دټولنې درفاه دسطحې دلوړوالي په خاطر په کاروړل کیږي. په ۱۸۶۰ م لسیزه کې عامه اقتصاد دکلي اقتصاد څخه خپل جهت جداکړ او داقتصاد دعمومي بخش په نوم مطرح شو. د۲۰ قرن په ۸۰ لسیزه کې دغه عمل په نوي شکل انکشاف وموند او هغه نظریې چې په هغه وخت کې یي په دې اړه انکشاف وموند دعامه اقتصاد په نوم ونومول شوه. په ۱۹۲۴ م کال کې دلومړي ځل لپاره (کوبرټ)یو کتاب داقتصاد دعمومي بخش په نامه ولیکه او عامه اقتصاد یي په داسې شکل تعریف کړ: ټول خدمات او تولیدات چې دهیواد غړي یي په بشپړه توګه دحکومت دفعالیتونو او کړنو څخه لاسته راوړي عامه اقتصاد بلل کیږي. دعامه اقتصاد دموضوع ماهیت: عامه اقتصاد هغه علم دی چې ددولت دمالي او پولي وسایلو په کاراچولو اداري اوتهیې څخه بحث کوي . عامه تمویل کارل فیلهیم(karlphellem)وایی عامه تمویل هغه فعالیتونه او کړنې څیړي چې په ترڅ کې یي ددولت داړینو او مهمو دندو دترسره کولو په خاطر وسایل راجمع کیږي. Herlylostعامه تمویل: ددولتي دندو دترسره کولو په خاطر دوسایلو تهیه ویش اواداره ده. دعامه تمویل او خصوصي تمویل ترمنځ فرق: دلګښتونو اوعواید تنظیم۲-دوخت واحد ۳-ذاتي تمویلي منبع۴-دپیسو نشر۵-دراتلونکې لپاره دتصامیمو تهیه کول(نیول)۶-په عامه تمویل کې لوی قصدي تغییرات۷-دبودجې تعامل. دعامه تمویل ماهیت: عامه تمویل ساینس وي ځکه دلته دحکومت عواید او لګښتونه عموما په برکې نیسي کوم چې حقیقت دی او ساینس په تجربو او حقیقت ولاړدی.ساینس په دوه ډوله دی علم الحقیقت او علم الهدایت . علم الحقیقت په حقیقت ولاړوي او علم الهدایت نظریات څیړي او دهغه څخه په خپل روزمره کارونو کې کاراخلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعامه تمویل اصـول: دتولنې داعظمي مفیدیت اصـل۱-دمتوازنې بودجې اصـل۲-دارتجاعیت اصل۳-داقتصـادیت او تصویب اصل۴-داقتصـادیت او تصویب اصل. دمعاصر دولت دندې :۱-خارجي یرغل اوتاوتریخوالي په مقابل کې دخپلو وګړو دفاع، حمایت او ساتنه ۲-دددا سې اداري تاسـیسـول یا رامنځ ته کول چې کولای شـي په ټولنه کې عدالت رامنځته کړي ۳-درسـمي اوعامه کارونو دپروګرامونو دپیل کول کوم چې په ټولیزه توګه دټولنې لپاره ګټور وي .عامه سـکتور ته ددې اړتیاو له مخې ضرورت لرو ۱-دټولنې داړتیا وړشیانو او خدماتو په عرضې کې دمارکیټ پاتیوالی۲-دعاید توزیع کې مارکیټ پاتې راتلل۳-په عمومي استخدام کې او قیمتونو ثبات په لاسـته راوړنه کې دمارکیټ پاتې راتلل. داجناسـو او خدماتو پولي ارزښـت تـه چې پـه یوکـال کې پـه یو هیواد کې تولیدیږي ملي عـاید وایی. دولتونـه هغه سـازمانونه دي چې په باصـلاحیته توګه دټولنې دوګړو سـره یوځای ژوند کوي فعالیتونه او کړنې ترسـره کوي او اړین او لازم خدمات چمتو او تمویلوي. سیاسـي اداري یاسـازمانونه قوانین او عمومي منل شوي پروسیجرونه ته پراختیا ورکوي ترڅو دامعلومه کړي چې دولت څه کوي او دولت دخپلو لګښتونو دتمویل لپاره دکومو لاروچارو څخه استفاده کوي . مثالونه دسیاسي ادارو ۱-داکثریت رایي اچونې ورکول۲-دولتي نماینده the allocation between government and private useشـخصـي (p):غذا۲-هوسـینګhousing۳-موټرونه۴-جامې Government.clothing: ملي دفاع عامه سـکول(مکتبونه)؟فولیس. مخلوط اقتصـاد بازاراوسـیاسـتونه. خاص یا فیور مارکیټ ایکونومي ،ورچولې ال کورډنس اینډ سـرویس ار سـفلیډ بای فارفراییټ فراویټ فیرم-سـفلې اینډ ډیمانډ . ډیټرمین فرایټ: عامه اجناس : هغه اجناس دي چې دهغې څخه منع کیدل ناممکن یا ناشـوني وي. ددې ډول اجناسـو مثال ملي دفاع ده . دیو هیواد پوځ چې خارجي هیواد یرغل په مقابل کې دخپلو وګړو دفاع او سـاتنه کوي او همدا دملي دفاع په دندو کې یوه دنده ده ،کله چې یو جنس دمنع کیدو لپاره هیڅ درجه ونه لري نوهمدي اجناسـو ته عامه اجناس وایي دعامه اجناسـو ځانګړتیاوي.۱-غیرسـیالیز: ددې خاصـیت څخه موخه داده چې که چیرې یو شـخص یو جنس اسـتعمالوي نو دانه شـي کولای چې دیوبل شخص په خوشحالۍ او افاده کې کموالی راولي.۲-نه منع کیدونکې : هیڅ شـخص نه شـي کولای چې دیو جنس داسـتعمال څخه بل شـخص منع کړي حتی که چیرې نوموړي شـخص دهغه توکي په مقابل کې تادیه هم نه وي کړي. عامه اجناس : هغه اجناس دي چې دبازار اقتصاد دعدم علاقمندۍ او نورو دلایلو په نسبت او دټولنې نیازمندۍ له مخې یی دولت تولید او عرضـه په غاړه لري. لکه ملي دفاع ، قضـایی نظام او داسـې نور. Samuelsson: عامه اجناس داسـې تعریفوي: عامه اجناس هغه اجناس دي چې خلک ورنه په عام ډول اسـتفاده وکړي اودیو نفر لګښـت دبل نفر لګښـت کې کموالی رانه ولي. عامه اوخصوصـي اجناس ددوه خصوصیاتو په اساس سره بیلولای شو . غیري سیالیز۲-نه منع کیدونکي. سوچه عامه اجناس : دلته هیڅ دمنع کیدلو توانمندې شتون نه لري او نه دده دګټو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دترلاسه کولو لپاره کوم سيالیز حالت شتون لري. ۲-سوچه خصوصي اجناس: په دې حالت کې په واضيح ډول دعدم ممانعت درجه يا دنه منع کولو درجه شتون ولري او سربيره پردې رقابتي يا ســــياليز حالت هم وجودلري.دچمتو کولو نهايي لګښــــتونه : ديو بل کس نهايی لګښتونه دسوچه عامه اجناسو څخه دګټې اخيستنې لپاره صفردی ددې څخه وروسته دنورو وګړو دعامه اســتفادي لپاره شــتون لري يعنې نوروګړي هم کولای شــي چې ديو عامه جنس څخه اســتفاده وکړي ځکه دهغې نهايي لګښــتونه صــفر يا ثابت وي په داســې حال کې چې په لوړه کچه دعامه اجناســو مقدار دزياتوالی لپاره اضــافي ســرچينو ته اړتيا ده يعنې که چيرې وغواړو چې په لوړه کچه عامه اجناس توليد کړو نوبايد چې اضافي سرچينې په کار واچوو . مثال ډوډۍ دتودوخې په مقابل کې ډوډۍ په بشــپړه توګه خصــوصــي جنس دی ځکه دلته دسوچه خصوصي اجناسو دوه حالته شتون لري. ۱-الف دمنع کيدو درجه شتون لري ۲-ب سيالیز حالت شتون لري . تودوخه په بشپړه توګه سوچه عامه جنس دی ځکه دلته دسوچه عامه اجناســو دوه حالتونه شــتون لري. الف دنه منع کيدوب-غيرســياليز حالت. هم شــتون لري.price excludableعامه اجناس هغه عامه اجناس دي چې دقيمت په وضــع کولو ســره وګړي دهغې داستفادې څخه منع کيږي. او په ډيرې اسانۍ سره ترې وګړي منع کيږي لکه . ټلويزون کيبل، دتفريح او ورزش ځايونه. Congestible: عامه اجناس سياليز وي مګر دمنع کيدلو وړنه وي. دلته دعامه اجناسو يو بل ډول هم شــته چيرې چې ديو مودې يا وخت څخه وروسته دلګښت کوونکو لخوا ترلاسه شوي ګټه دګټه ګوني له امله کمه شي.دې ډول اجناسو ته congestibleعامه اجناس وايي. بيلګې : سړکونه، پارکونه.دسوچه خصــوصــي او عامه اجناســو تقاضــا : دســوچه خصــوصــي اجناسو لپاره تقاضــا دمقدارونو په جمع کولو ســره په هرقيمت کې ترلاسه کيږي يا پيداکيږي.دسوچه خصوصي اجناسو په صورت کې مقدارونه په افقي محور جمع کوو ددې لپاره چې مجموعي يا دبازار تقاضــــا پيداکړو. دســــوچه عامه اجناسو لپاره دمؤثر يا مساعد مقدار پيداکول: دعامه اجناسو لپاره مساعد يا مؤثر مقدار دهغه مقدار څخه عبارت دی چيرتـه چې ټولنيزي نهـايي لاســــتـه راوړنې دګټې دټولنيزو نهـايي لګښتونو سر ه برابروي msb=mscليندال وايي چې وګړي دعامه اجناسو دعين مقدار لپاره مختلف قيمتونه تاديه کوي دليندال دقيمتونو مجموعه(p) بايد دعرضــه شــويو عامه اجناســو دلګښــت ســره مســاوي وي . باندېنې اغيز کوونکي هغه وخت رامنځ ته کيږي کله چې ديوه اقتصادي عامل پريکړه اوتصميم دبل اقتصادي عامل په ګټه مستقيم اغيز ولري اودخپل نفوذ لاندې يي راولې . مالي باندېنې اغيزې دغيرې مالي باندېنې اغيزو په مقابل کې ځينې وخت اقتصـــــاديوهان دمالي باندېنې اغيزو او غيرې مالي باندېنې اغيزو ترمنځ توپير کوي او وايي چې دمالي باندېنې اغيزکوونکو او غيرې مالي باندېنې اغيزکوونکو ترمنځ توپير شـــته په مالي باندېنې اغيز کوونکي يو اقتصــادي عامل دبازار دنرخونو په بدلولو ســره نوراقتصــادي عاملين او وګړي ترخپل اغيز لاندې راولې . ددې برعکس که چيرې يو اقتصـــــادي عامل يا

(c) ketabton.com: The Digital Library

وګړی نوراقتصـــــادي عـاملين يا وګړي دقيمت دبدلون داغيزو څخه پرته دنورو تـاثيراتو اواغيزو له امله ترخپل نفوذ لاندې شـو؟نو په دې صـورت کې بيامونږ دغيرې مالي باندېني اغيز کوونکو څخه خبري کوو.اقتصـــادي سـيتمونه په ۴ ډوله دي ۱-دازاد بازار اقتصــادي سـيسـتم۲-مرکزي پلان جوړونې اقتصـادي سـيسـتم۳-مخلوط اقتصـادي سـيسـتم ۴-اسـلامي اقتصادي سيستم. ازاد بازار اقتصادي سيستم دا نظام په شخصي ګټو زيات پوکس کوي چې په دې نظام کې قيمتونه دبازار دعرضې اوتقاضا په اساس ټاکل کيږي چې ددولت مداخلي ته په کې اړتيا نـه ليدل کيږي. او يواځې دڅارونکي رول لوبوي . ۲-مرکزي پلان جوړونې سيستم: په دې نظام کې هرڅه په دولت پورې اړه لري حتې واده کول هم په دولت پورې اړه لري چې دانظام زيات عمومي ګټو ته ژمن دی . دعامه اقتصــــاد وســــايل: ددولت عايداتي سـرچينو او لګښـتونو په اړه مالي سـياسـتونه دعامه اقتصـاد دوسـايلو څخه ګڼل کيږي.دمفت خور مشکل اکثره دعامه اجناسو په وجه منځ ته راځي . دايجورت بکس په طريقه اوددې په مرســــته باندې مونږ دوه اشـــخاص او يا هم دوه هيوادونو ترمنځ دتوکو تبادله په خاطر دايجورت بکس څخه اسـتفاده کوو. ايجورت بکس دوه اســـاســي عناصــر يا اجزاووي لري نوددې نه معلوميږي چې دايجورت بکس دوه مختلفي منحني ګانې لري البته بې تفاوته منحني ګانې لري. دپريټو ايفيشـنسـي : څخه مطلب داده چې ديو کس بايد ګټه ترلاسـه کړي خوبيدون ددې چې بل کس ته تاوان ورســيږي. دپريټو دتبادله مؤثريت نقطه هغه نقطه ده چې په هغې کې دوه مختلفي منحني ګانې سـره يو ځای شـوي وي . غيرمؤثره تبادله دا دتوکو مشـخصـه اندازه ده مګر دتجارت څخه وروســته ده نو په دې حالت کې يو زياته اندازه افاده ترلاســـه کوي او بل شـــخص کمه افاده ترلاســـه کوي .intial endowment:داهغه حالت دی چې دتجارت څخه مخکې وجود لري اودلته دتوکو مشخصه اندازه راښيي . پريټو داسې وضعيت ته اشـاره کوي چې يوکس رفاه داعظمي کيدو لپاره نشـي کولای چې دبل چا څخه ناوړه ګټه ترلاسه کړي. په ښه ډول دمنابعو استعمال ته اقتصاد وايی. دليندال تعادل څه ته وايي: دايوه نظريه ده کوم چې مونږ ته تشـــريح کوي چې انفرادي اشـــخاص دخپلو نهايي ګټو په خاطر دعامه اجناسو دتوليد يادتهيې لپاره تاديه کوي. ددې لپاره چې مونږ دعامه اجناسو دتوليد او دتهيې لپاره مســــاعد او مطلوب مقدار پيداکړو دتعادل په حالت کې ټول وګړي عينې مقدار عامه اجناس په لګښت رسوي مګر امکان لري چې دوی دمختلفو قيمتونو سره مخامخ شي. دليندال تعادل دسويډنې عالم : ايريک ليندال لخوا وړاندې شوی دليندال قيمت: نهايي نتيجه ده کوم چې دانفرادي اشـخاصـو په واسـطه تاديه کيږي دعامه اجناسـو دلاسـته راوړلو لپاره دليندال قيمت دي داهغه قيمت دی کوم چې دانفرادي اشـخاصـو لخوا دعامه اجناسـو دترلاسـه کولو په خاطر تاديه کيږي. دليندال دقيمتونو مجموعه بايد دعامه اجناسـو دعرضــې دلګښـت سـره مسـاوي وي .لکه ملي دفاع. دليندال دتعادل يو بنسـټيزه سـتونزه داده چې مونږ په دقيقه نه پوهيږو چې هرشـــخص څومره ارزښـــت دعامه جنس څخه ترلاســـه کړی کوم چې ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نظريي تطبيق په حقيقي نړۍ کې ستونزمن کاردی. مفت خور مشــکل هغه وخت رامنځ ته کیږیکله چې یو کس یا ګروپ ګټه لاســـته راوړي بلکې مانع ماليه وي او تاديه دماليې نه کوي.عامه اقتصـاد دوه اساسـي دلايل وړاندې کیدلای شي چې دعامه سـکتور رول اصـلاح کوي چې دا دوو عنوانونو دمؤثريت او تعادل لاندې ګروپ بندي کيدلای شـــي . مؤثريت په هغو دلايلو پوري ارتباط پيداکوي چې دلويو اقتصـادي فعاليتونو دکچې سره ارتباط لري حال داچې تعادل يا مساوات اقتصادي ګټو ويش ته اشاره کوي اود هغې څخه بحث کوي . دملکیت دحق پرته دجانبينو يا قرارداد کوونکو ترمنځ دتوکو تبادله په باورې ډول او داعتماد په فضا کې نشي ترسره کيدلی. هرکله چې افراد دخپلو ګټو لپاره يو دبل سره په جګړه اخته شي نودامسـله بيا دHobbesپه نوم پيژندل کيږي نو په داسـي حالاتو کې کاروباري افراد دولت ديو ټولنيز قرارداد په حيث رامنځ ته کوي ترڅو دولت خلک له انارشۍ يا خپل سرۍ څخه خلاص يا تيښـــتي ته مجبور کړي. هغه حالت چې مداخلي ته په کې ممکن اجازه ورکول شـوي وي په دوو ډولونو ويشـل کيږي. ۱-هغه حالت دی چې مارکيټ په کې بريالی وي۲-هغه حالت دی چې مارکيټ په کې بريالی نه وي. دبازار دناکامۍ څخه علاوه ددولت مداخله دمشـــاهدې او نظارت له مخې هم رامنځ ته کيږي دامداخله کيدای شـــي چې په مختلفو برخو کې لکه دعوايدو ناانډولي په شـــتمنيو کې ناانډولي او نورو کې وي . دپورته ســتونزو دله منځه وړلو په خاطر دولت په اقتصـــاد کې مداخله کوي او دولت مداخله خورا اړينه او ضـروري ده حتی که اقتصـادي ګټورتوب يي هم کم وي په داسـي حالتونو کې داقتصـادي رفاه اود دولت په واسـطه رامنځ ته کيږي.، او د جوړشـويو او وضـع شـويو سياسـتونو په مرسته هڅه کوي ترڅو دا ناانډولي راکمه کړي. ګټورتوب او مساوات...

واګنر دحکومتي لګښـــتونو دزياتوالي په پديده باندې خبرې کړي . همدارنګه واګنر په دې عقيده وه چې ددولت دکړنو دوام بايد په ملي عايد کې زياتوالی راولي څکه دملي عايد په زياتوالي سـره داقتصـــادي ودې او ترقۍ لپاره لاره هواريږي. اګر چې دواګنر نظريه يواځې دانه تصـدۍ قوي چې دعامه لګښـت زياتوالی دملي عايد په فيصـدۍ سـره دی . واګنر په ۱۹پيرۍ کې يو اقتصــــاد پوه وه نوموړي خپلې څيړنې ددولتي لګښـــتونو په برخه کې دڅو اروپايي هيوادونو جاپان او دامريکا متحده ايالاتو څخه په راټول شـــوي معلوماتو باندې بشپړي کړي نوموړي وويل چې دعامه سکتور ونډه په GDPډيره لوړه ده اودوخت په اوږدو کې په کې خورا ډير زياتوالی راغلی دی دواګنر دقانون محتويات ددې تمايلاتو تشـــريح وه اووړانديز يي وکړ دابه دوام وکړي۲-پروفيســـورفيګو وايی چې دولتي لګښـــتونه عامه سـکتورونو بايد ملی عايد په زياتوالی سره وده وکړي اوده خپل دلايل په لاندې توګه وړاندې کړي دي۱-که يو ه ټولنه غواړي چې واقعا پرمختګ وکړي نوبايد چې وکړي يی دولت سره اوږه په اوږه خپل لګښتونه دخپلو اړتياو اوضـرورتونو له مخې ترتيب کړي يا په بل عبارت دوی بايد خپلې پيسـي داسـې په لګښـت ورسـوي لکه چې مخکې به قانوني پيسـې په لګښـت

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسيدلي.ځيني وختونه دګټورتوب دپاليسی په نسبت دمساوات پاليسي مهم بلل کيږي ترڅو داقتصادي کړنو په وړاندې کوم خنډونه او موانع موجود وي هغه لري کړي داستدلال لپاره اخري دليل به داوي چې دبيلګې په توګه دمساوات په سياست کې يو يا څو لګښت کوونکي يو شان رول لوبوي په داسې حال کې چې دويش مسله په کې نه رامنځته کيږي چې همدغه سياست يواځې او يواځې دمساوات څخه پرته ګټورتوب په نظر کې نيسي نودنوموړي سياست پوري اړوند ټول وسايل دقيق تحليل او مطالعې ته اړتيا لري. بازار دناکامی څخه علاوه ددولت مداخله دمشاهدې او نظارت له مخې هم رامنځ ته کيږي دامداخله کيدای شي چې په مختلفو برخو کې لکه عوايدو ناانډولي په شتمنيو کې ناانډوالي او نورو کې وي نو دپورته ستونزو دله منځه وړلوپه خاطر دولت په اقتصاد کې مداخله کوي اوددولت مداخله خورا اړينه او ضروري ده حتی که اقتصادي ګټورتوب يي هم کم وي . دعامه سکتور دودې تشريح کولو فرضيه : لکه څنګه چې ددولت کړنې ورځ په ورځ پراخوالی مومي نوپه دې توګه ددولت په لګښتونو کې هم زياتوالی راغلی دی پروفيسور پيګوPigouوايي چې دولتي ياعامه سکتوررونه بايد ملي عايد په زياتوالی سره وده وکړي.

احتمالات

احتمالات: احتمال په لغت کې د ممکن يا شوني په معنا ده. داحتمالاتو په هندسي مفهوم کې دوه شرطه ډير ضروري دي۱-بايد (سطحې) يو دبل مساوې وي۲-تعداد بايد سره مساوې وي.کلاسيک نظر په ۱۷ م پيړۍ کې يوعالم چې لاپلاس نوميده داحتمالاتو لپاره نظر وړاندې کړو.هغه ويل چې ټول انساني فعاليتونه په ټولنه کې د بعضې فکتورونو له امله متاثر کيږي او ثابت نه شي پاتې کيدای يعنې ټولې هغه پيښې چې په کمې ډول رامنځ ته کيږي. داحتمالاتو مشخصات ۱- ديوې اتفاقي حادثې دظهور چانس د هميش لپاره ديو څخه کوچنی او دصفر څخه لوی دی۲-ديوې يقيني حادثې دظهور چانس دهميش لپاره د يو سره برابر وي ۳-ديوي اتفاقي حادثه ظهوراونه ظهور مجموعه مساوي ديو سره ده ۴-که چيرې (ای) اتفاقي حادثه د(بي)اتفاقي حادثې يوه برخه وي نو (بي) اتفاقي حادثه هم د(ای) اتفاقي حادثې دظهوريوه برخه ده. داحتمالاتو دسنجش قواعد يامېتودونه ۱-وي اور يو(اتحاد)چې ديا په معنا ده ۲-سرچپه وي عدد يعني پښتو ۸ عدد غوندې يا يا سرچپه يويا تقاطع د او په معنا ده . اتفاقي حادثه په دوو برخو ويشل شوي کيږي۱- مستقله اتفاقي حادثه ۲- غيرمستقله اتفاقي حادثه.مستقله اتفاقي حادثه عبارت له هغې اتفاقي حادثې څخه ده چې ديوې اتفاقي حادثې په ظهور سره دسيټ دنورو عناصرودظهور چانس تغير ونه ښورې يعنې دټولو دظهور چانس ۱۰/۱ (يوپه لس وي).غير مستقله اتفاقي حادثه عبارت دهغې حادثې څخه د ه چې دسيټ ديوې اتفاقي حادثې په ظهور سره د سيټ دنورو عناصرو د ظهور چانس تغير وښوري. دمستقله اتفاقي حادثاتو داتحاد قانون:کله چې په يو سيټ کې ددوه يا څو اتفاقي حادثاتو هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

زمان ظهور امکان ونه لري او يوائې دوه يه ځو اتفاقي په منځ کې د يوي اتفاقي حادثې دظهور امکان برابروي نو ددې ډول اتفاقي حادثې د چانس معلوملولو لپاره مونږ دمستقله اتفاقي حادثاتو داتحاد دقانون څخه استفاده کوو. د مستقله اتفاقي حادثاتو د تقاطع قانون کله چې په يو سيټ کې ددوو يا څو اتفاقي حادثاتو هم زمان ظهور امکان برابر وي او غواړو چې په هکله يې د باور درجه پيداکړو نو ديته د تقاطع قانون يا ميتود وايي.توزيع تابع: که چيرې ايکس يو اتفاقي متحول وي او ايکس۱،ايکس۲، ايکس۳،.....ايکس اين د نوموړي اتفاقي متحول ممکنه قيمتونه وي د ايکس اتفاقي متحول احتمال چې د يو معين ايکس اې څخه کوچنی او مساوې(ايکس لوی مساوی د ايکس اې)قيمتونه واخلي عبارت دتوزيع تابع څخه ده.متمادي اتفاقي متحولين: هغه متحولين دي چې په داخل ديو انتروال يا معلومه ساحه کې نهايت زيات تام او کسري اعدادو قيمتونه اخيستلای شي. لکه دحرارت درجه ۲-غيرمتمادي يا مجزا اتفاقي متحولين: هغه متحولين دي چې په يوه معلومه ساحه کې يوائې دتام اعدادو قيمتونه اخستلای شي: لکه دکورنۍ دغړو تعداد.احتمالاتو تابع که چيرې ايکس يواتفاقي متحول وي او (ای بي سي) يي دتحول ساحه وي نو دتحول ساحې د ظهورچانس عبارت داحتمالاتو تابع څخه ده.يا په بل عبارت که چيرې ايکس يو اتفاقي متحول وي او يوه معلومه د تحول ساحه ولري داچې دتحول په ساحه کې کوم قيمت اخلي دنوموړي قيمت دظهور چانس عبارت داحتمالاتو د تابع څخه ده.هرهغه انساني فعاليت چې نتيجه يې دمحيطي عواملو د اغيزو له پلوه په دقيق ډول سره دسنجش وړ نه وي يوه اتفاقي تجربه چې لږ تر لږه ممکنه نتايج لري.لاپلاس په نظريو اتفاقي تجربې هر ممکنه نتيجه داتفاقي حادثه ده چې دهغې ظهور او نه ظهور په مطمين ډول سره سنجش کيدای نه شي خو دهغې دظهوراو نه ظهورپه هکله دباور درجه دسنجش وړده.

د بشري منابعو مديريت

د بشري منابعو پيژندنه : ټولي انسانان ، دهغوی استعداد، مهارت،کاري ځواک او داسې نور د بشري منابعو څخه عبارت دي. دبشري منابعو مديريت عبارت له هغه پروسې دی چې د۴ عمده او مهمو فعاليتونو څخه تشکيل شوی چې عبارت له (بشري منابعولاسته راوړل،دهغوی پرمختګ،دهغوی تشويقونه،او همدارنګه دهغوی دساتنې څخه ده. ديوې ادارې لپاره کارکوونکي تر ټولو بنسټمني ده ديوې ادارې کيفيت او اغيزمنتوب د هغه د وګړيو په واسطه تعينيږي چې په کارګمارل کيږي. داکثرو ادرارو بريا دمهارت لرونکو کارکوونکو په پيداکولو باندې اتکا لري چې ترڅو غوښتل شوي دندې په برياليتوب سره ترسره او دکمپنۍ (ادارې) اوږدمهاله موخې ترلاسه کړې. دبشري منابعو مديريت پيژندنه: سکاټ کلوتيير او سپريګل (scott clothier and sprigel) دبشري منابعو مديريت دارنګه تعريف کړی دی:---- دمديريت هغه برخه چې په کارکوونکو (ستاف) باندې مسوله وي اوده عملياتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه اړخونه چې دمديريت اړيكي دكاركوونكو ســـره او دكاركوونكو اړيكې دكاركوونكو سره او همدارنګه دفردي او ګروپي پرمختګ سره تړاو لري بنستيزه توجه كوي. (دبشري منابعو مديريت په كاركې دبوختو وګړيو او يوې ادارې ســـره دهغوی اړيكو ته توجه كول دي.دبرطانيه داړيكو مديريت آداره)دفرينچ ويندل(French wendel) له نظره : دبشـــري منابعو مديريت ديوې ادارې پواسطه د بشري منابعو ګمارنه،انتخاب،پرمختګ،ګټه اخيستنه مزدوركونه چې دكاري قوې په ارتباط سرته ورسيږي ترڅو وكولای شي لاندې درې ډوله اهداف ترلاسه كړي ۱-شخصي موخې ۲-اداري موخې ۳-ټولنيزي موخې او همدا درې ډوله موخې لرې هم ۱- شخصي اهداف : داشخاصو حقوق ساتل او دهغوی دتربيې څخه عبارت ده ۲اداري اهداف : د ادارې اهداف څه دي ؟ او د څه لپاره جوړه شوي ده؟ د ادارې پواځّينی موخه ګټه لاســته راوړل دي ۳-اجتماعي اهداف: په ټولنيز او اجتماعي ډول اداره مســوليت لري هغه ضـــرورتونه چې يوه ټولنه يې لري دهغې په رڼا كې بايد خپل فعاليتونه ســرته ورسوي او جامعه بايد متضرره نه شي.شخصـي اهداف: دكارمندانو څخه اعظمي استفاده كول۲-دكارمندانو دضروررياتو معلومول او دهغوی د ضرورياتو مطابق دهغوی تشويق كول ترڅو د ادارې كارخپل مسوليت وګڼي او په مؤثر ډول كارسرته ورسوي داد كارمندانو په ذهني تقويت پورې اړه لري مثلا هغوی تـه احترام كول پـه هغوی بـاور كول او دهغوی نظرياتو او خبرو ته غوږ كيښــودل دخپل توليد دمؤثريت دزياتوالي په خاطر كارمندانو ته ټريننګونه وركول لارښـونه اومعلومات وركول او دهغوی سـره مشـوره كول. او ټولې هغه لارې چارې چې د كارمندانو روحيه تقويه كوي په كاراچول دكارمندانو دشـخصـی اهدافو څخه شميرل كيږي . دبشـري منابعو دمديريت ځانګړنې ۱- ذاتي يا ارثي ځانګه دمنجمنټ ده ۲- دټولو وظيفوي ســاحو بنســټ۳-په وګړو تمركز۴-شــخصـــي فعاليتونه يادندې۵-دوامداره پروســـه ۶-په بشـــري روابطو اتكا. دبشــري منابعو دمديريت وظايف۱-مديريتي ۲-عملياتي دمديريتي او عملياتي ترمنځ فرق په دوو نقطو كې دی چې مديريتی مفهومي وظايف دي او لوړې ســطحي منيجرانوكاردی او عملياتي وظايف فزيكي دي او دټيټې ســطحي مديرانو په واســطه ســرته رســيږي.لاندې ۴ ډوله وظايف د مديريتي وظايف له جملې څخه شـــميرل كيږي۱-پلان جوړونه۲-تنظيمونه۳-لارښـــونه۴-كنترولونه پلان دراتلونكې كارونو لپاره يوه پيش بيني ده پلان جوړونه يوه پروســـه ده چې د هغې په پايله كې پلان جوړيږي. دبشـــري منابعو پلان جوړونه: هغه پروســـه ده چې په هغه كې دبشـــري منابعو (قوي) ضـــرورتونه مشــخص او بيا دهغې دترلاســه كولو لپاره وســايل يا لارې چارې په كاراچول كيږي ترڅود ادارې جامع(مرتبط) پلان مخ په وړاندې لاړشـــي پلان جوړونه دمديريتي وظايفو لومړۍ دنده پلان جوړونه ده چې په دې كې دا مشخص كيږي چې اداره په كومه اندازه دكارمندانو ضرورت لرې بيا دهغوي لپاره پروګرامونه او پاليسي ګانې جوړيږي چې څومره او څه ډول مهارت لرونكې كارمندان بايد استخدام شي . تنظيمونه : داهم دمديريتي وظايفو څخه ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارمندان په کې په عملي ډول تنظیمیږي یا دلته دپرسونل تنظیمول دی چې په خپلو خاصو ساحو یا د عملیاتي دندو داسې ترتیب کول دی ترڅو د هر شخص ونده د ادارې په اهدافو کې په اعظمي ډول وي او داد پرسونل او کمپنۍ دفزیکي کاروبار ترمنځ ارتباط دی او لاندې فعالیتونه په تنظیم کې ضرورور دي ۱- ددندې لپاره دکاري قوې اماده کول ۲-دهریو شخص ته دکار دساحې معلومول۳- integration of the effort of the task force ودوظیفي ځواک دهڅو انضمام.۴- دیو فرد همغږي دهغه د مربوطه ډیپارټمنټ سره.۳- لاربښوونه:----رهنمایې کول د تنظیم کړای شو فعالیتونو په تحرک او لاسته راوړنه کې مرسته کوي۴-کنترولونه:---دا هم مدیریتي دندو څخه ده چې دلته د هغه معیارونو په اساس چې په پلان کې ټاکل شوي دي کنټرول سرته رسیږي او ددندو تحلیل او اجراتو کنترول لپاره چې تر څو مؤثر کیفیت رامنځ ته شي دمختلف تخنیکونو څخه استفاده کیږي یا هم کنترول دپلان دوامداره څارنه دکنټرول په معنا ده ۲- عملیاتي وظایف: په لاندې برخو کې شاملې دي ۱-دپرسونل اماده کول۲-پرمختګ ورکول۳-تشویقونه۴-ساتنه دکارمندانو۵-ثبت یا ریکارډساتل ۶-دپرسونل پلان جوړونه او د هغوی ارزونه. دپرسونل اماده کول : دادعملیاتي وظایفو لومړۍ دنده ده چې مناسب کارمندان په مناسب شمیر چې اداره ورته داهدافو په لاسته راوړلو کې ضرورت لري ولرو.۲-پرمختګ ورکول: داعملیاتي وظایفو څخه شمیرل کیږي چې لاندې څلورفعالیتونه په بر کې نیسي کارمند ته پرمختګ ورکول: دلته دکارمند مهارتونو ته پرمختګ ورکول کیږي. لکه ادراکي تخنیکي ارتباطې اونور۲مدیریت ته پرمختګ ورکول: دلته د ادراکي توانایي لاښه کول دي او دهغې د ارزښت لوړول دي او پراختیا ورکول دي او کارمند تعلیمي کچې لوړول دي ادارې ته پرمختګ ورکول او دلته په پلان کې جوړونه او تنظیمونه کې نوې پرمختګونه رامنځ ته کول دي او په هغې کې تغیر راوستل دي ۴-مسلک ته پرمختګ ورکول:--- دلته بلاخره اوږدمهاله لاسته راوړل دي یعني داهدافو پرمختګ رامینځ ته کیږي چې دا ټولې لاسته راوړنې د ادارې کارمندانو په وسیله ترسره کیږي ۳- تشویقونه: دکارمند تشویقونه داهم دعملیاتي وظایفو له جملې څخه ده او دلته کیدای شي کارمند دلاندې دوو لارو څخه تشویق شي ۱-مادي۲-معنوي.مادي: په معنا چې کارمند ته دڅوند ښه سهولت برابرول او معنوي تشویقونه: په دي معنا چې کارمند ته په داخل داداره کې تشویق ورکول لکه د هغه رتبې لوړول معاش زیاتول او داسې نور.۴-دکارمند ساتنه :---داهم دعملیاتي دنده چې دلته دکارمندانو دکاري حالت په نظرکې نیولو او معلومولو سره دهغوی لپاره خدمات برابرول او هغوی ته ګټه ورکول ترڅو هغوی تشویق شي او اداره ترک نه کړې.۵-ثبت یا ریکارډ کول:---داهم دعملیاتي دندو څخه ده چې دلته کارمندانو په هکله ریکارډ برابریږي او دکارمندانو او کارونو په هکله یې معلومات ثبتیږي چې په ارزیابي کې مرسته کوي۶-دپرسونل پلان جوړونه او دهغوی ارزیابي : داهم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعملياتي دندو څخه ده چې په اداره کې سرته رسيږي.په دې کې دکارمندانو ارزيابي ترسره کيږي او دغه ارزيابي عموما دلوړې سطحې مدير په واسطه سرته رسيږي.

دبشري منابعومديريت اهميت :

1-it helps management in the preparation adoption and continuing evaluation of personal program and policies2-it supplies skilled workers through scientific selection process3-it ensures maximum benefit out of the expenditure on training and development and appreciate the human assets4-it prepares workers according to the changing needs of industry and environment5-it motivates workers and upgrades them so as to enable them to accomplish the organization goals6-through innovation and experimentation in the fields of personal ,it helps in reducing costs and helps in increasing productivity7-it contribute a lot in restoring the industrial harmony and healthy employer –employee relation8-it establishes mechanism of the administration of personnel services that are delegated to the personnel departments.

بشري منابعو مديريت خنډونه يا ننګوني١-محيطي ننګوني ٢اداري ننګوني٣-انفرادي ننګوني نوټ په ځينو کتابونو کې دغه خنډونه يا ننګوني دوه ډوله هم راغلي(راتلی) شي چې عبارت ده ١-خارجي ٢-داخلي ١-محيطي ننګونه : داهغه ننګوني دي چې دکمپنۍ خارجي ځواکونو ته راجع کيږي چې د ادارې دکنترول نه بهردې مګر د ادارې په اجراتو باندې مستقيما مثبت يا منفي تاثير اچولای شي او په لاندې ډول دي.::ــــــ-١-نړيوال توب ٢-دکارګرانو اتحاديه ٣- دولتي قوانين ۴-اقتصـــادي حالت ياشـــرايط ۵-د ادارې موقيعت ۶- دکاري قوې نه ورته والې يا ډيورسيټي ٧- ټکنالوژي٢- د ادارې په وړاندې ننګونه :دا هغه اخطارونه دې چې په اداره کې داخل کې ورســــره مخامخ کيږي او کنټروليدونکي دي چې په لاندې ډول دي١-ســتراتيژي٢-د اداري کلتور٢-دکاري قوې ګروپ۴-د ادارې په کاميابۍ کې مرســتندويه ونډه ۵-رقابتي حالت ۶ عدم مرکزيت٧-دکارکوونکو راکمول٨د اداري دوباره جوړښــــت٩-تکنالوژي٣-انفرادي ننګوني :---- داهم دافرادو په وړاندې د ايچ ار ايم يو چيلينج دی چې دلته بايد دوی ته توجه ورکړل شي ترڅو پرمختګ رامنځ ته شي او بلې اداری ته لاړنه شي او اداره دناکامۍ ســره مخ نه کړې نو دايو چيلينج ده چې بايد قبول شـــي. دبشـــري منابعو دمديريت مهارتونه:-- ١-دبشري منابعو مدير بايد روښانه فکر ولري(as intellectual) چې حالت تحليل کړيcommunicate,articulate,understand٢-دبشـــري منابعو مدير بايد

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو مدرس وي۳-دبشـــري منابعو مدير بايد توپير كوونكي وي۴-بشـــري منابعو مدير بايد داجراتو توانايي ولري۵-دبشـري منابعو مدير بايد واقعي رهبر وي۶-بايد بشـردوسـت وي۷-بايد لرليد لرونكې وي. دبشري منابعو دپلان جوړونې اهميت او ضرورت:--په دې معنا چې يوه اداره كې كوم ډول خلک او په څومره تعداد په كوم ځای او په كوم وخت كې دځان سره ولري. اهميت دبشري منابع دادی چې صحيح تعداد خلک په مناسب وخت او ځای كې ولري . دبشري منابعو دپلان جوړونې موخې ۱-دبشري منابعو څخه اعظمي استفاده ۲ – په دې باور ترلاسه كول چې بشـري منابع په مناسـب ځای كې تخصـيص او ځای په ځای شـوي دي۳-ددې په وسـيله پيش بيني په بنـه ډول ترسـره كول۴-دكنترول لپاره معيارونه تعينول۵-دبشـــري منابعو دتولوارخونو دمصـــارفو كنترول۶-دتبديلۍ او ارتقا دپاليســيو فورمول بندي كول.

دبشري منابعو پلان جوړونې مراحل:--

human resource planning: is a process by which an organization ensure that it has the right number and kinds of people at the right place right time capable of effectively and efficiently completing those tasks that will help the organization achieve its overall strategic objectives. Coleman: has defined HR planning as the process of determining manpower requirement s and the means for meeting that requirement s in order to carry out the integrated plan of the organization. Needs and importance of HR planning ? objectives of HR planning: the major objectives of human resource planning in an organization are to 1-ensure optimum use of human resource currently employed2-avoid balances in the distribution and allocation of human resources3-assess or forecast future skill requirements of the organization overall objectives4povide control measure to ensure availability of necessary resources when required 5-control the cost aspects of human resource6-formulate transfer and promotion policies.

دوه مراحل لرې چې دغه مراحل په خپل وارسره زياتو برخو ته شامل دی په لاندې ډول سره دي ۱-موجوده بشري منابع ارزول يا تحليل ۲-دبشري منابعو راتلونكې ضرورتونه پوره كول يا دهغې پيش بيني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Assessing current human resources: 1-HR planning starts with determining the current status of human resource. this is an internal analysis of the manpower available within the organization. it includes an inventory of the people and the skills available. A comprehensive job analysis is mandatory to understand the jobs and the skills required for each 2-the inventory includes a list of names of employees on the rolls, their education, training, prior employment, capabilities, and special skills. 3-this inventory is use full in determining (skills available, new opportunities, selection, training and executive development. transfers, promotion, career planning and management. 3-the human resource inventory provides crucial information for identifying current and future manpower problems.

Job Analysis: a start point for identifying manpower is to first understand what are all the jobs available in the organization and the knowledge, skills and ability of required for each. This is possible through a good job analysis. let us see what it is?

Job Analysis: job analysis defines clearly the job within the organization. the behavior needed to perform these Job is also identified. job analysis obtains information about all jobs in the organization. this information is used to develop job description, job specifications and to conduct job evaluation. these are useful to identify individuals suitable for recruitment. it also provides information about training needs of employees. it is valuable for performance appraisal, career development and compensation administration. a good job analysis provides up to date, accurate information on the tasks, duties, scope and position of employees.

Job Description: job description is a written record of the duties, responsibilities and requirements of a particular job, it is concerned with the job itself and not. With the work. It is a statement describing the job

(c) ketabton.com: The Digital Library

in such terms as its title. Location, duties, working conditions and hazards. in other words, it tells us what is to be done and how it is to be done and why. It is a standard of function, in that it defines the appropriate and authorized contents of a job

1-job identification (job title, alternative title, department, division. plant and code number of the job)2-job summary3-job duties4-relation to other jobs 5-supervison 6-working conditions (cold, heat, dust, wetness, moisture, fumes, odor, oily condition)

Job specification: the job specification indicates the minimum qualification s that the jobholder must possess to perform the job well. it identifies the knowledge, skill, and abilities needed to do the jo effectively.

A:physical characteristics , which includes health strength endurance, age-range, body size height, weight , voice, eye, hand and foot co-ordination.B:psychological characteristics or special aptitudes which include such qualities as manual dexterity mechanical aptitude , ingenuity, judgment, resourcefulness ,analytical ability and mental concentration C:personel characteristics trait of temperament such as personal appearance good and pleasing manners emotional ability , leadership, cooperativeness, initiatives and drive skill in dealing with others. D: responsibilities which include supervision of others responsibility for production, process and equipment responsibility for the safety of others responsibility for generating confidence and trust responsibility for preventing monetary loss. E-other features of a demographic nature which are age, sex education experience and language ability.

موجوده حالت داده چې مونږ باید دادرک کړو چې مونږ اوس وخت په کومه اندازه بشري منابع لرو او په کومه ساحه کې دغه بشري منابع موجودې دي او دکوم مسلک لرونکې دي یعنې دلته مونږ ته بشري منابعو ذخیره ښایې چې په کوم اندازه یا څومره مسلکي دي څومره

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهارت لرونكي دي او ځومره تعليم يافته دي چي دلته ددې درک او تحليل كيږي او داهم تحليل كيږي چي وظيفه څه شـــى دى او دوظيفي د ترســـره كولو لپاره كوم قســـم خلكو ته(مهارت لرونكي ليسـانس،ماسـټر،دوكتور) ضـرورت دى او دكارمندانو په اړه بايد خبرې وكړو چې په وظيفه كې كوم قسـم كارمندانو او نورو ته ضـــرورت دى نو مونږ بايد دلته د جاب انلايســيس څخه اســتفاده وكړو ددندې په تحليل كې دوه شــيان ډيرمهم دي ١-دوظيفي معلومول (لايحه)٢-دوظيفي ســرته رســونكي مشــخصــات معلومول.ددندو په لايحه كې دا معلوميږي چې د وظيفي عنوان څه شى ده كوم كارونه په دغه وظيفه كې سرته رسيږي مثلا د محصلانو معاونيت، دوظيفي دعنوان په معنا ده او په دې كې بيا نوركارونه سرته رسيږي لكه دپوهنتون ريس ته دمحصــلانو په اړه مشــورې وركول دكانكوردكاميابانو ليســتونه ليږل مربوطه پوهنځيو ته . ياهم دمحصـيلينو سـهولتونه برابرول.جاب سـپسـيفيكيشـن يا دوظيفي ترســره كونكي توانايې او نورخصــوصــيات په نظركې نيول كيږي مثلا فزيكي،روحي،او همدارنګه دسلوک دلحاظه.٢-دراتلونكي لپاره پيشبيني كول :

Meeting future human resource

future human resource needs are determined by organization’s mission, goals and strategies. demand for employees is a result of demand for the organization’s products or services.

كله چې لومړې مرحله پاې ته ورسـيږي نو دوهمه مرحله دبشـري منابعو پلان جوړونه كې منځ ته راځي چې هغه هم (دراتلونكي لپاره پيش بيني ده)په دغه مرحله كې داتخمين كيږي چې مونږ بـايد څرنګه ؟ دچـاپه واســـطـه؟ اوچيرتـه ؟ څـه كـار وكړو. دپيش بيني لپـاره د؛ګولز،ويژن،ميشن او ستراتيژيانو په نظركې نيولو سره لاندې ۵ طريقي كارو.

١-تاريخي مقايسهhistorical comparison

in this technique. past trends are used to project the future. trends are meaningful when organizations are exposed to stable conditions. yet. in a dynamic competitive environment past trends may not provide an accurate prediction of the future.

٢-دماهرخلكو څخه جوړه كميټه

Experts committee: in this approach, experts familiar with employment trends estimate the organization’s future needs. these estimates are

(c) ketabton.com: The Digital Library

based on their experience and judgment of the future prospects of the organization.

۳-رابطه

Correlation: human resource requirement is observed to fluctuate I the same pattern as some other variable (for example demand).it is possible to forecast the human resource requirement by correlating it to demand

۴-ماډل جوړونه:

deciscion model: More particularly quantities ones, can be used for demand forecasting linear programming are used widely to predict human resource requirements these models consider the relationship between a number of variable.

۵-دوظيفي تحليل

Task analysis: each job is analyzed to determine tasks or duties expected of it. It clearly identifies what needs to be done on the job. this method is tedious, takes time and is costly .it useful to identify shortage of skills required within the organization.

دبشـــري منابع جلبول يا ريکروټمنټ او انتخاب: کله چې د ســـازمان ايچ ار دخپل ســـازمان دبشري منابعو دموجوده حالت او اړتيا معلومې کړي نو بيا کولای شي ايچ ارمنابعو دکموالي او زياتوالي په اړه تصميم ونيسي که چيرې په يوسازمان کې يو خالي بست رامنځ ته شي نو ريکروټمنټ له لارې کولای شو ددې بست لپاره مناسب اشخاص تشويق وپلټي او جذب کړي برعکس کـه چيرې ايچ ار پلانينـګ پـه بشـــري قوه کې مـازاد وبـــيې نو مـديربـه ددې ريکروټمنټ له لارې دهغه دکمولو لپاره هڅه وکړي. له تخنيکي لحاظه جلبول هغه پروســـه ده چې د هغې په واسطه ديوې دندې لپاره وړ اشخاص ورته وهڅول شي چې نوموړي دندې لپاره درخواست وکړي. ايډوين بي پليفو له نظره جلبول هغه پروسه ده چې دهغې په واسطه اشخاص ديوې دندې دترلاسه کولو لپاره تشويق او اګاه کړی يعنې له تيوريکي له نظره خلک ديته هڅول چې ددې پوست لپاره داخلي وکړې يا په ساده الفاظو داستخدام لپاره کواليفيډ يا وړ نوماندانو دموندلو او جذبولو پروســـه ده پدې برخه کې ديوې دندې دخلکو پلټنه ترســـره کيږي چې له دغه نوماندانو څخه داســتخدام لپاره انتخاب ترســره کيږي او ځينې ممکن چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددندې دغوښتنو سره برابر نه وي رد شي . دجلبولو اهداف:۱-دپوه او وړ نوماندانو جذبول: له دې څخه هدف دادی چې داسې اشخاص چې مربوطه بست سره مطابقت ولري پیداکول ترڅو وهڅیږي ددندې لپاره درخواست وکړي۲-هغه نوماندان چه دې بست سره برابر نه وي دهغوي ردول. دریکروټمنټ لپاره منابع په دوه ډوله دي۱-داخلي ۲-خارجي.داخلي منابعو په طریقه کې دسازمان له داخل څخه خپل پخواني کارمند ته ترفیع ورکوي او په وړ بست یې ګماري چې په نتیجه کې دکارکوونکو مورال هم لوړیږي داطریقه دمنځنۍ سطحې او لوړې سطحې منیجرانو لپاره ډیره مؤثره ده. ددې طریقې نیمګرتیا:لکه سازمان ممکن دشخص کیفیت ډیرپه پام کې ونه نیسي او یو شخص ته په داخل کې پرمختګ ورکړې . دداخلي ریکروټمنټ ډیرې مهمې او عمده سرچینې په لاندې ډول دي۱-په داخل کې پرمختګ ورکول۲-دنوي پوست رامنځ ته کول۳-دکارمندانو رجوع کول employee referrals اداري ته. ګټې يې ۱-لږ مصرف۲-سازمان دداخلي خلکو په اړه او خلک دسازمان په اړه ښه معلومات لري۳- -داخلي کارمندانوته دپرمختګ په واسطه هغوی تشویقیږي چه په راتلونکې کې ډیر ښه کارونه وکړي۴-دسازمان وفاداري خپل کارګرو ته او دکارګرو وفاداري خپل سازمان ته زیاتیږي-.تاوانونه : ۱- زړه پدیده دکارونو د کولو۲-تنګ نظري رامنځ ته کوي (هغه خلک چې فروموټ شوي نه وی) ۳-دکاندید اوسنی کارکیدای شي مؤثر یا اغیزمن شي (ځکه هغه ددې نوي بست کې دځان راوستلو لپاره خواري کوي)۴-په دې کې سیاست(سیاست مداران) غټ رول لوبوي ۵-دروحیې دلاسه ورکولو مشکل هغه خلک چې نه دي فروموټ شوي۶-دنوي استعداد لرونکو خلکو دنه مقررولو له امله چانس له لاسه ورکول ځکه هغوی نوو مفکورو سره یوې اداري ته راځي او غواړي چې په اداره یا ادارو کې دوظایفو او کارونو دانجامولو په وخت کې دنویو طریقو څخه استفاده وکړي. ۲-خارجي منابع:له هغو منابعو څخه عبارت دي چه دسازمان پورې اړه نلري . پدې طریقه کې دسازمان څخه بیرون وړاشخاص استخدام پروسې ته راوستل کیږي بهرني محیط څخه ریکروټمنټ ځینې مهمې طریقې په لاندې ډول دي۱-مستقیم جلبولو طریقه۲-پخوانیو سي وي ګانو ته کتنه۳-درسنیو له لارې اعلانات۴-کارګرې اتحادي۵-دمنجمنټ مرسته کوونکي۶-دتعلیمي ادارو څخه جلبول۷-انټرن شیپ: هغه طریقې څخه عبارت دی چې زده کوونکي دیوې موقتي دندې لپاره یوې اداري ته معرفي کیږي۸-سپارښتنه۹-دکارګرو تړون. دخارجي استخدام ګټې:دخارجي استخدام په نتیجه کې نوي مهارت لرونکې او نوي تجربه لرونکې د اداري لپاره ترلاسه کیږي۲-کافي تجربه لرونکې شخص د اداري لپاره استخداميږي یا جلبيږي۳-compliance with reservation policy become easy ریزرویشن دپالیسی اسانتیا۴- scope for resentment ,jealousies and heartburn are avoided.دخارجي ریکروټ منټ نواقص۱- په دي کې دسازمان داخلي افرادو ته توجه نه کیږی نو دداخلي خلکو عدم تشویق سبب ګرځي۲-دخارجي استخدام پروسه پرمصرفه پروسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده۳-دلته کیدای شـي صـحیح کې غلط یاغلط کې صـحیح راشـي)۴-دنویو مامورینو د اداري سره(قوانیو،ماحول، خلکو،وسایلو...)برابرښت یا اشنایي ډیر وخت غواړي.دریکروټ منټ په وړاندې چیلینجونه۱-حداقلیت اسـتخدام۲-دټولو خلکو لپاره داسـتخدام مسـاویانه شـرایط۳-داستخدام دصحیح طریقې څخه استفاده۴-دصحیح کاندید انتخابول.

Definition of selection: to select means to choose selection is a part of the recruitment function. it is the process of choosing people by obtaining and assessing information about the applicants (age, qualification, experience, and qualities) with a view of matching these with the job requirements and picking up the most suitable candidates. the choices are made by elimination of the unsuitable at successive stages of the selection process.

Purpose of selection

1-to pick up the most suitable person who would match the requirements of the job and the organization 2-a secondary objective in selection could be to choose the best person available.

Criteria of selection

1-selection decisions are usually based on how an applicant is rated (rather, predicted) in terms of the likelihood of success on the job2-job analysis and job description provides the basis for determining relevant criteria3-frequently educational qualifications, technical skills and achievements4-integrity loyalty, initiative/drive. Resourcefulness and intelligence/mental alertness.

Selection process: the selection process covers the period from the job specification and initial contact with the applicant to his final acceptance or rejection.

Key steps in selection process: 1-completion of application form2-initial screeining3-employment test A-written tests B-performance stimulation tests C-work sampling D-assessment centers4-comprehensive

(c) ketabton.com: The Digital Library

interview5-background investigation 6-physical examination7-final job offer.

Socialization: it is a process of adaption. The socialization process1-prearrival 2-encounter3-metamorphos: positive outcomes, productivity, commitment, loyalty, low turnover.

Training: Definition of training: Edwin B. Filippo: training is the act of increasing the knowledge and skills of an employee for doing a particular job training involves changing knowledge. Skills and attitudes it also involves changing social skills to suit organizational needs training is confined to operatives.

Objectives of training: the primary objective of training is 1-to prepare employees –both new and old, for promotions to positions which require added skill and knowledge2-to bridge the gap between existing performance ability and desired performance.

Need and Importance of traning1-increasing productivity 2-improving quality3-helping a company fulfill its future personnel needs4-improving organizational climate5-improving health and safety 6-obsolescence prevention 7-personel growth

Training methods1-on-the-job training2-off-the-job training. On the job training: this is perhaps one of the most popular methods of training. the employee observes other at their job the employee then learns by doing the job. Two popular on the job training techniques are: 1-apprenticeship programs2-job instruction training.

On the job training 1-apprenticeship programs: learning of skilled trades is facilitated through apprenticeship training the apprenticeship period usually extends to a year. For more complex trades the periods may have extended longer the apprentices are usually paid a stipend which is much lower than the pay of a regular employee at the end of the

(c) ketabton.com: The Digital Library

apprenticeship they may be absorbed into a regular post during the period of apprenticeship. The apprentice trains under the guidance of a superior.

On the job training: job instruction training: this is a systematic on the job training developed during the world war2nd. It facilitated training of operatives by their supervisor. it consists of four steps they are 1-familiarizing the trainee about the job this reduces anxiety about uncertainties2-giving key information about the job and clear instruction about doing it 3-prcatice sessions to ensure that the trainee has understood the job.4-working on the actual job. In case there is a problem a pre-designed superior helps out. This method is found to improve productivity and reduce risk of rejects. it also improves the quality of the output. Even today. It is used in the manufacturing organization as an effective method to train workers.

Off-the-job training: in this method, the training is done always from the workplace. there are a number of techniques used in this method of training. while some are very easy and use simple equipment some other are complex and require sophisticated equipment. Four popular off-the-job training techniques are 1-lecutre 2-films3simulation.case exercise, experiential learning, vestibule training, complex computer modeling

Process of designing a training program

Process of designing a training program: training programs are costly propositions. they are time and energy consuming too. Hence the training program s should be framed with great care and caution. the following steps should be take while developing a training program these steps usually involve a considerable amount of dialogues between personnel department professional and other supervisors and managers. 1-determining the need and priority for training. Mc.Guhee and Thayer have recommended the following three-steps approach in

(c) ketabton.com: The Digital Library

order to determine training need A-organizational Analysis-B-man analysis-c-operational analysis

Process of designing a training programs: 2translating needs into objectives and establishing training goals and objective: once the training needs have determined, the next important step is to translate the skills needed into specific training objectives or desired outcomes of training objectives. these training objectives or goals are then used to determine the specific courses that will be offered. training objectives should include such matters as specific skills to be taught, the number of people to be trained and from which units, and the period within which such training should take place.3-selecting trainees: selecting individuals or groups for training is A very complex decision for the firm and the individuals chosen. form the firm's perspective. Providing the right training to the right people can help to create and maintain a well-trained and stable work force.4-making the curriculum and choosing training methods after-deeming training objectives and translating into specific course areas, the trainees are identified and evaluated management will be in in a position to decide the overall curriculum I.E. the arrangement of courses to be offered. the curriculum is a sort of grand plan of what training is to be presented and with what frequency. however, apart which must be added to this grand plan is the matter of training method will the training be on the job. Off the job, prior to employment, or prior to a formal assignment? will it be done by lecture computer assisted, or carried out by some other method? will it be long-term or short-term? 5-preparation of training budget6-selecting trainers and providing training to trainers7-using selected training technique8-evaluation system of training program1-determining whether a program meets its objectives or goals 2-identify strengths and weakness in the training process 3-caculate the cost-benefit ration of a program4-

(c) ketabton.com: The Digital Library

determine who benefited the most from a program and why 5-establish a data base for further decision about the program.

Development:

Management or executive development is an educational process utilizing a systematic and organized procedure by which managerial learn conceptual and theoretical knowledge for general purposes.

Training and development compared

No	Point of distinction	Training	Development
1	Contents	Technical and mechanical operation	Conceptual and philosophical concepts
2	Participants	Non managerial personnel	Managerial personnel
3	Time period	Short one short affair	Long-term continuous process
4	Purpose	Specific –job related skill	Total personality
5	Initiative	From management –external motivation	From individual himself-internal motivation
6	Nature of the process	Reactive process to meet current need	Proactive process to meet future needs

Performance appraisal

Definition of performance appraisal

(c) ketabton.com: The Digital Library

Performance evaluation, progress rating, merit evaluation

According to yorder

Performance appraisal refers to all formal procedure used in working organization to evaluate contributions and potential members

Performance appraisal is the systematic evaluation of each employee with respect to his performance on the job and his potential for development

Performance appraisal

Definition of performance appraisal

Various name of PE: performance evaluation, progress rating merit rating, merit evaluation

According to Yorder

Performance appraisal refers to all formal procedures used in working organization to evaluate contributions and potential of group members.

Performance appraisal is the systematic evaluation of each employee with respect to his performance on the job and his potential for development

Nature of performance appraisal

1-it is a process of evaluating the performance of employees 2-it is the systematic examination of an employee's strength and weakness in terms of the job requirement3-it is an ongoing or continuous process wherein the appraisal is done periodically according to a definite plan4-criteria 1-knowledge of work2-ability to do the work3-qulaity and quantity of output4-relations with superior's peers and junior 5-personneel qualities like dependability adaptability, initiative, leadership, etc.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Objective of performance appraisal

1-to provide a record of each employee’s performance for the purpose of determining wages and incentive pay. 2-to identify the employees who have been placed on wrong jobs to transfer them to the job for which they are better suited3-to know the quality of performance of each employee and identify their strength and weakness4-to design training program for the improvement the quality of personnel 5-to facilitate the employee to know his performance level and take steps to develop himself6-to locate employees who have adequate potential for promotion and devolvement 7-to serve as the basis of personnel decisions like transfer and promotion.

Significance of performance appraisal

1-it provide data about past present, and expected performance of the employees which is helpful in taking decision on selection, training and development, increase in pay, promotion, transfers etc.

2-benefits of performance appraisal are as follows

1-it helps the supervisor to evaluate the performance of his employees systematically and periodically. it also helps s him to assign that work to individuals for which they are best suited 2-it helps in guiding and correction of employees 3-it can be used as a basis of sound personnel policy in relation transfer and promotion

4-it can be used to evaluate the effectiveness of training program5-it will prevent grievances and develop a confidence among the employees.

منطقوي (سيميز)اقتصاد

سيمه ايز اقتصاد: تعريف داقتصاد دعلم يوه څانګه ده چې ديو اقتصاد جغرافيي ساختار(بنه)ترڅيړني لاندې نيسي په تيره بيا په سيمه کې صنعتي موقيعت(industrial

(c) ketabton.com: The Digital Library

(location)،ســـیمه ایز پرمختیا،ښـــاریتوب، مهاجرتونه(migration)اودځمکې څخه ګټه اخیستنه. سیمه (region)څه ته وایي؟

دځمکې یا اوبو یوه متوسطه پیمانه ساحه ده چې دفزیکي ، انساني، او وظیفوي مشخصـاتو پربنیاد سره بیلیږي. فزیکي مشخصات : په دغه مشخصـاتو کې ځنګلونه ،سطحې(ځمکې)، منرالي سرچینې او اقلیمي فکتورونه ګډون لري. انساني مشخصات: په دغه مشخصـاتو کې تاریخې ، توریستي او مذهبي سیمې ګډون لري. وظیفوي مشخصات: په دغه مشخصـاتو کې دکاروبار جریانات ، میډیا ، او داسې نورفکتورونه ګډون لري.ولې سیمه ایز اقتصاد مطالعه کیږي؟ لکه څرنګه چې پوهیږو هره سیمه بیلابیلې ځانګړنې لري پس دهرې سیمې اقتصادي او سیمه ایز مشکلات هم سره توپیرلري پس نو سیمه ایز اقتصاد ته اړتیا لیدل کیږي ترڅو چې دنوموړي علم څخه په ګټه اخیســـتنې ســـره دهرې منطقي لپاره پلان جوړ او داســـې نوراړین کړنې ترسره شـي. بیلابیلې برخې چې منطقوي اقتصـاد پوهان په کې څیړنه کوي ۱-دصنعتي موقیعت مشخصـات (په ملي او منطقوي کچه)۲-دتصـدیو دورود او دوتلو سیمه ایز اقتصـادي تاثیرات۳-دکورني مهاجرتونو مشخصـات او دځمکې څخه په ګټه اخیستنه کې تغیرات۴-سیمه ایز تخصص۵-داقتصادي او ټولنیز تغیراتو محیطي تاثیرات ۶-داقتصادي او اجتماعي شـرایطو جغرافیایي اتحادیي. دلازیات وضـاحت لپاره مونږ کولای شـو چې سـیمیز اقتصاد محتویات په دریو اساسي پوښتنو کې خلص کړو.

What(څه): څه راجع کیږي ټولو اقتصـــادي فعالیتونو ته یعنی نه یواځې په تصــــدیو ، فابریکو، او کانونو کې تولیدي ظرفیتونو تاسیسات بلکې دسوداګریزو ، کورنیو، خصوصي او عمومي اداراتو کې هم تاسیسات په برکې نیسي.

Where(چیرته): چیرته داقتصـــادي فعالیتونو موقیعت په برکې نیســـي او په دې برخه کې دفضایي ځایونو(بیلګو) دنږدیوالي ، متمرکزیت، انحراف، ورته والي او توپیر پوښتنې ګډون لري.

Why(ولې)ولې کې په پورتنیو مسایلو کې داقتصاد پوهانو تیوریګانې او تحلیل شامل دی.

دسـیمه ایز اقتصـــادي انضـمام مفهوم او پیژندنه : دتعریف نه شـتون سـتونزه نه ده (مګر متناقص تعریفونه) ســیمه ایز اقتصـــادي انضـــمام : په یو جغرافیایي ســیمه کې دیوګروپ هیوادونو ترمینځ تړون چې موخه یې داجناسو او خدماتو او تولیدي عواملو انتقال په لاره کې دتعرفوي خنډونو راکمول او په پای کې دهغوی له منځه وړل وي. هغو ترتیباتو چې دهغې په ترڅ کې دیوې سیمې هیوادوونه هوکړه کوي ترڅو خپله سوداګري،مالي او یا پولي پالیسي ســره همغږي کړي. پراخه مفهوم : دموقیعت په اســاس په یوه معلومه جغرافیوي ســیمه کې ددولتونو داتحادیي څخه عبارت دي چې موخه یې دغړو هیوادونو خوندیتوب او ترقي وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې یوه اتحادیه چې مناسبات یې دیو تړون په اساس تنظیم شوي وي.دسیمه ایز اقتصادي انضمام مفهوم اوپیژندنه: دانضمام موخې کیدای شي داقتصادي څخه نیولې ترسیاسي پورې وي خو په وروستیو کې دغه موضوع دسیاسي اقتصاد په چوکاټ کې داخله شوي کوم ځای کې چې سوداګریزې موخې دلوړو سوشیوپولیتیکې اهدافو دلاسته راوړلو لپاره یوه وسیله ګڼل کیږي .ملي انضمام (دیوهیواد دولایتونو ترمنځ)نړیوال انضمام(دنړۍ دټولو هیوادونو ترمنځ) سیمه ایز انضمام (دځو هیوادونو ترمنځ) سکتوري انضمام(ددوه یا څو هیوادونو دځانګړو سکتورونو لکه برېښنا، ترانسپورت ، مخابرات، معادن، اوداسې نوروترمنځ) لکه اروپايي اتحادیه (EU)(NAFTA)دشمالي امریکا دازاد تجارت تړون(APEC) داسیافاثیفیک داقتصادي همکارۍ سازمان او داسې نور.

اقتصادي انضمام په ۵ ډوله ویشل شوی دی ۱-دازاد تجارت سیمه (ساحه)۲-ګمرکي اتحادیه ۳-ګډ بازار۴-اقتصادي اتحادیه۵-سیاسي اتحادیه.

5 types of economic integration

1- Free trade area
2- Customs union
3- Common market
4- Economic union
5- Political union

Regional economic integration

1- Free trade area
   All barriers to the trade of goods and services among members are removed each member country can determine its own trade policies with regard to non-member countries
   Example: EFTA (European Free Trade Association) NAFTA (North American Free Trade Agreement) Include USA, Canada and Mexico
   2-customs union: Eliminate trade barriers between members adopts a common external trade policy: Example: Andean community. Includes Bolivia, Colombia, Ecuador, Peru and Venezuela establishes free trade among member countries and

(c) ketabton.com: The Digital Library

imposes a common external tariff (5%20%) on products imported from outside.

3-common market: has no barriers to trade between members has common external trade has common external trade policy allows factors of production to move freely among members. Example: MERCOSUR include Argentina, brazil, Paraguay and Uruguay aim to eventually establish itself as a common market. =custom union + free movement of labor and capital.

Economic union: allows free flow of products and factors of production between members-has common external trade policy2-has common currency-harmonization of member's tax rates-has common fiscal and monetary policy-example: European union consists of 27 European countries. However, not all members adopted the Euro (currency of the EU) and difference in tax rates across countries still remains.

5: political union: the move towards economic raises the issue of political union coordinates the economic, social and foreign policy of the member states EU is on the road towards at least partial political union. Example European Parliament is elected by citizens of the EU countries.

1-economic case for integration

۱-اقتصادي انضمام په غړو هیوادونو کې ودې ته لاره هواروي .

۲-اقتصادي انضمام دمستقیمې خارجي پانګې اچونې دزیاتوالي سبب ګرځي.تخصیص countries specialize achieves additional gains from free trade beyond the international agreements such as WTO.

2. political case for integration: economic interdependence () creates incentives for political cooperation--- reduces potential for violent confrontation(جنګ)Example: after world war 2nd, the European nation-states were no longer large enough to hold their own in world markets

(c) ketabton.com: The Digital Library

and world politics a united Europe was needed to deal with the United States and the politically alien Soviet Union the European community (EC) was established (the forerunner of the EU)

داقتصاد په مخ کې موانعImpediments to integration

Integration is hard to achieve and sustain for 2 reasons:

1 nation may benefit but groups within countries may be hurt example: under NAFTA, Canadian and US firms moved production to Mexico

2 potential loss of sovereigntyحاکميتand control over domestic issues Example; Great Britain remained using its British currency instead of the Euro.

داقتصادي انضمام مهم شرطونه. داقتصادي انضمام دموجوديت لپاره درې مهم شرصونه وړاندې شوي چې عبارت دي له : ۱-دکارويش(division of work)۲-خوځښت(Mobility)۳-عدم تبعيض(Non discrimination)

دسيمه ايز انضمام پروسه : په بريالۍ توګه دانضمام دپروسې دعملي کيدو لپاره بايد لاندې عمده ټکي په نظر کې ونيول شي. ۱-دروښانه ګډو اهدافو ټاکل۲-ګام په ګام پرمخ تلل ۳-دروښانه او عملي ليږد وړځيزونو (Deliverables)معرفي کول ۴-ديوکاري چوکاټ رامنځته کول.

داقتصادي انضمام مهم شرطونه

دانضمام يوه منظمه پروسه ددې ايجاب کوي چې يو له پرله پسې پړاوونه تعقيب شي چې په لاندې ډول دي . لمړی پړاوو: دانضمام دکچې ټاکل دانضمام دشپږو بيلابيلو کچو څخه ورسته ځيرل شوی بايد يوه کچه وټاکل شي. لکه دازاد بازار تجارت سيمه ، ګډ بازار... اوداسې نور. دوهم پړاوو: دسيمه ايز انضمام لپاره دغړو هيوادونو ټاکل. دنورو معيارونو ترڅنګ دهيوادونو سايز او دعدم تجانس درجه دهيوادونو دټاکلو لپاره مهم ګڼل کيږي.دريم پړاوو دپروسې ديوځيوالي دکچې ټاکل.څلورم پړاوو: دپروسې دانعطاف پذيرۍ دځانګړنو ټاکل . دانعطاف پذيرۍ څخه موخه داده چې ايا دغه تړون نوي غړي مني او که نه؟

دسيمه ايز انضمام او سيمه ايزې همکارۍ ترمنځ توپير:سيمه ايزه همکاري او سيمه ايز اقتصادي انضمام يوشان نه دي ان داچې ددې دواړو ترمنځ ډير لږ اړيکه ليدل کيږي. کيدای

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي ځيني هيوادونه په خپل مينځ کي دګنې شمير مسايلو په برخه کې دهمکارۍ لپاره هوکړې ته رسيدلې وي خو پرته له دي چې يو بل ته دسوداګريزو امتيازاتو قايل شي

دسوداګريز انضمام چې دبازار انضمام هم بلل کيږي دسيمه ايز اقتصادي انضمام عمده

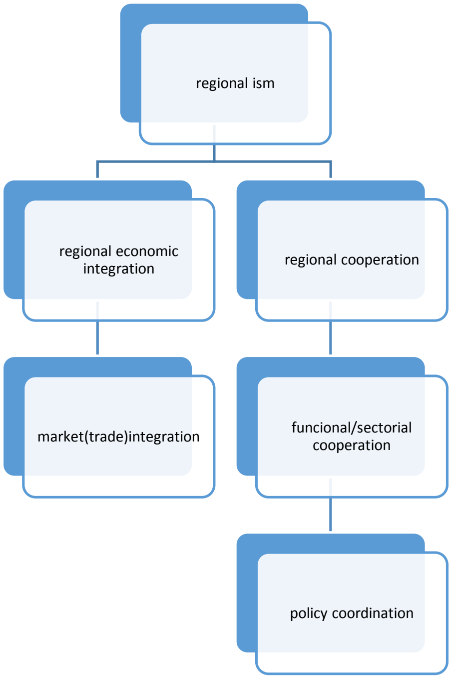

ځانګړنه ده او وظيفوي اوسکتوري همکاري دسيمه ايز همکارۍ ځانګړنه ده په داسي حال کې چې دپاليسيو همغږي کول دسيمه ايز اقتصادي انضمام اوسيمه ايزي همکارۍ ګډه ځانګړنه شميرل کيږي.

پاتې دسيمه ايز اقتصادي انضمام ځخه يواځې هغه وخت کيداي شي چې دسيمي دهيوادونو ترمنځ دسوداګرۍ په اړه ځانګړي ترونونه صورت ونيسي چې لمړنۍ موخه يې دسيمي په کچه دسوداګرۍ په وړاندي دشته خنډونو لري کول وي.

دسيمه اقتصادي انضمام عمده دندې که څه هم هرسيمه ايز انضمام دخپلو اړتياوو په بنسټ خپلې ځانګړي موخې تعقيبوي خو په عمومي توګه د Van Lange houseپه اند هرسيمه ايز انضمام بايد لړ ترلږه اته مهمې دندې ترسره کړي

۱-په سيمه کې دسوداګريزو اړيکو پياوړتيا۲-دخصوصي سکتور ديرمختيا لپاره دمناسب چاپيريال رامنځته کول۳-داقتصادي او سيمه ايز انضمام پرمټ دزيربنايي پروګرامونو پرمختيا۴-ددولتي سکتور دادارو پرمختيا او ښه حکومت داري۵-دتولنيزي انزوا راکمول او ديوې هراړخيزې مدني تولني رامنځته کيدل۶-دسيمي دسولې او امنيت په چاپيريال ساتني

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروګرامونو جوړول۷-په ســـیمه ایزه کچه دچاپیریال ســــاتنې پروګرامونو جوړول۸-دنړۍ دنورو سیمو سره داړیکو پیاوړي کول.

دسیمه ایز اقتصادي انضمام پړاوونه

داچه ســیمه ایز انضــمام یوه اوږده پروســه ده نودغه پروســه عموما پنځه یا شــپږ پړاوونه /ډولونــه طی کوي چې عبــارت دي لــه :۱-دامتیــازي تجــارت تړون preferred trade agreement۲-دازاد بازار تجارت ســیمهfree trade area۳-ګمرکي اتحادیه customs union۴-ګډ بازارcommon market۵-اقتصــادي اتحادیهeconomic union۶-ســیاســي اتحادیهpolitical union

داقــتصـــــادي انضمام پړاوو	دغړو هیوادونو ترمنځ دتعرفو له منځه وړل	یوشـــان ګمرکي سیاست	دتولیـد دعواملو ازاد انتقال	یوشان اقتصادي سیاستونه
امتیازي موافقه	هو	نه	نه	نه
دازاد تــجــارت سیمه	هو	نه	نه	نه
ګمرکي اتحادیه	هو	هو	نه	نه
ګډ بازار	هو	هو	هو	نه
اقتصادي اتحادیه	هو	هو	هو	هو
سیاسي اتحادیه	هو	هو	هو	هو

دوام ....

که څه هم ددغه پړاوونو ردیف بندي په همدې ډول ســره چې پورته ورڅخه یادونه شــوي لازمي نه ده خو بیا هم تجربې ښــایي چې داقتصــادي انضــمام په خاطر لمړۍ باید دنظروړ هیوادونو ترمنځ داجناسو او خدماتو دتجارت په وړاندې خنډونه لرې شي. په داسې حال کې چې هر هیواد دنورې نړۍ څخه په وارداتو تعرفې په لړولو کې ازاد لاس ولري چې دازاد تجارت دسیمې مشخصه ده په دوهم پړاوو کې دلمړي پړاوو ترڅنګ ګمرکي سیاتونه یو شان شي چې دګمرکي اتحادیې مشخصــه ده چې بیادتولید دعواملو دتحریک په ازادیدو سره یو ګډ بازار او بلاخره دنورو اقتصادي پالیسیو په یو شان کیدو سره داقتصادي انضمام وروستي پړاوو چې داقتصـــادي یا ســیاســي اتحادیې څخه عبارت دی رامنځ ته کیږي. داچې دولتونه داقتصادي انضمام په اړه په ازادانه ډول سره خبري اتري کوي او دهغه تړونونه لاسلیکوي چې دهغوی دولتونو لپاره عملي او ګټور دي او ځینې وخت دغه تړونونه دپورته یادشـــوو پړاوونو څخه دهیڅ پړاوو په چوکاټ کې په پوره ډول ســره نه راځي چې دایو ډول تشــکال رامنځ ته کوي. دبیلګې په توګه کاناډا،متحده ایالات او مکسیکو دازاد تجارت دسیمې غړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي خو NAFTAځيني داسې اصول هم لری چې دهغې له مخې دنومړو هیوادونو ترمنځ دپانګې او کارګرو انتقال په قسمي ډول سره ازاد دی چې داد ګډبازار یو عنصر دی.

دسیمه ایز اقتصادي انضمام اقتصادي او حقوقي اړخونه

الف: دسیمه ایز اقتصادي اړخونه

دسیمه ایز انضمام اغیزېeffects of regional integration

کله چې په یو ټاکلې سیمه کې څو هیوادونه سره یوځای کیږي او یو سوداګریز بلاک جوړوي نوبې له شکه دغه تړون دغړو هیوادونو پراقتصاد اوسوداګرۍ باندې په ځانګړي ډول او دنړۍ په کچه په عام ډول یو لړ مثبت او منفي اغیزې واردوي ددغه اغیزو دڅیړلو په منظور عموما ګډ بازار(common market)داقتصاد پوهانو لخوا دسیمه ایز انضمام په استازیتوب څیړل کیږي دسیمه ایز انضمام اغیزې بیا په دوه برخو ویشل کیږي چې داقتصادي او غیر اقتصادي اغیزو څخه عبارت دي.

سیمه ایز سازمانونه

په دې ځای کې دسیمیزو سازمانو څخه بحث کیږي لکه داروپا اتحادیه ،نافتا ، سارک،شانګهای او داسې نور.

تهیه او تدارکات

تهیه او تدارک څه شی ده؟تهیه او تدارک یوه پروسه ده چې په مرسته یې سازمانونه داړتیا وړ مواد په درست کیفیت اودرست کمیت سره ددرست عرضه کوونکي څخه په درست نرخ او په درست وخت کې تهیه کوي او ترڅنګ یې دتهیې او تدارک پروسه دموادو دعرضه کوونکو مدیریت کوي، اودسازمان (کمپنۍ) دستراتیژۍ دعملي کیدو لپاره کارکوي. تهیه او تدارک دکاروبار دمدیریت یوه دنده ده چې دیو سازمان داړتیا وړمنابع(چې اوس یا په اینده کې ورته ضرورت لري)په ګوته کوي درانیولو مدارک ورته پیداکوي، لاسرسی ورته پیداکوي او هم یې ددې منابعو مدیریت کوي ترڅو دسازمان ستراتیژیکې موخې ترلاسه شي.

دخریدارۍ (پیر) او تدارک توپیر purchasing and procurement

Purchasing پیرودنه

Acquiring goods/services to satisfy organizational needs.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Its role is to buy goods/services at best price, and to ensure consistent and reliable flow of goods (from market to organization)

Procurementتدارک

Is identifying right needs, conducting purchasing, and managing suppliers. Procurement is an umbrella term which covers purchasing. the process of procurement is also broader than purchasing. it includes few activities prior to and few activities after actual purchasing. purchasing is more like a making a transaction, whereas procurement deals with creating and maintain fruitful long-term relationship with suitable suppliers.

دسازمان دپیرودنې په پروسه کې برخه اخیستونکي –دپیرودنې مرکز

Participants in the organizational buying process –the buying center

په ننې پرمختللي تکنالوژیکي اداره کې دپیرودنې پروسه پیچلې شوي ده.په دې اساس دیوې ادارې یا سازمان دپیرودنې په پروسه کې مختلف اړخونه برخه اخلي چې په لاندې ډول ویشل کیږي

۱-ابتداکوونکیinitiator

دیوې ادارې په هره سطحه کې کیدای شي یو پرابلم درک کړي او یا یو فرصت ووینې چې ددواړو نقطو څخه په استفاده دپیرودنې ابتدا کوونکي بلل کیدای شي.

۲-استفاده کوونکي users

په اداره کې دیو جنس څخه استفاده کوونکي دهغه جنس داخستلو په پیرودنه کې هم برخه اخیستلای شی او هم پرې اثر کوي .

۳-اغیز کوونکيinfluencer

دمعلومات لرونکې یا دمتبادلو اجناسو ارزیابې کوونکي،لکه دپیلوټ یا الوتنې انجینران چې دانجن په انتخاب کې ونډه اخلي .

۴-دمعلوماتو کنترولوونکي Gatekeepers

Control the flow of information to other people involved in purchasing process.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵-پیرودونکي Buyers

The person who actually place the order

۶-پریکړه کوونکیDecider

Person with final authority

۷-کنترولونکیcontroller

The person who determine the budget.

دتهیه اوتدارک رول the role of procurement

Purchasing as a factor in profitability is very critical because:

1- Bought-out items form a high proportion of total expenditure
2- Short-run prices fluctuate
3- Markets for the finished products are highly competitive.

تهیه اوتدارک دسازمان دګټورتیا(دګټې دزیاتوالي)له پلوه ډیر اهمیت لري ځکه چې :

۱-دمواد خریداري دکمپنیو دمصـــــارفو لویه برخه جوړوي۲-دموادو نرخونه بدلون کوي۳-دتولید شـــوي محصـــولاتو لپاره بازارډیررقابتي دی. دتدارک اهداف: دتولونه لومړی هدف دتدارک چې ترلاســـه کړي صـــحیح کیفیت والا مواد په صـــحیح وخت او په صـــحیح کمیت دصحیح منبع (تولیدونکې نه)په صحیح قیمت دی اویا ورته پنځه صحیح ویلای شی.

صحیح کیفیتright quality

صحیح کمیتright quantity

صحیح وختright time

صحیح قیمتright price

صحیح منبعright source(supplier)

نوراهدافadditional objectives

دســـــازمان داړتیا په نظر کي نیولو ســـــره دموادو جریان to supply the organization with a flow of materials and services to meet its needs

(c) ketabton.com: The Digital Library

To ensure continuity of supply by maintaining effective relationship with existing sources and by developing other source of supply, to buy efficiently and wisely, obtaining the best value for every Afghani spentپه مؤثره توګه خریداري ، دهرې مصرف شوې افغانۍ غوره ارزښت په لاس راوړل.

to select the best supplier in the پـه مارکیټ کې دغوره عرضــه کوونکي انتخابول market

دمعاصر خرڅلاو ځانګړتیاوي

Characteristics of modern selling

دخرڅلاو دپروسي پړاونه

۱-دمشتري پیداکول دمشتري دپیداکولو تخنیکونهprospecting for customer

۲-داړیکو جوړول دپیچیده یا ګران بیه خرڅلاو په صورت کې پالیسي جوړونه opening the relations۳-دمشتري تاکل ۱-ایا مشتري زما تولیداتو یا خدماتو ته اړتیا لري؟۲-ایامونږ غوښتنو ته ځواب ویلای شو؟۳-ایادګتي وړخرڅلاو دی؟qualifying the prospect-۴ دخرڅلاو پیغام وړاندې کول presenting the sale message-۵دخرڅلاوترسره کول closing the sale : closing the sale refers to obtaining a final agreement

(c) ketabton.com: The Digital Library

serving the account: how with B2B.2-how دمشتري خدمت کول-۶to purchase with B2C?

the procurement process دتهيې او تدارک پروسه

1- Understand need and develop a high level specification
2- Market/commodity and options (including make or buy assessment)
3- Develop strategy/plan
4- Develop documentation, PPQ/detailed specification
5- Supplier selection to participate in ITT/RFQ/negotiation
6- Issue ITT/RFQ
7- Bid/tender evaluation and validation
8- Contract award and implementation
9- Contract performance review and continuous improvement
10- Asset management and lesson learnt.

بررسي او کنټرول

کنټرول: دترسره شوو فعاليتونو مقايسه دپلان شوو فعاليتونو سره عبارت دکنترول څخه ده مثال تخمين شـوي فعاليتونه په يوکال کې هدف۵۰٪----۵۰٪بوديجه مګر حقيقي فعاليتونه په يو کال کې هدف۴۰٪۵۰٪۶۰٪بوديجه ۱۰٪منفي خلا په دې معنا چې دلته بايد منفي بدله ورکړل شـی×کړنې درستې نه دي×هدف لوړ ټاکل شوی دی ريويو بايد ترسره شي يعنې هدف بايد ټيټ ټاکل شوی وه.اوکه ټيټ ټاکل شوی وي ريويو بايد ترسره شي يعنې هدف بايد لوړشي. بررسي دخلاو کتل او دهغوی اداره کول دبررسې په نوم ياديږي. دکنترول ډولونه ۱-نظر ځای يا موقيعت ته کنټرول دبازار کنترول عبارت له هغه کنترول څخه دی چې د ادارې په خارج کې ترسره کيږي چې اداره يې دقيمتونو دميکانيزم کتو په موخه ترسره کوي۲-بروکراتيک يا اداري کنترول: عبارت له هغه کنترول څخه دی چې د ادارې په داخل کې ترسره کيږي چې اداره يې دکارکوونکو د صلاحيت او مسوليت ته کتو موخه په يې ترسره کوي.۳-طايفوي کنترول :عبارت له هغه کنترول څخه ده چې د ادارې په داخل کې ترسره کيږي ،اداره يې دکارمندانو دسلوک او رويې او دلچسپی په موخه ترسره کوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

مديريت : دمنابعو څخه په مؤثره توګه استفاده ترڅو د اداري اهداف په مثمره توګه ترلاسه شي. نظر کړنو ته کنترول :۱-ابتدايي کنترول : عبارت دهغه کنترول څخه ده چې دفعاليت دشروع نه مخکې ترسره کيږي او په دې خاطر ترسره کيږي چې دغلطيو مخنيوی وشي۲-جرياني کنترول : عبارت دهغه کنترول څخه ده چې دفعاليت په جريان کې ترسره کيږي او پدي خاطر ترسره کيږي چې دموجوده غلطۍ مخنيوی وشي تر څو غلطي پراخوالی ونه مومي۳-وروستنی کنترول : عبارت دهغه کنترول څخه ده چې دفعاليت په اخر کې ترسره کيږي او په دې خاطر داډول کنترول ترسره کيږي چې ايا هدف دپلان مطابق ترلاسه شوی او که نه ٪۵۰----چې هدف په درې حالتونو کې ترلاسه کيږي۱-خراب ډول۴۰٪۲-عادي ډول۵۰٪۳-ښه ډول٪۶۰.بررسي دمالي حسابونو امتحانول دبررسۍ په نامه ياديږي. ولې تفتيش ترسره کووجواب: مالي حسابونو په هکله دنظرورانديږ کولو په خاطر ترسره کيږي چې دمحاسبې اصولو مطابق دي او که نه . دنظرياتو ورانديږ کول لاندې ډولونه لري۱-غيرمعتبر (unqualified) نظر۲-معتبر(qualified) نظر۳-رد(disclaimer)نظر۴-مخالف(adverse)نظر. مالي حسابونه د(gaap) په اساس جوړيږي چې عمومي قبول شوي دمحاسبې اصول ورته وايي .۱-غيرمعتبر نظر: په دې کې په مالي حسابونو کې غلطۍ نه ليدل کيږي۲-معتبر نظر: په دې کې په مالي حسابونو کې غلطۍ ليدل کيږي(ګيفgaap) نو په اساس يې داډول نظر وړاندې کيږي۳-ردشوی نظر: په دې کې د تفتيش څخه وروسته نظر نه وړاندې کيږي ۴-مخالف نظر:په دې کې دتفتيش څخه وروسته غلطي زياتې موجودې وي داسې نظر وړاندې کيږي۲-کله(when) تفتيش کله ترسره کيږي.تفتيش دداخلي مديريت داجرا څخه وروسته دمالي حسابونو دتحليل په خاطر ترسره کيږي۳-څوک(Who) تفتيش کوونکی بايد څوک وي: عبارت دهغه شخص څخه دی چې دنظر په وړاندې کولو کې ازاد وي۴-چيرته(Where) : چيرته خپل نظر وړاندې کوی شي.دتفتيش په راپور کې بايد خپل نظر وړاندې شي . د(ګيسGAAS) په اساس ترسره کيږي(جنرال اکسيفټيد اکونټينګ سټنډرډس) ورته وائې او درې برخې لري ۱-عمومي معيار(genral standard).(TIP)۱-ټريننګ او سوپرويژن۲-ازادي۳-مسلکي وي۲-ساحوي معيار (field standard) .(PIC)۱-پلان مطابق بايد لاړ شي(planing)۲-داخلي کنترول۳-کافي اندازه ثبوت (coroborative) ايوډينسevidence.۳-دراپور جوړوني معيار۱-دمحاسبې دعمومي اصولو مطابق ۲-ثبات يعني په ترتيب سره بايد لاړشي ۳-واضحه وي دمقابل جانب راپور بايد دمحاسبې دعمومي اصولو مطابق وي۴- ګيس زمونږ راپور بايد دګيس مطابق وي يا express opinion. تفتيش دازاد شخص لخوا دمالي حسابونو تحليل يا کتل يا امتحانول دتفتيش په نامه ياديږي. تفتيش دمالي حسابونو کتنه يا امتحانول دتفتيش په نامه ياديږي. auditاډيټ دلاتيني کلمې audire څخه اخستل شوی چې معنا يې اورول دي. په دې معنا چې کله به يو کاروبار يو

(c) ketabton.com: The Digital Library

شخص د تفتیش ترسره کولو په غرض راغوښتلو او غلطي به یې مالک او محاسب دواړو ته اورولې. بررسي په رسمي ډول دمالي حسابونو کتنې پروسې ته تفتیش ویل کیږي.دمالي حسابونو دوباره کتنې پروسې د صحیح والې تصدیقولو په موخه ترسره کول دتفتیش په نامه یادیږي. دکنترول څخه وروسته اډیت ترسره کیږي . په رسمي ډول دمالي حسابونو کتنې پروسې ته تفتیش ویل کیږي ---رسمي ورته ځکه وایې چې په رسمي توګه تفتیش کوونکي ادارې ته ځي او دهغوی حسابونه ګوري. (spicer and pigler)سپسر او پیګلر وایې :تفتیش دیو کاروبار مالي حسابونو او مالي سندونو کتنه او امتحانول دي. (mautz)میوټز: دمالي حسابونو کتنه یا ارزیابې کول ددې په خاطر چې د مالي حسابونو صحیح والی معلوم کړي چې ایا صحیح دي او که نه چې هغې په اړه نظر وړاندې کوي. (the international audit comitee)د انټرنیشنال اډیټ کمیټې) یې داسې تعریفوي۱- تفتیش ازاده لیدنه ده دېولو ادارو چې ګټه کوي او که نه چې د ادارې دشکل سره هم تړاو نلري۲-خپل نظر وړاندې کول دمالي حسابونو په اړه . جامع تعریف:تفتیش عبارت له هغه ازادي لیدنې څخه ده چې دټولو ادارو چې ګټه لري او که نه لري او همدارنګه د ادارې دشکل سره هم تړاو نه لري او د هغوي دمالي حسابونو په اړه نظر وړاندې کوي چې ایا غلطې لري او که نه. دمختلفو وجوهاتو له امله نظر نه وړاندې کیږي .لکه ۱- په مالي حسابونو نه پوهیدل۲-دمعلوماتو نه ورکول دمقابل جانب لخوا . تفتیش کوونکی هغه ازاد او باصلاحیته شخص دی چې په رسمي توګه یوي ادارې ته ځي او دهغوي مالي حسابونه تفتیشوي.تفتیش کوونکی کیدای شي چې ۱-عامه سهامي شرکت وي۲-خصوصي سهامي شرکت وي خو په دې شرط چې دعامه سهامي شرکت نماینده ګي وکړي او همدارنګه دا باید دري میلیون هندې روپۍ پانګونه ولري. تفتیش کوونکی باید د(ای سي سي ایACCA) ولري یعني چارټرډ اکونټینټ وي تفتیش کوونکی باید (Quality Controlکوالیټي کنټرول) ریویو پاس کړې یاولري: دتفتیش ساحه: دکاروبارونو دپراخوالې سره پراخوالی مومې او همدارنګه دعامه تمویل په نتیجه کې هم دتفتیش ساحه پراخوالی مومي. چې تفتیش یواځې مالي حسابونه په برکې نه نیسي (association of chartered certified accountantsاسوسیشن اف چارټرد سرټیفیډ اکونټانټس) دتفتیش او تحقیق ترمنځ توپیر: تفتیش په مالي علومو کې ترسره کیږي+تفتیش دمالي حسابونو حقیقت ښکاره کوي+تفتیش دمشخصې موده په جریان کې ترسره کیږي+تفتیش دکاروبار دمالکانو او همدارنګه هغه اشخاصو لخوا چې مستقیما کاروبار څخه متاثر کیږي ترسره کیږي.تحقیق : تحقیق دیو مشخص هدف لپاره ترسره کیږي+تحقیق په دوامداره توګه ترسره کیږي+تحقیق عموما دبهرنې افرادو لپاره ترسره کیږي+په ټولنیزو علومو کې ترسره کیږي.دتفتیش اهمیت: ۱- تفتیش دمالکانو او مدیرانو ترمنځ یو تسکین دی چې دمالکانو او مدیرانو ترمنّځ شخړې هواروي یعني کاروبار په غټیدو سره مالکان او هم مدیران جلا کیږي چې ددوي ترمنځ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

شخړي رامنځ ته کیږي چې تفتیش ددوي دواړو ته تسکین ورکوي. دتفتیش اهداف :ابتدایي اهداف ۲-دوهمې اهداف.ابتدایي اهداف: دنظر وړاندې کول چې ایا مالي حسابونه د(GAAPګیف) داصولو مطابق دي او که نه ---دمالي حسابونه دهیواد دداخلي اصولو مطابق دي او که نه ۲-دوهمي اهداف: دغلطیو مخنیوی : تفتیش کوونکی دمختلفو میتودونو په مرسته محاسبې ریکارډونو کې غلطي په ګوته کوي +ددرغلیو په ګوته کول:تفتیش مدیریت مختلفې درغلۍ په ګوته کوي +دتیروتنو مخنیوي دداخلي مؤثر چیک په واسطه دغلطیو مخنیوی لري +ددرغلیو مخنیوی : تفتیش نه په استفاده ددرغلیو مخنیوي وکړي.(erorیرر) غلطي عبارت له هغه کړنو څخه ده چې په قصدي توګه نه وي ترسره شوي او همدارنګه دمدیریت په کې څه غرض هم نه وي.—(fraudفراډ) درغلې : عبارت له هغه کړنو څخه ده چې په قصدي توګه ترسره شوي او همدارنګه دمدیریت په کې غرض موجود وي.دغلطیو ډولونه ۱-دحذف کولو غلطي داډول غلطي په مالي حسابونو کې دمعاملاتو دثبت کولو په وخت کې رامنځ ته کیږي یعني(۱)دواړو مالي معاملاتو یو اړخ پاتي کیدل نو پیداکول یې اسانه کارده(۲)دواړو مالي معاملاتو اړخونه پاتې کیدل دي نو دهغې پیداکول مشکل کار دی.۲- دغلط ثبت کولو تیروتنه: کله چې دمحاسبې په کتاب کې مالي معاملي دواړه او یایو اړخ غلط ثبت شي نو داومیشن omissioonغلطې په نامه یادیږي: مثال: محاسبه کول، غلط انتقال، غلط معامله ثبت کول، داموالو انتقال کې غلطي۳- دجبران کولو غلطي: کله چې یو کاروبار کې دوه یا ددوو څخه زیاتې غلطې یو دبل سره په توازن کې ترسره شي دجبران کولو غلطي په نامه یادیږي.مثال: په یو ځای کې مو د۳۰۰ په ځای ۲۰۰ رسولي چې بیا په بل ټرانزکشن کې د۲۰۰ په ځای ۳۰۰ رسوي نو دجبران کولو دغلطې په نامه یادیږي.اصول په دوه ډوله دي ۱-نړیوال اصول۲-ملي اصول۴-داصولو غلطي : عبارت له هغه غلطي څخه ده چې محاسب په دي نه پوهیږي چې داټرانزکشن څنګه ثبت کړي نوداسي غلطۍ داصولو غلطۍ په نامه یادیږي. یعنې داصولو دنه مراعات کولو په وجه رامنځ ته کیږي .۵- دلیکلو غلطې : هغه غلطي چې دمحاسب دغوری له وچې محاسبې په کتاب کې رامنځ ته کیږي =+دتیروتنو ځای په ټریل بیلانس کې دغلطیو په ګوته کول چې دتفتیش کوونکي دنده دغلطیو اصلاح کول نه بلکې دغلطیو په ګوته کول دي او دهغې په اړه نظر وړاندې کول دي.*دغلطیو په ګوته کولو په خاطر لاندې پروسیجر ترسره کول (۱) بیلانس شیټ چیک کول۲- دډیبیټ او کریډیټ دبرخې ستونو سره مقایسه کول۳-داکونټ نومونه چې په امتحانې بیلانس کې ښکاري:دلیجر اکونټ سره درست دي او که نه.۴-دمحاسبې داکونټونو دمجموعي بیلانس چې امتحانې بلانس ته انتقال شوي چیک کول چې ایا صحیح دي او که نه ۵- دمحاسبې مختلفو ژونالونو څخه لیجر کتابونو ته پوسټ شوي تجارتي معاملاتو کتنه ده . دوکې یا ددرغلۍ ډولونه: ۱-دنقدو ناسمه ارایه یا ښودنه: دادرغلیو پیژندل شوی شکل دی کوم چې عموما دسازمان په نغده ډیپارټمنټ کې رامنځ ته کیږي مطلب داچې د نغدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډیپارټمنټ له لورې رسیدات کم او تادیات زیات ښایي : مثال حقیقت نه لرونکي مزدوران،ښکاره کول۲- داجناسو ناسمه ارایه : دتوکو ناسمه ښودنه څخه مراد دهغو اموالو ریکارډ کول چې اخیستل شوی نه وي دغه ډول غلطې لپاره دګدام ریکارډ چیک کول ۳- دحسابونو غلطه ښودنه: یاحسابونو کې لاسوهنه د خپلې خوښي مطابق په حسابونو کې تغییر راوستل دحسابونو غلطې ښودنې درغلې په نامه یادیږي چې دغې غلطۍ دلوړي سطحې مدیرانو لخوا رامنځ ته کیږي*حقیقت څخه دګټې کم ښودل لاندې مقاصدو لپاره یې مدیریت ترسره کوي۱-رقابت کوونکو ته غلطو مالوماتو ورکولو په خاطر ترڅو کاروبارپرمختګ وکړي۲-دمالیې کمولو په موخه ۳-دکاروبارداسهامو په ټیټ قیمت اخیستلو په خاطر. له حقیقت څخه د:ګټې زیات ښودل لاندې مقاصدو لپاره ترسره کیږي.۱-دلوړې ګټې ښودنې سره کیدای شي اسهام داسهام په بازار کې په لوړ قیمت وپلوري۲-له بانک څخه په اسانه دقرض اخیستلو په خاطر۳-دپانګوالو دجذب کولو په خاطر دزیاتې ګټې ښودل . دتفتیش او محاسبې ترمنځ توپیر:۱-محاسبه دمالي حسابو نو ترتیب سره سروکارلري مګر تفتیش دمالي حسابونو دچیک کولو سره۲-محاسبه داوسنۍ او تیرې زمانې فعالیتونو سره سراوکارلري مګر تفتیش یواځې پخوانۍ تیاره شوي ډیټا سره ۳-محاسبه دیو سازمان مالي حالت ښکاره کوي مګر تفتیش دیوسازمان دمالي حسابونو صحیح والی په ګوته کوي۴-محاسبه دتجارتي معاملاتو د ثبت سره پیلیږي او په نهایي مالي حسابونو ختمیږي مګر تفتیش دمالي حسابونو دکتنې سره پیلیږي او په نظرورکولو سره ختمیږي ۵-محاسبه دهرې ادارې لپاره ضروري ده مګر تفتیش دهرکاروبار لپاره ضروري نه ده ۶-محاسبې رپورټ ته ضرورت نه شته مګر په تفتیش کې نهایي رپورټ ته ضرورت لیدل کیږي.دتفتیش ګټې :۱-دتیروتنو په ګوته کول۲-ددرغلیو په ګوته کول ۳-دضعیفو نقاطو اصلاح کول۴-دمالیې ورکړه کې اسانتیا یعنې دمالي حسابونو دوباره کتنې ته ضرورت نشته ده۵-داخلي کنترول کې بهتروالی۶-داسهامو خاوندانو ته دحقوقو څخه ساتنه ۷-دقرضونو ورکوونکو له حقوقو څخه ساتنه. دتفتیش ډولونه:خارجي تفتیش عبارت له هغه تفتیش څخه ده چې دقانون له مخې یوه اداره خپل مالي حسابونه او نورتفتیش ترسره کړي چې داتفتیش دیوې خارجي ادارې دتفتیش کوونکي په واسطه ترسره کیږي۲-داخلي تفتیش:عبارت دهغه تفتیش څخه ده چې د ادارې دداخلي شخص په واسطه دخپل مالي حسابونو تفتیش ترسره کوي ۳-جاري تفتیش : عبارت له هغه تفتیش څخه ده چې تفتیش کوونکی دیوې ادارې مالي حسابونه په دوامداره توګه تفتیش کوي .دجاري تفتیش ګټې:۱-تفتیش لپاره دکاروبار اسناد هروخت تیاروي۲-دکم وخت په خاطر دوامداره تفتیش ترسره کیدل۳-دکاروبار داخلي کنترول کې ښه والی راځي۴-د ادارې مالکانو لپاره هروخت مالي تفتیش شوي حسابونه موجود وي او هغوی ورڅخه استفاده کوي۴-منځ مهاله تفتیش: عبارت له هغه تفتیش څخه دی چې دمالي دورې په مینځ کې ترسره کیږي یادمالي حسابونو دبندولو څخه مخکې تفتیش ترسره کیږي۵-نهایي تفتیش

(c) ketabton.com: The Digital Library

:عبارت له هغه تفتیش څخه ده چې دمالي دورې په اخر کې ترسره کیږي یا دمالي حسابونو ده بندولو څخه وروسته ترسره کیږي۶-دمصارفو تفتیش: عبارت له هغه تفتیش څخه ده کوم چې یواځې دمصارفو دمحاسبې دکتابونو سره سراوکار لري۷-دمدیریتي کړنو تفتیش: په یوه اداره کې دمدیرانو عملیاتي فعالیتونو کتنه دمدیریتي کړنو تفتیش په نامه یادیږي چې یا به بشري منابعوپه برخه کې تفتیش کوي او یا هم دفزیکي شیانو په برخه کې تفتیش کول دي۸-جزوي تفتیش: عبارت له هغه تفتیش څخه ده چې په اداره کې دمالي حسابونو د ځانګړې برخې تفتیش کول دی هغه کیدای شي بیلانس شیټ، اینکم سټیټ مینټ وي او یا هم کوم بل مالي حساب وي*۹-قانوني تفتیش: که چیرې قانوني وي نو تفتیش کوونکی کولای شي هروخت تفتیش ترسره کړي او برعکس که تفتیش قانوني نه وي نو تفتیش کوونکي نه شي کولای چې تفتیش ترسره کړي. دداخلي او خارجي تفتیش پیژندنه : دعلت له مخې داخلي او خارجي تفتیش دکومو موخو لپاره کوو*داخلي تفتیش ددې لپاره کوو چې په اداره کې په داخلي فعالیتونو کې بهتروالی راشي*خارجي تفتیش په دې خاطر ترسره کوو چې دکاروباردمالي حسابونو په اړوند خپل نظروړاندې کړو.===راپور چاته ارایه کوو۱-داخلي تفتیش کوونکي خپل تفتیش راپورداخلي ډیپارټمنټ ته وړاندې کوي او خپل راپور تفتیش کمیټې ته هم وړاندې کوي۲خارجي تفتیش کوونکي خپل راپور دسهم خاوندانو ته وړاندې کوي چې هغوي ورباندې وپوهیږي چې ایا کاروبار په سم ډول روان دی او که نه دی===تفتیش دکاروباردکوموبرخوسره اړیکه ساتې ۱-داخلي تفتیش دکاروبارعملیاتي کړنو پورې تعلق ساتې ۲-خارجي تفتیش: دکاروبار مالي حسابونو پورې تعلق ساتې====تفتیش دچا په واسطه ترسره کیږي*داخلي تفتیش دداخلي کارکوونکو لخوا ترسره کیږي چې دکاروباردایمي کارمند وي*خارجي تفتیش دخارجي ازاد شخص لخوا چې دکاروبارفشار پري نه وي ترسره کیږي. دتفتیش دپیل څخه مخکې چمتوالی۱-دکاروبارپه نوعیت ځان پوهول۲-دکاروبار په وظایفو ځان پوهول او دتفتیش داجرا څخه مخکې دکاروبارمالي حسابو نه بندکړي۳-دکارو بارد داخلي تفتیش اغیزمنتوب ارزیابې کول چې څنګه وي ۴-دکاروباردمالکینو په صلاحیت ځان پوهول۵-دهغو کتابونو یا حسابونو یو لیست کاروبار ته لیږل چې تاسو یې تفتیش کوی۶-دتیرکال دتفتیش راپور باید تفتیش کوونکی له ځان سره ولري.دتفتیش پروګرام: دهغه تفصیلي پلان څخه عبارت دی چې مونږ ته مشخصوي چې دمالي حسابونو هرې برخې دوباره کتنې او تصدیقولو په موخه کې کوم پروسیجرونه اساسي او په څومره وخت کې ترسره شي دتفتیش پروګرام په نوم یادیږي.ګټې : په سیستماتیک ډول تفتیش کوونکي ته دوظایفو په اړوند لارښوونه کوی ۲-کاري ساحې په منظم ډول ویشې ۳-تفتیش کوونکی په اسانۍ سره کولای شي چې دکړنو جریان کنترول او وڅارې۴-ترسره شوو کړنو لپارشواهد دي۵-اینده تفتیش لپاره رهنمود دی ۶-داتضمینوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دتفتیش سیستم باندې روان دی ۷-دیو تفتیش کوونکي درخصت په مقابل کې بل تفتیش کوونکي ته دندي انتقال اسانه کوي۸-دکړنو دتکرار مخنیوی کوي.

ستراتیژیک مدیریت

ستراتیژیک مدیریت دهغه پلانونو قوانینو اقداماتو پریکړو ستراتیژیو پالیسیو مدیریتي کړنو او هڅو څخه عبارت دی چې دیو سازمان د بنستیزو موخو دلاسته راوړلو لپاره ترتیبیږي. ستراتیژیک مدیریت له هغه سیستم څخه عبارت دی چې دستراتیژیکې پلان جوړونې او تصمیم نیونې اړیکه له ورځنیو عملیاتي کارونو سره پیداکوي((Gluck, Kaufman, and Walleck)) ستراتیژیک مدیریت هغه پریکړو او اجراتو ته ویل کیږي کوم چې دسازمان دموخو دترلاسه کولو په منظوراغیزمنې ستراتیژیانې رامنځ ته کوي((jauch and Glueck1988))ستراتیژیک مدیریت له هغو پریکړو او اجراتو څخه عبارت ده چې دهغې په نتیجه کې داسې ستراتیژیانې جوړیږي چې سازمان پرې خپلې موخې لاسته راوړي۱۹۸۸((روبینس او پیکرrobins and peacre))ستراتیژیک مدیریت له هغه تکراري پروسې څخه عبارت دی چې سازمان دخپل چاپیریال په نظر کې نیولو سره دخپلو اهدافو دلاسته راوړلو لپاره ترسره کوي۱۹۹۵((cetro and peterسیترواو پیټر)). دستراتیژیک مدیریت تاریخچه : دستراتیژي کلمه دیوناني کلمې ستراتیژیا څخه اخیستل شوي چې دقوماندې او لارښوونې په معنا ده دا کلمه دمیلاد څخه۴۰۰کلونه وړاندې دلښکرکشي او نظامي چارو دښه سمبالښت او لارښوونې په موخه کارول شوي ده.فریډ ارډیویډ وایې چې په ۱۹۶۰ او ۱۹۷۰کلونو کې یو خیال وه په ۱۹۸۰کې یې ځانګړX تغییرات رامنځ ته کړل او په ۱۹۹۰ کال کې یې عملي بڼه غوره کړه.دستراتیژیک مدیریت پنځه دندې:۱-دیوکاروبارموخې ټاکې او دلاسته راوړلو لپاره یې لرلید او ماموریت روښانه کوي۲-دکاروبارستراتیژي عملي کولو لپاره اقدام ۳-دکاروبارستونزې مطالعه کول او دلمنځه وړلو لارې چارې ټاکل ۴دبدلونونو په وړاندې سازمان اداره کوي۵-دبدلونونو او وړاندوینو په وړاندې دڅولو پوښتنو ځوابول. دستراتیژیک مدیریت ځانګړتیاوي۱-دارتجاعیت خاصیت درلودل۲-دیوبشپړ پلان طرحه کول۳-په فعالیتون کې چټکتیا پیداکول۴-دنوښتونو راپیداکول۵-اوږدمهاله پلانونه طرحه کول۶-دپلانونود عملي کولو لپاره لارښوود دنده اجراکول۷-بدیلونه ټاکې ۸-دچاپیریال په اړه پاملرنه کوي. دستراتیژیک مدیریت پروسه درې پړاونه لري.۱-دستراتیژیو جوړول۲-دستراتیژیو عملي کول۳-دستراتیژیو ارزونه او کنترول. پالیسي دفعالیتونو د اجرا له هغې اغیزمنې لارې څخه عبارت ده کومه چې په ځانګړي اصولو ولاړه وي اود سازمانونو دعمومي موخو دلاسته راوړلو لپاره ترتیبیږي. کاروباري پالیسي ټول کاروباري سازمانونه دخپلو موخو دلاسته راوړلو لپاره بیلابیلې پالیسي ګانې ټاکې او دهماغه ټاکل شویو پالیسیو په وسیله یادو اهدافو ته ځان رسوي. ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پالیسۍ عناصر: ۱-داصولو عمومي بيانيه ۲-داوږدې مودې لرليد۳-اوږدمهاله موخو لاسته راوړل۴-دتکراري فعاليتونو لپاره لارښود۵-دمراتبو سلسله ۶-دتصميم نيونې پروسه. ستراتيژي: هغه بشپړه واحده لاره ده چې دهغې په وسيله ديو سازمان موخو ته ځان رسول کيږي. دکاروبار پاليسۍ دتصميم نيونې فکتورونه په دوه دوله ويشل کيږي۱-داخلي ۲-بهرنې.په داخلي کې لاندې فکتورونه شامل دي۱-دکاروبار ماموريت۲-دکاروبارموخې۳-سرچينې۴-مديريتي ارزښتونه. بهرنې فکتورونه:۱-صنعتي جوړښت۲-اقتصادي چاپيريال۳-سياسي چاپيريال۴-ټولنيز چاپيريال۵-ټکنالوژي.دستراتيژيو ډولونه:۱-دبازارموندنې ستراتيژي۲-دبشري سرچينودمديريت ستراتيژي۳-مالي ستراتيژي۴-اطلاعاتي ستراتيژي۵-عملياتي ستراتيژي۶-دخرڅلاو ستراتيژي۷-دپرمختيا ستراتيژي۸-رقابتي ستراتيژي۹-دتوليداتو ستراتيژي۱۰-مشارکتي ستراتيژي. کاروباري ستراتيژي عبارت د هغه ستراتيژي څخه ده چې دکاروبار دپرمختګ په موخه رامنځ ته کيږي او يو کاروبارپه دې قادروې چې دخپلو سيالانو سره پرې سيالي وکړي. دستراتيژۍ او پاليسۍ ترمنځ توپير: ۱-پاليسي دوامداره مګرستراتيژي دلنډ مهال لپاره وي ۲-پاليسيي په سازمان کې دلوړې کچې مديرانو پورې تړاو لري مګر ستراتيژي دجوړولو مسووليت دمنځنۍ سطحې مديرانو پورې تړاو پيداکوي۳-پاليسي دا څرګندوې چې کوم کارباید انجام شي او کوم نه ، خو ستراتيژي هغه ميتود دی چې دپاليسي مطابق دټاکل شويو موخو ترلاسه کولو په منظور کارول کيږي۴-پاليسي په فکر او عمل دواړو پورې اړه لري مګرستراتيژي يوازې دعمل پورې اړه لري۵-ستراتيژي يوه پراخه طرحه ده چې دسازمان دموخو دترلاسه کولو لپاره طرحه کيږي او پاليسي داصولو لارښود څخه عبارت ده چې سازمان ته دمنطقي پريکړې نيولو توان ورکوي۶-ستراتيژي ارتجاعي خاصيت لري او پاليسي په ځينو استثنايي حالتو کې ثبات له لاسه ورکوي۷-ستراتيژي يو عمل دی خو پاليسي بيا تصميم نيونه ده ۸ –ستراتيژيو ترتيبول دلوړې سطحې او منځنۍ سطحې دمديرانو دنده ده او پاليسي يوازې دلوړې کچې مديران تهيه کوي. ستراتيژيکه تصميم نيونه : ديو سازمان داوږدمهاله اهدافو دلاسته راوړلو په اړه تصميم نيول دستراتيژيکي تصميم نيونې په نامه يادېږي.دستراتيژيکي تصميم نيونې اهميت: ۱-دکاري ځواک وړتيا۲-کارګرانو په حاصل باندې اغيزې۳-دټيټې کچې مديرانو او کارکوونکو لپاره لارښود دی۴-دوخت ضايع کيدو مخنيوی کوی۵-دچټکو فعاليتونو په اړه چټکې پريکړې کوي . دستراتيژي ارزونه په اوس وخت کې يو څه ستونزمنه ده ځکه چې ۱-چاپيريال پيچلتيا او په محيطي عواملو کې ستونزې ۲-راتلونکې فعاليتونولپاره دوړاندوينې ستونزې ۳-دسازمانونو په فعاليتونو کې دداخلي او نړيوالوپيښو اغيز۶-دستراتيژيو څخه متوقعه اطمينان لپاره دوخت کموالی. دپاليسيو دارزونې او کنترول اهميت: دبيلابيلو ادارو ترمنځ همغږي۲-دسرچينو څخه دګټې اخيستنې اسانتيا۳-عملياتي لارښود۴-دکارکردګۍ لپاره اسانتيا ۵- دکارکوونکو هڅونه۶-دمسوليت ادا کول. دستراتيژۍ دارزونې پروسه ۱-معيار

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټاکل۲-دربېښــتينو کړنو اندازه کول۳-هغه فعاليتونه موند ل چې ناســم ترســره شــوي دي۴-دفعاليتونو دناسم ترسره کيدوتحليل او تجزيه ۵-اصلاحي لاربښوونې . دستراتيژيک تصميم نيونې پړاوونه:۱- دستونزو مالومول او روښانه کول۲-دمعلوماتو راټولول۳-دمعلوماتو تحليل او تجزيه ۴-دبديلونو پيداکول۵-دبديلونوارزول او انتخابول۶-دپريکړو عملي کول۷-دپايلې ارزونه.دتصــميم نيونې ډولونه :۱-پروګرام شــوي او ناپروګرام شــوي تصــميم نيونه۲-عادي تصــميم نيونه۳-عملياتي او تاکتيکي تصــميم نيونه۴-شــخصــي اوســازماني تصــميم نيونه۵-کوچنی او بنسټيزه تصميم نيونه۶-انفرادي او ګروپي تصميم نيونه.دعادي او تکراري مسايلو په اړه تصميم نيونه دپروګرام شــوي تصــميم نيونې په نوم ياديږي. دنويو موضــوعاتو په اړه تصــميم نيول دناپروګرام شــوي تصــميم نيونې په نوم ياديږي.انفرادي دهغه څخه عبارت ده چې ديو شــخص لخوا نيول کيږي.او ګروپي چې د يو ګروپ اشــخاصــو لخوا نيول کيږي. دســتراتيژي پريکړه نيونکي اشــخاص:۱-دلوړې کچې مديران۲-منځمهاله مديران او کليدي غړي۳-مديره هيئت. پلان جوړونه : دموخو تعينول او موخو ته درســيدو لپاره وړاندوينه پيدا کول او دهغې څخه استفاده کول دپلان جوړونې څخه عبارت ده.پلان هغه کړنلاره او سياست ده چې يوه تصـــدۍ اداره او وګړی دخپلو فعاليتو په تنظيم کې له هغې څخه پيروي کوي. ستراتيژيک پلان جوړونه عبارت له هغه پلان جوړونې څخه ده کوم چې دسازمان دموجوده ســرچينو څخه دګټې اخيســتنې په مقابل کې دســازمان داوږدمهاله موخو دلاســته راوړلو په خاطر ترسره کيږي. دستراتيژيکو پلانونو ډولونه ۱-دموضوع له پلوه پلانونه: ۱-دمشتريانو او توليداتو لپاره ځانګړي پلانونه ۲-دخدماتو په اړه پلانونه ۳-دصنعتي تصديو دبازارموندنې په اړه پلانونــه(۲) دوخـت لــه پلوه پلانونــه : اوږدمهــالــه ۲لنـدمهــالــه۳منځمهــالــه(۳)دپلانونو دميتودونو له پلوه پلانونه: ۱-دبښـــکته څخه پورته خوا ته پلانونه۲-دپورته نه ښـــکته خوا ته پلانون۳-ترکيبي پلانونه. دستراتيژيک پلان جوړونې عناصر:۱-داړيکو ستراتيژي۲-دکاري ځواک لپاره ســـتراتيژي جوړول۳-لرليد ټاکل۴-ماموريت ټاکل۵-موخې۶-ددندوپيژندنه۷-دســـتراتيژيک پلان پلي کول۸-دســـتراتيژيک نظارت کول . دســـتراتيژيک پلان جوړونې پروســه:۱-ماموريت اولرليد ۲-دموخو ټاکل۳-دچاپيرپال څيړنه۴-دســتراتيژيوترتيب او عملي کول ۵-دســتراتيژيو نظارت ، ارزونه او کنترول. دســتراتيژيکو پلانونو اهميت۱-اوږدمهاله موخوپه اړه معلومات راټولول۲-له معلوماتو څخه يو ښــه پلان جوړول۳-دبشــري ســرچينو څخه اغيزمنه استفاده ۴-دچاپيرپال دبدلون سره ځان عيارول۵-درقابت کولو وړتيا۶-دکاروبار په رهبري باندې بې باورې کيدل۷-په مولديت کې زياتوالی. کاروباري پلان ليکل ---- کاروباري نظريه رامنځ ته کول۲-کاروباري نظريې ته پراختيا ورکول. دکاروباري نظريې هيله بښونکې عناصـر په څو بيلابيلو برخو ويشـو۱-دمشـتريانو ارزښـتونو ته پام کول۲-په بازار کې دســهم درلودل ۳-دنوښــتونو دتســکين درجه ۴-کاروباري نظريه بايد اســانتياوې ولري۵-دکاروباري نظرېې خونديتوب۱-کاپي کوونکي اشــخاص بايد ســتاســي معلومات تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاسـه نه کړي۲-پانګوالو ته دکاروباري نظريې وړاندې کول. کاروباري پلان عبارت له هغه پلان څخه ده چې په هغې کې دکاروبارســاحه ، موخې او پروســيجرونه تشـــريح کيږي. دکاروباري پلان ځانګړنې :۱-دکاروبارتګلاره په روښـــانه بڼه بيانوي۲-دمالي اړتيا په اړه واضـــح بيان ورکوي۳-دکاروبارمارکيټ روښـــانه کوي۴-درقابت کوونکو په اړه معلومات لرل۵-کـاروبـاري پلان د خطراتو معلومونکی دی۶-دکـاروبـاري پلان ديو کـاروبـار لنډيز ده۷-دمالي ســـرچينو داســـتعمال په اړه معلومات ورکول ۸-څومره وخت بايد ونيســـي. دکاروباري پلان ســاختاراو بنسـتيز عناصـر۱-اجرايوي لنډيز۲-توليد او خدمات۳-دمديريت ټيم۴-بازار او سيالي۵-بازارموندنه او خرڅلاو۶-کاروباري سيستم اوسازمان۷-وخت بندي ۸-فرصـت او خطرات ۹-مالي پلان: کاروباري چاپيريال هغه داخلي او بيروني ځواکونه دي چې دکاروبارفعاليتونه تر اغيز لاندې راولي دکاروباري چاپيريال په نامه يادېږي. چې په دوه ډوله ده ۱-داخلي ۲-خارجي. داخلي چاپيريال عبارت له هغه چاپيريال څخه ده چې ديوکاروبار فعاليتونه مسـتقيما تراغيز لاندې راولي چې کاروبارکولای شـي کنترول يې کړي چې لاندې عوامل په کې شـامل دي۱-لرليد ماموريت اوموخې ۲-مديريت۳-بشـري سـرچينې ۴-فزيکي ســـرچينې۵-مالي ســـرچينې۶- دبازارموندنې ســـرچينې ۷-توليداتي ســـرچينې ۸-څيړنه اوپرمختګ۹-دمعلوماتو او اطلاعاتوسيستم.خارجي چاپيريال عبارت له هغه چاپيريال څخه ده چې په کاروبار په مستقيم ډول اغيز نه غورځوي بلکه په غيري مستقيم ډول اغيز غورځوي او کنترول يې دکاروبار په واک کې نه دی مګر کاروبار بايدځان ورســـره عيار کړي چې دادوه برخې لري۱-کوچني کاروباري چاپيريال لکه عرضــه کوونکي مشـتريان رقيبان۲-لوي کاروباري بهرني چاپيريال لکه اقتصـادي سياسـي قانوني ټکنالوجي تاثيرات اوداسـي نور.د عرضه کوونکي په ټاکنه کې لاندې لارښوونې په نظر کې ونيسئ. ۱-ڇټک عرضه کوونکی انتخاب۲-دباکيفيته موادو عرضـــه کوونکی انتخاب کړئ۳-دټيټ قيمت عرضـــه کوونکی۴-دښـواړيکو لرونکی عرضــه کوونکی انتخاب کړئ. دمشـتري په ټاکلو کې مهم ټکې:۱-هغه شـيان توليد کړو چې مشـتري ورته اړتيا لري ۲-دمشـتريانو ذهن کې ښــه انځورجوړول۳-دمشتريانو سره دوامداره اړيکې ۴-دتوليداتو دکيفيت ترڅنګ ټيټ قيمت ايښودل۵-دمشتريانو سره دښـواړيکو درلودل۶-دخرڅلاو بهتره ستراتيژيانو تهيه کول ۷-دتوليد په اړه دمشـتريانو څخه پوښـتنه کول.رقيبان. په رقابت کې لاندې ټکې بايد په نظر کې ونيول شـي۱-دخلکو په ذهن کارکول۲-په بازار کې ځانګړې ټارګيټ برخې لرل۳-دمســلکي کســانو ګمارل۴-خپل راتلونکی پـه نظر کې نيول۲-دکـاروبـارلوی بهرنی چـاپيريال :اقتصـــادي ځواکونـه : هغـه ځواکونه دي چې په نه موجوديت کې کاروبار هم پرمختګ نه شـی کولای لکه: انفلاسـيون، پولي او مالي پاليســيګانې دســـود نرخ دبودجې کســـر ،ماليات، دتبادلې نرخ ،اقتصــادي رکود،اوداســې نور۲-ټولنيز کولتوري او ديموګرافي ځواکونه :هغه ځواکونه دي چې دټولنې عنعنـاتواو فرهنګ پورې تړلي دي چې دابـايد کـاروبـار پـه نظر کې ونيســـي. ديموګرافي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ديو هيواد دنفوسو اندازه د يوې ټولني دژوند کچه دنفوسوويش مړينه دعمر اوږدوالی او داسې نور په نظرکې ونيول شـــي. دمديريت دپياوړي ټيم لاندې ځانګړتياوې لري١-مشــترک لرليد درلودل٢-قوي نقطې او بشـــپړي ځانګړنې لري٢-لږترلږه درې تنـه پـه کې موجود وي۴-دکاروبار په اړه پوهه لرل۵-دکړکيچ په مهال دښه فکردرلودونکی۶-روښانه موخې ولري٧-دښــه ټيم غړي بايد متحرک وي٨-دکاروبار پرمختګ لپاره دتجربو شــريکول٩-ديوځانګړي پلان څخه پيروي کول١٠-په کړنو کې ديوبل سـره سيالي کول*دلرليد ماموريت او موخو په اړه لانـدې لارښـــوونې پـه نظر کې ونيســـئ١-لرليداو موخې بـه لاســـتـه راوړونکې ،روښـانه،واقعي، او تشــريحي بڼه ولري٢-دلرليداوموخو ته درسـيدو لپاره بايد ښــه طرحه ترتيب شي+===دمديريت په برخه کې لاندې لارښوونې عملي شي١-دستراتيژيک مديريت له اصـولو څخه ګټه اخيستل٢-لنډمهاله او اوږدمهاله موخې به اندازه ګيرې وړوي٣-دبيلابيلو کچو مديران بايد اغيزناک پلانونه تهيه کړي۴-اړونده اشــخاصــو ته دمسـوليتونو ترڅنګ صــلاحيتونه وسـپاري۵-ســازمان بايد اداري جوړښـــت ولري ۶-دندې په روښـــانه ډول تنظيميږي٧-دکارکوونکو روحيه لوړه ســـاتل٨-ددندو پرمهال دکارکوونکو دګټې څخه ځان ژغورل ===دبشـري سـرچينو په اړه لاندې لارښـووني عملي کړئ.١-دمسـلکي اشـخاصـو ګمارل٢-داســتخدام پروســه بايد شـفافه وي٣-داضــافي بسـتونو څخه ډډه کول دايجاد يې ۴-دکارکوونکو ترمنځ دښــو اړيکو جوړول۵-دکارکوونکو خونديتوب ته پاملرنه۶-دکارکوونکو پرمختګ لپاره ټريننګونه برابرول.-===دفزيکي سـرچينو په اړه لاندې لارښـووني په نظر کې ونيسـئ.١-ټولو ماشـينونو لپاره مناسـب ځای انتخابول٢-دتوليد لپاره دويش ترانسـپورت تهيه کول٣-دتوليداتو دســـاتنې لپاره دګودام درلودل۴-دخامو موادو تهيه کول۵-دټولو اداراتو لپاره داړتيا وړفرنيچر تهيه کول===مالي ســرچيني :١-دســـهمونو او قرضـــونو په وســيله دپانګې تهيه کول٢-دبودجې تخصـيص په خاطر اغيزناکو تخنيکونو څخه استفاده٣-په کامله توګه دمالي سـرچينو موجوديت۴-دلنډمهاله او اوږد مهاله لپاره دپانګې موجوديت۵-دپانګوالو ترمنځ دښــواړيکو قايمول۶-مالي مديران به تجربه لرونکي اشــخاص وي===دبازارموندنې ســـرچينې :١-په داوامداره توګه دبازارڅخه ځان خبرول٢-دښـــه کيفيت لرونکو توليداتو وړاندې کول٣-دمناسب قيمت ټاکل۴-سالم رقابت۵-دتشهير دښودلو دښو لارو چارو استفاده۶-دبازارموندنې لپاره دځانګړو پلانونو جوړول٧-بازارموندنې مديران به مسلکي اشخاص وي . دبشري سرچينو ستراتيژيک مديريت: له هغه پلان او پروسې څخه عبارت دی چې په هغې کې ديو ســازمان اوږدمهاله موخې د اداري افرادوپه وسـيله ترلاسـه کيږي. بشـري سـرچينې هغه پانګه ده چې دنورو سازمانونو سره سيالي ته زمينه برابروي او دهمدې افرادو په وسيله يو ســازمان دبل ســازمان ســره خپلو رقابتي هڅو او لاســته راوړنو ته دوام ورکوي. دبشــري ســـرچينو دســـتراتيژيک مديريت موخې:دهغه فکتورونو پيداکول چې په وســيله يې د اداري اوږدمهاله موخې لاســـته راوړل کيږي او توليد پروســـه ګړندۍ کوي٢-دکارکوونکو رويه له

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیرودونکو سره منظم کول۳- دبشري قوی له اړتیاوواو ستونزو ځان خبرول۴-دکارکوونکو او پیرودونکو ترمنځ اړیکې قایمول۵-دکارکوونکو پرمختګ امنیت او نورو په اړه لازمې هڅې کول۶-دکاروبار دګټې لوړوالې رامنځ ته کول ۷-تکنالوژي څخه په استفاده دسازمان اوږد مهاله اهداف لاسته راوړل ۸-دبشري سرچینو دمعیار په بنسټ یو غښتلی ټیم جوړول۹-کاروبار ته درقابت قدرت وربښل. دبشري سرچینو دستراتیژیک مدیریت اصول۱-دکارځای خوندیتوب اصل: پدې معنا چې دبشري قوي دکارساحه دهرډول خطراتو څخه ژغورل۲-دکارکوونکو دپرمختګ اصل: په دې معنا چې دبشري قوي دعلمي سویې او پرمختګ په خاطر ورته ټرینګونه برابرول۳-دجبران او حق الزحمې اصل: په دې معنا دبشري قوي دتنخوا ګانو ، حق الزحمې او دحقوقو ټاکل او دپیښو درامنځ ته کیدو لپاره یو چوکاټ جوړول۴-استخدام او غوراوي اصل: په دې معنا چې دبشري قواو وړتیاوي اړیکې استعداد کاروباري اخلاق او نور په نظر کې نیول۵-دکارکوونکو ترمنځ د اړیکو اصل: په دې معنا چې دبشري قووترمنځ دحسنه اړیکو ایجادول**دکاروباردپرمختګ لپاره دبشري سرچینو دستراتیژیک مدیریت رول. ۱-داړیکو اغیزمنې فضا رامنځ ته کول۲-دکارکوونکو دانګیزود پرمختګ او کاري فعالیتونو لپاره ژمنتیا۳-دکارکوونکو دوړتیا او دپرمختګ زمینه ۴-کارکوونکو ته دمسولیتونو او صلاحیتونو سپارل۵-په اداره کې دکارکوونکو ارتقا ته شفافه زمینه برابرول۶-دکارکوونکو ترمنځ داړیکو ټینګول۷-دکارکوونکو ټول نغدې او غیرې نغدې حقوق ورکول۸-دفعالیتونو ارزښتونه معلومول. دبشري سرچینو دپلان جوړونې پروسه۱-دسازمان اوږدمهاله موخو تحلیلول۲-دموجوده بشري قوي څیړنه۳-دبشري سرچینو دتقاضا او عرضې وړاندوینه۴-دبشري سرچینو دتقاضا او عرضې پرتله. ۵-نظارت کنترول او غبرګون: دپالیسیو ډولونه عبارت دي له دکمپنیو پالیسي ګانې۲دمعلوماتې اړیکو پالیسي ګانې ۳-دبشري سرچینو پالیسي ګانې۴-عامه پالیسي ګانې۵-اقتصادي پالیسي ګانې۶-دنفوسو ددیموګرافي پالیسي ګانې۷-ټولنیزې پالیسي ګانې۸-دترانسپورټیشن پالیسي ګانې۹-دکاروبار پالیسي ګانې. دستراتیژیو په ارزونه کې لاندې درې ډوله بنسټیز فعالیتونه شامل دي۱-دکاروباردستراتیژیو بنسټونه ارزول۲-دلاسته راغلې پایلو پرتله له اټکل شویو پایلو سره ۳-دفعالیتونو کتنه چې ټاکل شوي پلان سره سمې ترسره کیږي او که نه. دستراتیژیک پلان جوړونې ګټې ۱-مسولیت اداکول۲-دموخو ارزونې استعداد پیداکول۳-په تصمیم نیونه کې دپرمختګ سبب ګرځي۴-دبدلونونوپه وړاندې مقاومت۵-دمولدیت لپاره لاره هوارول۶-نوښتونه رامنځ ته کول۷-دستونزو مخنیوی کوی ۸-همغږي رامنځ ته کول ۹-دسیالۍ کولو ځواک ورکوي او اړتیاوي په ګوته کوي. کاروباري نظریه : ترهرڅه لومړی دیو کاروبارلپاره نظریه رامنځ ته کول په کاردي داسې نظریه چې په بازار کې دبریالیتوب چانس زیات وي رامنځ ته کیږي او عملا یې دپلي کولو لپاره کاروباري پلان تهیه کیږي. کاروباري پلان: هغه سند دی چې دیو کاروبار ټول کاروباري پروسیجرونه او موخې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

موخو ته درسيدو لارې تشريح کوي. سوکالي : هغه حالت ته ويل کيږي چې هلته اجناس او خدمات په کې په پراخه پيمانه شتون ولري وزګارتيا کمه وي او دا حالت اقلا تردوو لسيزو دوام کوي. رکود (ريسيشن recission) هغه حالت ته ويل کيږي چې اقتصادي چارې په ټپه دريدلي وي اوبطي حرکت وکړي.نزول: هغه حالت ته ويل کيږي چې په اقتصادي فعاليتونو اوږد مهاله تنزيل رامنځته شي نزول وايي. بهبود يا (ريکاوريrecovery) هغه حالت ته ويل کيږي چې کله چې کار ددوران نزول له حالت څخه وژغورل شي او درونق مرحلې ته داخل شي. دبشري سرچينو ستراتيژيک پلان جوړونه: په حقيقت کې ديو سازمان دتوليز مديريت سره دګډو فعاليتونو دلاسته راوړلو لپاره ديو ډول همکارئ په ډول ده يا همکاري ده.دسازمان دبيلابيلو برخو دکارکوونکو او پرسونل په اړه دبيلابيلو ستراتيژيو جوړول دعمومي مديريت لپاره ډير دپام وړموضوع ده چې دبشري سرچينو په پلان جوړونه کې پرې غورکيږي دبشري سرچينو پلان جوړونه کې دغه دوه خبرې چې۱-دبشري سرچينو داړتياو څيړنه او تحليل ياتجزيه ۲-دبشري سرچينو ساتنه: دبشري سرچينو دپلان جوړونې موخې په ټوله کې څلورمهمې موخې ديادونې وړدي۱-په فعاليتونو کې مولديت۲-دکارکوونکو تخصص او مسلکيتوب۳-دسازمان په عمومي ارزونه کې اسانتيا رامنځ ته کول۴-دفردي او سازماني ګټو خوندي کول.دبشري سرچينو دپلان جوړونې دګټو څخه يو څو دلته رانقلوو۱-دبشري سرچينو په وړاندې دموجوده تهديدونو او محيطي خنډونو له منځه وړل او دبشري سرچينو په وسيله دټاکلو موخو ته ځان رسول ۲-په سازمان کې دبشري سرچينو دقوت او کمزورئ نقطې معلومول۳-دموخو په وړاندې دبشري سرچينو رهي کول۴-داستخدام دپروسې په سمه توګه رهنمايي کول۵-دبشري سرچينو څخه دښې ګټې اخيستنې لارې چارې او زميني مساعدول۶-دبشري سرچينو په وړاندې پرتې ستونزې لمنځه وړل او دتجربو دلوړاوي په اړه پريکړې کول۷-دبشري سرچينو دپلان جوړونې په وسيله دکارکوونکي اوسنی او راتلونکی حالت روښانه کيږي او له دي درک څخه په استفادې پلان جوړيږي.دبشري سرچينو دپلان جوړونې له مخې داستخدام پړاوونه ۱-دخالي بستونو په ګوته کول۲-ددندو او مسوليتونو تشريح۳-ددندې اعلانول اودوړاشخاصو پيداکول۴-دمرکې لپاره شارت لست کول۵-مرکه دکانديدانو ارزونه او انتخاب۶-افراستول۷-دپروسې ارزونه. بدلو ن ممکن مثبته يا منفي نتيجه ولري ، بدلون په دوه ډوله دی :پلان شوی او ناپلان شوی. دبدلون لاملونه: ټکنالوژي چټک بدلونونه ديوکاروبارساحه. دبدلون مديريت درې کچې لري۱-په فردي توګه دبدلون مديريت سازماني مديريت او تشبثاتي مديريت. دستراتيژيک مديريت اهميت:۱-دسازمان دراتلونکې موخې په اسانه ترلاسه کول۲-دتوليد په برخه کې دښو لاسته راوړنو چارې ترتيبول۳-ددې په وسيله يو سازمان له خپل چاپيريال سره اړيکه کې پاتې کيدای شي۴-دچاپيريال بدلون سره ځان بدلول۵-ددې په واسطه ستونزې او فرصتونه پيژندل کيږي۶-په لږ وخت کې ډيرو اړتيا و پوره کول۷-دسازمان په پرمختګ کې مهم رول

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوبوي. دستراتيژيک مديريت دندي۱-دموخو ټاکل او دموخو دلاسته راوړلو لپاره ماموريت او لرليد ۲-دستراتيژيو دعملي کولو اقدام اودبدلون سره ځان عيارول۳-دستونزو حل لارې چارې پيداکول۴-دسازمان په پرمختګ باندې تمرکز کول ۵-ستراتيژيک مديريت بايد ټولو پوښتنو ته ځواب ويونکی وي ۶-دراتلونکو فرصتونو څخه ګټه اخيستل ۷-دچاپيريال د بدلون سره ځّان عيارول۸-ديوسازمان ورځنې فعاليتونه دعمومي ماموريت سره سم ټاکل۹-دسازمان فعاليتونه او امکانات د(سواټswot) تحليل په واسطه څيړل۱۰-دستراتيژيکو پلانونه په سمه توګه عملي کول دعمومي پاليسيو ځانګړنې۱-داجراکولو وړ وي ۲-وضاحت او صراحت ۳-دارتجاعيت خاصيت درلودل۴-همغږي درلودل۵-بشپړوالی۶-مسوده يعنې ليکلې بڼه ولري۷-منطقي او مستدلل۸-دراتلونکې ډادمنتيا. دپلان او ستراتيژي ترمنځ توپير:۱-ديوي کړنې لپاره ستراتيژي جوړيږي مګر ديوي کړنې لپاره کيدای شي ډيرپلانونه جوړشي۲-ستراتيژي دټولو پلانونو څخه غوره پلان ده ۳-پلان ددندو داجرا لپاره يوه لاره ده مګرستراتيژي داهدافو دترلاسه کولو لپاره يو مسيردی۴-پلان يو احتياطي اقدام دی مګرستراتيژي رقابتي بڼه لري۵-پلان جوړونه فکر کول دي مګر ستراتيژي عمل ده ۶-پلان فرضيه او انګيرنه ده مګر ستراتيژي عملي بڼه لري۷-پلان دلوړې کچې او منځنی کچې مديرانو لخوا جوړيږي مګر ستراتيژي يوازې دلوړې کچې مديرانو لخوا جوړيږي۸-پلان جوړونه دمديريتي دندو برخه ده مګر ستراتيژي دپريکړې نيونې فرعي برخه ده ۹-پلان جوړونه په دويمه مرحله کې راځي مګر ستراتيژي په لومړی مرحله کې راځي. دموخو ځانګړتياوې ۱-څرګندې او روښانه وي ۲-دټاکل او اندازې وړ به وي ۳-دترلاسه کولو وړبه وي۴-په حقيقت به ولاړ وی۵-دټاکلې وخت سره سم دترلاسه کيدو وړوی(سمارټ)هدف هغه مطلوبه نتيجه ده چې دادار ې ټول وسايل دهغې دلاسته راوړلو لپاره سوق کيږي. عادي تصميم نيونه دعادي او ورځنيو کړنو په اړه تصميم نيول او عملياتي تصميم نيول دکاروبار دکړنو لپاره تګلاره ټاکل او دستراتيژيو ټاکل دعملياتي تصميم نيونې په نوم يادېږي. کوچنۍ او بنسټيزه تصميم نيونه دلويو فعاليتونو په اړه تصميم دبنسټيزې تصميم نيونې په نوم يادېږي او کوچنۍ تصميم نيونه چې دسازمان دکوچنيو فعاليتونو دتنظيم په خاطر ترسره شوي کوچنۍ تصميم نيونه ده.

تمويل

ديوې تصدۍ فرد کورنۍ او يا هم دولت له لوري ديو اقتصادي فعاليت دترسره کولو لپاره دپولي پانګې يا پيسو چمتوکولو برابرولو او تهيه کولو ته تمويل ويل کيږي. ديو کاروبار دفعاليتونو دترسره کولو لپاره دمالي امکاناتو پولي پانګې او يا هم پيسو چمتو کولو او تهيه کولو ته کاروبارتمويل ويل کيږي. ديوکاروبار دتمويل مقدار کاروبار دشکل نوعيت او حجم په پام کې نيولو سره فرق کوي دبيلګې په توګه دشرکتونو او يواځېني مالکيت کاروبارپه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرتله په سـهامي شـرکتونو کې زيات مقدار پولي پانګې او پيسـو ته اړتيا ده. کاروبار ولې تمويل ته اړتيا لري۱-هرکاروبار دخپلو فعاليتونو دترسـره کولو لپاره په شـکل داشـکالو يوه اندازه ثابتو شـتمنيو (ځمکه تعمير ماشـين الات موټرې ونور)ته اړتيا لري چې پرته له دې شايدد يو کاروبارپيل کيدل او په ښه شکل سره پرمخ تلل ممکن نه وي ۲-دکاروباردورځنيو فعاليتونو دترسره کولو په نتيجه کې زيات شمير مصـارف رامنځ ته کيږي ، دبيلګې په توګه داموالو خريداري دمزد او معاش تاديه کول او نور دنومووړو مصـــارفو دپوره کولو لپاره تمويل ضـروري دی دثابتو شـتمنيو لپاره چې څومره مقدار پيسـو او پانګې ته اړتيا وي هغې ته (fixed capitalفيکيسـډ کفيټل) وايي. ۲-دنومووړو مصـــارفو پوره کولو لپاره چې څومره مقدار پيســې او پانګې ته اړتيا وي هغې ته (working capitalورکينګ کفيټل) وايي.ديو معين مال يا ملکيت ديو نفر يا کس څخه اخيســـتل او هغه ته ګټه ورکول دمرابحې څخه عبارت دی. يواځېنی مالکيت کاروبار ګڼې : دغه ډول کاروبار په اســـانی ســـره رامنځ ته کيږي ۲-دکاروبار مالک په اسانی سره کولای شي خپل کاروبار ختم کړي۳-دکاروبار ټوله ګټه يواځې يو نفر ترلاســـه کوي ۴-ســـهامي شـرکت په څير دوه ځل ماليه په کې نشـته ۵-دکاروبارمالک په تصـميم نيولو سـره بشـپړه خپلواکي لري او نيمګړتياوي۱- دپور د اداکولو لامحدود مسـوليت ۲-داچې دکاروبار مالک يواځې يو نفر وي نو ديواځېني کاروبار پانګه هم دشـرکت او سـهامي شـرکت په پرتله کمه وي ۳-داچې دکاروبار مالک يواځې يو نفر وي نو دکاروبار مديريت کې هم ستونزې موجودې وي۴-دبانکونو او نورومالي ادارو څخه دپورپه ترلاسه کولو کې اکثر ستونزې لري۵-داچې دکاروبار پانګه کمه وي نو دکاروبار دوسعت او پراختيا فرصـتونه هم کم وي۶-دسـهامي شرکت په پرتله ديواځېني مالکيت کاروبار موده هم کمه وي يعنې کيدای شـي ډيرژر له منځه ولاړ شـي .شـرکت : دکاروبار هغه شـکل ته ويل کيږي چې په هغې کې دوه يا له دوو څخه زيات اشـــخاص ديو ليکلې يا شـــفاهي قرارداد په اساس خپلې پانګې سره يوځای کوی او دګټې په خاطرپه ګډه سره يو کاروبارترسره کوي په دي شـرط چې ګټه او تاوان به دشـريکانو ترمنځ شـريک وي. دشـرکت ګټې: ۱-ديواځېني مالکيت په څيرشرکت هم په اسانی سره رامنځ ته کيدای شي۲-داچې په شرکت کې دشريکانو شمير زيات وي نو ديواځېني مالکيت کاروبارپه پرتله په شرکت کې پانګه زياته وي۳-داچې دکاروبار شـريکان زيات وي او داکثرو دپوراداکولو مسـوليت هم لامحدودوي نو په اســانی ســـره کولای شــــي چې دبانکو نو او نورو مالي ادارو څخه پورترلاســـه کړي۴-ديواځېني مالکيت کاروبارپه پرتله په شـــرکت دزيات شـــميرشـــريکانو په موجوديت ســـره دکاروبار مديريت ښه ترسره کيږي۵-دټولو شريکانو له لورې په ګډه تصميم نيول کيږي. اونيمګړتياوې ۱-په شرکت کې هم داکثره شريکانو دپوراداکولو مسوليت لامحدود وي ۲-دشريکانو ترمنځ شـخړې او اختلافات۳-دسـهامي شرکت په پرتله دشرکت موده هم کمه وي ځکه ديو شريک په مړ کيدلو سـره کيدای شـي شـرکت له منځه ولاړشـي۴-دشـرکت څخه دخپلې سـرمايې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویسـتلو کې سـتونزې۵-داچې په شـرکت کې ټول شـریکان په ګډه سـره کارکوي نو که یو شـریک خپله دنده په درسـت ډول سـرته ونه رسـوې نو به ټول شـرکت ورڅخه متضـرره کیږي.سـهامي شـرکت یا کمپنی: دکاروبار هغه شـکل ته ویل کیږي چې دقانون په رڼاکې دحکمي شخص حیثیت لري او دقانون له مخې په سـهامي شـرکت کې دکاروبار مالکان جلا او کاروبار جلاوي. ګټې :۱-دسـهامي شـرکت سـهم لرونکو دپوراداکولو مسولیت محدود دی ۲-دسهامي شرکت سهم لرونکې په اسانۍ سره کولای شي په سهامي شرکت کې خپله ونډه او یاهم ملکیت دسهمونو دخرڅلاو په ذریعه په بل چا وپلوري ۳-دسهامي شرکت موده ډیره اوږده وي او شرکت په څیر دیو شریک په مړینه سره پای ته نه رسیږي۴-دیواځېني مالکیت او شـرکت په پرتله دسهامي شرکت پانګه زیاته وي۵-سـهامي شـرکت کولای شـي په اسانۍ سره زیات مقدار پانګه دقرض په شکل لاسته راوړي ۶-داچې سهامي شرکت دمارکیټینګ ،منجمنټ، مالي مدیریت او نورو دندولپاره مسـلکي او باتجربه اشـخاص اسـتخدامیږي نو دسـهامي شـرکت مدیریت ډیرښـه وي۷-داچې دسـهامي شـرکت پانګه نظر یواځېني مالکیت اوشرکت ته زیاته وي نو طبیعي ده چې دسهامي شرکت ګټه هم زیاته وي. اونیمګړتیاوې:۱-دسهامي شرکت تاسیس ډیر مغلق او ستونزمن وي او ډیرقانوني مراحل غواړې ۲-دسهامي شـرکت ترټولو ستره نیمګړتیا ۲ځله مالیه ورکول دي چې یو (corporateکرپوریټ) او بل واری (income taxاینکم ټکس) ورکوي سهم لرونکې او کاروبار دواړه ۳-داچې په سهامي شرکت کې سهم لرونکي دسهامي شرکت په مدیریت کې ونډه نه لري او دسهامي شرکت ټول فعالیتونه دمدیره هیت لخوا اداره کیږي نو دمدیره هیت غړې اکثره وخت دخپلو مفادو په خاطر دسـهم لرونکو مفادات له پامه غورځوي دکاروبار تمویل منابع دوه دانې دي ۱-دخپلې پانګې په شـکل تمویل۲-دقرض په شـکل تمویل.دخپلې پولي پانګې څخه هدف داده چې دکاروبار له پاره داړتیا وړ پولي پانګه دکاروبار دمالکانو او یا هم شـریکانوله لورې په خپله کاروبار ته راوړل کیږي. دقرضـي په شـکل تمویل څخه موخه داده چې دکاروبار مالکین او یا هم شـریکان دکاروبار لپاره داړتیا وړ پانګه په خپله نه تهیه کوي بلکې دکاروباردفعالیتونو دترسره کولو لپاره داړتیا وړ پانګه دقرض یا پور په شـکل دسودي بانکونو اسلامي بانکونو او یا هم نورو مالي ادارو څخه ترلاسـه کوي . دکاروبار دتمویل منابع له بل لیدلورې څخه هم په دوو سـترومنابعو ویشـلې شـوي شـو چې په لاندې ډول دي۱-دتمویل داخلي منابع ۲-دتمویل خـارجي منـابع: دیوکـاروبـار دتمویـل داخلي منـابع هغو منـابعو تـه ویـل کیږي چې دکاروبار په داخل کې موجودې وي او دهغې لپاره مونږ بل چا ته مراجعه نه کوو۲-دتمویل خارجي منابع هغه منابع دي چې دکاروبار په داخل کې موجودې نه وي بلکې دهغې لپاره باید مونږ بل چاته مراجعه وکړو ترڅو دکاروبار فعالیتونو لپاره داړتیا وړپولي پانګه ترلاسـه کړو.دبانک اور ډرافټ څخه مطلب دادی چې دیو کاروبار داړتیا په وخت کې دخپل جاري بانکي حساب څخه دخپلو اصلي پیسو څخه زیات مقدار پیسې ترلاسه کولای شي دبانک اور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډرافټ څخه دورکینګ کفیټل دتمویل لپاره اســتفاده کیږي . دبانک لون دکاروبار داړتیا په وخت کې کولای شــي یو ســودي بانک ته مراجعه وکړي او له ســودي بانک څخه معلوم مقدار پیســې دمعلوم وخت په معلوم مقدار ســود باندې ترلاســه کړي چې دوخت پوره کیدو وروسـته به بانک ته خپلې اصـلي پیسـې تادیه کوي. قرضـه حسـنه : هغه مالي کړنه ده چې دسـود څخه جلاوي قرضـه حسـنه ورته وایې .(discounting of bills)ډیسـکونټینګ اف بیلس سـودي بانکونه خپلو ځینو اعتبارې مشـتریانو ته داړتیا په وخت کې ډیسـکونټینګ اف بیلس پرشــکل لنډ مهاله قرضــونه ورکوي داپه دې معنا چې ســودي بانکونه دخپلو ځینو اعتبارې مشتریانو څخه بیلاټ اکسچینج په یو څه تخفیف سره ترلاسه کوي او دهغه مشتري بانکي حســاب ته یې لیږدوي چې همدغه تخفیف دســودي بانک لپاره ګټه وي. ټرید کریډیټ کله چې یو کاروباري یوې شــتمنۍ او یا هم بل جنس ته اړتیا ولري او دهغې دترلاســه کولو لپاره کافي اندازه پیسې ونلرې نو دغه کاروبار کولای شي دغه شتمني او یا هم جنس دبل چا څخه په قرض شــکل ترلاســه کړي دغه ډول کړنه په اسـلامي بانکونو کې ډیره مروجه ده . انسټال منټ کریډیټ: ددې څخه هدف دادی چې یو کاروبار داړتیا په وخت کولای شي داړتیا وړ شتمني یا جنس بل چا څخه قرض واخلي او بیا ټولې پیسې په یو ځل نه تادیه کوي بلکې دغه پیسې دقسطونو په شکل تادیه کوي. دقرضـې سندونو نشرول. ایشو اف باندس سهامي شرکتونه اړتیا په وخت کې دپیسو ترلاسه کولو لپاره دقرضـې سندونه نشروې او بیایې مالي بازار ته دخرڅلاو لپاره وړاندې کوي چې دخرڅلاو په نتیجه کې یې سهامي شرکت ته پیسې لاس ته راځي دقرض ســند درې مشــخصــې لري ۱-معلوم رســمي نرخ۲-دســود نرخ۳-دسنددپوره کیدو موده.ایشـو اف شـیرز دسـهمونو نشـرول : سـهامي شـرکت دخپلې پانګې په شــکل دتمویل لپاره دســهمونو څخه اســتفاده کوي.ســهم هغه ســند ته ویل کیږي چې دهغې په ترلاسه کولو سره ددغه سنددرلودونکی له سهامي شرکت سره په ګټه او تاوان کې شریک ګرځي . ایشو اف شیر رایټ: کله چې په یو سهامي شرکت تاسیس شي معمولا دلومړې ځل لپاره ټول سهمونه په یو ځل مالي بازار ته دخرڅلاو لپاره نه وړاندې کوي بلکې په یو شمیر ســهمونه له ځان ســره ســاتي او داړتیا په وخت کې یې بیا دخرڅلاو لپاره مالي بازار ته وړاندې کوي . ناتوزیع شـوي ګټه : یواځېنی مالکیت ، شـراکت او هم سـهامي شـرکت کولای شــي داړتیا په وخت کې دهغې ګټې څخه تمویل دمنبع په توګه اســتفاده وکړي چې دکاروبار دفعالیتونو په نتیجه کې ترلاسه شوي وي. دمالکانو لخوا تمویل : له دې څخه هدف دادی چې په یواځیني مالکیت کاروبار کې دکاروبار یواځېنی مالک داړتیا په وخت کې خپله کاروبار ته مالي امکانات تهیه کوي او په شـرکتونو کې دشـرکت شـریکان په ګډه سـره دکاروبار دپیل په وخت او یا هم دکاروبار دپیل څخه وروســته دکاروبار دتوســعې او پراختیا لپاره او یا هم دکاروبار دورځنیو فعالیتونو دترســره کولو لپاره په خپله مالي امکانات او پولي پانګه چمتو او تهیه کوي. اجاره کله چې یوکاروبار ځینو ثابتو شــتمنیو لکه تعمیر ماشــین الات موټر

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوداسې نورو ته اړتیا ولرې خو دنوموړو شتمنیو داخیستلو لپاره کافي پیسې ونلري، په داسې حال کې کاروبار کولای شي دخپلو فعالیتونو دترسره کولو لپاره نوموړې شتمنۍ له بل چا په اجاره ونیسـي.داجارې او بیعې ترمنځ توپیر دادی چې په بیعه کې دیوې شـتمنۍ یا جنس ملکیت دخرڅوونکي څخه اخیسـتونکي ته انتقالیږي ، البته په اجاره کې دیوې شـتمنۍ ملکیت دشتمنۍ دمالک سره وي او دنوموړې شتمنۍ داستعمال حق د یو معلوم وخت لپاره دمعلومې اجارې یا کرایې په مقابل کې بل چاته ورکول کیږي. مالي بازارونه هغه بازاروته ویل کیږي چې په هغې کې مالي سـندونه یا مالي شـتمنۍ یا فیننشـیل سـیکوریټیز داخیسـتوونکو او خرڅوونکو ترمنځ تبادله کوي. مالي بازارونه دوه داسـې ډلې سـره یوځای کوی چې یو یې پس انداز پیسـې ولري ۱-چې دغه ډلې ته (saving surplus unit)سـیوینګ سـرپلس یونټ ویل کیږي او بله هغه ډله چې دپیسـو ته اړتیا ولري چې دغه ډلې ته (saving deficit unit)سیوینګ ډیپیسیټ یونټ وایې . مالي سندونه یا شتمنۍ هغه سندونو ته ویل کیږي چې دهغې په اسـاس ددغه سـندونو درلودونکي دیو سـهامي شـرکت یا بلې مالي ادارې سـره په کاروبار کې شریک کیږي او یا هم دسهامي شرکت یا بله مالي اداره ددغه سند درلودونکې پوروړي ګرځي له دې څخه معلومیږي چې مالي سندونه دوه معمولا حالتونه لري۱-دملکیت حالت ۲-دقرضـي حالت. مالي سـندونه بیلابیل ډولونه لري چې په لاندې ډول ورڅخه یادونه کوو۱-دونډې سند یا سهم سند : هغه مالي سند ته ویل کیږي چې دسهامي شرکتونو له لورې دتمویل دمنبع په توګه دسرمایې دلاسته راوړلو لپاره نشریږي۲-دقرضي سند بونډ)هم دسهم په څیر دیو مالي سند چې دسـهامي شـرکت له لورې دقرض په شـکل دتمویل دمنبع په توګه دسـرمایې دلاسـته راوړلو لپاره اسـتعمالیږي۳ټریژري بیلس(treasury bills) داهم دبونډ په څیر دقرض یو مالي سند دی چې دامریکا متحده ایالاتو دمرکزې بانک له لورې نشریږي ۴-دمشـارکت سـند دغه هم یو مالي سـند دی چې داسـلامي بانکونو له لورې دهغو پروژو یا کاروبارونو دتمویل لپاره نشـریږي چې زیات مقدار پیسـو ته اړتیا ولري. داجارې سـند (Sukuk) هغه مالي سند ته ویل کیږي چې په یوه مشخصـه شتمني یا ملکیت کې ددغه سند درلودونکی دبرخې نماینده ګې کوي . (money market)مني مارکیټ : هغه مالي بازار دی چې په هغې کې دقرض لنډ مهاله سـندونه تبادله کیږي. په مني(مالي) مارکیټ کې معمولا(ټریژرې بیلس)او(c-paper) سـي-فیفر تبـادلـه کیږي. (capital market)کفیټـل مارکیټ: هغه مالي بازار ته ویل کیږي چې په هغې کې دقرضـي اوږدمهاله سـندونه تبادله کیږي. په کپیټل مارکیت کې معمولا بونډ او شـیرزس (bonds &shares)تبادله کیږي. (primary market)فریمرې مارکیټ هغه مالي بازار ته ویل کیږي چې په هغې کې نوې نشـر شـوي مالي سـندونه دلومړې ځل لپاره دخرڅلاو لپاره وړاندې کوي .(secondary market) سیکنډري مارکیټ هغه مالي بازار ته ویل کیږي چې په هغې کې نوې نشرشوي سندونه تبادله کیږي بلکې په دادول مالي بازارونو کې موجود ه یاپخواني نشرشوي سندونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تبادله کيږي. دونډو بازار: هغه مالي بازار ته ويل کيږی چې په هغې کې دسهامي شرکتو نو سهمونه داخيستونکواو خرڅوونکو ترمنځ تبادله کيږي. (OTC)او ټي سي دامالي بازار دونډو دبازار په څير يو مشـــخص ځای نه لري بلکې په دا ډول بازارکې پانګه اچونکي دمالي دلالانو په مرســـته په هر ځای کې خپل مالي ســـندونه تبادله کولای شـــي . فيننشـــيل انټرميډيريز(financial intermediaries) : هغـه مـالي ادارو تـه ويـل کيږي چې دپس اندازکوونکو څخه پيسې ترلاسه کوي او بيا په خپل نو م دغه؟ پيسي دګټې په خاطر نورو ته په قرض ورکوي او يا هم په خپله په دغه پيسو باندې په مالي شتمنيو او يا نورو ځايونو کې پانګه اچونه کوي. ۱-ســـوداګريز بانکونه: ۲-بيمې شـــرکتونه ۳-نورې مالي ادارې مالي دلالان: هغه ځانګړو اشـخاصـو يا مالي ادارو ته ويل کيږي چې دوه داسې ډلې سره يوځای کوي چې يو پس اندازولري او غواړي چې په خپلو پيسو باندې پانګه اچونه وکړې او بله ډله پيســو ته اړتيا ولري . ســود ياربحه : دقرض په وخت کې چې له پور اخيســتونکي څخه په اصـل مقدار قرض باندې هر څومره اضـافه پيسـې اخيسـتل کيږي هغې ته سود يا ربحه ويل کيږي دسـود ډولونه ۱-سـاده ربحه ۲-مرکبه ربحه . سـاده ربحه هغې ربحې ته ويل کيږي چې هميشه يواځې او يواځې دقرض په اصلي مقدار باندې وضع کيږي۱-مرکبه ربحه هغې ربحې ته ويل کيږي چې دقرض اصـلي مقدار ترڅنګ په هغه ربحه يا سود باندې هم وضـع کيږي چې مخکې ترلاســـه شـــوي وي .دســـاده ربحې دپيداکولو فورمول:(si=pv(i)(cn) annuity: کله چې په ځانګړو معلومو وختونو کې عين مقدار پيســـې په عين مقدار ســـود باندې دقرض په ډول ترلاســـه شـــي او يا هم بل چا ته وقرض په ډول ورکړل شـــي قسـط يا انيوټي په نامه ياديږي. Ordinary: کله چې عين مقدار پيســـې په عين مقدار ســـود باندې دهرې مودې په پای کې تاديه او يا هم ترلاســـه شـــي اردينرې انيوټي په نامه ياديږي. annuity Due: کله چې عين مقدار پيسـې په عين مقدار سـود باندې دهرې مودې باندې په پيل کې تاديه او يا هم ترلاســه شـــي انيوټي دو بلل کيږي mixed flowsکله چې په بيلابيلو وختونو کې مختلف مقدار پيسـې دقرض په شـکل په سـود ترلاسـه شي او يا هم بل چا ته په سـود ورکړل شـي ميکسډ فلوس بلل کيږي. :amortizing a loanله دې څخه هدف دادی چې يو څوک دخپل کاروبار لپاره پيســې په قرض واخلي او دغه ســودي قرض وي او دغه ټول قرض بيرته په يو ځل نه تاديه کوي بلکې دغه ټول قرض سود سره دقسطونو په شـکل تاديه کوي په دې شرط چې دهر قسط مقدار به يو شـان وي. مالي حسابونه : هغه حسـابونه ته ويل کيږي ، چې ديومالي کال په پای کې ترتيبيږي او ديو کاروبار ديوې مالي دورې ټول عوايد ټول مصارف ترلاسه شوي ګټه او يا تاوان په ګوته کړې . دګټې او تاوان حساب: هغه مالي صـورت حسـاب دی چې ديو مالي کال په جريان کې په يو کاروبارکې د ترسره شوو فعاليتونو په نتيجه کې ټول رامنځ ته شـوي مصـــارف او ترلاســـه شـــوي عوايد بنـــايي چې دنوموړو مصارفو او عوايدو له حاصل تفريق څخه ګټه او يا هم تاوان لاسته راځي . بيلانس

(c) ketabton.com: The Digital Library

شــیټ : هغه مالي حســاب ته ویل کیږي چې دیو مالي کال په پای کې دازمایښــتي بیلانس له مخې ترتیبیږي او دیو کــاروبــار دمــالي حــالــت څرګنــدونــه کوي یعنې داښــــايي چې یو کاروبارڅومره شـتمني لري او په دي شـتمنی کی څومره برخه دکاروبار دمالکانو او څومره برخه یې پردې پانګه ده. دمالي حسابونو تحلیل : دمالي حسابونو تحلیل څخه هدف دادی چې مونږ له مالي حســـابونو څخه اعدادو او ارقام راخلو او بیا له هغې څخه داســـې معلومات ترلاســه کوو چې دهغې په اســاس مونږ دیو کاروبار ګټورتیا دپور او تادیې وړتیا دکاروبار سیالیت . مالي حالت او داسې نور په بیلابیلو وختونو مقایسه کوواوبیا دهغې په اساس تصمیم نیســو چې ایاپه کاروبار کې ښــه والی راغلی او که نه. مالي نســبتونه : مالي نســبتونه هغه نسـبتونو ته ویل کیږي چې مالي حسـابونو دتحلیل لپاره ورڅخه دیو وسـیلې په توګه اسـتفاده کوي. دمالي نســبت قســمونه - liquidity ratio2financial leverage ratio3activity ratio4coverage ratio5profitability ratio6current ratio7acid test ratio or quick ratio.(liquidity ratio)لیکویډیټي ریشـیو له دې نسـبتونو هغه وخت اسـتفاده کیږي چې کله مونږ دیو کاروبار لنډ مهاله پورونو دتادیې وړتیا پیداکوو. (financial leverage ratio)فیننشیل لیوریج ریشیو : له دې نسبتونو څخه هغه وخت استفاده کوو چې کله مونږ دیو کاروبار په ټوله شـتمنی کې دپردې پانګې نسبت پیداکوو. (activity ratio)اکټویټي ریشـو : کله چې مونږ دیوکاروبار دطلباتو دترلاســـــه کولو وړتیا او هم دګودام دموجودې یا ذخایرو دخرڅلاو وړتیا پیداکړو نو له دې نســبتونو اســتفاده کوو. کوریج ریشــیو : ددې نســبتونو په مرسته کولای شو ووایو چې ایایو کاروبارداخیستل شویو قرضونو سود په اسانۍ سره تادیه کولای شـي او که نه . (profitability ratio)فروفیټیبیلیټي ریشیو له دي نسبتونو څخه هغه وخت استفاده کوو چې مونږ دیو کاروبار ګټورتیا پیداکوو. (current ratio)کرنت ریشیو : ددې نسـبت په مرسـته کولای شـو ووایو چې ایا یو کاروبار دخپلو جارې شـتمنیو سـره خپل لنډمهاله قرضـونه تادیه کولای شـي او که نه .(quick ratio) کویک ریشـیو: ددې نسبت په مرسته کولای شو وایو چې ایا یو کاروبار په خپلو ډیرو سیالو شتمنیو سره خپل لنډ مهاله قرضــونه تادیه کولای شـــي او که نه. (debit to asset ratio)ډیبیټ ټو اســیټ ریشــیو : دنوموړي نسبت په مرسته کولای شو ووایو چې دیوکاروبار په ټوله شتمنۍ کې دپردۍ پانګې فیصدې څوده .(debit to equity) ډیبیټ ټو ایکویټي: ریشو ددې نسبت په مرسته کولای شــو په یو کاروبار کې دپردۍ پانګې اندازه او فیصــدې معلومولای شــو. (gross profit margin ratio)ګراس فروفیټ مارجن ریشـــو : دنوموړي نســـبت څخه معلومیږي چې یو کاروبار دخرڅلاو دهرې روپۍ (ډالر افغ)په مقابل کې څومره ناخالصــه ګټه کړې ده .(net profit) نوموړې نسبت څخه معلومیږي چې یو کاروبار دخرڅلاو دهرې روپۍ په مقابل کې څومره خالصـه ګټه کړې ده. (gross return on investment) ګراس ریټرن ان اینوسـټ

(c) ketabton.com: The Digital Library

منتې: دنوموړې نسبت څخه معلومیږي چې یو کاروبار دپانګې اچوني دهرې روپۍ په مقابل کې څومره ناخالصه ګټه کړې ده . (net return on investment)نیټ ریټرن ان اینویسټ منتې: دنوموړې نسبت څخه معلومیږي چې یو کاروبار دپانګې اچوني دهرې روپۍ په مقابل کې څومره خالصه ګټه کړې ده . (receivable turn over)ریسیویبل ټرن اور: دانسبت مونږ ته ښایي چې یو کاروبار په اوسط ډول سره خپل طلبات په کال کې څو دفي ترلاسه کوي .(payable turn over) پیبل ټرن اور: دانسبت مونږ ته ښایي چې یو کاروبار په اوسط ډول سره څو ورځې وروسته خپل تجارتي پور تادیه کوي. (inventory turn over)اینویټري ټرن اور: دانسبت داښایي چې یو کاروبار په اوسط ډول سره خپل دګودام موجود په دفو کې په خرڅلاوو رسوي.(interest coverage ratio) اینټرسټ کوریج ریشو: دانسبت مونږ ته داښایي چې کله یو کاروبار سودي قرض اخیستې وي نو یا دغه کاروبار دسود پیسې په اسانۍ سره تادیه کولای شي او که نه.(operating cycle) اوفریټینګ سایکل : کله چې یو کاروبار له بل چا څخه اجناس واخلي بیا دغه اجناس په بل چا باندې خرڅ کړي او بلاخره داجناسو دخرڅلاوو څخه وروسته خپلې پیسې لاسته راوړي دغه ټوله پروسه چې څومره موده په برکې نیسي هغې ته اوفریټینګ سیکل وایي. cash (cycleکیش سیکل : کله چې o-cڅخه دهغه موده منفي شي چې په هغې کې مونږ دبل چا څخه په قرض اخیستل شویو اجناسو پیسې تادیه کوو یعنې کله چې او ـسې څخه دتجارتي پور دتادیې موده منفي شي کیش سیکل بلل کیږي: (common size)کامن سایز: دمالي حسابونو دتحلیل په دې میتود کې مونږ دبیلانس شیټ په مالۍ محاسبه کې په ټوله شتمنې کې دبیلانس شیټ دهرقلم (ایټم)فیصدې معلوموو او دنوموړې فیصدې دمعلومولو لپاره دبیلانس شیټ هرقلم په ټوله شتمنۍ باندې ویشو ، همدارنګه دمالي حسابونو دتحلیل په میتود کې مونږ اینکم سټیټ مینټ: په مالي حساب کې په ټول خرڅلاوو کې اینکم سټیټمینټ دهرقلم فیصدې معلوموو چې دمعلومولو لپاره دګټې او تاوان صورت حساب دهرقلم په خرڅلاوو باندې ویشو.(index analysis)اینډیکس انلایسیس: داهم دمالي حسابونو دتحلیل یو میتود دی چې په دې ډول تحلیل کې مونږ دګټې او تاوان صورت حساب او بیلانس شیټ دهر قلم ارقام داساس کال دارقامو سره پرتله کوو او بیا دهرقلم دفیصدې تغییرات ګورو چې ایا داساس کال په پرتله په اوس وخت کې په کې څو فیصده کموالی او زیاتوالی راغلی دی.

مالي محاسبه

مخکې لدې چې په یوه تولیدي تصدۍ کې دتولید شوو اجناسو دتمام شد قیمت او همدارنګه داجناسو څخه تر لاسه شوي ګټه محاسبه کړو ددې ځیني مخکې مونږ ته لازمه ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمحاسبې دوران تشریح کړو نو لومړی دمحاسبې علم تعریف او بیا دمحاسبې ددوران (Accounting Cycle) عناصر چې په لاندې ډول دي تشریح کوو.

دمحاسبې د علم تعریف (Accounting Definition):(دکاروبار ژبې ته محاسبه ویل کیږي .یا په بل عبارت محاسبه : دمعاملاتوپیژندل،ثبت کول، دمعاملاتو طبقه بندي کول،دحسابونو خلاصه کول،اودي حسابونو څخه دي نتجي اخستلو هنر ته محاسبه ویل کیږي.

Accounting is the language of business is called Accounting or Accounting is the Process of Observing, identifying, measuring, recording, classifying, summarising and reporting the financial information to its users in the form financial statements.

دمحاسبې د دوران تعریف:

(Closing the books and preparation of final accounts) (دکتابونو بسته بندي او راپورونو ترتیب کولو ته دمحاسبې دوران ویل کیږي.

1. معامله
2. ژورنال
3. لیجر
4. ازمایښتي بیلانس
5. تصفیوي یا تعدیلي حسابونه
6. دګټې او تاوان صورت حساب
7. دپای بیلانس

مخکې لدې چې دمحاسبې ددوران پورتني عناصر تشریح کړو لازمه بولم چې دا څرګنده کړو چې دمحاسبې یو ښه معلوماتي سیستم دتصدۍ داداري سره همکاري کوي او لاندې سوالونو ته ځوابونه وایي:

۱. په تصدۍ باندې څومره پورونه پاتې او دتادیې وړ دي؟
۲. ایا زمونږ خرڅلاو دنورو کلونو په نسبت زیات شوی او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. کوم ډول شتمني مونږ دتصدئ په اختیار کې لرو؟

٤. نقده جریان څه ډول صورت نیسي؟

٥. ایا زمونږ تولید خو دضرر سره مخامخ نه دی ؟

٦. ایا کولای شو چي دتصدئ ګټه تر اعظمي نقطي ورسوو؟

دمحاسبې یو ښـه معلوماتي سیسـتم دپورتنیو سـوالونو په شـکل داسـې ډیرو نورو سـوالونو ته ځواب ویلای شـي . نوبناً ویلای شـو چي دمحاسـبې یو ښـه معلوماتي سـیسـتم د ټولو تصـدیو لپاره ګټور او مفید دي

دمحاسبې دوران

Accounting cycle

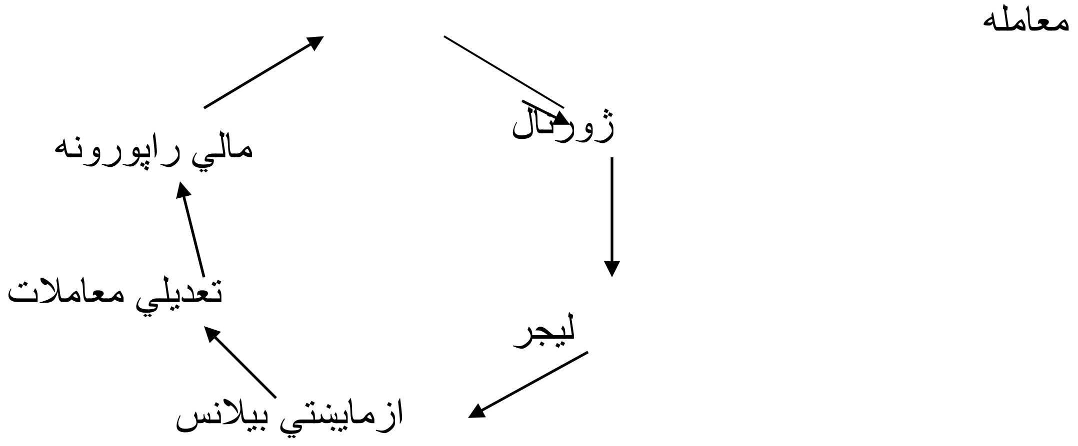

په پورتیني شـکل کي چي دمحاسـبوي معمالاتو ثبت دابتداء څخه تر وروسـتئ مرحلې پورې په کې ښودل شوی چې دمحاسبوي معاملاتو دثبت پروسه ښایي.

ټولي تصـدئ ګاني ددغه ډول پروسـې څخه دمعاملاتو په ثبت کي اسـتفاده کوي او همدارنګه دخپلو مالي حسابونو په جوړولو کې ترې استفاده کوي.

دمحاسبې ددوران هر عنصر په لاندې ډول تشریح کوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

معامله (Transaction): هره راکړه ورکړه چي ددووکسـانو په مابين کي صـورت ونيسـي معامله بلل کيږي .(Any dealing between two persons in is called Transaction)

ژورنال

(Journal)

ژورنال يوفرانسوي لفظ (jour) څخه اخيستل شوی چې دورځ په معنی دی او په انګليسي

کې ورته (Daily) ويل کيږي . ژورنال هغه کتاب دی چې معاملات په کې هره ورځ ثبت کيږي .(Journal is the book in which we record the Daily Transactions)

. دژورنال خصوصيات

Characteristics of Day Book

١. ژورنال د ډبل انتري يا دوه طرفه ثبت لمړنۍ مرحله ده . او تر ټولو لمړي معاملات په ژورنال کې ثبت کيږي په دې توګه ژورنال د ورځينو معماملاتو د ثبت کتاب دی .

٢. معاملات دواقع کيدلو په ورځ ثبت کيږي . په دې توګه ژورنال ته ورځنی کتاب يعني (روزنامچه)ويل کيږي .

٣. معاملات په تاريخوار(Chronological) ډول ســره ثبت کيږي نوويلی شــو ژورنال دتاريخوار ثبت کتاب دی .

٤. په ژورنال کې دهرې معاملې لپاره دوه حسابونه وي او هم ښودل کيږي چي کوم حساب دبټ او کوم حســاب کريډيټ کيږي . چې دا لجر ته دارقامو په انتقال کې اســانتيا راولي نو ويلای شو چې ژورنال دليجر معاون دی.

٥.دمعاملي دثبت څخه وروســته دمعاملې تشــريح ليکل کيږي (دهغو کســانولپاره دامعلومات ليکل کيږي کوم چي په محاسبه نه پوهيږي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦.دحسابونو مبلغ په دوو ورستيو کالمونو کې ليکل کيږي دډيبيټ مبلغ په ډيبيټ کالم کې او دکريډيټ مبلغ په کريډيټ کالم کې ليکل کيږي.

دژورنال دترتيب کولو ګټې

(Advantages of preparing Journal Book)

١.هريوه معامله کله چې صورت ونيسي ثبت کيږي نو بنا دلته ددې امکانات وجود نه لري چې کومه معامله دې ددې کتاب څخه ليري شي.

٢.کله چي معامله په تاريخوارډول دتشريح سره دژورنال په کتاب کې په ثبت ورسول شي نو بيا مونږ هر وخت کولای شو چي په اسانۍ سره معلومه کړو چي دامعامله څه وخت او ده څه لپاره ترسره کړي وه.

٣. څرنګه چي دهرې معاملي لپاره دوه حسابونه وي او په څرګنده او صحيح ډول سره په ژورنال کي ډيبيت او کريډيټ شوي وي نو د(posting) په وخت کې مونږ ته کوم مشکلات رامنځته کيږي.

٤.څرنګه چې مونږ دهرې معاملي په هکله تفصيل په ژورنال کې ليکلي وي نو په ليجر کې دي تفصيل ليکلو ته ضرورت نشته.

٥. په ژورنال کې مونږ دهرې معاملې په هکله مکمل معلومات ترلاسه کولي شو.

٦. په ليجر کې هره رامنځته شوي غلطي مونږ کولای شو چي دژورنال په مرسته يي رهنماي کړو.

دژورنال شکل

Form of Journal

Date نيټه	توضيحات Particulars	L. F	مبلغ دبت	 کريديت

په ژورنال کي معاملاتو دثبت کولوعمل ته (journalizing) ويل کيږي په ژورنال کي دثبت کولو قاعده او قوانين په لاندې ډول دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ .دهرې معاملې پورې مربوط حسابونو دنومونو ليکلو لپاره بايد دجدا لاينونو څخه استفاده وشي .

۲ . په لمړي لاين کې بايد مقروض(Debtor)او دهغه حساب نوم اويا هغه حساب وليکل شـــي چې ديبيت کيږي . په دوهم قطار کې دقرض ورکوونکي (Creditor) نوم اويا هغه حساب چې کريډيت کيږي ليکل کيږي .

۳ . دديبيت کيدونکي حساب نوم دلاين په سر کې وليکل شي او کريديت کيدونکي حساب نوم دلاين دشروع څخه لږ وروسته فاصله کې وليکل شي .

٤ ــ دحسابونو دنومو څخه وروسته لاين کې بايد دمعاملې لنډيز وليکل شي .

٥ ـــ دمعاملاتو دثبت دجلاکولو په خاطر بايد دهرې معاملې دثبت څخه وروسته دتفصيل په ستون کې خط وايستل شي .

دژورنال دصفحې عناصر په لاندې ډول هر يو تشريح کوو:

دتاريخ ستون (Date column): پدغه ستون کې هغه تاريخ رسول کيږي چې معاملې پرې ترسره شوي وي پدغه ستون کې کال دستون په پورتنۍ برخه کې مياشت دکال نه لاندې او ورسره تاريخ په ثبت رسول کيږي.

دتشريح ستون (Description column): پدغه کالم کې حسابونه په ثبت رسول کيږي .

هغه حساب چې په ډيبيت کې رسول کيږي په دې حساب کې په چپ طرف کې رسول کيږي اوهغه حســـاب چې په کريډت کې رســـول کيږي په همدې کالم کې دمعاملې په اړه معلومات ذکر کيږي چې دي ته (Narration) ويل کيږي.

ليجر ته دمعاملې دانتقال شـــميري ســـتون (Post Reference column): دغه ســـتون هغه وخت تکميل کيږي کله چې مونږ معاملات دژورنال څخه ليجر ته انتقال کړو په لنډ ډول ويلای شو چې په دې ستون کې دمربوطه ليجر دصفحې شميره ليکل کيږي .

دډيبيت اوکريډيټ دمقدار ســـتونونه (Debit and Credit Amount Column): دکريديتي حساب مقدار په ژورنال کې دکريډيت په ستون کې په ثبت رسول کيږي او همدارنګه دډيبيټي حساب مقدار په ډبيت ستون کې په ثبت رسول کيږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دژورنال څخه لیجر ته دمعلوماتوانتقال:

Posting

دمحاسبوي دوران دویمه برخه عبارت ده د posting څخه یعنې دژورنال څخه دحسابونو انتقال لیجر ته چې دلته حسابونه طبقه بندې کیږي .

تعریف:هغه کتاب چې په هغه کې دتجارتي معاملاتو خلاصه په ثبت رسول کیږي دلیجر دکتاب څخه عبارت دی. (A book which Contains the classified record of all (the transaction of a business in shape of account is called ledger).

په لیجر کې ټول معاملات دمربوطو حسابونو لاندې راوړل کیږي ترڅو دمربوطه حساب دزیاتوالی او کموالی په اړه معلومات ترلاسه کړو.

مثلا: که مونږ وغواړو دخپل مجموعي خرڅلاو په اړوند معلومات ترلاسه کړو نو د ژورنال په مختلفو صفحو کې دخرڅلاو په اړوند ځای په ځای شوي معلومات جمع کول مشکل بریښي نو ځرنګه چې په لیجر کې دهر حساب په اړوند ټول معاملات دهغې حساب لاندې ذکر کیږي نو مونږ دخرڅلاو دلیجر څخه کولای شو چې په اسانۍ سره دمجموعي خرڅلاو په اړوند معلومات ترلاسه کړو. په بل عبارت مونږ ویلای شو دلیجر په مرسته مونږ دمختلفو حسابونو په هکله فوري نتیجه ترلاسه کولای شو.

دلیجر شکل (Ledger form)

دحساب نوم

مبلغ			J.F	توضیحات Particulars	دسند نمبر	Date نیټه
بیلانس	کریدیت	دیبیت				
				مجموعه بیلانس		

دلیجر دجوړولو هدفونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Objective of Ledger)

۱.دتجارتي معاملاتو خلاصـــه ترڅو په مختلفو حســـابونو کې حقيقي زياتوالي او کموالي په باره کې معلومات تر لاسه کړو.

۲. دليجر څخه مونږ ازمايښـــتي بيلانس جوړو ترڅو دمعاملاتو دثبت دتصـــحيح معلومات ترلاسه کړو.

۳. دهر يو حساب په هکه مونږ کولای شو چې په کم وخت کې په اسانه ډول سره معلومات تر لاسه کړو.

په ليجر کې دمعاملاتو دثبت قاعده

۱. دژورنال څخه دثبت شـــوو معاملاتو انتقال لجر کې دمربوطو حســـابونو ديبت او کريديت طرف کې کوم چې ژورنال کې مشـــخص شـــوي دي صـــورت نيســـي همدارنګه دمعاملې دثبت تاريخ دســـندنمبراو دژورنال دصـــفحې نمبر چې معلومات ورڅخه لجر ته انتقال شوي دي د j.f په ستون کې رسول کيږي .

۲ په ژورنال کې دريفرنس يا L.f په ستون کې هغه حسابونو نمبر چې معلومات ورته انتقال شـــوي دي (يالجر) دصـــفحې نمبر رســـول کيږي . لجر ته دمعلوماتو انتقال وخت دکاروبار په اندازې پورې اړه لري .

دليجر او ژورنال ترمنځ توپيرونه

Distinction between Ledger and the Journal

۱.ژورنال دمعاملاتو دثبت لومړنی کتاب دی اوليجر دمعاملاتو دثبت دويم کتاب دی .

۲. دژورنال کتاب دتاريخوار ريکارډونو لپاره کارول کيږي او دليجر کتاب د Analytical ريکارډ لپاره استعماليږي.

۳.په ژورنال کې دخلاصـــي واحد عبارت دی له معاملې څخه او په ليجر کې دخلاصـــي واحد عبارت دی له حساب څخه.

٤.په ژورنال کې دمعاملاتو ثبت ته ژورناليزنګ وايي او په ليجر کې دمعاملاتو ثبت ته پوستينګ وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ازمایښتي بیلانس

(Trail Balance)

تعریف:ازمایښـتي بیلانس هغه راپور دی کوم چي په لیجر کي دډیبیټ او کریډیټ بیلانسـونو په مرسـته تشـکلیږي (Trial Balance is a statement prepared by. taking out .debit and credit balances of all accounts appearing in the ledger)

کله چې د ټولو حسابونو لپاره لیجر تهیه او ترتیب شي نو دابه ښه وي چې مونږ معلومه کړو چي دغه معاملات په ژورنال او لیجر کې په صـــحیح ډول رســـولي او که نه ددي معلوماتو دتهیه کولولپاره مونږ دیوې وسیلې څخه کار اخلو چې د ازمایښتي بیلانس په نوم یادیږي.

ازمایښـــتي بیلانس دوه ســـتون لرونکي راپور دي چې په دې راپور کې دټولو حســـابونو بیلانسونه په ثبت رسول کیږي.

یعني کوم حسابونه چي دډیبیټ بیلانس درلودنکي وي ازمایښتي بیلانس چپ طرف ته او کوم حســابونه چي دکریډیټ بیلانس درلودنکي وي دازمایښــتي بیلانس په ښــي طرف کې په ثبت رسول کیږي او باید دازمایښتي بیلانس دواړه ستونونه سره مساوي شي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دازمایښتي بیلانس دتهیه عمده هدف دادی ترڅو دډیبیټ او کریډیټ حسابونو وروسته ددي څخه چي دغه حسابونه دژورنال څخه لیجر ته انتقال شي باید سره مساوي وي. ددي خبرې معنی دانه ده چې کله هم

code	Account	پولي واحد Afs	
		D	C
∑	Total		
	saldo		0

دازمایښتي بیلانس دډیبیټ او کریډیټ ستونونه سره مساوي وي مونږ. به په ژورنال اولیجر کې معامالات په صحیح ډول ثبت کړي .

دلته مختلف وجوهات شته چي دازمایښتي بیلانس دډیبیټ او کریډیت ستونونه به مساوي وي خو په ژورنال کي به مو معلات په صحیح ډول نه وي ثبت کړي چې په لاندې ډول یي ذکر کوو:

۱. معامله په ژورنال کې په ثبت ونه رسیږي.

۲.معامله لیجر ته په صحیح ډول انتقال نشي.

۳. دژورنال څخه معاملات په تکراري ډول لیجر ته انتقال شي.

٤.په ژورنال او لیجر کې غلط حسابونه استعمال شوي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعديلي يا تصفيوي معاملات

Adjusting Entries

مونږ د ګټې او تاوان حساب سره یوه جمله لیکو (for the year) ددي مطلب دادی چې په دې حساب کې به هره یوه شی دهغه وخت مطابق لیکل کیږي په څومره وخت کې چې مونږ دګټې او تاوان حساب جوړو مونږ عموما دګټې او تاوان حساب دیوې اقتصــادي په پای کې ترتیب کوو.

دپورتنۍ موضوع دلاښه وضحات لپاره یو مثال وړاندې کوو:

مثال: مو نږ سږ کال ددو کالو کرایه پیشکي تادیه کړي نو کله چې مونږ په دې کال کې دګټې او تاوان حساب جوړو صرف ددغه کال کرایه په کې ثبت کوواو دیو کال پیشکي تادیه شوي کرایـه دپـای پـه بیلانس کې پـه متغیره داریي کې پـه ثبـت رســـوو چې دغې عملیې تـه Adjusting وایي.

تعدیلي یاتصـــفیوي معامالات مختلف ډولونه او دهغې دثبت طریقه دګټې اوتاوان او دپای په بیلانس کې چې ځیني مهم تعدیلي معاملات په لاندې ډول ذکر کوو:

۱.تادیاتي مصـــارف (Accrued expenses): هغه مصـــارف چي واقع شـــوي وي خو مصارف مو نه وي تادیه کړي چي دې ډول مصارفوته تادیاتي مصارف ویل کیږي.

مثلا:مونږ سـره کارګرانو کار کړي او معاش مو نه دی ورکړی دغســې مصـــارف دګټې او تاوان په حساب کي ډیبیت او دپای په بیلانس کیې دپور په ډول لیکل کیږي.

ددغې مصـــارفو ته په انګلســي کې نور اصـطلاحات هم اسـتعمالیږي چې په لاندې ډول دي اودغـه ټول نومونــه یو مفهوم افــاده کوي: Accrued Expenses, outstanding exp, Arrears, Expense Due, Expense payable, Expense owing .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲.پیشکي تادیه شوي مصارف (Prepaid expenses):هغه مصارف چي نغدا په پیشکي ډول تادیه کيږي پرته له دې چې په مصرف ورسيږي دپيشکي مصارفو په نوم یاديږي .دغه ډول مصارف دګټې اوتاوان په حساب کې دمصارفو څخه کریډیټ کیږي او دپای په بیلانس کي دمتغيرې شتمنۍ په حیث ثبت کيږي .

دغه مصارف کیدای شي په بیمه،اشتهاراتو،او دکرایي په برخه کې تادیه کيږي .

۳. ترلاسه کیدونکي عایدات (Accrued income): هغه عایدات چي ګټلي مووي خو تراوسه پورې ترلاسه شوي نه دي په راتلونکي کې به ترلاسه کيږي لکه دسود،داسهامو څخه ترلاسه کیدونکي ګټې اوداسې نور ددې طریقه داده چي د ګټې او تاوان په حساب کې دعایداتو سره ډیبیټ کيږي او دپای په بیلانس کې د پانګې سره علاوه کيږي .

٤..پیشکي عایدات (Unearned Income): هغه عایدات چي په پیشکي ډول مونږ ته تر لاسه شوي وي خو ګټلي مونه وي دغه ډول عایداتو ته پیشکي عایدات ویل کیږي لکه: سود،کرایه،تخفیف،کمیشن او داسې نور دي .

دګټې اوتاوان په حساب کې دعایداتو ځینې کریډټ کيږي او په پای بیلانس کې دپور په ډول لیکل کيږي.

فرسایش (Deprecation): عموما تصدۍ دمختلفو تولیدي وسایلو درلودنکي وي لکه:تعمیرات،تجهیزات،ټرانسپورټي وسایل اوداسې نور

دهرې اقتصادي دورې په اوږدو کې دتولیدي وسایلو په استعمال سره دتولیدي وسایلو په حقیقي ارزښت کې کموالی رامنځته کيږي چې دفرسایش په نوم یاديږي. دغه دوسایلو فرسایش یومصرف ایجابوي چې دګټې او تاوان په حساب کې دفرسایش دمصارفو په حیث باید په ثبت ورسول شي او دپای په بیلانس کې دمربوطه شتمني دحقیقي ارزښت څخه کریډیټ کيږي .دفرسایش دسنجش لپاره عموما دفرسایش دخطي میتود څخه استفاده کیيږي چې فارمول يې په لاندې ډول دی .

کلنی فرسایش=دتولیدي وسایلو ارزښت

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتوليدي وسايلو په عمر

مثلا: ديوې توليدي دســــتګاه اقتصــــادي عمر ۱۰ کاله تخمين شـــوي او دهغې دخريدراي مصارف ۱۰۰۰۰ډالره دي مونږ دتوليدي دستګا کلنی فرسايش په لاندې ډول محاسبه کوو:

$$\frac{\text{۱۰۰۰۰}}{\text{۱۰}} = \text{کلنی فرسایش} = \text{۱۰۰۰ دالره}$$

(c) ketabton.com: The Digital Library

مالي راپورونه

(Financial statements)

ځرنگه چې مونږته معلومه ده چې د محاسبې دعلم يو هدف په يوه معينه موده کې دکاروبار نفعه اوضـــرراو همدارنگه مالي حالت ځرگندول دي چې دغه اهدافوته درسيدو لپاره مونږ مالي راپورونه ترتيب کوو چې دغه مالي راپورنه په ٤ډولونو ويشل شوي دي نو په لنډ ډول ويلاى شو چې دمحاسبې دراپورونو مجموعې ته مالي راپورونه ويل کيږي.ددغه ډول مالي راپورونو ترتيب کول د ادارې په جوړښت پورې اړه لري ځيني ادارې دغه ډول راپورونه يومياشت ځينې اداري يي ځلورمياشتي اوځينې ادارې يي يو کال وروسته ترتيب کوي.

Definition: A set of accounting reports are called financial statements.

مالي راپورونه: دمحاسبې دراپورونو مجموعي ته مالي راپورنه ويل کيږي.

دغه راپورونه په عمومي ډول سره په لاندې ځلورو گروپونو ويشل شوي دي

1. دگټې او تاوان حساب: (Income statement)

2. د پاى بيلانس (Balance sheet)

3.دتصدۍ دخاوند په کاروبار کې د حق راپور(A statement of owner equity)

4.نغده جريان راپور(A statement of Cash flow)

1.دگټې اوتاوان حساب (Income statements): دا ډول راپور دتصدۍ دنفعې اوضرر دځرگندولولپاره ترتيب او تهيه کيږي.

2.دپاى بيلانس: (Balance sheet): داډول راپور دتصدۍ مالي حالت ښايي په دې معنى چې په دې ډول راپور کې داښودل کيږي چې د تصدۍ سره په څومره اندازه شتمني لري او څومره دخلکو قرضونه پرې پاتې دي او په کاروبارکې دمالک حق څومره دى.

3.دتصدۍ دمالک دحق په اړوندراپور: (A statement of owner equity) کې داښودل کيږي چې ده څومره پيسې په کاروبارکې پانگونه کړې او په دې پيسو کې تغيرات ښايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

4.(Cash flow statement): دا ډول راپور ښـايي چي دمالي کال په جريان کې تصـدۍ ته څومره پيسي راځي او څومره بيرته تري وځي.

دمالي راپورنو دترتيب کول اهداف

١.ترڅو دکاروبارمالک اوقرض ورکونکي په دې پوه شـــي چې زمونږ ســـرمايه ګذاري په ځای ده او که نه؟

٢. دمالي راپورونو ترتيب کول د تصـــدۍ دادره کونکو ســـره په پلان جوړولو کې مرسته او کومک کوي.

٣.همداراز ترڅو مونږ ته اپريټينګ ايکسپنسيز معلوم شي ترڅو مونږ دجنس دتمام شــــدقيمـت کنټرول کړو. ٤. همـدارازترڅو مونږ تـه د (other income) او (Other expenses) په باره کې

١.دګټې او تاوان صورت حساب يادعايد صورت حساب:

د عايد صــورت حســاب يو مالي راپور دی چې ديوې اقتصـــادي دورې په پای کې ترتيب کيږي. نوموړی حساب د دوری د فعاليتونو نتيجه څرګندوي. ددې حساب په ښي طرف کې ټول عوايد په ترتيب ســره رسـول کيږي او چپ لوري ته مصـــارف چې د عوايد و لاس ته راوړلو په خاطر يې صورت نيولی دی رسول کيږي.

عايدات په يوه دوره کې د خرڅلاو او خدماتو د قيمت څخه عبارت دي او مصـــرف د هغه مبلغ څخه عبارت دی چې د عوايدو د لاسته راوړلو په خاطر کارول شوي دي.

چې عوايد کاروبار ته د شـتمنيو د راتګ Inflow of assets او مصـرف د کاروبار څخه د شتمنيو تګ د Out flow of assets په معنی دی.

د عوايد په صورت حساب کې د عوايدو او مصارفوپه پرتله کولو سره ددورې نتيجه (ګټه يا تاوان) څرګنديږي. کله چې عوايد د مصـــارفو په پرتله زيات اوســـي نو تفاوت يې د ګټې په معنی او کله چې مصارف د عوايدو په پرتله زيات اوسي نو تفاوت يې د تاوان په معنی دی.

مصارف – عوايد = خالصه ګټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عايد صورت حساب هم د T شکل او جدول په توګه ترتيب کيږي.

د T په شکل سره د عايد صورت حساب دوه اړخه لري چې ښي اړخ يې کريديت او چپ اړخ يې ديبت نومول کيږي. کريديت کې ټول عوايد او ديبيت اړخ کې ټول مصارف رسول کيږي. د ديبيت او کريديت اړخ د ارقامو د مجموعې او تفاوت څخه نتيجه څرګنديږي.

NI = R – E

NI (Net Income) = {R (Revenue) – E (Expenses)}

اکثره تصدۍ ګاني ددي حسابونو په مرسته دخپلې پانګې اچونې ګټورتوب تخمين کوي دغه دعايد صورت حساب دپانګه اچونکو او قرض ورکونکو سره دمرستندويه وسيلې په توګه استعماليږي چې ددوی راتلونکي نغده جريان پيشبيني کوي.

هغه معلومات چې په دې حساب کې موجود وې پانګه اچونکي او پورورکونکي په لاندېنيو مواردو کې ترې استفاده کوي:

١. دېخوانيو فعاليتونو ارزيابي کول:

په دې حساب کې دعوايدو او مصارفو په مطالعې سره مونږ ويلای شو چې يوې تصدۍ کوم ډول فعاليتونه ترسره کړي او همدارنګه کولای شو چې دتصدۍ فعاليتونه د نورو تصديو دفعاليتونوسره مقاسيه کولای شو.

٢.دتصدۍ دراتلونکو فعاليتونو په هکله وړاندوينه:

ديوې تصدۍ دتيرو فعاليتونو په اساس مونږ کولای شو چې دهغې راتکونکي فتاليتونه لرليد کړو.داپه دې معنی چې يوه تصدۍ په پخوانيو وختونو کې ١٠٠% کاميابه وه ايا دهغه تصدۍ به په راتلونکي کې دکاميابي دغه سلنه ترلاسه کړي او که نه.

هغه وخت مونږ کولای شو چې په اطميناني ډول لرليد وکړو چې دتيرو فعاليتونو او راتلونکو فعاليتونو ترمنځ نږدې اړيکې وجود ولري.

2. دپای بيلانس (Balance Sheet):

هره کاروباري موسسه د خپل کاروبار مالي حالت باندی پوهيدلو ته ضرورت لري او کاروباري اداري دکټې د لاسته راوړلو په اميد رامنځته کيږي. د کاروبار په دوران کې لمړنۍ پانګه او دهغې څخه حاصل کيدونکی سود مختلف شکلونه اختياروي لکه:
نقده شتمني، ځمکه او تعمير، ماشين الات، نقليه وسايل، طلبات چې دا ټول د کاروبار د اموالو ډولونه دي. ددې اموالو په مقابل کې ممکن دی کاروبار ځنې مکلفيتونه ولري او

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورووړی اوسـي چې د پور اندازه باید ددې اموالو څخه تیری شـي ترڅو هغه څه چې مالک یا شریکانو پوری اړه لري معلوم شي.

دپای بیلانس چې بعضې وختونه دتصدئ دمالي وضع دحساب په نوم یادیږي چي په دې کې په یوه معلومه موده کې دشتمنیو،پورونو، اومختلفو اسهامو لرونکو په هکله مفصل معلومات ذکر شوي وي په دې معنی چې دکاروبار مالي حالت څرګندوي .

د بیلانس پاڼې شکل:

بیلانس پاڼه باید د موســـــی نوم، د صـــورت حســـاب عنوان (د بیلانس پاڼه) او تاریخ درلودونکې اوســـي، د بیلانس پاڼی تاریخ د هغې د ترتیب کولو تاریخ دی او معمولاً د مالي دورې په پای کی ددورې په اخرني تاریخ ترتیب کیږي.

دبیلانس پاڼې درې عمومي تشکیل کوونکي عناصر عبارت دي له :

الف: شـــتمني (Assets) ب:پورونه (Liabilities) ج: پانګه(Owner (equity

Assets شـتمني: ټول مادي او غیر مادي اشـیاء او حقوق چې دیوه کاروبار ملکیت اوسـي د هغې شتمني ده. د محاسبې له نقطه نظره هغه ملکیت چې په کاروبار کې ترې استفاده کیږي شتمني ګڼل کیږي. کولای شو د شتمنی لپاره لاندې درې خصوصیتونه مشخص کړو:

١ : د کاروبار ملکیت اوسي.

٢ : لوی ارزښت ولري.

٣ : په کاروبار کې ترې استفاده صورت ونیسي.

الف: شـــتمني: ټول هغه مالي منابع چي په پولي واحد ســـره ارزښـــت يي څرګندیږي او دکاروباوبار لخوا یو قانوني نوم ورته وضـع شـوي لکه: کسـه،طلبات،تعمیر،ځمکه،ماشـین الات ....اوداسي نور.

دغه شتمني مونږ کولای شو چې په لاندېنیو برخو تقسیم کړو:

١. متغیره شتمني (Current Assets) ٢.ثابته شتمني (Fixed Assets)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳.نه ليدونکي(نه حس کيدونکي) شتمني (Intangible Assets)

۱.متغيره شتمني (Current Assets):هغه شتمني ته ويل کيږي چي کيداى شي خپله کسه اوسي او يا په کسه باندې ديوکال نه په کم وخت کې بدليږي ددغسي شتمنيو مثالونه عبارت دي له : دنقده، بانکي شتمني، طلبات، پيشکي مصارف، لاسته راتلونکي عايدات اوداسي نور.

۲.ثابته شتمني (Fixed Assets): هغه شتمني چې په کاروبار کې ددايمي استعمال لپاره رانيول کيږي چي ددې ډول شتمنيو مثالونه عبارت دي له: موبل، ماشين الات، تعمير، عراده جات، اوداسي نو ر .

۳. نه ليدونکي شتمني (Intangible Assets): هغه شتمني ته ويل کيږي چي فزيکي موجوديت نلري کوم چي دتصدۍ لپاره ارزښتناک وي اوهمدارنګه دخرڅلاو ارزښت هم لري چي ددې ډول شتمنيو مثالونه عبارت دي له: دکاروبار ښه نوم (Good will) تجارتي نښان (Trade Mark) دچاپ حقوق(Copy Right) اوداسي نور.

ب:پورونه (Liabilities): دخارجي افرادو او اورګانونو په مقابل کې دکاروباري شتمنۍ مکلفيت ته پور وايي .دغه پورونه مونږ کولاى شو چې په دوو برخو باندې تقسيم کړو.

۱. دلنډې مودي پورونه (Short term Liabilities).

۲.داوږدې مودي پورونه (Long term Liabilities).

۱.دلنډې مودې پورونه (Current Liabilities):

دا ډول پورونه عبارت دهغو پورونو څخه دي چې ديو کال نه په کمه موده کې تاديه کيږي چي ددې ډول پورونو مثالونه عبارت دي له : تاديات، ليکل شوي وعدې، بيلونه، تادياتي مصارف اوداسې نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. داوږدې مودې پورونه (Long term Liabilities):

داډول پورونه عبارت دهغوپورنو څخه دي چې دیو کال نه په زیات وخت کې تادیه کیږي ددې ډول پورونو مثالونه عبارت دي له : ګروی، بانکي پورونه او داسي نور.

۳. پانګه د مالکینو حق (Owner Equity): د ملکیتونو هغه برخه چې د مالیکینو پورې اړه لري. پانګه په بیلانس پاڼه کې د پانګې د سهمو په معنی نه دی په حقیقت کې د حساب داری له نقطه نظره د بیلانس پاڼې په ویش کې د شـــتمنیو او پورونو د تفاوت په معنی ده چې دمالکانو ملکیت ګڼل کیږي.

دا مطلب د محاسبی د معادلې د پوهیدو وړ دی.

پورونه + پانګه = شتمني

پورونه – شتمني = پانګه

په انګلیســـي ژبه د بیلانس پاڼې دترتیب په وخت کې د پانګې برخه د موســـسی دمالکانو د برخې په نوم یادوي ولې زمونږ په هیواد کې په عمومي توګه د پانګې د نقطې څخه زیاته استفاده کیږي..

ددې لپاره چې دمحاسبې ددوران په مختلفو عناصرو کي معاملات په ښه اوصحیح ډول په ثبت ورسـوو دلته یو عمومي مثال ذکر کوم چې ټول دمحاســبې دوران پکي تشــریح شي.

مثـال: شــــاه زمـان(مســــلم)دحمـل پـه لومړي نیټـهٔ ۱۳۸۷ لمریزلیږدیز کـال یوکوچني کاروبار۱۰۰۰۰۰۰افغانیو پانګوني ســــره شــــروع او د Afghan Investment) (Support Agency ایســــا ســــره ثبت چې پدغـه پانګوني کي ۶۰۰۰۰۰نقده او ۲۵۰۰۰۰په ارزښت عراده جات او ۱۵۰۰۰۰په ارزښت موبل شامل دي.

دحمل دمیاشــتي په پای کي دلاندېنیو معاملاتو په هکله معلومات راکړل شــوي دي چې هره یوه معامله په خپلو مربوطو حسابونو کي په ثبت رسوو:

۱.دحمل پـه لومړۍ نیټهٔ د۴۰۰۰۰ افغانیو پـه ارزښـــــت کمپوټرونـه خریداري شـــوي چې ۲۵۰۰۰افغانی یي نغداً تادیه شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. دحمل په لومړۍ نیټه ددریو میاشتو کرایه ٦٠٠٠٠ افغانۍ تادیه شوي.

۳.دحمل په دریمه نیټه د ۲۰۰۰۰۰ افغانیو په ارزښت خام مواد خریداري شول چې ورسره یي ۱۰% محصول هم تادیه کړي.

٤.دحمل په پنځمه نیټه د۲۰۰۰۰ افغانیو په ارزښت قرطاسیه رانیول شوې.

٥.دحمل په لسمه نیټه د۳۰۰۰۰۰ افغانیو په ارزښت اجناس خرڅ شوي چي ددي مبلغ څخه ۱۹۰۰۰۰نقده ترلاسه شوي، اوپه دې خرڅلاو کې ۱۰%نقده تخفیف ورکړل شوی.

٦.دحمل په یوولسمه نیټه د۲۵۰۰۰۰افغانیو په ارزښت مواد دافغاني تاجرانو څخه په پور رانیول شوي.

۷.دحمل په دولسمه نیټه د۲٤۰۰۰ افغانیو په ارزښت مواد په (AWCC) باندې په پور پورل شوي دي.

۸.دحمل په دیارلسمه نیټه د۲۵۰۰۰افغانیو په ارزښت افغاني تاجرانو ته مواد مسترد شوي دي.

۱۰. دحمل په څورلسمه نیټه د(AWCC) څخه د۳۰۰۰۰افغانیو په ارزښت مواد مسترد شوي.

۱۰.دحمل په پنځلسمه نیټه دمالي مینجرانو ته ۱۵۰۰۰ افغاني په پیشکي ډول ورکړل شوي دي.

۱۱.دحمل په شپاړسمه نیټه دمینجرانو لخوا د۲٤۰۰۰افغانیو دپیشکي اخستولو لپاره درخواست لیک لیکل شوی وه چي پدې کي یواځې ۱٦۰۰۰ افغاني په پیشکي ډول تادیه شوي دي.

۱۲.دحمل په اوولسمه نیټه ۱٦۰۰۰ افغاني دخوراکي موادو درانیولو لپاره تادیه شوي.

۱۳.دحمل په اتلسمه نیټه د۲٤۰۰۰ افغانیو په ارزښت قرطسیه دمومن قرطسیه فروشي څخه په قرض رانیولي.

۱٤.دحمل په اتلسمه نیټه۲٦۰۰۰افغاني دټرانسپورټي مصارف لپاره تادیه شوي.

۱۵.دحمل په اتلسمه نیټه ۲۰۰۰۰۰ افغانیو په ارزښت خرڅلاو شوی .

۱٦.دحمل په اتلسمه نیټه د ۱۵۰۰۰ افغانیو په ارزښت داور په نتیجه کي میز او چوکۍ سوزیدلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷.دحمل په نوولسـمه نيټهٔ ٤۰۰۰افغاني دکابل بانک څخه پور اخسـتل شـوی او په عزيزي بانک کې په خپل حساب کې يي ډيپيټ کړي.

۱۸.دحمل په شـلمه نيټه يوه مشـورتي کميټه دايره شـوه تر څو دادارې لپاره ځيني پرمختايي پلانونه طرح کړي چي ددغې کميټي مصـارف ۱۰۰۰اټکل شـوي دي چې دغه کميټه به خپل فعاليتونه دثور په مياشت کې پيل کړي.(دامعامله دثبت وړ نده).

۱۹.دحمل په يووشــتمه نيټه دبانک څخه ۱۰۰۰۰۰ افغانۍ دشــخصــي لګښــت لپاره ايســتل (برداشت)شوي دي.

۲۰.دحمل په دوويشــــتمه نيټه دنړيوال بانک لخواد ۱۰۰۰۰۰افغانيوپه ارزښــــت تربيوي ترينګونه پيل کړي چي ددې مبلغ څخه يواځې ٤۰۰۰۰افغانۍ ترلاسه شوي.

۲۱.دحمل په ځلوريشتمه نيټه ۲۰۰۰۰افغانۍ دبانک څخه ددفتر داستعمال لپاره ويستل شوي.

۲۲.دحمل په پنځه ويشتمه نيټه د۱۲۰۰۰افغانۍ دبرق مصارفو لپاره تاديه شوي.

۲۳.دحمل په شپږويشتمه نيټه دکمپيوترونوپور تاديه شو.

۲٤.دحمل په اوه ويشتمه نيټه ۵۰۰۰۰افغانۍ افغاني تاجرانو ته تاديه شوي.

۲۵.دحمل په اته ويشتمه نيټه ۹۰۰۰۰افغانۍ د (AWCC) څخه ترلاسه شوي.

۲٦. دحمل په نهه ويشـتمه نيټه د۵۰۰۰۰افغانيو په ارزښـت خام مواد خريداري شـو ي چې دې کې ۱۰% تجارتي او ۵% نقده تخفيف شامل دی.

.۲۷دحمل په ديرشمه لاندېنې پيشکي تعديلي معاملات راکړل شوي:

ترميم لپاره ۲۰۰۰ افغانۍ.

دتيلو لپاره ۱۲۰۰۰ افغانۍ.

دخوراکي موادو لپاره ٤۰۰۰ افغانۍ.

۲۸.دحمل په ديرشمه نيټهٔ ۹۵۰۰۰ افغانۍ کارګرانو ته مزد تاديه شوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۹. دحمل په یوودیرشمه نیټه دلاندنیو وسایلو دکلني فرسایش په هکله معلومات راکړل شوي دي .

عراده جاتو کلنی فرسایش ۱۰%.

دکمپوټرونو کلنی فرسایش ۳۳%.

دموبل کلنی فرسایش ۱۵%.

دپورتنیو معاملاتو په نظر کی نیول سره ژورنال،لیجر،ازمایښتي بیلانس،دعایدصورت حساب او دپای بیلانس پاڼه ترتیب کوو:

مالي مدیریت

مالی مدیریت: فنډ هغه مالي منبع چې دکاروبار مالي ضرورت رفع کړي هغه عبارت دفنډ څخه ده لکه cash security اومالي سندونه assetsپه سیکوریټي کې مالکیت یا ownershipاو کریدیټورشیپ په مالکیت په مالکیت کې عامه اسهام داخل دي finance is the management of money.دپیسو مدیریت ته تمویل ویل کیږي. دضرورت وړ مالي منابع برابرول عبارت دکاروبار دتمویل څخه دي مالي مدیریت دمالي منابعو څخه په مؤثره او مثمره توګه استفاده کول دکاروبار هدف ته درسیدو په موخه . مالي مدیریت دوه کلمې دی مالي: او مدیریت: په مالي کې درې فعالیتونه مونږ کوویعني درې پریکړي نیسو۱-تمویلي فعالیتونه یا تصمیم نیونه ۲-دسرمایه ګذاری په اړوند تصمیم نیونه یا فعالیتونه۳-دګټې دویش په اړوند تصمیم نیونه۱- په تمویلي فعالیتونو یا تصمیم نیونه کې مونږ په دې خبرې کوو چې مالي منابع دکوم ځای څخه راشي او په کومه لاره ۱-پیسې ۲-پیسې دکاروبار په داخل کې په کوم ځای کې په مصرف ورسوو۳-پیسې په کومه فیصدي وویشو دا درې واړه دتمویل وظیفي دي ، کله چې مالي مدیریت :ددرې تصمیم نیولو په موخه دمدیریت څخه استفاده وشي دې ته مالي مدیریت وایي . دمالي مدیریت اهداف : ۱-داهدافو دلاسته راوړلو په خاطر په کافي اندازه فنډونو برابرول۲-کومه ګټه چې لاسته راځي چې ګټه کافي اندازه ګټه لاسته راغلې او که نه او مؤثر ده۳-په دې ځان مطمین کول چې کافي اندازه فنډونو استفاده شوي او که نه ۴-په کم خطر سره سرمایه ګذارې کول۵-سالم دسرمایي جوړښت برابرول. دمالي مدیریت تصمیم نیونه : دا دپانګې درلودلو؟ پورې اړه لري چې خپلې پانګې او قرضونه دی ۲-سرمایه ګذاري تصمیم نیونه : دکاروبار په داخل کې پیسې چې په کارواچوو عموما په دوه ځای کې مونږ پیسې مصرفیږي چې په داخل دکاروبارکې –په جاري پانګه او ثابته

(c) ketabton.com: The Digital Library

پانګه بانديږ۳-دګټي ويش په اړوند تصميم نيونه: هرکاروبار ګټه کوي چې يو ۱-dividend ده چې داسهامو خاوندان يی اخلي او بله ۲- retainedيا ناتوزيع شوي ګټه ده چې کاروبار يي ځان سره ساتي . دډيويډنډ تصميم نيوني څخه هدف داده چې کاروبار څو فيصده ځان سره وساتي او څو فيصده توزيع شي. دمالي مديريت وظايف: ۱-چې څومره پيسو ته ضرورت لرو يعني هغه تخمين کړو ۲-چې داپيسو ته چې ضرورت دی دکوم يي راوړو دضرورت وړ سرمايه تهيه (جوړښت)قرضونه يا خپلنۍ پانګه ۳-سرمايه ګذارۍ چيرته کول يعنې پيسې چيرته مصرفول چې چيرته زياته ګټه وي هغلته به کوو چې ګټه مو وکړه هغه به ويشو.cash moneyدضرورت وړ پيسو او تخمين شو ترمنځ بيلانس ساتلو ته دنغدو مديريت وايي. مالي کنترول: دسازمان يا تصدۍ اهداف :۱-دګټې زياتوالی۲-دهرسهم په اساس دګټې زياتوالی۳-په مارکيټ کې دسهم قيمت زياتوالی۱-چې دکاروبار په مجموعي ګټه کې زياتوالی راشي دازوړ يا پخوانې شکل دی۲-کله چې سهامي شرکتونه راغلل نو دې کې چې دتيرو کلونو په نسبت هرسهم کې زياتوالی راشي. Esp=مجموعي ګټه\تعداد دسهمونو۳-مارکيټ کې دخپل سهم قيمت زيات کړه ددې پديده داده چې دې کوشش کې مه اوسه چې ګټه زياته کړئ مګر مارکيټ کې دسهم قيمت زيات کړئ. ارزښت: دخلکو په ذهنونو کې دخپل توليد تصوير برابر کړی شي دا اوسنی طريقه ده اوس په ټوله دنيا کې چليږي. کله چې خلک ستاخريداري وکړي نو ستا دسهم قيمت زياتيږي نو اوس دسهم زياتوالي باندې کار کيږي. عصري سهامي شرکت په دوه ډوله ويشل شوي۱-مالکان : هغه اشخاص دي چې نماينده ګانو ته صلاحيت ورکوي چې ددوی ګټې لپاره کاروکړي۲-منجمنټ: يا اجنټ : يو کس دی چې چا ته صلاحيت ورکول شوی وي دبل شخص لخوا چې دهغه نوم مالک دی چې دهغه په ګټه کاروکړي.

Management acts as an agent for the owner(shareholders) of the firms. ايجنسي تيوري دجانسين او ميکلن لخوا رامنځ ته شوي چې دمالکانو او نماينده ګانو رويه مطالعه کوي. ايجنسي تيوري هغه تيوري ده چې دمالکانو او نماينده ګانو رويه مطالعه کوي دکوم له وجهې چې شخړه رامنځ ته شوي وي. مالکان برابروي په کافي اندازه incentives يا تشويق منجمنټ ته نو منجمنټ به دمالکانو په زړه کارکوي يا عمل کوي. اوبيا دې مالکان نظارت کوي دنتيجې يعنې فقط incentivesدي ورکړي نور دوي ورته کارکوي incentivesکې داخل دي ۱-ستاک افشن۲-عايد يا حاصل۳-بونس. ټولنيز مسوليت هراداره بايد دافادې ترڅنګ بايد ټولنيزه افاده هم ترلاسه کړي .چې ښه مزد وي،پاکې اوبه ، پاکه هوا، او داسې نوردي. په اداره کې دمالي مديريت جوړښت : عبارت له هغو اشخاصو څخه دی چې په کاروبار کې د٪۵۰څخه زيات سهم ولري چې دوی کوښښ کوي چې دکاروبار په اړه اساسي پريکړې ترسره کړي چې دوی پخپل منځ کې presidentيا C.E.Oټاکې اودا

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبارت دهغه شخص څخه دي چې دکاروبار دټولو کړنو داجرا او کنترول صلاحيت او مسوليت لري.

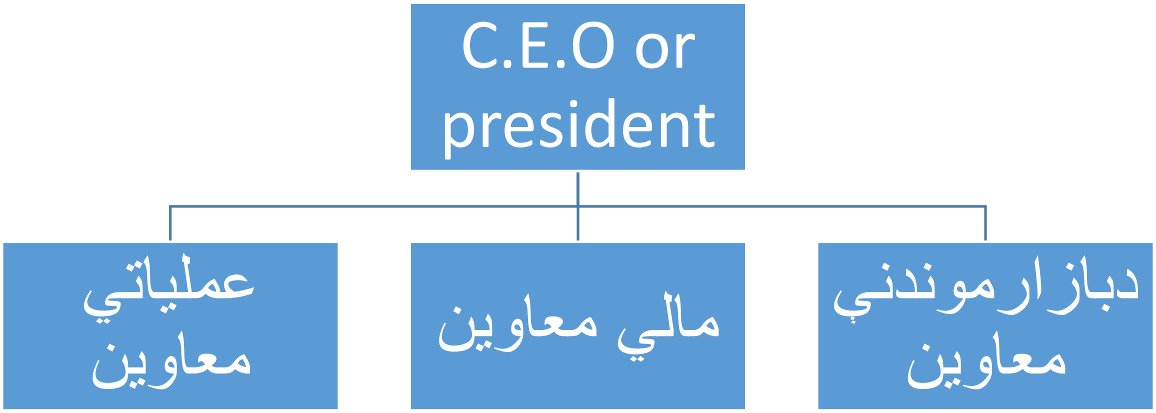

دمالکيت په اساس کاروبار په څلور ډوله دی۱-انفرادي کاروبار: داهغه کاروبار چې ملکيت او کنترول يې ديو شخص په لاس کې وي ۱-دټولو پخوانی شکل دی ۲-ټکس يو ځل اخيستل کيږي.ګټې ۱-دجوړولو مصارف يی کم وي۲-ساده وي قانوني مراحل يی کم وي ۳-په تيزی سره جوړيږي۴-په دي کاروبار کې يو ځل ټکس اخيستل کيږي. تاوانونه : ۱-نامحدوده پوررونه۲-په دي کاروبارکي داضافي سرمايي لاسته راوړل مشکل دي ۳-دملکيت انتقال نسبت دوه نورو کاروبارونو ته مشکل دی.۲-شراکتي کاروبار: عبارت دهغه کاروبار څخه دی چې دمالکينو تعداد يی دوه ياده دوو څخه زيات ترشلو پورې وي (خوپه بانکداری کې ددوو نه ترلسو پورې وي دې نه زيات نه شته)خو په دې يعني شراکت کاروبارکې ټکس يو ځل اخيستل کيږي. دشراکت قسمونه: ۱-عمومي شراکت يا لامحدود شراکت: هغه شراکت ته ويل کيږي چې دشريکانو قرضونه يی لامحدوده وي ۲-محدود شراکتي کاروبار: هغه کاروبار ته ويل کيږي چې دشريکانو قرضونه يی محدود وي دهغې سرمايي پورې چې په دې کاروبار کې شريکه کړي وي. په محدو شراکتي کاروبار کې يو شريک بايد لامحدود قرضونه په غاړه واخلي دايو شرط دی.ګټې :۱-داهم ساده ده۲-دجوړولو مصارف يی کم خو دانفرادي په نسبت زيات وي او دسهامي شرکت په نسبت کم وي۳-په تيزی سره جوړيږي دسهامي نه ۴- محدودقرضونه لري دمحدودو شريکانو لپاره . تاوانونه :۱-لامحدود قرضونه دلامحدودو شريکانو لپاره يعني هغه يو کس چې لامحدود قرضونه يي په غاړه اخيستې وي۲-داضافي سرمايي لاسته راوړل دانفرادي کاروبار په نسبت اسانه خو دسهامي

(c) ketabton.com: The Digital Library

شرکت په نسبت سخت دي ۳-دملکيت انتقال مغلق يعني سخت وي نسبت دسهامي شرکت ۳-سهامي شرکت دافرادو مجموعه ده چې دقانون په چوکاټ کې حقوقي شخص منځ ته راوړي دمالکينو څخه کاملا جدا، نامعلوم عمر او ځانګړې تجارتي نښــه ولري عبار ت له ســـهامي شـرکت څخه دی په دوه ډوله دی۱-خصـوصــي سـهامي شـرکت: دماليکينو تعداد يی د۷څخه تر۲۰ پورې وی ۲-عامه سـهامي شـرکت: چې دماليکينو تعداد يي کم ترکم دشلو څخه زيات وي يعني دشلو څخه کم نه وي. ګټې ۱-قرضونه په کې محدوده وي ۲-په اسانۍ سره دملکيت انتقال۳-لامحدود نامعلوم عمر لري۴-په اســانۍ ســره زياته پانګه لاســته راوړي شــي . تاوانونه: ۱-دوه ځلې ماليه۲-ددې جوړول ډير سـخت کاردی۳-دسـهامي شـرکت جوړول او ساتل زيات مقدار مصارفو ته اړتيا لري . ۴-محدودالمسوليت شرکت يا limited liability companyهغه شرکت ته ويل کيږي : چې قرضونه يی دسهامي شرکت په شان محدود وي او ماليه يي دشـراکتي کاروبار په شـان يو ځل وي کله چې پورته خصـوصـياتو په اسـاس کاروبار منځ ته راشــی عبارت له محدودالمســوليت ســهامي شــرکت څخه ده يا ورته ويل کيږي.ګټې ۱-محدود قرضونه۲-په دې کې يو ځل ټکس اخيستل کيږی۳-دمالييکانو په اضافه کولوم کې محدوديت نشــته ۴-اضــافي ســرمايه (مرســته) په اســانۍ ســره لاســته راوړل کيږي.تاوانونه: ۱-محدود ژوند نسـبت سـهامي شـرکت ته ۲-دملکيت انتقال نسـبت سـهامي شرکتونو ته سخت دی . په دې کې صرف يو ضمانت دګټې غواړې او سهامي کې اسانه ده . ماليه : دپيسو يو اجباري رقم يا مقدار دی چې تاديه کيږي داشخاصو او تصديو او يا ادارو لخوا حکومت ته ددوی دعوايد او ملکيتونو يا جايدادونو څخه عبارت له ماليې څخه دی. ماليه دعامه عوايدو ســـرچينه ده ده کوم چې دولت مصـــرفوي په مختلفو پروژو لکه تعليم عامه روغتيا ، دفاع ، ريل وايس ســرکونو او نورو باندې . په خالصـــي ګټې ټکس وضـــع کيږي دټکس څخه عبارت دی . او تعرفه داموالو ارزښـــت دی: ماليه په دوه ډوله دی۱-مستقيمه ماليه په دوه ډوله ده ۱-دتاثير په اساس۲-دنرخ په اساس او دنرخ په اساس په درې ډوله ده ۱-صعودي ۲-نزولي۳-متناسبه يا ثابته ماليه يا نرخ ۲-غيري مستقيمه ماليه .مستقيمه ماليه : هغه ماليي ته ويل کيږي چې تاديه کوونکی او بوج اخيســـتونکی يي يو نفر وي لکه دعوايدو ماليه مسـتقيمه ماليه ده ۲-غيري مسـتقيمه ماليه : هغه ماليي ته ويل کيږي چې تاديه کوونکي او بوج اخيســتونکي مختلف وي يــا مختلف افراد وي لکــه دخرڅلاو مــاليــه اوتعرفه.دنرخ په اسـاس په درې ډوله ده ۱-صـعودي دعايد په زياتوالي سـره دماليي نرخ هم زياتوالی مومي مســتقيمه رابطه موجوده ده ۲-نزولي دعايد زياتوالي ســره نرخ کي کموالی راځي غيرمســتقيمه اړيکه موجوده ده۳-متناســبه ماليه: دعايد په زياتوالي او کموالي ســره دماليي نرخ ثابت پاتې کيږي، کومه اړيکه موجوده نه ده. taxable income:هغه عوايد ددولت اصـولو مطابق ماليه پرې وضـع کيږي يا هغه رقم چې ماليه ترې وضـع کولای شـو مثال په افغانستان کې ۵۰۰۰ زره پورې قابل ماليه عايد نه دی کله چې د۵۰۰ نه زياته شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو قابل ماليه عايد ورته ويل کيږي. دماليي نهايي نرخ هغه نرخ چې قابل ماليه په اخرې رقم باندې وضـــع کيږي. Average tax rate is measured by dividing the taxes actually paid by taxable income 15000/5000=3

مالي سيستم financial system:عبارت له ّهغه سيستم څخه ده چې دوه اقتصادي واحدونه سره يوځای کوي چې يو سره پيسي کمې وي او بل سره زياتې وي. مالي سيستم په دوه برخو ويشل شوی ۱-مالي منځګړي۲-مالي ادارات.۱-مالي منځګړي په درې ډولو ويشل کيږي. ۱-سرمايه ګذارۍ بانکونه: هغه بانکونه دي چې دسهامي شرکتونو اسهام په عوامو خرڅوي يا عوامو وګړو خرڅوي دمشخصې ګټې په خاطر.۲-بروکران: هغه افراد دي چې ددوســـرمايه ګذارانو ترمنځ دمعاملاتو ســـهولت رامنځ ته کوي او په مقابل کې خپل ټاکلې کميشن ترلاسه کوي۳-ډيلران: کله چې په مارکيټ کې دسهمونو نرخ ټيټ شي اخلي يې او چې جيګ شـي خرڅوي يې او ګټه لاسته راوړي.مالي ادارې په درې قسمه دي ۱-امانتي ادارې په دې اداراتو کې امانت ګرډی او خدمات درکوي او هروخت کولای شي چې پيسي واخلی يا استفاده کړی۲-قراردادي مالي ادارات: امانت درنه اخلي او تاسو ته ګټه درکوي اوپيسې دټاکلې يا خاص وخت پورې دهغوی يعنې ادارې سره وي۳-سرمايه ګذاري مالي ادارې: امانت درنه اخلي او پانګونه پرې کوي او چې ګټه وشـــي ګټه درکوي او که تاوان وشي تاوان درکوي خو په اسلامي اقتصاد کې او په نه اسلامي بانک يا اقتصاد کې کيدای شـي ګټه درکوي. دمالي مديروظايف:۱-دمالي اړتياوو تخمين کول۲-دارتيا وړسرمايه تهيه کول۳-سرمايه ګذاري تصميم نيونه۴-ويشل شوي ګټې تصميم نيونه۵-دنغدو مديريت۶-دنورو ډيپارټمنټونو سره اړيکه او نظارت . مالي مدير: هغه شخص دی چې مالي منابعودتهيه کولو وظايف په غاړه لري. مالي حسابونه : مونږ ته cricumstances يا شرايط راښايي او په لاندې ډول دي. دنغدو مديريت: دضرورت وړ پيسو او تخمين شوو پيسو ترمنځ بيلانس ســـاتلو ته دنغدو مديريت وايی.۱-بيلانس شـيټ مونږ ته دکاروبار مالي حالت راښـــايی په مشخصه موده کې ۲-دکاروبار دګټې او تاوان صورت حساب: دکاروبارګټه او تاوان راښايی په مشـخصـه موده کې۳-ناتوزيع شـوي ګټه : دګټې هغه اندازه چې کاروبار يی دځان سـره پريږدي . ۴-دنغدو جرياناتو حســـاب: مونږ ته راښـــايی چې څومره پيسې وتلي او څومره راغلي دي، اوپه دې کې درې فعاليتونه کيږي۱-عملياتي فعاليتونه: هغه فعاليتونه چې روزمره ترســـره کيږي لکه خام مواد، مزد۲-ســـرمايه ګذارۍ فعاليتونه:لکه دثابتې شـــتمنۍ اخيستل او خرڅول۳-تمويلي فعاليتونه:قرضونه اخيستل او تاديه کول، سود تاديه کول داپه دې کې راځي. دمالی حســـابونو تحليل: دمالي ډيټا په مالي انفارميشـــن(معلوماتو) بدلول چې تصميم نيونه پرې وکړو عبارت دمالي حسابونو دتحليل څخه دي.دبيلانس شيټ ټولې برخې دمجموعي شـتمنيو يو ه برخه يا فيصـدي فرض کوو. او دګټې او زيان حساب ټولې برخې دمجموعي خرڅلاو يو فيصدي مدينظر نيسو لاسته راغلي مالي حسابونو ته عمودي تحليل

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوي مالي حسابونه وايي. په افقي تحليل کې دکاروبار اوسنۍ مالي ډيټا داساس کال مالي ډيټا په نســـبت يي مقايســـه کوو چي دکاروبار مالي تغييرات نســـبت اســـاس کال ته په ګوته کړو. $\frac{each\ item\ of\ 200x}{relevent\ item\ of\ base\ year}$ په اساس کال مربوطه برخه په اساس . په افقي تحليل کې اساس کال په خپله ټاکل کيږي او که نه وي ټاکل شوی نو بيا وروستی کال په نظر کې نيول کيږي. دنســـبتونو تحليـل : ددوو عـددونو ترمنځ ثـابتي اړيکي تـه نســـبـت ويـل کيږي $\frac{ratio\text{نسبت}}{\text{کړی ويل نسبت ته اړيکي ثابتي ترمنځ عددنو ددوه}}$

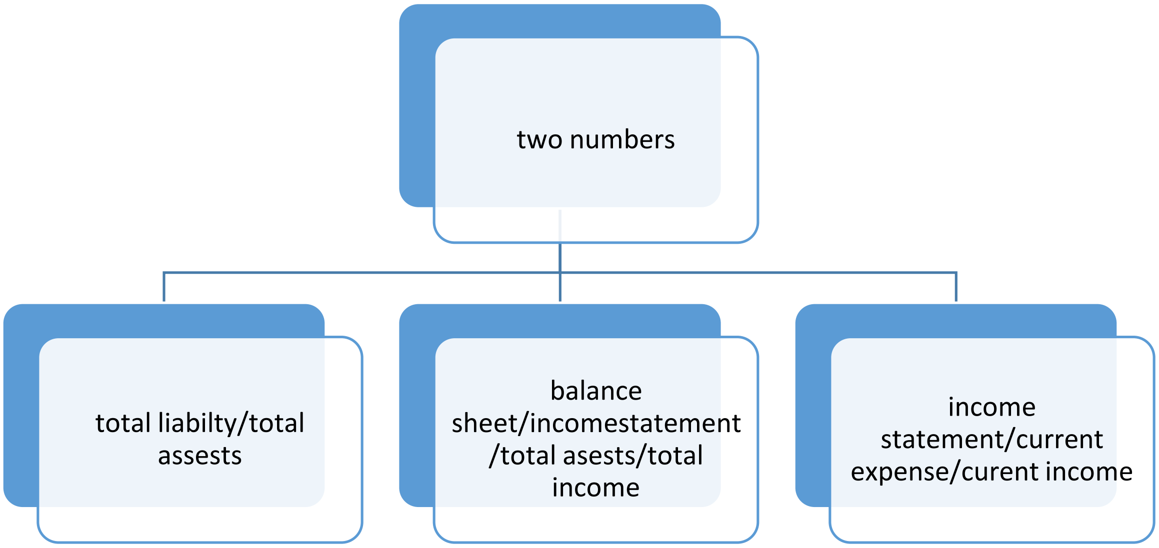

دمالي حسـابونو دتحليل دوسـايلو له جملې څخه دی چې دکاروبار دمالي صحت دمعلومولو په موخه ورڅخه استفاده کيږی. په ۴ ډوله دي ۱-دسيالت نسبت۲-داختتام نسبت۳دګټو نسبت۴-دسـرمايی جوړښـت نسـبت. دسـيالت نسـبتliquidity ratioنسـبت په دري برخو ويشـل کيږي۱جاري نســبتcurrent ratio۲-تيز نســبتacid test ratio۳-دنغدو نســبت cash ratio. جاري نسبت : دکاروبار قدرت ښايي چې خپل جاري پوروونه دجاري شتمنۍ په اساس تاديه کولای شـــي.ډالر۳ اعشاريه۱ $= \frac{۷۰۸}{۵۴۰} = \frac{current\ assets}{current\ liabilty}$.تيز نســـبت: ديوکاروبار قدرت ښايي چې ايا خپل جاري قرضونه ، دتيزو جاري شتمنيو په اساس تاديه کولای شي.۳-دنغدو نسبت: دکاروبار نسبت ښـايي چې خپل جاري قرضـونه دنغدي په وسيله تاديه کولای شـي. ۲-داختتام نسبت دابنـايي چې کاروبار څومره مؤثره توګه خپله شـتمني استعمال کړي چې خرځلاو زيات کړي څومره چې زيات وي شـتمنۍ نه زياته استفاده کيږي. او داپه څلور ډوله دی۱-دګودام اختتام نسـبت۲-دشـتمنۍ داختتام نسـبت۳-دطلباتو داختتام نسـبت۴-دتاديـاتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

داختتام نسبت. 1-inventory turnover ration2-asset turn over ratio3-Acount receivable turn over rati4-Account payable turnover ratio.دګودام داختتام نسبت: دکاروبار قدرت ښايي چې په کال کې څو ځلې خپل ګدام په خرڅلاوو بدلوي.۲-دشتمنيو داختتام نسبت : دامونږ ته ښايي چې کاروبار څومره ګودام مؤثره توګه دخرڅلاو په خاطر دشتمنيو څخه استفاده کړي ده ۳-دطلباتو داختتام نسبت: دامونږ ته دابښايی چې کاروبار په کال کې څو ځلې خپل طلبات په نغدو تبديلوي۴-دتادياتو داختتام نسبت: دامونږ ته ښايی چې کاروبار څوځلې په کال کې خپل تاديات تصفيه کوي.۳-دګټورتيا نسبت: دامونږ ته ښايی چې کاروبار څومره مؤثره توګه له خپلو شتمنيو څخه استفاده کړي دخالص عايد دزياتوالي په خاطر. اوداهم په څلورډوله ده:۱-دخالصې ګټې نسبت: دامونږ ته ښايی : هرډالر خالص خرڅلاو کې څو ډالره خالصه ګټه وجود لري.۲-ناخالصې ګټې نسبت: دابښايي چې کاروبار دهرډالر خاليص خرڅلاو په مقابل کې څو ډالره ناخاليصه ګټه لاسته راوړي. ۳-دشتمنيو دګټورتيا نسبت: دابښايي چې څومره مؤثره توګه کاروبار له خپلو شتمنيو څخه استفاده کړي ده چې ترڅو خاليصه ګټه کې زياتوالی راشي يا مونږ ته ښايی چې کاروبار څومره مؤثره توګه خپلې شتمنۍ څخه استفاده کړي ده(جاري او ثابته)دخالصې ګټې دزياتوالي په خاطر.۴-خپلنۍ سرمايی دګټورتيا نسبت: دامونږ ته ښايی چې کاروبار څومره مؤثره توګه خپلې سرمايی څخه استفاده کړي دخالصې ګټې دزياتوالي په خاطر. دسرمايی دجوړښت نسبت:دامونږ ته ديو کاروبار دتمويل ميتود روښانه کوي چې دکاروبار مجموعي سرمايه تمويل په کوم طريقه شوی دی. ۱-دقرضونو او خپلنۍ سرمايه نسبت: دامونږ ته ښايي چې دکاروبار په مجموعي سرمايه کې څو فيصده دخپلنۍ سرمايه ده او څو فيصده پردۍ سرمايه/قرضونه دي .۲-دقرضونو او مجموعي شتمنۍ نسبت: دامونږ ته دکاروبار په مجموعي شتمنې کې دقرضونو فيصدې ښايي چې څومره فيصده قرضونه دي.۳- times interest earned or interest coverage ratio:داموږ ته دکاروبار قدرت ښايي چې په کال کې څو ځلې خپل سود تاديه کولای شي. دمالي مديريت اهداف: ۱-داهدافو دلاسته راوړلو په خاطر دکافي اندازه فنډونو برابرول۲-کومه ګټه چې لاسته راځي چې ګټه کافي اندازه ګټه لاسته راغلې او که نه او مؤثر ده ۳-په دې ځان مطمين کول چې کافي اندازه فنډونو استفاده شوي او که نه ۴-په کم خطر سره سرمايه ګذارۍ کول۵-سالم يا ښه دسرمايي جوړښت برابرول.دکاروبار په داخل کې چې مونږ عموما په دوه ځای کې پيسې مصرفوو يا مصرفيږي. يو working capital and fixed capitalدي.

quick booksکويک بوکس

(c) ketabton.com: The Digital Library

It is accounting software which is developed and marketed by intuit corporation and it is used to manage all day to day businesses transactions like: purchasing, order, payroll, banking. دمحاسبي يو سافټوير دی چې دانټویټ سهامي شرکت لخوا جوړ اوبازار ته وړاندې شوی چې دیوکاروبار روزمره تجارتي معاملې ثبت راپور برابروي لکه اخیستل او خرڅول.

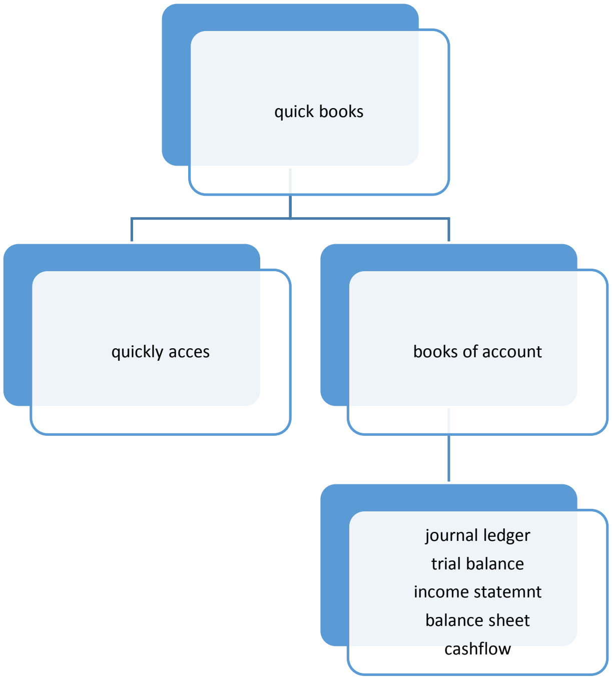

په ۱۹۸۳ م کال ټام او سکاټ په نامه دوه امریکایانو(دمتحده ایالاتو دامریکا) اوسیدونکو یو سهامي شرکت جوړ کړ دانټیوټ په نامه چې په څلورکالو کې ډیر شهرت پیداکړ.مخکې خلکو quicken,dos, desk orperating system وغیره کارول ددوي مشکلات په لاندې ډول وه.

1-single entry system

2-single user

3-audit was not available in it

د مصارفو سنجش

دمصارفو سنجش: دمصارفو سنجش دیو تولیدي واحد داخلي جریان او معاملات څیړي او دفعالیت دنتیجې معلومولو لپاره اساسات برابروي. دمصارفو سنجش: هغه تخنیکونه او میتودونه دي چې دیو محصول، پروسې، پیښې، پروژې، دورې یا نورو اهدافو دمصارفو

(c) ketabton.com: The Digital Library

معلومولو او تشریح کولو لپاره استعمالیږي.ترانزیکشن تعریف: ټولې هغه کاروباري معاملې چې پولي ارزښـــت ولري عبارت له ترانزکشـــن څخه دي. داکونټینګ دوه برخې موجودې دي۱-فیننشـــیل اکونټینګ۲-کاســـټ اکونټینګ . دمالي محاســـبې یا فیننشـــیل اکونټینګ نیمګړتیاوي: ۱-په عملیاتې برخې کې صحیح خبره نه کوي۲-مالي محاسبه ماته دکارمؤثریت نه ښـایي لیکن کاسـټ یی ماته ښـایي ۳-مالي محاسـبه دنرخ په ټاکلو کې مرسـته نه کوي۴-دمالي محاســـبې نیمګړتیا داده چې ماته معلومات دمقایســـې او تصـــمیم نیولو په باره کې نه راکوي ۵-دمالي محاسبې نیمګړتیا داده چې په مصرف او کنترول نه کوي۴-دمالي محاسبې بله نیمګړتیا داده چې ماته تاریخي معلومات نه راکوي . محاســـبه عمده درې دندې لري چې عبارت دي ددي نه ۱-مصـــــارف۲-اعداد او ارقام۳-حقیقي معلومات ۱-ادرې ته دخپلو تولید شـــوو محصـــولاتو او عرضـــه شـــوي خدماتو په اړه حقیقي او اټکلي معلوماتو ارایه کوي۲-مصـــارف دواقع کیدو په وخت کې مونږ ته ښـــایي او همدارنګه چې نوموړی محاســـبه هغو محصـــولاتو او خدماتو مشـــخص کولو کې د اداړې ســـره کومک کوي کوم چې دزیات ګټې (revenue)لرونکې وي بل مقصد یی دا دی چې اداړې ته دمصارفو په اړه ضروري اعداد او ارقام تهیه کوی دکنترول په موخه . محاســـبه عبارت له د۱-cost accounting-۲ cost center-۳expense-۴costing-۵cost-۶cost unite-۷cost objects.

Cost.ټول هغه پیسـې چې دیو جنس په رانیولو او په هغه باندې مصـرف شـوي وي دکاسـټ څخه عبارت دی. expense هغه پیســې دي چې دیو جنس په رانیولو مصــرف شــوي خو تراوسه مصرف شوي نه وي عبارت له ایکسفینس څخه دي. Expense دcost هغه برخه نیســي چې کومه ایکســپیر شــوي وي. یا کومه چې دعاید دلاســته راوړلو په اړوند مصــرف شـــوي وي . costing: ټول هغه میتودونه او طریقې چې دکاســـټ معلومولو په خاطر په کاراچول کیږي دکاســـټینګ څخه عبارت دي. Cost accountingد costingمیتودونه په عمل کې راولې.

Cost accounting a special branch of accounting which involve ---classifying 2accumulation3-assignment and control of cost.

Cost center: د مصارفو هغه برخه چې په في واحد باندې راځي دکاسټ سینټر نه عبارت ده. cost unit: هغه مصــارف دي چې کوم چې واقع کیږي په خرڅولو تولید او ســتورکولو باید یو یونټ باندې راغلې وي عبارت له کاســـټ یونټ څخه ده. cost objectدکمپنی یا د اورګانیزیشـــن هغه برخه چې دکوم په خاطر باندې چې مصـــرف کیږي عبارت دي دکاســـټ ابجیکټ څخه دي. مصـــارف په دوه ډوله دي ۱-تولیدي ۲-دوراني ۱-ټول هغه مصـــارف چې دتولید پورې اړه لري عبارت له تولیدي مصـــارفو څخه دي۲-ټول هغه مصـــارف چې دتولید

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جريان کې وي عبارت له دوراني مصـــارفو څخه دي . پريم کاســټ : ټول هغه مصـــارف چې ديو جنس په توليد کولو کې مســـتقيمه رابطه ولري عبارت له پريم کاســـټ څخه دي: عبارت دي: direct material +direct labor +direct other expensesديو محصـول دتوليد د تړاوو په اعتباردمصـارفو ډولونه په دوه ډوله دي . مستقيم مصـارف: چې ديو جنس دتوليد لپاره حتمي اوضـروري وي۲-غيرمستقيم مصـارف ټول هغه مصـارف دي چې توليد باندې نه کيږی بلکې غيرمسـتقيم دتوليد لپاره حتمي او ضـروري نه وي بلکې دهغې تطبيق کوونکي وي لکه مامورين . دتوليد عناصـــر په درې ډوله دي .۱-مواد۲-دکارمصـــرف۳-نورمصارف. داهريو په دوه قيسمه ويشل شوي دي چې مستقيم او غير مستقيم . ټول مستقيم مصارفو ته مونږ فريم مصارف وايو چې عبارت دي direct material +direct laborاو دايريکټ نور مصـــــارف او کـه چيرتـه مونږ داټول indirectراوخلو دابـه زمونږ پـه مصـــــارفو کې وي. دمصـــــارفو ويش پـه درې ډولـه دی-F.O.H1fixed 2-variable3 semivariableفيکسدfixedمصـارف هغعه مصـارف دي چې توليد سـره تړاوو نه لري او ثابت وي په مجموع کې ثابت ليکن په في واحد کې متغيير وي۲-بدلېدونکي يا واريبل : مصارف ټول هغه مصارف دي چې دتوليد سره تړاوو لري او ثابت نه دي دادوه خصوصيات په مجموع کې ثابت او که توليد شـــروع کوو بيا متغيير دي چې څومره زمونږ مصـــرف زياتيږي همغومره زمونږ توليد زياتيږي.semi variable: چې دواړه خصـوصـيات ولري که توليد زيات شـــي زياتيږي او که کم شـــي کميږي. او دتوليد ديو واحد پورې تړلی دی . مصارف دکنترول دخصوصياتو په اساس : اول کنترول کيدونکی دويم نه کنترول کيدونکې مصـــارف دي . کنترول کيدونکې مصـــارف هميشـــه بدلون مومي او د بدلون وړدي او ددې برعکس نه کنترول کيدونکې مصارف هغه مصارف دي چې هميشه نه کنټروليدونکې دي . په وظيفوي لحاظ : ســـره مصـــرف په درې ډوله دی ۱-دخرڅلاوو مصـــارف ۲-دتوليد مصـــارف۳-اداري مصـــارف. ټول هغه مصـــارف چې دتوليد داخيسـتلو نه تراخرې جنس يا جوړولو پورې وي عبارت له توليدي مصارفو څخه دي ۳-اداري مصارف هغه غير مستقيم مصـرف دي چې په دواړو کې شـامل وي هم په توليد او په خرڅلاوو کې اداري مصـارف دي.دوخت په اســاس دمصـــارفو ډولونه په دوه ډوله دي ۱-وړاندويني په اســاس او ۲واقعي مصـارف : ټول هغه مصـارف دي چې په يوه اداره کې واقع شـوي او کنټرول کيدونکې وی عبارت له واقعي مصارفو دي.او وړاندويني په اساس هغه مصارف دي چې په يوه اداره کې نه وي واقع شوي او نه کنټرول کيدونکې وي . کاسټ ډيسشن: هغه مصارف دي چې ديوې ادارې دتصميمونو او پريکړو په اساس منځ ته راځي . لکه : اعلانات : ټول : هغه مصارف چې په اخرې يونټ راځي دنهايي مصـــــارفو په نوم ياديږي . ســـنک کاســـټ) : ټول هغه مصـــارف چې بيرته داعادې وړنه وي . فرصـــتي مصـــارف : ټول هغه مصـــارف دي چې ديوشـــي دلاســـته راوړلو په خاطر يې له لاســـه ورکوو. ديوبل متبادل کاســـټ دنه کولو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

صورت کې زما له لاسه ووځي هغه عواید چې زه لاسته راوړم .مالي راپور په دوه ډوله کیږي ۱-دصنعتي کاروبار ۲- دسوداګریز کاروبار: په صنعتي کې دتولید شوو توکو راپور دخرڅلاو شوو توکو دګټې او تاوان راپور بیلانس پاڼه او په سوداګریز کې دخرڅ شو توکو دمصرف راپوز دګټې او تاوان راپور بلانس پاڼه راځي.اینوینټرې : عبارت دهغه خام موادو څخه او نیم خام موادو او نهایي توکو دمجموعې څخه عبارت ده چې مونږ تري تراوسه اقتصادي ګټه نه وي ترلاسه کړي. ابسټرکټ کاسټ: داهغه پروسه ده چې په ذریعه یې دمصارفو موضوع او مرکزونو ته ټول هغه مصارف چې په مستقیمه توګه یې چې مونږ نشوکولای چې تخصیص کړو نو وایو چې ټول هغه غیر مستقیم مصارف چې راټول شوی هغه په کاسټ یونټ باندې ویشو؟: اکسپینډیچر: دیو شتمنۍ دترلاسه کول دیو خدمت تامینولو او یاد یو زیان دمخنیوي په موخه شوي پرداختونه او پور دخرڅ(اکسپینډیچر) په نامه ده دغیرمستقیم مصارفو مجموعي ته عمومي مصارف یا فیکچرې اورهیډ مصارف ویل کیږي .

عمومي مصارف=غیرمستقیم مواد+غیرمستقیم کار+غیرمستقیم لګښتونه.

اقتصادي سیاستونه

اقتصادي عمومي سیاستونه : اقتصادي سیاست عبارت له هر هغه اقدام څخه دی چې دیو دولت یا دارونده دولت دباصلاحیته پالیسي جوړونکي ارګان فعالیت چې دمختلفو اقتصادي وسایلو څخه په استفادي اقتصادي وضعي ته تغییر ورکوي ترمشخص اقتصادي فعالیتونه ترلاسه او اهدافو ته ځان ورسوي، دغه اقتصادي اهداف عبارت دي له اقتصادي رشد او پرمختګ دپیسو ارزښت ثبات دتادیاتو بیلانس توازن، دقیمتونو استقرار، کامل استخدام و اقتصادي رفاه دعاید زیاتوالی ، دعاید عادلانه توزیع او دیو مملکت دمختلفو منطقو لپاره یو متوازن رشد رامنځ ته کول. داقتصادي سیاست وسایل عبارت دي له یو سلسله متغییر کمي او کیفي وسایلو څخه چې دهغې په ذریعه اقتصادي سیاست طرحه کوونکي کولای شي چې دمطلوبه نتایجو دترلاسه کولو لپاره په کې لازم تغییرات راوړي ترڅو مشخص اقتصادي اهداف ترلاسه شي دغه متحولین په عمومي ډول عبارت دي دیو بانک ربح، مالیې فیصدي، دمزد ومعاش اندازه، قیمتونو سطحه ، ګمرګي تعرفې ، دولتي مصارف، داسعارو نرخ او داسې نوردپورته ذکر شوي متحولینو یا داقتصادي سیاست وسایلو په کاروړلو لپاره مختلفي پالیسیانې موجودې دي چې هغه عبارت دي له پولي سیاست ، استخدام سیاست، توزیع سیاست ، قیمتونو سیاست او نور داقتصادي سیاست طرحه کوونکي اشخاص موسسات او سازمانونه دي کوم چې یو سلسله معلومات او اولیتونه تشخیصوي او دهغې دحل لپاره مختلفي لاري چارې پیشنهادوي په ځینو هیوادونو کې دپالیسیو طرحه دپارلمان

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتداردرلودونکي افرادو او مستهليکينو په واک کې وي ددې لپاره چې اقتصادي سياستونه په مؤثره توګه زياتوالی وموميې لازم دی چې ديوې ټولنې يو سلسله نور معلومات محيطي مشخصات ، طبيعي ، تخنيکي ، رواني ، سازماني،بين المللي عقايد ملي عنعنات تاريخي ارزښتونه سياسي نظام او داسې نورپه نظر کې نيول کيږي. ملي اقتصاد علم داسې جامع علم دی کوم چې شامليږي په علمي اساساتو اجتماعي پوهو او دنورو اجتماعي علومو په شان مختلف مشخصات او مفاهيم ځان سره ولري . دملي اقتصاد تيوريګاني اقتصادی پيښې دعلمي نګاه څخه تشخيصوي او دهغوي لپاره دحل لارې چارې لټوي. اقتصادي سياست دملی اقتصاد دتيوريانو په استفادې اقتصادي حالات تشخيصوي او دراتلونکي وضعيت په کوم شکل چې رامنځ ته کيږي پيشبيني کوي.پس ويلای شو چې داقتصادي اهدافو تعينول اوترتيب او هغې ته رسيدنه دمختلفو وسايلو په ذريعه دسياسي اقتصاد دبحث اصلي موضوع ده اوددغې روابطو توضيح دملی اقتصاد دتيوريانو څخه په استفادې صورت مومي پس ويلای شو چې اقتصادي سياست عبارت دي له تطبيقي ملي اقتصاد څخه اوداتعريف داقتصادي سياست لپاره کافي ګڼل کيږي. دملي اقتصاد دتيوري او اقتصادي سياست يو دبل سره تړلي دي ملي اقتصاد تيوري اقتصادي واقيعتونه تثبيتوي اوداقتصادي حوادثو ترمنځ دعلت اومعلول رابطه توضيح کوي اما اقتصادي سياست دموجوده وسايلو په ذريعه اوضاع تحليلوي او نهايي هدف ته ځان رسوي.اقتصادي سياست عبارت له ټولو هغو هلو ځلو اقداماتو او تدابيرو څخه دی کوم چې اقتصادي جريانات او وقايع چې په يوه ساحه او يا يوه معيينه نقطه کې ترخپل نفود لاندې راولي او تنظيموي. هرکله چې اقتصادي هلې ځلې نظرديوې منطقي مشخصې رشتې يا سکتورونو پورې تړلی وي کولای شو سکتوري اقتصاد په نوم يي يادکړو مثلازراعتي سياست، صنعتي سياست، تجارتي سياست. هغه موضوعات چې داقتصادي سياست تيوري يی دتحقيق لاندې نيسي کولای شو په لاندې توګه توضيح کړو ۱-انسان منحيث داقتصادي فعاليتونو مرکز ګڼل کيږي.۲-اقتصادي جوړښت۳-درابطې دنوعيت تعينول۴-داقتصاد جريان تنظيمول. داقتصادي سياست مفهوم او ماهيت: اقتصادي نظرياتو دانسانانو دجامعي څخه سرچينه اخيستې او داجتماعي ژوند داسانتياوو رفاه ، عامه نظم ، نظام ، او نورلازمي شيان ګڼل کيږي. اقتصادي دعملي او تيوري دنګاه څخه تعريف: تطبيقي يا عملي اقتصادي سياست عبارت له يو مجموعه تدابيرو او کوښښونو څخه دی چې هدف يی داقتصادي ساحې او يارشتې پورې تړلی دی دغه نوعه اقتصادي سياست په چاري اموراتو کې دنړۍ په ټولو ملکونو کې شته اوصورت نيسي. عملي اقتصادي سياستونه په دوو لازمي شرطونو ولاړدي او ل داچې ديوې ټولنې دسياسي جوړښت اقتصادي ضرورتونو په خپل ځان پاتې وي دوهم داچې ددې جوړښت دتحقق امکان ۳-هرکله چې دبازار ضعف له امله نظام خراب شي زراعت بازار کاربازارخراب شي او عامه المنفعه بنسټونه له منځه ولاړ شي نو په دې حالت کې اقتصادي سياست فعاليږي. په اقتصاد کې ددولت داخلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خصوصیات: دولت امکانات داقتصادي تغییراتو په وړاندې ډیرزیات دي ددې لپاره نو دولت سره ډیر زیات تدابیر شته چې داقتصادي تغییراتو مخه ونیسي . همدارنګه ددولت په اقتصاد کې ددې لپاره مداخله کوي هغه چاچې ســـتونزه ایجاد کړي ده نه يي حلوي او دنومورې ســـتونزې څخه ګټه پورته کوي. مثال کله چې تولیدونکې انحصـــار ســـتونزه رامنځ ته کوي نودغه ســـتونزې ته دحل لارې نه لټوی او له دغه ســـتونزې څخه ګټه پورته کوي او له بلې خوا دولت ځکه په اقتصاد کې مداخله کوي چې دخصوصـي سـکتور ځینې امکانات په لاس کې نه لري لکه دپیســـو نشــر، او نور نو دپورته دلایلو په اســاس دولت مجبوردی چې په اقتصاد کې مداخله وکړي ځکه چې ستونزو دحل لپاره امکانات هم ډیر په وس کې لري مثال په ټولنه کې انفلاسیون موجود دی نو ددې لپاره چې دولت دغه انفلاسیون کنترول کړي نو په دې اړونده دوه لارې موجودې دي ۱-دقیمتونو توقف۲-دپیســو دمقدارکموالی. داقتصـــادي سیاست علایم او خصوصیات:۱-مناسب دعلل : مناسب دعلل معنا داچې اقتصادي سیاست هغه تغییراتو ته متوجه وي چې اقتصــــادی اهدافو خلاف وي مثال انفلاســیون یو اقتصـــادي متغییر ده چې داقتصـــادي اهدافو یعني دقیمتونو دثبات مخالف عمل دی او مناســب دعلل نه دی ۲-مطابق دنظام : ټول هغه پلانونه یا مداخلي چې فردي نتایج متضرر ه نه کړي مطابق دنظام په معنا ده اومطابق دنظام دوه حالته لري.۱-داجناسو په بازارکې۲-دپیسو په بازار کې . داقتصـادي سیاستونو معنا تعریف : داقتصـادي عاملینو دمسولیتونو څرانګوالی چې کولای شو پالیسیو په کارونې سره په اقتصادي متغییراتو باندې مؤثر او له مخکې څخه يی مطلوبې ســـطحې ته رهبري کړي څو دملي اقتصـــاد درفاه باعث وګرځي. داقتصـــادي عاملینو دلته مطلب دتولید عاملین دی. شاووshowاقتصاد پوه وایی اقتصادي سیاستونه معنا ددوو نقطو له نظره توپیر کوي۱-لوی اقتصـــادي ســیاســتونه ۲-کوچني اقتصـــادي ســیاســتونه: ټول هغه عوامل چې دمتغییراتو دتغییر باعث ګرځي او ملي اقتصـاد یوې مطلوبې سـطحې ته رسـوي دلوی اقتصادي سیاستونونو په نوم یادیږي.۲-ټول هغه تدابیر او سیاستونه چې فردي تصامیم تر تاثیر لاندې راولي دجزوي اقتصادي سیاستونو په نوم یادیږي. دکوچني او لوی اقتصادي سـیاسـتونو توپیر۱-دکوچني او لوی توپیر یو ه نقطه داده چې کوچني اقتصـادي سـیاسـتونه په جزوي او لوی اقتصادي سیاستونه په کلي ډول تاثیرلري . داهدافو متغیرات : هغه متغیرات چې یوې خاصې او مطلوبې سطحې ته رسول يي رضایت رامنځ ته کړي مطلوب رضایت هغه وخت رامنځ ته کیږي چې اهداف داقتصادي سیاست مطابق په سالم ډول ترلاسه شي . دوسـایلو تغیرات: هغه دي چې دولتي مقامات يی په ښـه شـکل سـره کنترول کړي او کنترول هغه وخت کیږي چې مناســب اقتصـــادي ســیاســت رامنځ ته شـــي لمړي ځل لپاره کینز یو ه پالیســـي وضـــع کړه باید دولت مداخله وکړي او مجموعي تقاضـــا زیاته کړي.هره اقتصـــادي پالیسـي باید له درې اړخه مطالعه شـی . موضـوع: په دې معنا چې اقتصـادي پالیسـي دکومو ځانګړو موخو لپاره وضـــع کیږی۲-اصـــول او قواعد: په دې معنا چې دکومو اصـــولو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

قواعدو په رڼا کې به نوموړي پالیسي ټاکلو موخو ته ځان ورسوي. وسایل او امکانات: په دې معنا چې باید ټول هغه امکانات او وسایل که هغه سیاسي اجتماعي او یاهم اقتصادي وي له وړاندې پیشبیني شي چې پرمټ یې کولای شو ټاکلي اقتصادي اهداف ترلاسه شي. داقتصادي سیاستونو دلوستنې هدف : هرکله چې په اقتصاد کې دولت مداخله زیاته وي نو ددولت اغیزې هم ډیرې وي نواقتصادي سیاست فعالیت هم فعاله وي او کله چې ددولت مداخله په اقتصادي امورو کې کمزورې وي نو اغیزې یې هم چندان نه وي او اقتصادي سیاست فعالیت هم کمزوری وي. چې په پورتنیو دواړو حالاتو کې اقتصادي سیاستونه په بیلابیلو ډولونو سره تعریفیږي او نوموړي سیاستونه مونږ ددوه اقتصادي مکتبونو دعلماو دنظر سره سم مطالعه کوو. په لومړی حالت کې دکلاسیکو علماو بنسټ ایښودونکې ادم سمیت وایي په اقتصاد کې ددولت مداخلې ته ضرورت نه شته ځکه اقتصادي تعادل درقابت په اساس خپله دتعادل حالت ته راځي اوهمدغه رقابت په بازار کې اقتصادي منفعت تضمینوي اواجتماعي منفعت تضمین په مؤثر ډول توزیع کوي یعنې دتولید دعواملو ګټه درقابت په اساس ویشل کیږي نو که چیرته دولت په اقتصاد کې مداخله وکړي نو دمنابعو منفعت له منځ نه ځي همدارنګه کلاسیک عالمان وایي چې دتولید ارزښت په بازار کې دمولدینو او مستهلیکینو له لوري په اتوماتیک ډول سره ټاکل کیږي. په دې حالت کې چې دولت مداخله ونکړي اقتصادي سیاستونه په لاندې ډول تعریفو:اقتصادي سیاستونه هغه نهادونه او قوانینو دحفظ او ساتنې څخه عبارت دی چې دبازار قوتونو ته ددې امکان برابروي ترڅو په مؤثر ډول خپل فعالیت ترسره کړي قوانین لکه بیمه تقاعد او دکارشرایط په دویم حالت کې دنیو کلاسیک پوهان وایي دبازار اقتصادي نظام کې تعادل قایمیدونکی نه دی او که قایم شي دتصدیو له خوا ماتیږي ځکه تصدۍ دزیاتي ګټې دلاسته راوړلو لپاره قیمتونه لوړوي او په دې صورت کې طبیعي رقابت له منځه ځي او مصنوعي رقابت رامنځ ته کیږی چې په اقتصادي تعادل بیا خپله له منځ ځي. سمیولس وایي : دبازار اقتصاد ونشو کولای چې په اقتصاد کې تعادل قایم کړي ځکه چې دبازار نیمګړتیاوو له کبله ځینې ستونزې ایجاد شوي لکه عامه اجناسو عدم موجودیت، بهرني تاثیرات، سیاسي بې ثباتي ، دکافي معلوماتو نه شتون او نور. نوددغه ستونزو دحل لپاره دولت ته ضرورت لیدل کیږي په دغه مهال کې اقتصادي سیاستونه لاندې تعریف اختیاروي اویا په دوهم حالت کې اقتصادي سیاستونه داسې تعریفیږي. دبازار په اقتصادکې ټول هغه تدابیر چې مستقلو ادارو او دولت له خوا نه دبازار دضعف سره دمقابلې لپاره په کاروړل کیږي. داقتصادي سیاستونو په نوم یادیږي. ۱۹۷۱ م کال کالدارو پخوا به دولتونو دې څخه پرهیز کاوه چې په اقتصادکې مداخله وکړی خو اوس مهال ددولت مداخله په اقتصاد کې ضروري شوي ده او په اقتصاد کې دغه مداخله ترارزیابۍ لاندې نیول کیږي هغه ځکه چې ددولت اقتصادي اهدافو په تعیین او لاسته راوړنو کې مهم رول لري یو لړ هغه اقتصادي اهداف چې تقریبا هره ټولنه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتصـــادي نظام يي غواړي ترلاســـه يی کړي تربحث لاندې نيســـو چې عبارت دی له کامل اســـتخدام . ديوهيواد کاري قوه به دڅلورو خصـــوصـــياتو درلودونکې وي۱-چې دکارکولو قـانوني عمر بـه يي بشـــپړ کړی وي۲-ديو خـاص مهـارت او هنر درلودونکی بـه وي ۳-دکارکولو علاقه به ولري او هم به دکارپه لټه کې وي۴-کار به کوي يا به بيکاره وي. ۲-دقيمتونو ثبات۳-دتوليد دعواملو څخه مؤثره استفاده ۴-اقتصـادي وده۵-دعايد عادلانه ويش۶-داقتصـــادي ســـياســـتونو اهداف په لاندې څلور ډولونو باندې ويشـــل کيږي۱-کامل اســـتخدام تامين۲-دانفلاســـيون نرخ کنترول۳-درشـــد نرخ لوړول۴-دتادياتو دبيلانس توازن. دکامل اســـتخدام څخه هدف دادی چې ټوله بيکاري لري کړو دبيکاري ډولونه ۱-طبيعي بيکاري: هغه بيکاري چې په کامل اســـتخدام حالت کې دمزدونو دکموالي له امله کارگر نه غواړي کاروکړي۲-نوســـاني بيکاري: چې جبري بيکاري هم ورته وايي : او جبري بيکاري هغه وخت په بازارونو کې شـکاره کيږی چې کله په بازارونو کې دحقيقي مزد سـره هم اسـتخدام سـطحه دکامل اسـتخدام څخه ټيټه وي او اقتصـادي سـياسـتونو موضـوع دنوسـاني بيکاری کنترول کول دي نوســـاني بيکاري په لاندې ډولونو ويشـــل کيږي۱-حداقل مزد له وجې بيکاري۲-دتقاضـا دنقصـان له وجې بيکاري (کينزي بيکاري)۳-دسـرمايي دنقصـان له امله بيکاري۴-دبازار جاري قيمت ته اســـمي مزد ويل کيږي . حقيقي مزد : هغه قيمت چې په حقيقت کې کې يو کارگر بري مونږ ته يو واحد جنس توليدوي.اقتصـادي سـياسـتونو دتطبيق سـتونزې: ۱-دنوسـاني انحراف وخت په دقيق ډول سـره تثبيت کول يو مشـکل کاروي.۲-دناڅاپي تغيراتو دوامداره کيدل۳-نيول شـــوي تدابير له اجرا څخه وروســـته مؤثر واقع کيږي.۴-اقتصـادي سـياسـت پوهان هميش داوږدمهال لپاره فکر کوي.داقتصـادي سـياسـتونو وســـايل : هغه عبارت دي له ټولو هغه چارو طريقو اووســـايلو څخه دي چې ديو اقتصـــادي هدف دلاسته راوړلو په منظور وضـع کيږي. لنډه داچې ويلای شو چې همدغه وسايل پخپل ذات کې يو اقتصـادي هدف نه دی بلکې ددې په وسيلې اوپه واسطه هغه ټاکلي اهداف لاسته راوړل کيږی لکه دمثال په توگه دماليي وضـــع کول يا دگمر کي تعريفو لوړول چې په خپل ذات کې يو اقتصـادي هدف نه دی بلکې يوه وسـيله ده چې ديو ټاکلي هدف دلاسـته راوړلو په منظور وضـع کيږي.لمړی پاليسـي : دنړيوال تجارت پاليسـي : تجارت پاليسـي لکه دنورو اقتصـادي پاليسيانو په څير يوه مهمه اقتصـادي پاليسـي ده چې يو هيواد کولای شـي نوموړي پاليسي دگې شمير اهدافو(دتادياتو په بيلانس کې توازن، دهيواد په داخل کې داستخدام دکچې لوړوالی او داسې نور)دلاس ته راوړلو لپاره په منظور پلي کړي. نوددې لپاره چې دنوموړي پاليسـي څخه په لاس راغلې موسم اودرسـت پيژندلي وي نوداسـې بايد فرض کړو چې ټولې اقتصادي پاليسيانې ثابتې دي،اوويلای شو چې دنوموړي پاليسی پرمټ يو شمير لاندې اهدافو ته لاسرسـی کولای شو.۱-دتادياتوپه بيلانس کې توازن راوسـتل۲-دخارجي توليداتو درقابت څخه دخپلو داخلي توليداتو حمايت او ساتنه.۳-دdumping policyډمپيگ پاليسی مخنيوي۴-

(c) ketabton.com: The Digital Library

دصادراتو دلازیاتوالي په خاطر دپانګوني هڅونه اوتشويق۵-په ملي اقتصاد کې داستخدام او کارموندنې لوړتیا یا زیاتوالی.۶-دنویو داخلي راتوکیدلو صـــنایعو حمایت اوســـاتنه۷-دهغه خارجي نوســـاناتو ســـره چې ملي اقتصـــاد متاثره کوي مقابله کول.دنړیوال خارجي تجارت دپالیسۍ ډولونه: دنړیوال خارجي تجارت پالیسي په دوولویو برخو ویشل شوي ده ۱-دتجارت څخه دحمایت پالیســـي ۲-دتجارت دازاد والی یا ازاد پریښـــودلو پالیســـي ده .دخارجي تجارت دحمایت پالیسي : نوموړې پالیسي ته دخارجي تجارت دکموالي یا بندیدو پالیسي هم وایي چې اســاســا دتجارانو دمدرســې دافکارو څخه ســرچینه اخلي کومو چې به ویل ددولت یا یو هیواد دلوړو مصــلحتونو څخه یو داهم دی چې دســرو اوســپینو زرو زیاتې ذخیري دخپل هیواد په داخل کې باید ولري.نوموړي پالیســـۍ په لنډ ډول تعریفو: دټولو هغو اصــــولو ، قواعدو، تدابیرو، اوکړنو له مجموعې څخه عبارت ده چې په مســـتقیم یا غیري مســـتقیم ډول یي په مټ داســـې قیودات او شـــرطونه په خارجي تجارت باندې دیو هیواد په حدودو کې رامینځ ته شـــي ترڅو دځانګړي اقتصـــادي اهدافو دلاس ته راوړلو باعث شـــي.اوددې پالیســـۍ وســـایل عبارت دي له : دټولو هغو مستقیمو او غیري مستقیمو وسایلو څخه عبارت دي چې پواسطه یی کولای شو په خارجي تجارت کې مداخله وکړو او وکولای شو پرمټ یي ټول هغه ټاکلې اهداف چې غواړو یي په اســـانۍ ســـره په لاس راوړو اودا وســـایل یو لړ قیودات اوبندیزونو څخه عبارت دي چې کله هم دمقدار او اندازي په څیر وضـــع کیږي او کله هم په غیر له دې نه په بل شکل . چې نوموړي وسایل عبارت دي له:۱-دخارجي کرنسۍ کنترول اونظارت۲-ګمرکي تعریفي او بندیزونـه:ګمرکي تعریفي دغیرومســـتقیمو مـالیـاتو یوه نوعـه ده چې پـه مصرفي اجناسو او همدارنګه په سرمایوي یا کاروباري اجناسو باندې دیو هیواد په سرحداتو کې وضـــع کیږي که نوموړي توکي داخل دهیواد ته راننوځي او که ورڅخه بیرون درومي (صادرات او واردات) چې بیا همدغه تعریفې په مختلفو شکلونو اومختلفو اهدافو لپاره وضع کیږي لکه: دقیمت او نوعیت په اســـاس: ټولې هغه تعرفې چې دتوکو او اجناســـو په قیمتونو باندې دیوې معلومې فیصدۍ په اساس باندې وضع کیږي ورته دقیمت په اساس تعرفه وایي. چې دانوعه تعرفې په ټولو هغو توکو وضـــع کیږي. دکومو قیمتونه ســـره متفاوت او نوعیتونه اوماډلونه سره توپیر ولري.او ټولې هغه تعرفې چې یو خاص جنس په یوځانګړي نوع باندې دیو معلوم مبلغ په اندازه وضع کیږي ورته دنوعیت په اساس تعرفه وایي چې دانوعه تعرفې اکثر په هغو توکو وضع کیږي چې ماډلونه یا نوعیتونه یي سره تقریبا یوشان وي او قیمتونه یی ســـره دومره متفاوت نه وي ، او دتعرفې دا اخرینې نوع دلمړنۍ نوع څخه په تطبیق کې ډیر اســان ده.دهدف او غرض په اســاس باندې تعرفې: دهدف او غرض په اســاس تعرفې په دوو عمده ډولونو ویشـــــل کیږي. یعنې ددولت دعایداتو دزیاتوالي په خاطر اویا هم دداخلي صـــــنایعو او تولیداتو دحمایت په خاطر. نوویلای شـــوو چې ټولې هغه تعریفې چې ددولت دخزانې دعایداتو دلوړوالي په خاطر وضـــع کیږي. باید په ټولو هغو توکو او اجناســو وضـــع

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي دتقاضا ارتجاعيت لږ ارتجاعي وي ، داځکه چې دنوموړو توکو باندې لوړو تعرفو په وضع کولو سره دولت ایرادات زیاتیږي لاکن همدغو توکوته په تقاضا کې دومره چندان بدلون نه راځي. او س که چیرته تعریفې دځپلو داخلي تولیداتو دحمایت په خاطر وي نو باید په ټولو هغو توکو چې هیواد ته روارديږي اودداخلي تولیداتو سره متجانس اورقابت کې وی. کیدای شي چې پورته دواړه تعریفي جلاجلا تطبیق شي او یا هم دواړه نوع همزمان په یووخت کې پلي شي. دخصوصیت په اساس تعریفې : دخصوصیت په اساس تعریفې کیدای شي دبدلې په خاطر وي او یاهم کیدای شي تشویقي اویاهم کیدای شي چې تعویضي بڼه اختیار کړي . دبدلې اخیستلو په منظور تعریفې په دې معنا چې یو هیواد دبل هیواد نه دغچ اخیستلو په خاطر دنوموړي هیواد څخه په واریدونکو توکو لوړې تعریفې وضع کړي . تعویضي تعریفي په دې معنا چې کله یو هیواد وغواړي چې درقیب هیواد لخوا دډمپنګ دپالیسۍ مخنیوی یی په خپل هیواد کې کړي اوسې نو درقیب هیواد څخه په واریدونکو توکو باندې دهغو سبسیډیانو اوکومکوونو په اندازه تعریفې وضع کوي ترڅو بیرته قیمت لوړشي اودرقیب هیواد نوموړي پالیسي ناکامه شي نو همدغې نوعې تعریفې ته تعویضي تعریفه وایي . غوره اوتشويقي هغې تعریفو ته وایی چې یو هیواد غواړي دبل هیواد سره خپلې تجارتي اړیکې بهتره کړي اومظبوطیکړي نو دنوموړي هیوادڅخه په راواریدیدونکو ټولو توکو او اجناسو ټیټې تعریفې وضع کوي، اوددې قسمو تعریفو څخه یواځې همغه واریدونکې هیواد ګټه پورته کوي اوبس. دمقدار او کمیت په اساس بندیزونه: لکه دکوټې سیستم quota systemدټیکس کوټهtax quota اووراداتو اجازت نامې global quota ,import licensing system او داسې نورو څخه عبارت دي . کوټا سیستم یعنې دبندیز هغه نوع ده چې په توکو باندې دمقدار اواندازې هغه ټیټ حد په ټاکلوپه شکل کې وي. اوس که چیرې دغه نوع بندیز په وارداتو باندې ولګول شي نو هدف به یې ترینه په خارجي کرنسۍ باندې دتقاضا کموالی وي ترڅو دتادیاتو دبیلانس دعجز څخه مخنیوی وشي اوهم په عینې وخت کې موداخلي تولیدات دنورو رقیبو هیوادو درقابت څخه هم ساتلي اوسي. او که چیرې نوموړي بندیزونه په صادراتو ولګول شي اوسنی هدف به ترینه په داخل دهیواد کې دمستهلیکینو څخه حمایت او ساتنه وي. او ټیکس کوټا په دې معنا چې دولت په یو خاص واریدونکې جنس باندې دیوې ټاکلې مودې لپاره ټیټې تعریفې وضع کوي او کله هم چې ټاکلې موده پای ته ورسیږي نوبیا بیرته لوړوي .دوهمه پالسی :دپانګونې یا سرمایه ګذاري پالیسي : څرنګه چې پانګونه دپانګوونکود اوږدمهاله تصمیم نیونی پوری اړه لری اوپه هیواد کی داقتصادی رشد ضامنه ده ؛چې پواسطه یی له یوطرفه څخه په هیوادکی تولیدی ظرفیتونه معلومیږی او له بل پلوه په نوموړي هیواد کې پانګونې ته دتصدیو اماده ګې بنایي.دپانګونې درامنځته کیدو دوه مرحلې لري۱-لمړنۍ یې مثبت مرحله یادمصارفو دقبلولو مرحله ۲-دوهم یې منفي مرحله یا دمصارفو څخه دځان ساتنې مرحله.نورکس یو اقتصادي

(c) ketabton.com: The Digital Library

عالم دی هغه وايي چې ســـــرمايه ګذاري يا دپانګونې مفهوم دادی چې ګوندې يوه ټولنه خپل ټوله جاري منابع خپل توليدي ظرفيتونه او امکانات دخپل اوســـني ضـــرورتونو دپوره کولو لپاره قرباني کوي . بلکه دخپلو جاري منابعو (مالي منابعو يوه برخه په سرمايه وي اجناسو (ماشـينونو) لکه دتوليد وسـايل ، تجهيزات، ترانسـپورت، په تسـهيلاتو .. يا نورو هغو برخو کې مصـــــرفوي کوم چې ورته په راتلونکې موده (اوږد مهاله) کې ديوطرف نه توليد لوړه وي او له بل اړخ نه ورته دزياتې ګټې ، عايد او اقتصــــادي رفاه دزياتوالي باعث کيږي . نودپورته عالم له نظره ويلای شــــو چې پانګونه دخپلو جاري منابعو يا ســــرمايي(مالي)يوه برخه په سـرمايوي اجناسـو کې کوم چې په راتلونکې درشـد او انکشـاف اوداسـتهلاک توکو دزياتوالي باعث ګرځي.دپانګې اچونې دپاليســی تعريف او هدفونه: تعريف: دملي اقتصــاد له نظره دپانګونې پاليســـي عبارت دټولو هغو قوانينو ، لوايحو اواجراتو بله مجموعي څخه دي چې پرمټ يی په ملي اقتصــــاد کې دپانګې اچونې عمليه او کچه کنترول اوواضـــح کيږي او همدارنګه دپانګې اچونې حجم او اندازه دهغې ويشـنې په سـکتورونو اومنطقو دپانګې اچونې دملکيت او دجنسـيت ټاکنه اوبلاخره دپانګونې ډول او دهغې دتمويل منابع ديوې ټاکلې مودې لپاره په ګوته کوي .دويم:دپانګونې دارزښــت اوشــکل ټاکونکې عوامل: ويلای شــو دلته يو شــمير عوامل شــتون لري کوم چې دپانګې اچونې ارزښــت او دهغې دنمونې او ډول باندې اغيزه لري . نودغه عوامل بايد ټول هغه کســـان او ادارې چې پاليســـي جوړونکې دي ورته بايد پاملرنه وکړي.الف: دموده توليد جوړښت توزيع شي دسکتورونو ترمنځ او هم داوسنی ودی اونمو اندازه (نسبت).ب: دملي سيما اندازه او هغه عوامل چې په دې تاثير کوي.لکه : ۱-دمزدونو او عايد ســـاختار او جوړښــت اوهمدارنګه ټولو هغو متوقعه بدلونونو ته کتنه۲-دنرخونو اوقيمتونو سيتم اوټول هغه بدلونونه چې طمع يي کيږي چې کيدای شي چې واقع به شــــي.۳-دپلي کيدونکې مالي پاليســـی او دهغې دوســـــايلو (T,G)په تطبيق کې کموالی او زياتوالی۴-دمصارفو په نوعيت اودهغې په نسبت کې بدلون۵-ټولنيز اخلاق او مروج عادتونه اوهمدارنګه دسيما انګيزه۶-دملي اقتصاد وضعيت لکه رکود اونمو يا هم دراتلونکې اقتصادي وضــــعې پــه اړه داميـدواری او انـاميـدی حـالـت . ۷-دهيواد ودې او پرمختـک نســـبـت اوفيصــــدي.دريم:دپانګې اچونې تيورياني او پاليســــياني :ددې ترڅنګ بايد دپانګې اچونې پاليسـي جوړونکي ارګانونه او اشـخاص بايد دپانګې اچونې په تيوريانو باندې پوه اوسـې چې پـه دې اړه ډيري زيـاتې تيوريـانې موجودي دي چې مونږ يی يو څو ترينـه پـه لنډه توګـه يادوه۱-دکينز نظريه: چې وايي پانګه اچونه دســـود دنرخ ســـره اړيکه لري يعنې I=f(i)اچې وروسته بيا په علمي ډګر کې داخبره څرګنده شوه چې پانګونه دسود دنرخ پورې دومره زيا دتړاو نه لري څومره چې يي فکر کيده. I=I0-β(i)۲-دمعجل تيوري يا acceleratorکومه چې وايي په پانګونه اويا هم په پانګونه کې تغييرات دتوليد دتغيرپورې تړاو لري معنا که چيرې توليد زيات شـي نو پانګه اچونه هم ورسـره زياتيږي او که برخلاف توليد يا GDPکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کموالی راځي نو پانګه اچونه هم ورســـــره کمیږي.I=f(GDP)اچې دلته دپانګي اچونې څخه هدف هغه خـالصـــــه پـانګه اچونـه ده یعنې net investment=gross investment – depreciationمجموعي یا ټوله پانګه اچونه منفي ترینه فرسـایشـات.۳-دپانګي اچونې لپاره دداخلي رصــید یا stockتیوري: په دې معنا چې پانګه اچونه دګټې داندازې ســره تړاو لري هرڅومره چې پانګونې ته دګټې اندازه زیاته وي په همغه اندازه ورســـــره پانګونه تشـــویق کیږي . او دلته ګټه عبارت ده له کاروباریا پانګونې په واسطه لاس ته راغلو ګټو retained earningاو همدارنګه هغه ګټه چې دفرســـایشـــاتو له لارې لاس ته راځي . څرنګه چې هره تصـدۍ دذخایرو ایا هم دفرسـایشـاتو په شـکل سـپما کوي. نوویلای شـوچې ذخایر دګټې هغه برخه ده چې دتصدۍ دپانګې مالکانو ته نه ورکول کیږي او فرسـایشـات بیادهغه پولي مبالغو څخه عبارت دي چې دیوې تصدۍ لخوا په دې خاطر ساتل کیږي ترڅو پرې ماشین الات او زاړه شــوي تجهیزات تعویض کړي.۴-دپانګي په اړه دنیوکلاســیکو علماو تیوري: نوموړې تیوري وایی چې پـانګونـه دپـانګي دخدمـاتو قیمت پورې اړه لري کوم چې دتولید قیمت پورې تړلي وي.

The conventional and modern theory of investment, where investment is determined by the price of capital service in relation to the output prices.

اوبیا همدغه دپانګې دخدماتو قیمتونه په خپل وار سره دسرمایوي اجناسو دقیمت اودسود نرخ او دکمپنیو دعوایدو باندې دمالیې فیصدي پورې تړلي دي.

The price of capital services depends in turn on the prices of capital goods, the price of tax and the price of tax treatment entering the business sector. thus, the change in output or the price of capital services related to output prices changes the required investment.

دپانګونې منابع: دکورنیو(وګړو) سپما، دتصـدیو سـپما، ددولت سـپما، اودخارج سـپما.دریمه پالیسي : دعاید عادلانه ویش: ویش:په تولید کې دهرشخص دمتناسبې ونډې څخه عبارت دی چې په خپله یی شــــخص اویا یي دهغې وســــایل تولیدوي.یعنې عاید باید عادلانه وویشـــل شـي.څلورمه پالیسـي : مالي او پولي پالیسـي : پیژندنه کلاسـیکو اقتصـادي علماوو داسـې انګیرله چې په یو اقتصــاد کې تل کامل اسـتخدام منځ ته راتلای شــي . دوی داســې ویل که چیرې اقتصاد خپل سرته پریږدو بیکاري خپله له منځ نه ځي. بحران نه رامنځ ته کیږي.چې په همدې توګه دانفلاســـیون درامینځ ته کیدو امکانات هم له منځه ځي.په دې معنا چې دولت بایدپه اقتصــاد کې لاسوهنه ونه کړي.اما کله د۱۹۳۰کال دبحران نه وروسته کینز راپاڅیدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

او دولت نه يی لاسـو هنی غوښـتنه وکړه. وروسـته کينز له غو ښـتنې داخبره په مکمله توګه درک شوي چې يو هيواد او يا هم دنړۍ په کچه داقتصادي ثبات درامنځ ته کيدو لپاره اوياهم دثبات حالت دســــاتلو لپاره ددولت لاســــو هنه ډيره اړينه ده.ځکه چې کله په يو اقتصــــاد کې دبيکارۍ ، قيمتونو پرشـاپاتې اقتصـاد ، دعايد غيرعادلانه ويش اوداسـې نور بحرانونه رامنځ ته کيږي ددولت مداخلي پرته له منځه نه شي تللای . اوخبره دلته ده چې دابحرانونه به دولت څنګه له منځه وړي.؟ځواب موادادی چې دولت له دوه مهمو سـياسـتونو څخه کاراخلي ترڅو په لنډ مهال او اوږدمهال کې اقتصــادي بحرانونه سـره مقابله وکړي. چې دادوه سـياسـتونه مالي پاليســي اوپولي پاليســي دی . چې مونږ په دې برخه کې مالي پاليســي دهغې اهداف او دهغې اصولو باندې رڼا اچوو.مالي پاليسي مفهوم او پيژندنه: -مالي پاليسي اوږدمهاله پروسه ده چې په اوږده موده کې ددولت مصارف او عوايد تنظيموي-مالي پاليسي ددولت دمصارفو او ماليانو دشکل دهی (بڼه ورکونې) پروسه ده ترڅو دولت پرې تاکلو موخو ته ورسيږي.- پروفيســور لايندهالم وايي چې مالي پاليســي يوه پروســه ده چې دمعينې مودې لپاره ددولت عوايد او مصارفو جوړښت تعقيبوي.W leeوايی چې مالي پاليسي په اصل کې لاندې برخې ترمطالعې لاندې نيسـي .۱-دماليانو طرز۲-ددولت دمصــارفو طرز۳-ددولت دپور اخيسـتنې طرز۴-ددولت دپورونو اداره کولو طرز.دمالي پاليســـی وســـايل: هغه برخې دي چې دولت دهغو له لارې ديو هيواد په اقتصــــاد کې مالي پاليســــي پلي کوی کله چې دمالي پاليســـی په وســــايلو يا عناصـــرو خبري کوو نو لاندې برخې دي چې دمالي پاليســــي عمده وســـايل تشکيلوي.۱-ددولت مصارف ديو هيوادپه اقتصاد کې ۲- ددولت لخوا مستقيم او غير مستقيم ماليات. ۳-تمويلي کســـر : دمثال په ډول کله چې دولت قرض اخلي يا هم نوی نوټونه چاپوي۴-ســبســايدي ۵-انتقالي تاديات لکه تقاعد، دبيکارانو لپاره معاشــات، ســکالرشــيپ مصارف. دمالي سياستونو موخې : دمالي پاليسي موخې په اوږده موده کې تحقق مومې هغه موخې دي چې يو هيواد يی دمالي پاليسـي په مرسـته داقتصـادي سـتونزو په نوم پيژني او له مينځه يي وړي داموخې تل په اوږده موده کې لاسته راتلای شي چې ډيره دقيقې څيړنې او ځيرکتيا تـه اړتيـا لري چې پـه لانـدې ډول دي ۱-دقيمتنونو ثبـات۲-ددولـت دمصـــــــارفو دڅرانګوالی طرزتاکل يعنې مثلا دولت غواړي دپترول اســــتعمال کم کړي نو ماليه پرې زياتوي يا بيې لوړوي چې خلک متبادل جنس استعمال کړي لکه دسون ګاز اوداسـې نور۳- داسـتخدام دکچې لوړوالی۴-دعايد عادلانه ويش۵-اقتصـادي پرمختيا۶-دتادياتو بيلانس دکسـر څخه مخنيوی.دمالي پاليسـي اصـول:لومړی : په سـوداګريز دوران کې دمالي پاليسـي اصـول لکه مترقي ماليانو سيستم۲-دبيکارانو رفاهې ورکول۳-دزراعتې محصولات حمايوي پاليسي . دملي عايد په توزيع کې دمالي پاليسی اصول: (انفلاسيون،ډيفلاسيون،اومالي پاليسي)لومړي ډيفلايسونې خلا اوددولت مصارفاتې اصل: کله چې په يو هيواد کې ديفلاسيونې خلارامنځ ته شي نو دولت ته پکار ده ترڅو Gيعنې ددولتي مصــارفو کچه پورته کړي ترڅو پيسې دوران

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته داخلي شي داچې دولت وغواړي داخلا ډکه کړي ترڅو کامل استخدام رامنځ ته شي باید مصارف ترسره کړي .دوهم ډیفلاسیوني خلا اوددولت مالیاتي اصل: کله چې په یوهیواد کې دکامل اســــتخدام په لوري دولت قدمونه ږدي نو مالیات هم یوه ډیره اړینه لاره دی کله چې ډیفلاسیون حالت وي نو دلته دولت مالیات کموي ترڅو دخلکو په عوایدو کې ډیروالی راشي کله چې عواید ډیر شي مصرف اوورسره پانګه اچونې ته میلان ډیریږي.دریم په انفلاسیوني خلا کې ددولت مصارفاتې اصل: کله چې اقتصاد بوم حالت ته رسیږي داسې یو حالت دي چې ډیرکم ثبات لري او بیرته نزول کوي چې دبحران په لور درومې . چې دلته دخلکو عواید ډیر لوړځي اوتصدۍ نه شي کولای تقاضا مرفوع کړي دلته تصدۍ دمنابعو له کمبود سره مخ کیږي کله چې تصدۍ تولیدي منابع ونلري کارګران له کاره باسې چې بیرته دخلکو عاید کمیږي له دې سره په ملي عواید و کې کموالی راځي نو دلته دولت ته ضرورده چې دانفلاسیوني خلا له مینځه یوسې. اما داخلا باید ډیفلاسیون برعکس له منځه ولاړشي دولت باید مصارف ودروي ترڅو خلک افراطي عواید کنترول شي ترڅو تصدۍ تقاضا په خپله عرضه مرفوع کړای شی. څلورم : دانفلاسیوني خلا دډکولو لپاره ددولت مالیاتي اصل: کله چې یو هیواد کې انفلاسیون رامنځ ته شي هغه ددې له امله چې اقتصاد بوم حالت ته ورسیږي دمنابعو کمبود سره مخ کیږي چې دخلکو دلوړعاید له امله راولاړه تقاضا تصدۍ نه شي مرفوع کولای نو دولت بایدعواید راکم کړي ترڅو دخلکو تقاضا کمه شي او تصدۍ وکولای شي په شته منابعو تقاضا مرفوع کړي .ددې لپاره دولت باید په لوړعاید مالیات زیات کړي . داچې مالیات زیات شي ورسره عواید کمیږي چې ورسره مصرف ته میلان کمیږي. پنځم : دډیفلاسیوني خلا په ډکولو کې ددولت دانتقالي تادیاتو اصل: کله چې اقتصاد کې ډیفلاسیون منځ ته راځي دولت باید یو څه پیسې دبیلابیلو لارو دوران ته داخلي کړي ترڅو په ګردش راشي اوداخلا ډکه کړي له دې لار و موډیري لاري ولوستلي اویوبله طریقه چې پیسې دوران ته ورګډې شي دتقاعدې معاشات ، بیکارانو معاشات، خیرات ، اعانه،زکاتونه، صداقات، اوداسې نورې لارې دي چې ددولت او خلکو لخوا دټولنې دوران ته ورګډیږي . چې دابايد دولت محاسبه کړي کله چې داپیسې دوران ته داخلیږي نو دلته دملي عاید کچه پورته کیږي ورسره تقاضا پورته ځي چې دتصدیو دعرضې لپاره لاره هواروي تصدۍ خلک په کارګماري اوداګړي په حرکت کې راځي .داچې څنګه دابیلابیل مصارف دوران ته ننوزی عیان لکه د دولت نور مصارفKROهغه ضریب دی چې له مخې یې یادشوي تادیات په ملي عاید کې بدلون راولي . شپږم : دانفلاسیوني خلا په ډکولو کې ددولت دانتقالي تادیاتو اصل:کله چې په یو هیواد کې اقتصاد بوم حالت ته رسیږي نواقتصاد کې ملي عواید ډیریږي چې تقاضا ډیره پورته ځي او دتصدۍ دمنابعو له کمبود سره مخ کیږي. دلته کومه خلا چې رامنځ ته کیږي . ددولت دنده ده ترڅو داخلا داسې له منځه یوسې ترڅو دملي عاید دکمبود په مرسته تقاضا کنترول کړي ترڅو عرضه وکولای شي راولاړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تقاضــه مشـبوع کړي نودلته دولت باید انتقالي تادیات کم کړي ترڅو ملي عاید کم شــي او ورسره تقاضـا کمه شـي .پنځمه پالیسـي :دمالیاتو پالیسـي. شپږمه پالیسـي : دودې پالیسـي: - کلانترین خطر برای اینده افغانســتان امروز بیلانس واردات اســت. ازدوومليارد زیاتر مواد غذایي وارد میکنم ، وازیک ملیارد ډالر مواد ســاختماني ومواد دیگر واردمیکنم ، یک ازین مواد ضرور نیست که ازخارج وارد شود. ــدافغانستان یو ښارهم منظم ترانسپورت نه لری- افغانستان یو ښار دکابل په شمول تراوسه پورې دکثافاتو صحیح اودرست مدیریت نه لري- دافغانســتان یو ښــار هم د کابل په شـمول خپل کلني عواید په اســاسـیتوگه اوواضـح توگه نه ښایي-شپږ. مختلفې اداري دکابل په ښاروالۍ کې شتون درلود ترڅو دنوموړي ښاروالۍ عواید راجمع کړي- ۷۵۰ ملیون ډالر بـه دراتلونکې کـال پـه بودیجـه کې یواځې دښــــاري تړون دپروگرام لپاره تخصیص شي ترڅو د ښارونو توازن رامنځ ته شي.په پرمختایی هیوادو کې داستخدام سیاسـت هدف داستخدام دسطحې لوړوالی دی او په پرمختللو ملکو کې داستخدام دسیاست هدف بیا داستخدام دسطحې ټیټوالی مخنیوی کول او یا هم کامل استخدام حالت څخه ساتنه کول دي .نو په پرمختیایی هیوادو کې داستخدام سطحې لوړوالی لپاره دخلکو مهارتونه اودپوهې سطحه باید لوړه شـي ، ترڅو خلک دکار لپاره اماده شـي چې داکړنه اوږدې مودې ته ضـــرورت لري. په پرمختللو هیوادونو کې هڅه دا وي چې داســتخدام دســطحې کنترول لپاره دپانگې اچووني سیاسـت تعقیبوي. داسـتخدام سیاسـت داهم دی چې دټولنې هغې کاري قوي ته چې دکارکولو هیله لري دکارمحل پیداکړي.نظمي سـیاسـت اقتصــادي نظام ته شــکل ورکوي داقتصــادي فعالیتونو لپاره حدود ټاکي او جریاني سیاسـت داقتصــادي سـیاسـت هغه تدابیر احتوا کوي چې ددې سیاسـت په واسـطه اقتصــادي جریان عملیه کې مداخله صــورت نیسي او داقتصادي جریان په مستقیم او غیرمستقیم ډول تر تاثیر لاندې راولي.نظمي سیاست دلوبې لپـاره قواعد ټـاکي اوپـه داســــي حـال کې چې جریـاني ســـیـاســـت دلوبې حرکـات انجاموي.دبازار اقتصـــاد په نظام کې نظمي ســیاســت لمړیتوب لري اواقتصـــادي نظام باید دارنگه تنظیم شي چې دټولنې ضرورت وړاقتصادي نتایجولاسته راوړنه کې ددولت اقداماتو ته کم ضرورت احساس کړي اوپه بازار کې جریاني سیاست مداخلات هغه وخت صورت نیســي چې بازار خپله اداره یا هیڅ او یا په کافي اندازه فعالیت ونکړای شـــي. اودعرضــه کوونکو او تقاضـا کوونکو ترمنځ رقابت مطلوب اجتماعي نتایج لاسـته رانه وړي لکه دعاید غیرعادلانه ویش او صحې څانگې محصولاتو قیمتونو لوړوالی.نظمي سیاست دنده لري څو په قواعدو یو دوامداره سیسـتم چې په موجوده قوانینو متکې وي ایجاد اوپه کاراچونې سـره یي په اقتصــادي ژوند کې عملي کړي. دبازار په اقتصــاد کې نظمې سـیاسـت لمړیتوب لري دنظمې سیاست دشکلدهی څانگې عبارت دي له ۱-پلان جوړونې، رهبري او داقتصـــــادي جریاناتو انســـجام ، دتصـــدیو او کورنیو قانون، مالي قانون ، او پولي قانون، دبازارقانون ،دمالکیت قانون او بلاخره دخارجي اقتصـــاد قانون دنظمې سـیاسـت جوړونې اصـلي مرجع

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقننه قوه، جوړوي.جرياني سياست دنظمي سياست خلاف داقتصادي جريان په فعاليتونو کې مداخله کوي. دجرياني سياست تطبيق تدابير ساحات له منفرد اجناسو او عواملو بازارونه، اقتصادي سکتورونه يا په مجموع کې ملي اقتصاد څخه عبارت دی . ددې سياست اصلي پلي کوونکي اجرايه قوه ده چې هڅه کوي څو اقتصادي جريانات اوياقتصادي جرياناتو نتايج په لنډ مهال اويامنځ مهال موده کې دبازارد قيمتونو په تعين، دمالياتي په نرخونو تغيراتو ، دربحې په سطحې نرخونو په تغيراتو اوانتقالي تادياتو په واسطه ترتاثير ياغيزې لاندې راولي. اکثراوخت جرياني مداخلات دمنابع ناسم ويش اونامطلوب جريان نتايج منځته راوړي چې دوباره مداخلاتو ته اړتيا پيداکيږي او دنظمي سياست ځانګړي تدابير : مستقل مرکزي بانک ايجاد، دکارحمايت قوانين او تطبيق،چاپيريال ساتني قانوني اصلاحات دپانګې اچونې داستهلاکاتو توقعات سنجش امکانات اوداسې نور .مثلا دچاپيريال ساتنې په موخه دموقت وخت لپاره دموټرو او عراده جاتو ګردش بنديز دجرياني سياست تدابير دي په عملي اقتصاد کې نه شي کيدلای چې نظمي سياست دجرياني سياست څخه دقيقا جداشي. ځکه اقتصادي او اجتماعي اهداف دحدودې شرايطو په وضع کولو سره اوهم دمستقيمو مداخلاتو له لارې لاسته راځي.په ۱۹۱۴م کال څخه اقتصادی سياست دکاملې کلاسيکې ازادئ په اساس انجاميده درقابتي نظام رامنځ ته کولو لپاره دوالتروايکن اوونظرونو شرطونه: دبازار شکل يا جوړښت۲-دپيسو دارزښت استقرار۳-بازارته دداخليدو ازادي۴خصوصي مالکيت ۵-دقرارداد ازادي ۶-شخصي ملکيت مسوليت او منفرد اقتصاد ګډ تاوويکونو مسوليت۷-يوه دوامداره او مرتبط اقتصادي سياست چې انساني بې اطميناني له منځه يوسي. داستخدام سياست نظمي تدابير کولای شو په لاندې برخو تقسيم کړو:۱-دکاربازار دنظام قواعد۲-دکارحقوق۳-ملاتړ۴-دکارمبارزه ددې لپاره چې تصديو او کارګرو ترمنځ اړيکې قوي شي نو دبازار دنظام قواعد بايد عملي شي او دبشري پانګې دتصاعد لپاره بايد يو لړ دبازار نظام نظمې قواعد رامنځ ته کړې چې لاندې دي ۱-دکارعايد : بايد مناسب وي ترڅو دواړه خواوي پرې راضې وي او دکارعايد سطحه ژوندسطحه تامين کړې ۲-دکارخطرات: په دوه ډوله دي ۱-جمعې ۲-عادي : عادي خطرات هغه خطرات دي چې په روزمره توګه ژوند کې رامنځ ته کيږي لکه بوډاوالی مريضي او نورجمعې هغه دي چې په ناڅاپي ډول رامنځ ته کيږي نو ددې لپاره لکه نوساني انحراف بايد يو لړ قواعد وضع شي او دخطراتو مخنيوي وشي ۳-کاريو متاع(جنس)ونه شميرل شي ځکه چې کار تخصص ته اړتيا لري ۴-دوظيفي انتخاب په دې معنا چې کارګر ويره لري چې که دا کار انتخاب کړم نوپه راتلونکې کې ّبه په دې کې پاتې کيږم نوبايد يو لړ قواعد وضع شي.

د عامه مالي چارو بنسټونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمالي چارو (finance)او ماليي (tax)مفاهيم يو له بل څخه دجلا کيدو وړ دي دبيلګې په توګه ماليات هغه ورکړې دي چې ددولت لخوا دطبيعي او حقوقي شخصيتونو پرعوايدو او شتمنيو باندې وضع کيږي.حال داچې عامه مالي چاري دعايداتي سرچينو موندل او تدارک کول دي اوددولت په واسطه دټولنې داړتياوو دپوره کولو په خاطر دهغوی لګول دي .ترهلي: وايي : مالي علم هغه يو خپلواک علم دی چې دبحث موضوع يې ددولت مالي اقتصاد دی مالي علم ددولت دمالي اقتصاد په هکله له دوو موضوعاتو څخه خبرې کوي. مالي علم په کوم مفهوم سره ددولت له مالي اقتصاد څخه بحث کوي په دې هکله دوه نظريات شتون لري۱-مالي علم دهنردعلم په توګه: دپخوانيو نظرياتو له مخې مالي علم ديوه ديسيپلين په توګه پيژندل شوی او ديوه هنر دعلم په توګه دمالي اقتصاد په موخو باندې دملي اقتصاد علمي سپارښتنې او وينا کول تطبيقوي او په دې توګه ددولت دمالي اقتصاد ستونزې هواروي. او دانظريه په ۱۸۳۰ څخه مخکې ترسترګو په هغې وخت کې لامالي علم چا دخپلواک علم په توګه نه پيژنده او په شلمه پيړۍ کې بيا دالاړه له منځه۲-مالي علم ديو خپلواک علم په توګه: ددغې نظريې سره سم مالي علم ديو سيستماتيک نظري علم دی چې لکه دبل هر علم په شان ديو مشخص معرفت او دپوهې دموضوع لرونکی دی چې دمعرفت له دغې موضوع څخه په ګټه اخيستنې سره کيدای شي دمالي اقتصاد ديوې خالصې تيورۍ دپرمخ بيولو لپاره کاروالخلو او دهغې په مرسته ددولت دمالي اقتصاد ستونزې هواري شي. کله چې دولت خپلو تشبثاتي چارو په اډانه کې اجناس او خدمات توليد او هغه بازار ته عرضه کړي نو دغو هڅو په ترڅ کې دخصوصي اقتصاد دسيال په توګه واقع کيږي. نو ځکه دهغو پربيو او کيفيت کميت او توليد باندې اغيزه همدارنګه کله چې دولت له وګړو او موسساتو څخه په بيلابيلو بڼو ماليات ترلاسه کوي نودهغو په واسطه په سيده توګه دموسساتو او اشخاصو دلګښت اندازه سپما اودپانګې دجوړيدو امکانات اودپانګونې اندازه تراغيز لاندې راولې ددولت دمالي اقتصاد دغه ډول اقتصادي اغيزې په خصوصي موسساتو اوافرادو باندې يو اړخيزه بڼه نه لري بلکې بلمقابل خصوصي اقتصاد هم دمقابل لوري په توګه ددولت په مالي اقتصاد باندې خپله اغيزه اچوي دبيلګې په توګه دخصوصي اقتصاد فعاليتونه که ددولت له اقتصادي فعاليتونو سره سيال په توګه دودې او که ددمتمم و همکار په توګه وي په هر حالت کې ددولت په اقتصادي فعاليتونو باندې اغيزې لري کله چې موضوع ددولت دمالي اقتصاد دپلوه ګورو نو ليدل کيږي چې دخصوصي اقتصاد دفعاليتونو کميدل او زياتيدل دخصوصي اقتصاد دعوايدو دکمبود او زياتيدو لامل کيږي او داخپله ددولت په مالياتي عوايدو باندې اغيزه کوي ددې معنا داده چې دخصوصي عايد زياتوالی ددولت دعوايدو زياتوالې امکان برابروي خو دخصوصي عايدو کمښت ددولت دمالياتي عوايدو دکمښت لامل کيږي. دمالي علم دندې دادي چې ۱-ددولت دمالي اقتصاد ماهيت توضيح کول۲-دبيلابيلو هيوادونو مالي اقتصادونه هم دتوضيح او وڅيړي۳-په دې هکله څيړنه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمالي اقتصاد دپام وړ موخې په واقيعت کې ترکومه بريده پورې تطبيق او ترلاسه شوي دي ۴-ددولت دمالي اقتصـــادي تدابيرو دعملي کولو اغيزې چې په اقتصـــادباندې کيږي، په کره ډول تحليل او ارزول. عامه مالي چارو لپاره اړتيا: ځکه احساس شوه چې په هر هيواد کې ديو شـمير ټاکلو موخو ترسـره کول چې په حتمي توګه ضـروري بريښـې بايد ددولت له خوا وشي لکه سياسي موخې امنيتي او دفاعي چاري حقوقي مسايل او اقتصادي مقاصد او اهداف لکه دزيربنا ګانو جوړول دلويو لارو جوړول دبندونو او ويالو کيندل دعلمي او تحقيقاتي موسـسـاتو جوړول روغتيايي تاسـيسـات او نورعام المنفعه تاسـياسـات . دولت هغه وخت تشبثاتيعوايد لاسته راوړي چې لکه خصوصياقتصاد په شکل په توليدي فعاليتونو لاس پورې کړي اجناس او خدمات توليد او بازار ته يي عرضـه کړي او دهغو په بدل کې عايد ترلاسـه کړي له دې امله چې ددولت لکه دخصوصي اقتصاد په شان تشبثاتي عوايد دخپلو فعاليتونو په بدل کې ترلاسـه کوي او جبري بڼه نه لري بلکې دبازار له طريقه او په اختياري ډول يي ترلاسـه کوي . نو ځکه تشـبثاتي عوايد ددولت داصـلي عوايد په نوم ياديږي. دولت خپل يو شـمير نورمالي وسـايل په اجبارې توګه او له خپل قدرت څخه په اسـتفادې سـره دبيلابيلو مالياتو داخيسـتلو له لارې دمحصـول او ونډو له طريقه ترلاسـه کوي چې ددولت دغه ډول عوايد ددولت داشـــتقاقي عوايدو په نامه ياديږي. دالمان هيواد نامتو پوه ګيرلوف : دولت دمالي اقتصـاد مولديت او اجرات له کريديت سـره تشـبيه کوي دبيلګې په توګه دکريديت په واسـطه پولي او مالي وسـايل له پس انداز کوونکو څخه متشـبثينو او پانګه اچونکو ته ورليږدول کيږي او دپانګونې لپاره په کاريږي دعامه مالي چارو اهميت۱-دلګښـتونو لپاره کافي دتمويل منابع درلودل۲-ددولت دلګښـتونو او عوايدو ترمنځ تعادل۳-دلګښـتونو په برخه کې سـپما کول. لکه هغسـې چې ددولت په عايد کې زياتوالی ددولت دمالي بنسـټ دپياوړي کيدو لامل شـي او دولت په دې باندې توانمند کوي چې دخپل مالي اقتصـاد دفعاليتونه پراخ کړي او دولت په لګښتونو کې داقتصادي پرنسيپ تطبيق کيدل ياني په ډيرلګښت سره دولتي ټاکلې پروژې عملي کيږي.اوددولت په لګښـتوونو کې دسـپما لامل شـي اودولت په دې باندې توانمند کړي چې په دغو سـپما کړل شـويو پيسـو باندې يوه بله کوچنۍ پروژه ، يا دهغې يوه برخه تمويل کړي چې په دي توګه به ددولت په لګښتونو کې سپما او صرفه جويي په حقيقت کې ددولت په عوايدو کې يو ډول زياتوالی هم په سـيده او هم په ناسـيده توګه راولې. مالي علم له نورو اجتماعي علومو سـره ډيرې نژدې اړيکې لري نوځکه داډيره سـتونزمنه او ناممکنه خبره ده چې ددولت دمالي اقتصاد ستونزې داقتصادي تيوريګانو له مرستې پرته حل شـي . ددولت دمالي اقتصـاد اغيزې په مجموعي اقتصـاد باندې په خپله ددولت دمالي اقتصـاد داغيزو په اندازه ژورې او مهمې دي . ددې معنا داده چې څومره چې ددولت دمالي اقتصـاد ونډه او سـهم څه په نسبي اوانډوليزه توګه او څه هم په مطلق ډول دشلمې پيړۍ له پيل څخه بيا تراوسـه پورې زياتره هيوادونوکې زياتوالي موندلی . يعنې ملي عايد دانډول سـره سـم

(c) ketabton.com: The Digital Library

پراخه شوی.دبودجې توازن دغه اصل دپرنسیپ له مخې مطالعه کیږي هغه وخت دعمل په ډګر کې عملي کیدای شي چې ددولت دلګښتونو په اړخ کې هم له اقتصادي پرنسیپ څخه کاروا خیستل شي داځکه که چیرې ددولت په لګښتونو کې اسراف وشي اولازمه پاملرنه ونه شي ممکن ددولت دعوایدو زیاتیدل به هم دپلان شویو مصارفاتي پروژو لپاره بس نه شي او داقتصادي پرنسیپ مطابق به ورته ونه رسیږي او په پایله کې به یو شمیر لګښتي پروژې پرته له تطبیق کیدو څخه پاتې شي یا به پوره نه شي. دبحران او اقتصادي ډب یا رکود په حالت کې ددولت دندې داقتصادي او ټولنیز حالت دښه والي په خاطر زیاتیږي نو ځکه لګښتونه هم زیاتیږي داقتصادي رونق حالت کې دخصوصي اقتصاد دفعالیت او پرمختیا لپاره لار هواروي اوددوي دګټو وټو زیاتوالي امکان هم ډیر وي نوځکه دولت زیاتو لګښتونو ته هیڅ اړتیا نه شته . دمرکنتلست دولت داقتصادي مهم سیاست په سوداګرۍ کې مثبت بیلانس ته رسیدل او چې دغه موخې ته درسیدوپه خاطر په مجموعي توګه اقتصادي چاروکې ددولت لازیاتې مداخلې ته اړتیا وه خو په خاص ډول لاندېنیو چاروته۱-داستخدام دکچې لوړول اودهیواد دننه دتولید داوچتولو په خاطر ددولتي تصدیو تاسیس او پیاوړي کول ترڅو په دې توګه صادرات زیات او واردات کم شي اوپه پایله کې یې دسوداګرۍ مثبت بیلانس ترلاسه شي۲-خصوصي متشبثینو ته په سیده او ناسیده توګه دمالي او پولي مرستو او انحصاري امتیازاتو دورکولو له لارې دخصوصي صنایعو پیاوړي کول۳-دصادراتو دګمرکي تعرفي دوضع کولو له طریقه دپخو او نیم کاره موادو دصادراتو مخنیوی ترڅو دغه توکي دهیواد دننه په کورنیو صنایعو کې په کارتمامه اوپخو محصولاتو بدل شي او په دې توګه له کورنیو خامو توکیو څخه اعظمي استفاده وشي ۴-په واردونکو صنعتي محصولاتو باندې دډیر اوچت محصول وضع کول ترڅو دوارداتي محصولاتو راتګ منع او په دې توګه دهیواد داسعاري ورکړو اندازه کمه شي۵-دکارتماموپه صادراتو باندې ډیر لږ ګمرکي محصول ټاکل ترڅو صادرات ښه پیاوړي او وهڅول شي او دهغو له طریقه ددولت اسعاري سرچینې پیاوړې شي ۶-له بهرڅخه په واردو شویو خامو توکو باندې ډیر لږ ګمرکي محصول کیشودل ترڅو دخامو توکو دواردولو دهڅونې لامل شي او دهیواد دننه په کارتمامو پخو موادو پروسیس شي. دمرکنتلستانو سیاست بنستیزه موخه په سوداګرۍ کې مثبت بیلانس وه.دروسیې نامتو عالم (ن –ک –یچیف) دمالي علم دندې داسې توضیح کوي : دپولي زیرمو او عایداتې سرچینو رامنځ ته کیدل او شکل۲-دپولي زیرمو او عایداتي سرچینو ویش او لګول۳-دپولي زیرمو او عایداتي سرچینو دویش کنترول کول. اوس ددې لپاره چې دولت خپلې ورسپارل شوې دندې ښې ترسره کړي باید کافي اندازه مالي وسایل ورسره وي اودولت دغه مالي وسایل په بیلابیلو بڼو او ډولونو په لاندې توګه ترلاسه کوي۱-ددولت تشبثاتي عواید۲-محصول او ونډې۳-مالیات۴-جریمې۵-داړتیا پرمهال او وخت سره سمې ددولتي شتمنیو او جایدادونو پلورل او ددولتي خدمتونو عرضه کول۶-دکورنیو او بهرنیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورونو اخیستل۷-دبهرنیو او کورنیو بلاعوضونو مرسته ترلاسه کول. دولت هغه وخت تشبثاتي عواید ترلاسه کولای شي چې کله دخصوصي اقتصاد په شان په تولیدي فعالیتونولاس پورې کړي اجناس او خدمات تولید او عرضه کړي. او دهغو په بدل کې عاید ترلاسه کړي. دخصوصي او دولت دمالي اقتصاد ترمنځ توپیر ۱-دپلان جوړونې له پلوه توپیر۲-دګټو ترلاسه کولو له پلوه توپیر۳-ددندو له پلوه توپیر۴-داحتیاجاتو دپوره کولو له پلوه توپیر۵-دلګښتونو او عوایدو دمخکې وروسته والې له پلوه توپیر۶-دعوایدو دچمتو کولو له پلوه توپیر۷-دتولید دماهیت له پلوه توپیر۸-دخدماتو دجبران له پلوه توپیر ۹-دنافعیت او دهغه دسنجش له پلوه توپیر.مالي علم ددولتي فعالیتونو داغیزو دتحلیل او تشریح او دځانګړو موخو سره سم دهغه ډیر ښه سمبالول او معقول تنظیم کول دي مالي علم دوه برخې لري ۱-مالي سیاست۲-مالي تیوري. دمالي علم تحقیق او څیړنې موضوع نه یوازې دکورنې مالي اقتصاد څیړنه ارزونه تحلیل او ارزیابې کول او توضیح کول دی بلکې دنړیوال مالي اقتصاد دستونزو څیړنه او تحلیل کول هم دي ترڅو دهغوي له لوری څخه دداخلي مالي حالت او وضعیت دښه کولو په خاطر ګټه واخیستل شي دSonnenfelsله نظره سره سم مالي علم دهغوژورو بنستونو مجموعه ده چې له هغو سره سم ددولت عواید په ډیره شه او ګټه وره توګه ترلاسه شي. هنریش راو: چې په ۱۹۳۰ م کال کې یې په لومړي ځل اقتصادي علوم په دوو برخو یا نې ملي نظري اقتصاد او مالي علم اوداقتصادي سیاست باندې وویشل وایی چې مالي علم هغه پوهه ده چې دهغې په واسطه ددولت اړتیاوې په مادي وسایلو سره په ډیره ښه بنه بشپړې شي . مالي علم هغه خپلواک علم دی چې دهغې دبحث موضوع ددولت مالي اقتصاد دی دلته به ددولت له مالي اقتصاد څخه موخه دعامه وسایلو اقتصاد وي.دلیبرال اقتصادي نظام یا داقتصادي خپلواکی غوښتنې دنظام یوه مهمه ځانګړتیا چې کلاسیکو پوهانو هغه غوښتله داوه چې په اقتصادي چارو کې ددولت نه لاسوهنه وي او داقتصادي فعالیتونو نوښتونه دي خصوصي افرادو ته پریښودل شي . ددوې دفلسفي مطابق که چیرې افرادو ته په اقتصادکې ازادې ورکړل شي ، نو دټولنې هروګړی به دخپل وس سره سم دخپل استعداد مطابق یو کاروبار ځانته غوره او پیل کړي. دلزالي له نظر سره سم چې ددغه ډول نظام یو کلک پلوی وه دولت باید داقتصاد په ډګر کې ساختماني دندې یعنې تولیدې فعالیتونه ترسره نه کړي بلکې داقتصادي نظم دداډمنتیا لپاره صرف انتظامې دندې پرمخ بوځي. ادم سمیت دلیبرال اقتصاد پلوی داسې نظر ورکړی دولت باید په اقتصادي چارو کې دنورو ترڅنګ زیربنایی تاسیساتو دندې پرمخ بوځي. چې انفرادي وګړي دغه ډول زیربنایي ساختماني دندې نه ترسره کوي . دمرکزي پلان جوړونې اقتصاد: کې دتولیدې وسایلو ددولتي کیدو له امله دټولنیز محصول زیاته برخه په سیده توګه په دولت پورې اړه پیداکوي. دټولنیز محصول ویش په خلکو باندې ددولت له خوا ټاکل شوي عاید سر ه سم ترسره کیږي. او بیې هم ددولت له خوا ټاکل کیږی. دمرکزي پلان جوړونې په اقتصاد کې چې مستقیم یا سیده مالیات له

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولتي تصديو ځخه اخيستل کيږي ددولت دمالياتي عوايدو اصلي او غوښنه برخه جوړوي چې په عمومي توګه ددولت دغه ماليات په دوو بڼو يو يي له توليدي تصديو څخه په توليداتو باندې ماليات دي او بله يې له خدماتي تصديو څخه په خدماتو باندې ماليه اخيستل دي دماليي سنجولو بنسټ دفعاليت ځايونو دخرځلاو دوران دی .دمرکزی پلان لرونکې اقتصادي نظام هيوادو کې ددې عوايدو ډيره برخه دملي شويو شتمنو څخه ترلاسه کيږي او مالياتي عوايد په هغو کې ډيره لږه ونډه لري او ددولت دبودجې په تمويل کې يې برخه کمه وي . دمرکزي پلان جوړونې اقتصاد لرونکو هيوادونو کې ددولت بودجه له پلان سره سمه ديو شمير پرنسيپونو له مخې ترتيبيږي او بيا تطبيق کيږی چې دغه اساس پرنسيپونه ياصول دادي ۱-دبودجې عمومي پرنسيپ(دتوازن پرنسيپ)دبودجې جوړونې صرفه جويي پرنسيپ دمالي پلان جوړونې او ديموکراتيک مرکزيت دوحدت پرنسيپ) *دبودجې اختصاصي پرنسيپ(دبودجې دوحدت پرنسيپ)دبودجې دکامل والی او هدف پورې مربوط والی پرنسيپ)؟؟په مداخلي (مداخلوي) اقتصادي نظام کې يعنې په اقتصادي چارو کې ددولتي فعاليتونو دورځ په ورځ زياتيدونکو لاسوهنو په صورت کې چې دليبرال اقتصادي نظام يو تعديل شوی شکل دی . ددولت دمالي اقتصاد دفعاليتونو دترسره کولو لپاره پراخه ساحه شته چې له هغې سره سم ددولت دمالي اقتصاد حجم او ساحه هم پراخيږي. دمرکزي پلان جوړونې په اقتصاد کې دبودجې دتوازن اصلي علت دادی چې دبازار اقتصاد لرونکو نظامونو کې دبيو او عوايدو دبدلون ددولت په بودجه کې هم بدلون راولې او له اقتصادي شرايطو سره سم ددولت دبودجې دتوازن کله کسر او کله مازاد سره مخامخ کوی حال داچې دمرکزي پلان اقتصاد لرونکو نظامونو کې لکه مخکې چې وويل شو پورتنې دواړه کميتونه ددوې له خوا ټاکل کيږي نو ځکه ثابت هم پاتې کيږی. په مختلط اقتصادي نظام کې هم ازاد بازار يعنې دشخصي ملکيت لرل او شخصي تشبثاتو شته او قانوني رسميت لري او هم په کې دولت دمالک په توګه دمتشبث په توګه او هم دکنترول کوونکو په توګه په اقتصادي فعاليتونو کې برخه اخلي او دنافذ حيثيت لري. په دغه ډول اقتصادي نظام کې دنن ورځې هغه ټول هيوادونه شامل دي چې دمرکزي پلان اقتصادي نظامونه نه لري. ګډ يا مختلط اقتصاد دهغه ډول اقتصاددی چې په هغې کې دولت دپام وړاجناس او خدمات عرضه کوي او دخصوصي اقتصاد فعاليتونه تنظيموي. دمداخلو ي اقتصاد نظام چې دنولسمې پيړۍ په وروستيو کې په ۱۸۷۵ م کال وروسته په المان کې رامنځ ته شو اساسي موخه يي داوه چې دخصوصي نوښتونو لپاره ديوې ازاده فضا په تضمين کولو سره ددولت دخپلو مالي او اقتصادي فعاليتونو دپراخولو په واسطه هغه ډول ناوړه پايلې او منفي اغيزې چې دبازار اقتصادي نظام داقتصادي عملې دجريان له امله رامنځ ته کيږي له منځ نه يوسې او مخه يي ونيسي اوداقتصادي پيښو جريان دټولنې او ټول ملي اقتصاد په بڼه تراغيزې لاندې راولي او اقتصاد دنورو پرمختياوو لپاره لاره هواره کړي . اساسي علت درامنځ ته کيدو يي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې وروسته ترصنعتي انقلاب څخه يو شمير ناوړه اقتصادي او ټولنيزي پيښي لکه داقتصادي بحرانونو پيښيدل،بيکاري زياتيدل، دکارډيرستونزمن شرايط او په کارګرو يی ظالمانه چلند اودکاردوخت زياتول خو دلږ مزدونو ورکول په ماشومانو باندې کارکول او نورعوامل رامنځ ته شول ددغه ناوړه پايلو دله منځه وړلو لپاره په خاطر او دهغو نورو اقتصادي او ټولنيزو ناوړه پايلو دمخنيوي لپاره په اقتصادي چارو کې ددولت دلازياتې مداخلي لامل شوه له دې امله چې دپورتنيو دندو ترسره کيدو پيسو او لګښت ته اړتيا لرله نو دانظريات ددې لامل شو چې ددولت دمالي اقتصاد ساحې ته پاملرنه زياته شي. والټراويکين په نوم يو پوه ديواغيزمن رقابتي نظام درامنځ ته کولو لپاره اوو سازماني اصول او څلور انتظامي اصول پيشنهاد کړي دي دادي چې سازماني اصول۱-دبشپړو رقابتي بيو سيستم ۲-دپيسو دارزښت استقرار۳-بازارته داقتصادي عاملينو راتګ(شغل او کارونو ازادي)۴-په توليدي وسايلو باندې دخصوصي ملکيت شتون۵-دقرارداد ازادي ۶-داقتصادي سياست ثبات او دوام. انتظامي اصول ۱-دولت بايد دکارتلونو او انحصاراتو دشکل مخه ونيسي او ضروري او نه منع کيدونکې انحصار داسي کنترول او ترڅارنې لاندې ونيسي چې دبعضو بيي لکه درقابتي بيو په شان شي۲-دولت بايد دځپلو مالياتي سياستونو له طريقه پرته له دي چې په اقتصاد کې پانګونې له خنډ او ځنډ سره مخ شی دعايد بيا ويش اصلاح او سمون په کې راولي ۳-دولت بايد دکاردوختونو دښځو داستخدام او دماشومانو دکارپه هکله نوي ځانګړي مقرارت جوړکړي، ترڅو کارګران ډاډمن وي او مصونيت ولري او له دي پرته له طبيعي سرچينو څخه دغير اقتصادي استفادې مخه ونيول شي۴-دولت بايد حد اقل مزدونه په عادلانه توګه وويشي . دازادي غوښتنې نوی اصالت هم له دولت څخه يو څو غوښتنې لري چې دهغوی عملي کول ددولت دمالي اقتصاد دپراختيا او ښه کيدو لامل کيدای شي. داسلامي حکومت مهمې دندې۱-دغربت فقر بيکاري له منځه وړل۲-دپيسو دحقيقي ارزښت ساتل۳-دقانون(شريعت)تطبيق کول۴-دټولنيزو اقتصادي عدالت ډادمنتيا۵-دامنيت او دعايد دعادلانه ويش ډاډمنتيا۶-دنړيوالو اړيکو ساتل او دهيواد دپولو ساتنه . داسلامي دولت عايداتي سرچينې په دوه ډوله دي۱لومړني او ثابت ماليات: هغه ماليات دي چې دهغو اندازه انډول او دوضع کيدلو او اخيستو حالات په سيده توګه شريعت ښودلي لکه : زکات،خمس، عشر، خراج، جزيه، صدقه، رقت او بې وارثه ميراث دثابتو ماليتاو په نوم ياديږي.۲-متغيير(حکومتي)بدليدونکي ماليات: داهغه بيلابيل ماليات دي چې اسلامي حاکم کولای شي په ځانګړو شرايطو کې هغه واخلي . دهغو اندازه او نسبت لپاره کوم ځانګړی مقدار په شرع کې نشته بلکې دټولنې داړتياو اودحکومت په ضرورتونو پوري اړه لري چې داسلامي حاکم په پام کې نيسي لکه دطبيعي منابع له درکه عوايد دکانونو سړکونو ځنګلونو سيندونو او نورو څخه عوايد).همدارنګه په وارداتو ماليات بې سوده حسنه پورونه ددولتي ملکيتونو عوايد او ددولتي خدماتو عوايد. والټراويکين وروسته درقابتي نظام دپياوړي کولو په خاطر دولت ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو شــمير نوي دندې پيشــنهاد کړي چې ددولت دمالي اقتصــاد دپراختيا لامل شــول. دولتي تصــدئ ددوه ډوله مالياتو تابع دي په مرکزي پلان جوړونې په اقتصــادکې يعنې پرمفادو يا ګټو ماليات او په توليداتو ماليات . اسلامي حکومت په اقتصاد کې دپراخه ملکيت اختيارونو ، او ددندو لرونکی دی چې په دې برخه کې دولت ته دپراخه لاســـوهنې څارنې او مداخلي امکانات ورپه برخه کول . داسلامي اقتصاد په نظام کې ټولې اقتصادي سرچينې چې په هغو کې عامه ګټې نغښــــتې وي بيت المال ته په واک ورکول کيږي. ځنګلونه ســـيندونه، اوبه شــرکتونه، کانونه.په ليبرال اقتصــادي نظام کې دولت دفعاليت ســاحه محدوده وي او ترډيره بريده دفاع، امنيتي ، علمي، تحقيقاتي، او زيربيناګانو دجوړولو دندې په غاړه لري چې له دغې نظريي سره سم دولت دمالي اقتصاد ساحه هم محدوده وي.دمرکزي پلان جوړونې په اقتصــــاد کې ددولت بودجه دملي عايد ډيره لږه برخه جوړوي او پرتوليدي وســـايلو باندې ملکيت دولتي وي نو ځکه ددولت ډيره برخه عوايد په دغه نظام کې ددولتي تصديو له مدرک څخه ترلاســــه کيږي. په دغه ډول نظام کې بيې ددولت لخوا په ثابته بڼه ټاکل کيږي. په دغوډول نظامونو کې دخلکو څخه ماليات او دولتي تصــديو څخه ماليات راټوليږي. دمرکزي پلان لرونکی هيوادونه کې له عملي او نظرې پلوه دبودجې توازن په کلکه ســــره رعايت کيږي. په ګډ يا مداخلوي اقتصـــاد کې ددولت مداخله په ټولنيزو چارو کې زياتيږي چې مهم عامل يې صــنعتي انقلاب او دهغه ناوړه ټولنيزی او اقتصــادي پايلې دي. دعامه مالي چارو بنسټونه: دوه ګونی موډل: دې کې داقتصــادي پيښو جريان داسې پرمخ ځي چې کورنی خپل توليد عوامل او خدمات تصــــديوته ورکوي او تصـــدئ توليدشـــوي اجناس اوخدمات بيرته دتوليدي عواملو په بدل کې کورنيو ته ورکوي شکل په لاندې ډول دی

اوس همدې شــکل ته لږ پراختيا ورکوو چې سپمااوپانګه اچونه دپانګې دجوړيدو په بڼه ځای په ځای کړو او دولت فعاليتونه هم ځای په ځای کړو نولاندې شکل به ولرو

پورته اقتصــادي دوران کې لاندې پيښــې پيښــيږي۱-کورنئ خپل دتوليد عوامل تصــديو ته په واک کې ورکوي ۲-کورنئ دخپلو توليدي دعرضــې په بدل کې تصــديو څخه دعوايدو په بڼه خپل عوض ياجبران ترلاسه کوي۳-کورنئ توليد عوامل دولت ته سپاري او دولت ته په سيده توګــه ماليــه ورکوي۴-دولــت کورنيو دتوليــد عواملو پــه وړانــدې هغوی تــه عــايد ورکوي اويو شمير بلاعوضه مرستې ورسره کوي.اودټولنيزواوفاميلې کومکونو په بڼه ورته مرسته ورکوي. ۵-کورنئ خپل يوه اندازه عايد سپما کوي. چې دغه پاتې شوي عايد له ټولې کورنې څخه دپانګې دجوړيدو په موخه راټوليږي.۶-تصــدئ هم دولت ته په ســيده اوناســيده توګه ماليات ورکوي۷-دولت تصـــديو څخه دخپلې اړتياوړ اجناس اوخدمات اخلي او له دې پرته

(c) ketabton.com: The Digital Library

تصـــديو ته په سـيده اوناسـيده توگه مرسـتې ورکوي.۸-دتصـديو پس اندازونه اواسـتهلاکات دپانگې جوړيدو لپاره کارول کيږي۹-دولت هم فرسـايشــات(اسـتهلاکات)اوپس اندازونه هم دپانگې جوړيدا خواته ليږدوي۱۰-جوړي شوي پانگې څخه دوباره دتصديو اودولتي موسساتو دتمويل لپاره کاراخيسـتل کيږي.پورته اقتصـادي دوران يو ترلى اقتصـاد په پام کې نيسـي . يعنې هغې کې بهرنې اقتصـــادي اړيکې په پام کې نه دي نيول شـوي.په ملي اقتصـــاد کې دپانگې جوړښـت سـرچينې عبارت دي له:ددولت فرسـايشـات(اسـتهلاکات)اوپس اندازونه دپانگې جوړښت سرچينې دي.دملي اقتصاد دپانگې اچول مجموع کې ددولت فرسايشاتو او پس اندازونو او عوايدو اوماليانو دسرچينو څخه تمويل کيږي.ددولت له خوا داجناسو مفيديت دکمښـت په پرتله زيات کې ددولت له خوا دتوليد شـويو اجناسـودمفيديت له . له همدي امله مجموعي اقتصـــاد دمولديت له پلوه داغوره او گټوره ده چې دولت خپل توليدي فعاليتونه په opنقطـه کې ودروي يعنې دټولو اعظمي نقطـه کې او ددې نـه يي زيـات نـه کړي چې دابيادملي اقتصـــاد په زيان تماميږي.ملي اقتصـــاد=مجموعي اقتصـــاد+لوى اقتصـــاد+عامه اقتصاد+دولتي اقتصاد.مالي اقتصاد=عامه مالي چارې.مازولا اوپنتلونې ايټالوي پوهانو هڅه وکړه چې هغه مفيديت چې ددولت په فعاليتونو سـره ايجاديږي. له هغه مفيديت سـره پرتله کړي چې دافرادو دماليانو دورکولو سره لاسته راځي. ددغو پوهانو په نظر ددولتي فعاليتونو دپراختيا ترهغه پورې د مجموعي مفاد په گټه وي چې ترڅو چې دولت دفعاليتونو رامنځته شوي مفيديت ياترلاسه شوى گټورتوب دماليانو دورکړېله امله دافرادو له لاسه وتلي مفيديت څخه زيات وي . لنډال : هم دمولفينو همدغې ډلې ته ورگرځي. دوى هڅې وکړي چې دفريټو ډير مسـاعد حالت ددولت پرلگښــتونو باندې تطبيق کړي دنوموړي دنظر سـره سـم ددولت فعاليت يوازې په هغو شرايطو کې معقول بلل کيږي چې هغه مفيديت چې دولت يي يوشخص ته ايجادوي په عين حال کې دغه شـــخص څخه دعين مفيديت دله منځه تللو لامل نه شـــي. داځکه په دې صـورت کې به دده په عقيده ديوتن هوسـاينه يوبل ته دزيان په بدل کې ترلاسـه شوي وي . ددغې ستونزې دحل لپاره په کارده چې داشخاصو دمفيديتونو ترمنځ مقايسه وشي . خودغه کار ناممکنه ده داځکه چې مفيديت يوعندي اوانفســي موضــوع ده نودهغې لپاره افاقي معيارونه نه شته. دمسگريف له نظر سره سم له دې امله چې دولتي اجناسو ته دخلکو اړتيا دبازار له لارې نه شــي پوره کيداى نو بايد عامه اړتياوې اوددولت دمالي اقتصــاددپولو اوبريدونو ټاکل هم بايد ديوه سياســي تصــاميم له مخې ترسـره شـي .داشـخاصـو دمفيديتونو دمقايسې له لارې ددولت دمالي اقتصـاد دپولو ټاکل داډول ستونزې لري:دغه ډول مقايسـه په عمل کې ناممکنه ده داځکه چې مفيديت يوه عندي او انفسي موضـوع ده چې نظر هرشـخص ته توپيرکوي اودهغې لپاره افاقي معيارونه نشـــته.دولت عوايد وته ددې په خاطر اړتيا ده: دولت ته ځکه اړتيا لري چې دولت خپلې دندې په ښــه شـکل ترسـره کړي بايد پوره اندازه عوايدپه واک کې ولري . همدارنگه دولت په اقتصادي تولينزو کلتوري اوسياسي ډگرونو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخه کې بيلابيلې دندې په مخ وړي نودغو دندو پرمخ بيولو لپاره دولت عوايدو ته اړتيا لري. دعوايد و داعتدال اوکفايت اساس:ددې اساس له مخې بايد دولت عوايد دومره وي چې ددولت لګښتونه پوره کړي اوددوام له نظره بايد دلګښتونو داندازې څخه نه زيات او نه کم شي. ځکه که عوايد دمصارفو څخه زيات شي نو په ملي اقتصاد منفي اغيزې کوي.اوکه عوايد دمصارفو څخه کم شي نودولت اقتصادي فعاليتونه محدوديږي اوخپلې دندې نشي ترسره کولای يعنې دا اساس په يوه اوږده موده کې دبودجې دتوازن غوښتنه کوي .دولت په دغه لاندې شرايطو سره داقتصادي شرايطو سره دبرابروالی وړتيالري . په دې خاطر ورسره برابروالي وړتيا لري که چيرته ددولت عوايد کم شي نوخپلې ورسپارل شوي دندې په ښه شکل نه شي ترسره کولای اوهمداقسم که چيرته عوايد زيات شي نوتوليدي وسايل بې ګټې پاتې کيږي.ددولت عوايد ودبيامولديت اساس مفهوم:ددغه اساس له مخې لکه څرنګه چې لورنس فون شتين دمالياتوپه هکله ويل و ددولت عوايد بايد داسې راټول شي چې په اقتصاد دبيا توليدولو اغيزه ولري معنا داچې ددولت عوايد په واسطه دهيواد راټلوونکې توليدي قدرت ضعيف نشي. بلکې ښه شي . ددولت دعوايدو اقتصادي اساس : ددولت عوايد اقتصادي اساس هم ددولت دلګښتونو په شان ددولت په عوايدو باندې داقتصادي پرنسيپ غوښتنه کوي معنا داچې ددولت عوايد بايد داسې راټول شي چې دامکان ترحده مالياتي اداروته ډيرلږ تمام شد مصارف ولري.دمالياتي استطاعت اساس مفهوم : داساس ددې غوښتنه کوي چې دمالياتو په ورکړه کې دهرچا برخه داسې وټاکل شي چې هرڅوک دخپل وس سره سم او دخپل مالي توان مطابق ددولت دماليي په ورکولو کې برخه واخلي . هغه لامل چې دمالياتي استطاعت داساس تطبيق کول په عمل کې ستونزمن او ناممکن دي:لاندې لاملونه دي ۱-دماليي ټاکنې تخنيک:له پلوه ډيرستونزمن اوتردې چې پرمختيايي هيوادو کې ناشونی کار دی ځکه دانشي کيدلای چې ټولو خلکو مالي وس دي وکتل شي اوبيادي ماليه پري کيښودل شي.۲-دنړۍ په ګڼ شمير هيوادونو کې حاکمه طبقه هيڅ کله نه غواړي چې ټول مالي امتيازات دي له منځه ولاړشي.۳-له دې امله چې ددولت مالياتي پاليسی په چارو کې بيلابيلې موخې په پام کې وي نو ځکه دغه اصل څه ناڅه زيانمن کيږي. اوسم نه شي عملي کيدی.ددولت دعوايدو بنسټونه:ددې لپاره چې دولت عوايد په اقتصاد منفي اغيزه وانه چوي بايد يو شمير اساسات ورته وټاکل شي چې دااساسات عبارت دي له ۱-دولت عوايد دمالی اقتصاد اساسات۲-دولت دعوايدو دملي اقتصاد اساسات۳-ددولت دعوايدو دتحصيل اخلاقي اساسات.ددولت دعوايدو دمالي اقتصاد اساسات:داصل يا اساس لاندې برخې لري۱-دکفايت اواعتدال اساس۲-دعوايدو دمطابقتقابليت۳-دعوايدودتحصيل(راټولولو) داقتصاديت اساس۴-ددولت دعوايدو دتحصيل قانونيت۱-کفايت اواعتدال اساس۲-دعوايدو دمطابقت قابليت: له دې امله چې دهرهيواد دمالي اړتياوي داقتصادي نوساناتو تابع دي نوځکه له دې لپاره چې دولت مالي ستونزو سره مخامخ نه شي بايد ددولت عوايد داسې تنظيم شي .چې هروخت کې ځان دنوساناتو اواقتصادي

(c) ketabton.com: The Digital Library

حالاتو له بدلون سره بدلون وکړي یعنې برابرکړای شي اوپایله کې مالي اړتیاوسره مطابق شي. ۳-دعوایدو دحصول اقتصادیت اصل :لکه معاشاتو مصارف ترانسپورت مصارف دا به زیات نه وي اقتصادي وي اونور۴-ددولت دعوایدو دتحصیل قانونیت: دغه اساس له مخې هر ډول مالیاتي عواید چې دولت یې دافرادو او موسساتو څخه اخلي باید دقوانینو اومقرارتو سره سم وي ، نودې لپاره چې دمالي کارکوونکو دناوړه استفادې مخه ونیول شي نو باید مالیاتي قوانین اومقررات په واضح ډول تدوین شي . دغه دول قوانین پرمختیایي هیوادوکې ډیر ضروري دي. ۲-ددولت دعوایدو دملي اقتصاد اساست.ددې لپاره چې ددولت دعوایدو ترلاسه کولو په ملي اقتصاد باندې منفي اوناوړه اغیزه ونه کړي نودلاندې اساساتو رعایت کول ضروري دي .دعوایدو بیا مولدیت اساس: ۲-دعوایدو دمنابعو غوره اوسم انتخاب۳-دتعرفو راټولولو اسانتیاوي۲-۱-دعوایدودمنابعو غوره اوسم انتخاب: دې اساس نه هدف ددولت دعوایدو او مالیاتو دحصول پرمهال دتولید دعواملو دترکیب امکانات اواقتصادي ساحو کې دعاید منابع ترپاملرنې لاندې وي اوددولت عواید داسې راټول شي چې اقتصادي فعالیتونه خنډونه ګرځي. دتعرفو دراټولو اسانتیاوي: ددې اساس څخه هدف دولت دعوایدو دراټولولو پرمهال مالیه ورکوونکو ته ستونزې راپیدانه شي اومالیات بې تکلیفه تحویل کړي اودامکان ترحده مالیه ورکوونکو ته اسانتیاوي برابري شي ترڅو هغوی مالیاتو ته زړه شه کړي او مالیات ورکړي. ۳-ددولت دعوایدو دتحصیل اخلاقي اساسات: هغه اخلاقي اساسات چې دولت عوایدو راټولولو لپاره ضروری دي اواقتصادي اړخ نه لري بلکې دعدالت – اوډاډمنتیا له پلوه ارزښت لرونکې دي ۱-دمالیي دعمومیت اصل۲-دمالیاتو دفداکارۍ اساس۳-دمالیاتو استطاعت.۱-دغه اساس له مخې باید مالیاتي قوانین مقررات عام وي اودهیواد ټول وګړي پرته دکوم امتیاز او یا توپیر څخه دمالیي تابع وي یعنې داسې نه وي چې قومي –ژبني اوشخصي امتیازات دمالیاتو په ورکړه کې وي بلکې په ټولو یو شان تطبیق شي.۲-دمالیاتو دفداکارۍ اساس:دغه اساس له مخې چې دولت خپل عمومي وظایف په ښه شکل ترسره کړي نوباید دهیواد ټول وګړي یو ډول فداکاري ورکړي اودخپلو عوایدو یوه برخه دمالیي په ښه ددولت دلګښتونو دتمویل لپاره وسپاري ، ۳-مالیاتي استطاعت اساس.دمالیاتي مقاومتونو لنډیز: کله چې دمالیی بریدونو څخه تیری وشي نومالیه دزغملو وړنه بریښي اودمالیاتي مقاومت درامنځ ته کیدو لامل کیږي. مالیاتي مقاومتونه کیدای شي دجنایي مقاومت په بڼه وي او یاهم دمالیاتي قانون مقاومت په بڼه وي دمالیاتي جنایي مقاومتونه ددوکې اوپټولو په بڼه او یاهم مالیي ورکولو څخه ددډې کول په بڼه وي چې دسزاوړبلل شوي دي دمالیاتي مقاومت په ضد مجادله په دریو ډولونو ده ۱-دښوونې او روزنې کچې لوړول۲-دمالیي ټاکنې لپاره دډیروښو میتودونو غوره کول۳-دجزادحقوقو له طریقه دمالیاتي مقاومتونو په وړاندې مبارزه . مالیاتي قانوني مقاومتونه چې دقانون په چوکاټ کې ترسره کیږي نو دسزا وړ نه بلل کیږي. دمالیاتي تعرفو لنډیز: دمالیي تعرفي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دماليي دســـنجش داســـاس اودماليي دپيســـو ترمنځ نســـبي رابطه ده . دماليي تعرفي ثابت
او بدليدونکی شـــکل لري نو ځکه دمالياتي تعرفو بيلابيل ډولونه شـــّته لکه۱-متناســـبه
(انډوليزه)تعرفه: په دغه ډول تعرفه کې دثابتې ماليي فيصـدي په خپل حال کې پاتې کړي ۲-
مترقي ماليه : چې دماليي دسنجش داساس له زياتيدو سره يوځای دماليي فيصدي هم لوړيږي
که چيرې دماليي تعرفي دزياتوالي فيصـــدي دماليي دســـنجش داســـاس له زياتوالي ســـره
برابروي . نوهغې ته خطي مترقي تعرفه ويل کيږي.که چيرې دماليې تعرفي زياتوالی دماليي
دســنجش داســاس دزياتوالي په پرتله زيات وي. هغه دګرندی مترقي تعرفي په نوم ياديږي .
که چيرې دماليي تعرفي دزياتوالي فيصـدي دماليي دسـنجش داسـاس دزياتوالي په پرتله ټيټ
وي انډول وکم تناسـب سـره وي نو هغې ته سسـته مترقي تعرفه(ماليه)ويل کيږي۳-نزولي
تعرفه: دنزولي تعرفي په حالت کې دماليي فيصـدې دماليي دسنجش داسـاس له زياتيدوسـره
راکميږي اونزول کوي. که چيرې دماليي دفيصـدي کمښت دماليي دسنجش داساس زياتوالي
له فيصـــدي ســـره برابروي نوخطي نزولي تعرفي رامنځته کيږي. که چيرېدماليي فيصـــدي
کمښت دماليي دسنجش داساس له زياتوالی څخه زياته وي نويوه ګړندی نزولي تعرفه ورڅخه
جوړيږي. که چيرې دماليي فيصدي کمښت دماليي دسنجش دااساس زياتوالي په پرتله دماليي
فيصـدي کمښـت لږ وي نو په دې صـورت کې يوه سـسـته نزولي تعرفه ورڅخه جوړيږي.که
چيرې ديوهيواد دمالي پاليسي جوړونکې دماليي ټاکنې حدود په پام کې ونه نيسي او په خپلې
خوښـــې مالياتي ســـياســـتونه جوړاو تطبيق کړي نو په دې صـــورت کې به ممکن دټولنې
غبرګونونه دمالياتي ټينګار په بڼه راڅرګند شـــی. دمالياتي مقاومت په صـــورت کې دماليي
مکلفيين هڅه کوي چې په بيلابيلو بڼو او لارو چارو له هغې ماليي څخه ســـرغړونه وکړي
چې په دوي باندې زغمل شـــوي دي . مالياتي ټينګار اودهغې په وړاندې مبارزه دمالياتو
دراټولولو لګښــت لوړوي چې په پای کې دوولت دمالياتي خالص عايد دکمښـــت لامل کيږي.
مالياتي مقاومت کيدای شـــي دخپل اهميت او ځانګړتيا له مخې په بيلابيلو بڼو رآڅرګندشـــي .
دالمان نامتو ماليه پوه ګرلوف په وينا دغه ډول مقاومتونه په دووبرخو ويشـل کيدای شـــي۱-
مالياتي جنايي مقاومتونه: ۲-مالياتي قانوني مقاومتونه: مالياتي جنايي مقاومت دمالياتي دوکي
اوله ماليی ورکولو څخه دمخ اړولو په بڼه راڅرګنديږي دغه ډول مقاومت دمالياتي قوانينو
اومقرراتو مخالف عمل دی نوځکه دجزا دحقوقو له احکامو ســـره دهغو مرتکيبين دســـزا
وړدي.ددولت عوايد په دوه ډوله دي ۱-مالياتي عوايد۲-غيرمالياتي عوايد : مالياتي عوايد
ددولت دلګښــتونو دپوره کولو مهمه لاره اوســرچينه دبيلابلو ماليـاتو راټولول دی څومره چې
مالياتي عوايد زيات وي په هماغه اندازه داقتصـــــادي ناوړه اغيزو مخه نيول کړي. ۲-
غيرمالياتي عوايد: هغه پيسې دي چې دولت يي دخپلو اقتصـادي فعاليتونو څخه ترلاسـه کوي
چې دبيلابيلو پانګه اچولو له سرچينو څخه دي .ددولت مجموعي عوايد دحصـول کولو دمنبع
يادترلاســه کولو دســـرچينو له مخې په دوه ډوله دي۱-منظم عوايد ۲-غيرمنظم عوايد :منظم

(c) ketabton.com: The Digital Library

عواید : عبارت دهغه ډول عوایدوڅخه دي چې په هره بودجوي دوره یا مالیي دوره کې په منظم ډول موجود وي ، ځکه دهغواندازه مخکې ترمخکې اټکل کیدای شـــي. لکه مالیاتي عواید تشـبثاتي عواید محصـول اونور.اوهغه عواید چې منظم او دایمي منابع نه لري . بلکې یواځې داړتیـا پـه مهـال راټولیږي لکـه کورنۍ اوبهرنۍ مرســـتې ، دولتي ملکیتونـه پلورل اوپورونه. مالیات هغه اجباري ورکړې دي چې کوم متقابل عوض نه لري او له حقیقي او حقوقي اشـخاصـو څخه دهغوی دشـتمنیو عوایدو،اواقتصـادي فعالیتونو څخه ددولت دمالي داړمنتیا اوتامین کولو په خاطر اخیسـتل کیږي.افغانســتان کې دمالیی لومړنی وزارت چې دمالیي ادراه وه له جوړیدو څخه یي ۲۶۵ کاله تیریږي. داحمدشاه بابا په وخت کې رامنځ ته شو چې هغه مهال به یي ورته دیوانبیګی یا مستوفي ویل.دمالیي ټاکنې حدود اوتخنیک: ددې لپاره چې دیوه دولت دمالیي ټاکلو سیاست په بریالیتوب سره پرمخ ولاړ شي او دخلکو هغه منفي غبرګون راونـه پـاروي چې دمـالیـاتي مقـاومـت بـاعـث ګرځي بـایـد یو شـــمیر روحي اواقتصـادي عوامل اوتخنیکي شـرایط چې دمالیي ټاکنې حدود ټاکې رعایت شی دلته به دهغه په هکله بحث وکړو.دمالیي ټاکنې تخنیک دهغه هنر ده چې په هغه سره یوه مالیاتي مفکوره په عمل کې تطبیق کیږي لکه هغســې چې دمالي علم تاریخ په ښــکاره توګه ځینې وختونه یوشــمیر هیوادونه دمالیي ټاکنې تخنیک ټول هغه تدابیر دي چې دمالیاتي مکلفیتونو دتثبیت دمالیي دترلاســـه کولو اودمالیي دکنترول لپاره په پام کې نیول کیږي.په هرهیواد کې په ځانګړي ډول مالیه راټولیږي لکه دمسـیحت دفلسـفي یا مذهب موافقه توماس فو ن ویل مالیه یوه بې ګنا غلا ده ارسـتو هم وایي مالیه یوډول فداکاري ده دولت په وړاندې دوګړو اوداسـې نور.دتاریخ په اوږدو کې له دریو طریقو څخه دمالیي راټولولو لپاره کاراخیسـتل شـوی دی ۱-دمالیي اجاره دارې ۲-مالي انحصـــار۳-ددولت دمالیاتي ادارو په لاس مالیه راټولول چې اوس زیاتره په همدغه قسم مالیه راټولیږي. اوددولت لګښـتونه عبارت دهغه لګښـتونو څخه دي چې دټولنې دټولو وګړو لپاره ترسـره کیږي. لکه صـــحت عامه ، تعلیم ، ملي دفاع، اوداسې نور.

احصایه

احصـایې مفهوم او پیژندنه : احصـایه دفرانسـوي ژبې دلفظ(statistique)څخه مشـتق شـوي جرمني کې (statistic)ایتـالوي ژبـه کې(statista) او دانګریزي ژبې کې (statistics) اولاتیني ژبې (status) څخه اخیسـتل شـوی چې ټول په خپله ژبه کې د political state یعنې سـیاســي حالت یا موقف په معنی ده .کله چې احصـــایه دمجموعې د مفهوم په توګه استعمال شي نو احصایه دمعلوماتو عددي مجموعې په معنا ده او کله چې احصایه دواحد په مفهوم سـره په نظر کې ونیول شـي نو داحصـایه لفظ یو ډیسـیپلین په توګه څرګندیږي په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

معنا چې داعدادو راجمع کولو طریقې، توصـیف او تحلیل پورې مربوطیږي او په مجموعي مفهوم کې په دې مفهوم کې احصـایه دعددي معلوماتو تنظیم ښـيې او داحصـایه لفظ دهمیشـه دجمع په شکل استعمالیږي مثلا دقیمتونو احصایه دترافیکي حوادثو احصایه دجرایمو احصایه پـه دې ډولو مثـالونو کې داحصـــــایـه لفظ پـه اړونـدو برخو کې دعـددي معلومـاتو نظر پیداکولA.l.Bowley.وایي احصـایه دشـمارلو علم دی boldingtonوایي احصـایه داتکل او احتمالاتو علم دی . بې له شـکه احصـایه دارقامو د راټولولو او څیړنې لپاره اصـول دي دکوم له مخې چې باید معلوماتو ثبات چې دهدف سره مطابقت ولري او دښيې نتیجې دترلاسه کولو په لورلارښوونه کوي نو په خلاصه ډول ویلای شو چې احصایه دارقامو دراټولو لو ترتیب تنظیم تحلیل اوارایې څخه عبارت ده دcroxton &cowdenله نظره احصـــــایه دارقامو راټولول ارایې تحلیل او تفسیر څخه عبارت ده په تعریف کې ۴مرحلې وجودلري ۱-دارقامو راټولول ۲-ارایه ۳-تحلیل۴-تفسیر ولې ضرورت لیدل کیږي چې یوه بله مرحله هم وراضافه شي croxton and cowdenولې ضرورت لیدل کیږي چې دکرکستون او کوډین په تعریف کې یوه بله مرحله وراضـــــافه شـــي چې عبارت دارقامو دتنظیم څخه ده. .داحصـــــایه دعلم ضـرورت ۱-شـاګردان او مسـلکي کسـان باید ددې وړتیا ولري ترڅو په مختلفو احصـایوي مطالعاتو پوه شي۲-شـاګردان او مسـلکي کسـان باید ددې وړتیا ولري ترڅو په مختلفو څیړنو پوه شـي۳-داحصـایوي مطالعاتو په سـرته رسـولو کې داحصـایې علم ته اړتیا لیدل کیږي. داحصـایې ځانګړتیاوې: احصـایه دعلم په توګه دخپلو قوانینو اواصـولو درلودونکې ده چې همدغه اصول او قوانین کولای شو داحصایې دعلم دځانګړتیا وپه توګه وپیژنو چې داحصایې عملیاتو جوړښـت څرګندوي۲-احصـایه دحقایقو مجموعي سـره سـراو کارلري او انفرادي معلومات په احصـایه کې نه شـاملیږي ۳-احصـایه دمختلف النوع په پرتله دهمنوعه معلوماتو دمجموعي سـره سـراو کارلري۴-دپیښـو هغه خصـوصـیات څیړي چې په عددي ډول بیان کیدای شـــي۵-دیوې پیښـــې په اړه عددي معلومات دزیاتو علتونو له امله متاثره کیږي۶-معلومات باید په منظمه طریقې ســـره راټول کړای شـــي۷-دمعلوم هدف لپاره راټول کړای شوي اوسي۸-احصایوي معلومت باید دپرتلې وړاوسي . داحصایې په وړاندې محدودیتونه۱-احصایه کیفي پیښې نه شي څیړلی یواځې کمي پیښې څیړي۲-احصایوي قوانین ثابت نه دي لکه دفزیک او کیمیا قوانین۳-احصـایه انفرادي مشـاهدې نه مطالعه کوي ۴-احصـایوي نتایج په اوسطه توګه دي۵-احصـایه دیو لړ خاصو اهدافو لپاره سرته رسیږي۶-احصـایوي ارقام باید یو رنګه او هم جنس وي. داحصـــایې وظایف۱-ارقام باید په یو ځانګړي شـــکل وړاندې کوي۲-دمتحولینو ترمنځ اړیکې مطالعه کوي مغلق ارقام ســـاده کوي۳-وړاندوینه او پلان جوړونه کې مهم رول لوبوي ۵-دمقایســې لپاره تخنیکونه تهیه کوي۶-په دولتي اداراتو بزنس او صـنعت کې دپالیسـیو په جوړښـت کې مرسـته کوي. داحصـایې اهمیت : ۱-احصـایه او اقتصـــاد۲-احصـــایه او مصـــرف۳-تولید ۴-تبادله ۵-ایکونومترې۶-عامه تمویل ۷-دعامل او

(c) ketabton.com: The Digital Library

حاصــل تحليل. ۱-مصــرف :مصــرف اړوند ځيني احصـــايوي ارقام مونږ ددې جوګه کوي ترڅو وتوانيږو هغه لارې پيداکړو چې دټولنې مختلفې طبقې پرې خپل عايد په مصـــرف رسوي.توليد:توليد احصايه په يو هيواد کې مجموعي مولديت تشريح کوي او دامونږ ته ددې وړتيا راکوي ترڅو خپل هيواد له نورو سـره پرتله کړو.تبادله : دتبادلې په سـاحه کې دبازار اقتصـاد مطالعه او دقيمت قانون دعرضـې او تقاضـا په مرسـته ټاکل کيږي، دتوليد مصـارف، مونوفولي، رقابت، بانکداري او داســـې نور. دپورته مواردو مطالعه يواځې داحصـــايې په مرسته ترسره کيدای شي .آيکونومتري:په وسيله اقتصادپه حقيقي توګه په ساينس بدل شوی او ايکونومتري له اقتصاد احصايې او رياضي څخه تشکيل شوي ده . عامه تمويل : ددولت دعوايد او مصارفو مطالعه کوي مثلا بودجه چې يو احصايوي سنددی همدارنګه مالي پاليسي اوداســې نور اقتصـــادي مفاهيم دي ولې په احصـــايه ولاړدي .دعامل او حاصـــل تحليل : په احصايوي ارقامو متکي دی هغه دعامل او حاصل ترمنځ روابط څيړي. نمونه ګيري، زماني سلسلې ،شـاخص، احتمالات نور احصـايوي مفاهيم دي چې په اقتصـاد کې استعماليږي.۱-احصـــايه؟؟۲-احصـــايه او محاســـبه ۳-احصـــايه او اقتصـــادي پلان جوړونه۴-احصـــايه او ستورپيژندنه۵-احصايه او ميټرولوجې۶-احصايه او بيولوژي۷-احصايه او رياضي۸-احصايه او څيړنه۹احصايه او طبيعي علوم۱۰-احصايه اوښوونه۱۱-احصايه او کاروبار: احصايه او کـــامـــرس اداره او کـــاروبـــار scientific management and business forecasting۴پيرودل: ارقام راټولونه : هغه معلومات چې سرشميرنې او سروې له لارې په نورمال ډول راټوليږي دخامو موادو يا ارقامو په نوم ياديږي. دارقامو دراټولونې انواع:۱-لمړني لاس معلومات ۲-دوهمي لاس معلومات. لمړني لاس معلومات : هغه معلومات دي چې دلمړني منابعو څخه ديو ځانګړې شخص او يا يوې ادارې له خوا دخپل شخصي استعمال لپاره راټوليږي. دوهمي معلومات: هغه معلومات چې ديوه دوهم شـــخص او يا ادارې له خوا دخپل شـخصـي اسـتعمال لپاره راټول شـوي وي او څيړونکي دهغه معلوماتو څخه دبيا ځلي استفاده کوي. دلمړني لاس معلوماتو دراټولونې طريقې : انټرويو۲سروې۳-مستقيمه شخصي څيړنه۴-دمحلي نماينده ګيو له لارې۵-دسوالنامو له لارې ۶-دشمارکوونکو پواسطه دپروګرام ليږل۷-ايکســفريمينټيشــن يا تجربه کول۸ -کيس ســټډي. دلومړي لاس دمعلوماتو دراټولونې ګټې۱-داشتبهاتو حداقل کموالی او دڅيړنې دهدف سره مطابقت زيانونه يې: لوړ مصارف او يوه سختته پروسه . ددوهمي لاس معلوماتو دراټولونې طريقه ۱-دمجلو او ورځ پاڼو له لارې راټول شوي معلومات۲-دسوداګريزو او نور نشراتو له لارې راټول شوي معلومات۳-دڅيړنو له لارې راټول شوي معلومات۴-ددولتي رسمي نشراتو له لارې راټول شوی معلومات لکه کلني دبهرنيو دولتونو او نړيوالو ادارو درسمي نشراتو له لارې راټول شوي معلومت. ګټې : لوړ ســرعت کم مصـــرفه اواســـانه .زيانونه : دڅيړنې دهدف ســره نه تطابق نيمګړي وي. ددياګرام قســـمونـه:دګراف او دياګرام ترمنځ توپير : ګراف دکـاغذ پـه عمومي ډول ددوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

متحولينو رياضـيكي اړيكي دزده كړې لپاره كارول كيږي ګراف ديو جاري منحني په توګه ښـــودل كيږي دياګرام په عمومي توګه په فلش فيفر جوړيږي او يوازې دمعلوماتو دپرتلې لپاره كارول كيږي. دياګرام دمعلوماتو دښـــودلو لپاره دمختلفو هندســـي شـــكلونو څخه كار اخيستل كيږي. دياګرام په درې ډوله دی۱-ون ډيمينش۲-ټوډيمينشن۳-ترې ډيمينشن. دارقامو ارايه په عمومي توګه په درې طريقو صورت نيسي۱-دالفاظو په مرسته ۲-دجدول په واسطه ارايه ۳-ددياګرام او ياګراف په واسطه ارايه . دمطابقت او يو شان والي په اساس په ګروپونو او كلاســونو كې دمعلوماتو تنظيم كولو پروســې ته ګروپ بندي وايي. دګروپ بندۍ دندي۱-معلوماتو خلاصــــه كول۲-دپرتلې توانايي پيداكول۳-دارتباطاتو او اړيكو په زده كولو كې كومک كوي ۴-په معلوماتو باندې داحصـــــايوي عملياتو امتحان ممكن كوي . دګروپ بندۍ اســاســات :۱-دجغرافياوي موقيعت په اســاس۲-دزماني له مخې ۳-كيفي ۴-مقداري .واريبل : دڅيړنې لاندې مقداري ييښـه متغييرګڼل كيږي. لكه دمزد لوړوالى ګټه نمرې . متحول په دوه ډوله ده ۱-جاري متحول۲-غيرې جاري متحول.جاري متحول هغه متحول دی چې دمتحول دتحول په معلومه ســاحه كې هرممكن قيمت اخيســتلى شــي لكه عمر.غيري جاري متحول : كوم متحولات چې دتحول په ټاكلې ســـاحه كې هرقيمت نه شـــي اخيســـتلاى . دجدول بندۍ اهميت : دجدول جوړول دپراګندو معلوماتو دتمركز او سيستماتيک تنظيم لپاره ضروري دي چې په مرسته يې معلومات مشتركو خصـوصـياتو له مخې په كلاسونوترتيب او دپرتله كولو قابليت پيداكوي. دجدول برخې ۱دجدول نمبر۲-دجدول عنوان ۳-رهنماياداشــت يا هيډنوټ۴-كفشــن۵-باډې اف ټيبل اينډ ســټيبس۶-فوټ نوټ۷-ســورث نوټ. دجدول بندۍ انواع: ۱-ون واى ټابوليشــن۲-ټوواى ټابوليشــن۳-ترې واى ټابوليشــن.كله چې معلومات دمقدار او كميت په اســاس ترتيب او ګروپ بندي شـــي نوموړې عمليې ته فريكونســـې ويش ويل كيږي. ســـاده فريكونســـي : ويش هغه دی چې په هغه كې دمتحول هرقيمت دهغې فريكونســـي په مطابقت كې څرګنديږي. ديوې سلسلې اوسط: هغه ارزښت دی چې دسلسلې دټولو اعدادو څخه نماينده ګي كولاى شـي او دكميت په لحاظ دسـلسـلې په مابين كې قرار لري نو ځكه دمركزيتمايلاتو په نوم ياديږي.اودرې قســمونه ۱-موډ۲-ميډيان۳-اوســطmean۴ارمونيكي اوســط۵هندســي اوسط۶-حسابي اوسط. اوسط دكميت په اساس او سط سنجول كيږي.ميډيان : په سلسله كې دحادثاتو موقيعت په اساس اوسط سنجول كيږي.موډ : په سلسله كې دحادڎاتو تكرار په اساس اوسط سنجول كيږي . حسابي اوسط: كله چې ديو سلسلې دمتحول قيمتونه مجموعه دهغې په مقدار باندې ويشـل شـي . حسـابي اوسـط لاسـته راځي دحسـابي او سط عمده خصـوصـيات : اوسط سره دسلسلې دعددونو دتفاوت مجموعه دصفر سره مساوي كيږي. هندسي اوسط: په يو سلسله كې هندسي اوسط دعددونو دضرب حاصل nام جزر څخه عبارت ده . هارمونيک اوسط : ديوې سلسلې معكوس شويو عددونو حسابي اوسط معكوس ته هارمونيک اوسط ويل كيږي.ميډيان : ديوې سـلسـلې دعددونه په داسـې دوه مسـاويبرخو ويشـي چې ديو خوا عددونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمیډیان سره مساوي یاکمتر او دبلې خوا عددونه دمیډیان سره مساوي یا لوی وسي میډیان دمرکزي تمایلاتو حقیقي اندازه ګیري څرګندوي دمیډیان ښه والی: میډیان داوسطونو په څیر دمتحول داصلي قیمت په واسطه نه متاثره کیږي۲-محاسبه یې اسانه او ژر دپوهیدو وړده ۳-دالجبري معلوماتو دترلاسه کولو لپاره ترې استفاده کیږي۴-دمیډیان موقیعت دارزښت په اساس دعددونو دتنظیم څخه وروسته تعیین کیږي۵-په هغه صورت کې چې دحادثاتو ارزښت معلوم نه وي پ دي شرط چې مجموعي nام معلوم وي او مرکزي حادثه معلومه وي هم دسنجش وړ ده ۶-دګراف په مرسته هم ښودل کیږي منفي نقطې:۱-دمیډیان په سنجولو کې دارقامو تنظیم په ارزښت سره ضروري وي نو اوسطو کې داتنظیم ضروري نه دی۲-دزیاتو سلسلو لپاره مشترک میډیان نه شي سنجول کیدای۳-کله چې میډیان ددوه پیښو ترمنځ قرار ولري نومکمل نه سنجول کیږي۴-دوامداره سلسله په صورت کې دعادي عملیې په مرسته سنجول مشکل دي۵-داوسط په نسبت دنمونوي بې اعتباری په صورت کې زیات متاثره کیږي. په احصایوي سلسله کې موډهغه ارزښت نه عبارت دي چې دنورو په نسبت زیات څرګند شوی وي.دموډ ښه والی:په اسانی سره دپوهیدلواو سنجولو وړ ده۲-دقیمتونو په لوړوالي اوکموالي سره نه متاثره کیږي۳-موډ کیدای شي دسلسلې په هره برخه کې وجود ولري . نیمګړتیاوې:۱-موډ په ښه توګه نه دی معرفي شوی ځکه په یوه سلسله کې کیدای شي یو یا دیو څخه اضافه موډ موجود ولري او یاهم هیڅ وجود ونلري۲-موډ په ټولو قیمتونو اتکا نه لري۳-داضافي الجبري معلوماتو قابلیت نه لري۴-موډ انفرادي سلسلو لپاره نه شي مشخص کیدای. په یوه جاري یا متمادي سلسله کې هغه کلاس چې زیاته فریکونسي لرونکې وي دموډ کلاس بلل کیږي. دجدول اقسام : ۱ــــدپوښښ دساحې په اساس۲-دځیرنې دماهیت په اساس۳-دهدف په اساس.۱-مرکب جدول۲-ساده جدول.۲)۱-دوهمي یا مشتق شوی جدول۲-اصلي یا لمړنی جدول۳-عمومي هدف یا منبع جدول۲-خاص هدف یا خلاصه جدول: دفریکونسي نوع۱-نسبي۲-فیصدي۳-صعودي۴-نزولي ۱-کله چې دهرکلاس مربوطه فریکونسي په مجموعه وویشل شي نسبي فریکونسي لاسته راځي۲-کله چې دهرکلاس مربوطه فریکونسي په مجموعه دفریکونسي وویشل شي او بیا په ۱۰۰ کې ضرب شي فیصدي فریکونسي لاسته راځي.دفریکونسي ویش انواع:۱-دانفرادي مشاهداتو سلسله۲-ډیسکریټ یاغیرې ګروپي؟ فریکونسي ویش۳-ګروپي فریکونسي ویش ۴-جاري فریکونسي ویش۱-شامل کلاسونه عبارت له هغه کلاسونو څخه دي چې دکلاس ښکتنی حد پکې شامل او دکلاس پورتنی حد پکې شامل نه وي . ارقام کولای شو په لاندې توګه جدول بندیکړو۱متحول۲-نسبي ۳تکرار STURGE’s rule=range=xmax-xmim 1=l-s i=l-s/k 12k>=n؟. متحول هرهغه خاصیت چې له یو حالت څخه بل حالت ته تغییر کوي او داندازې وړوي عبارت له متحول څخه ده . مثلا: عمرعاید لوړوالی حرارت زکاوت رنګ او داسې نور. دصنف وسعت عبارت : له صنف پورتني سرحد منفي دصنف ښکتني سرحد څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

منحني نقطه عبارت ده له دصنف دپورتني او ښکتني حد دحسابي اوسط څخه عبارت ده په يوه سلسله کي دمرکزي تمايلاتو دسنجولو څخه هدف دداسي يو ارزښت ټاکل دي چې په ښه ډول دسلسلې دټولو ارقامو څخه نماينده ګي وکولای شي او دهغه په مرسته دسلسلې ټول عددونه تشريح کړای شي.ددې پخاطر چې يو عدد دسلسلې څخه نماينده ګي وکړای شي نو لازم ده چې دسلسلې دلوړاو کوچني حدونو په مابين کې قرار ولري په دې توګه ديوې سلسلې اوسط دهغه ارزښت دی چې دسلسلې دټولو اعدادو څخه نماينده ګي کولای شي او دکميت په لحاظ دسلسلې په مابين کې قرارولري نوځکه دمرکزي تمايلاتو په نامه يادېږي. اريتميتيک اوسط۲ميډيان۳-موډ۴-هندسي اوسط۵-هارمونيک اوسط. دښه اوسط ځانګړنې : مشخص او روښانه تعريف شوی وي ترڅو مختلف اشخاص يې په مختلفه توګه تعبيرنه کړي ۲- په اسانۍ سره دمحاسبې او پوهيدو وړوي۳-په ټولو ؟ارقامو متکي وي۴-دراتلونکي رياضيکي عمليو وړوي. دنمونه ګيرۍ دنوسان له کبله متاثره نه شي۲-دقوی مشاهداتو له کبله متاثره نه شي؟۳- په اسانۍ سره دتغيروړوی؟۴دنمونه ګيرۍ ثبات ولري. حسابي اوسط دسلسلو؟دحل مراحل: چې ميډيان يو نزولي يا صعودې ترتيب شوی سلسه په دوه مساوي برخو ويشي ولې کله چې وغواړو يو ترتيب شـوی سـلسـله له دوه څخه په زياتو مسـاوي برخو وويشـو halves۲-ددريو نقطو په مرسته کولای شو يو صعودي ترتيب شوي سلسله په څلورومساوي برخو وويشوچې عبارت دی له کوارټيل څخه ۳-د۹نقطو په واسطه کولای شو يوه صعودي ترتيب شوې سلسه په لس مساوي برخو وويشو چې عبارت له ډيسيل څخه ده ۴-د۹۹نقطو يوه صعودي ترتيب شوېسلسله په سلو مساوي برخو چې عبارت دپرسنټيل څخه ده . دپارټيس؟ ارزښت دلاسته راوړلو لپاره بايد سلسله په صعودي ډول ترتيب شي.اوسط : دټولې سلسلې نماينده ګې کولای شي ولي پارټيشن؟واليو دسلسلې ديوې برخې نماينده ګي کوي.کوارټيل عبارت دهغه ارزښت څخه دی چې يوه صعودي ترتيب شوی سلسله په څلورو مساوي برخو وويشو . ډيسيل : دمتحول هغه ارزښت کوم چې يوه صعودي ترتيب شوې سلسله په لس مساوي برخو وويشي عبارت له ډيسيل څخه دی. ياپه بل عبارت : هغه ۹نقطې چې په يوه صعودي ترتيب شوې سلسله په لس مساوي برخو وويشي عبارت له ډيسيل څخه دی .دمتحول هغه ارزښت چې يوه صعودي ترتيب شوې سلسله په سلو مساوي برخو وويشي عبارت له پرسنټايل څخه ده.دبار دياګرام دليکلو نښې :۱-sample bar diagram2-subdivided bardiagram3-percentage bar diagram4-multiple bar diagram5-deviton or bilateral bar diagram6-baroken bar

نړيوال اقتصاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

نړیوال اقتصـــاد ته اړتیا:منابع اقلیم حالت، وړتیا ، مهارت، اود تولید دعواملو مؤثریت پرمخ تلونکیهیوادونو کې یوشـــان نه دي. ۲-نوددې مشـــکلاتو ، پیښـــو، حقیقتونواودازاد اقتصـــاد دتیوري ګانو څخه بحث وکړو نړیوال اقتصاد ته اړتیا پیداکیږي. نړیوال اقتصاد داقتصاد هغه څانګه ده کوم چې دنړیوالې همبســتګۍ څخه بحث کوي. په اســـاســـي ډول نړیوال اقتصـــاد داقتصـــاد هغه څانګه ده کوم چې دازاد بازار ســـره اړیکه لري: لکه بهرنۍ ســـوداګري ، دتاثیراتو اندازه ګیري او دهغې اصـــولي او تادیات او دهیوادونو ترمنځ دتبادلې دنرخ ټاکل ، دتادیاتو بیلانس اړوند مشـــکلات په بهرنۍ ســـوداګرۍ باندې دودې تاثیرات او دیوهیوادپه اقتصـادي ودې باندې دبهرنۍ سوداګرۍ تاثیرات او داسـې نور. دنړیوال اقتصـاد اهداف : ۱- دنړیوالې سوداګرۍ خالصه تیوري۲-دودې او سوداګرۍ تیوري۳-دعواملو دنړیوال حرکت۴-دســـوداګرۍ پالیســـي تیورۍ ۵-دخارجي اســـعارو تبادلې دبازار تیوري۶-دتادیاتو دبیلانس تیوري۷-دداخلي او بهرني بیلانسونو تیوري۸-داقتصـادي همبستګۍ تیوري۹-دپیسو نړیوالې اداري . نړیوالې ســـوداګرۍ خالصـــه تیورۍ موضـــوعات ۱-خارجي تجارت۲-دخارجي سوداګرۍ څخه لاسته راوړنې ۳-ادم سمیت مطلق مزیت تیورۍ ۶-دریکارډو دنسبي مزیت تیوري۵-دمیلز دعمومي تعادل تیوري۶-دســمیولســن دعواملو دقیمت تیوري۷-دتولید ددوران تیوري. دادم ســـمیت مطلق مزیت تیوري : په دې تیورۍ کې داجناســـو موجودیت او په تخصـص باندې بحث کیږي. دسـمیولسـن دعواملو دقیمت تیوري: په دې تیوري کې دامطالعه کیږي چې عواملو ته تادیه څنګه کیږي. اقتصـادي وده : په مسلسل ډول دتولید په مقدار کې زیاتوالی داقتصـــادي ودې په نوم یادیږي. دعواملو نړیوال تحرک: په دې تیوري کې کارګر او پانګه دعامل په صفت نړیوال تحرک کوي چې هم مثبت او هم منفي نقاط لرې اوهمدارنګه دپانګې تحرک په دې تیورۍ کې په دوه ډوله دي چې یویې په رســـمي ډول دimfاو world bankاو نورو ســازمانونو لخوا او بل یې په غیرې رســمي ډول دشــخصــي کمپنیو لخوا لکه iPhone, Toyotaاو داســـې نورو لخوا. خارجي اســـعارو دتبادلې بازار دتادیاتو دبیلانس تیوري : په دې تیوري کې داسعارو نړیواله تبادله ترمطالعې لاندې نیول کیږي چې دابه کوم نواقص او ګټې ولري. دتادیاتو بیلانس تیوري : په دې تیورۍ کې دتادیاتوپه بیلانس خبرې کیږي چې دتادیاتو بیلانس مثبت دی که منفي***دتادیاتو بیلانس عبارت له هغه بیلانس څخه ده چې دهیواد دنړیوال تجارت اړیکې له نورو هیوادونو سره تربحث لاندې نیسي دیوکال په جریان کي دتادیاتو بیلانس دلاندې حســـابونو درلودونکي دی۱-جاري حســـاب۲-دســـرمایي حساب ۳-یوطرفه حساب:۱-جاري حساب : په دې حساب کې صادرات او واردات ترمطالعه لاندې نیســـي ۲-دســـرمایې حســـاب : په دې حســـاب کې دا ترمطالعې لاندې نیول کیږي چې څومره ســـرمایه په داخل دهیواد ته راځي او څومره بهرته ځي۳-یوطرفه حســـاب: په دې حســـاب کې دا ترمطالعې لاندې نیول کیږي چې یو هیواد څومره اجناس یا ســـرمایه لاســـته راوړي خو په مقابل کې تادیه ورته نه کوي لکه بلاعوضـــه مرستې. نوټ: په تادیاتو بیلانس

(c) ketabton.com: The Digital Library

کي هرڅه چې دنورې نړۍ څخه لاســـته راځي کريډيټ کيږي او مخې ته يې مثبت علامه کيښـــودل کيږي او هرڅه چې نورې نړۍ ته ځي ډيبيټ کيږي او مخې ته يې منفي علامه کيږي او که چيرې يو هيواد دحســـاباتو علامه مثبت وي په دې معنا چې دتادياتو بيلانس مو مثبت دی او نورو هيوادو څخه مو زياتې پيســـې لاس ته راوړې دي او که منفي وي نو دنورې نړۍ څخه مولږې پيسې لاسته راوړي وي اونورې نړۍ ته موزياتې پيسې ورکړې دي. دداخلي او خارجي بيلانس تيوري: په دې تيورۍ کې داترمطالعې لاندې نيول کيږي چې مونږدنورې نړۍ سـره څومره تجارت کوو او په داخل کې څومره کارګره قوه په کاربوخته ده . دنړيوال اقتصادي انضمام (ترلتيا) تيوري: اقتصادي انضمام تيوري داوسنيو معاصرو تيوريګانو څخه ده چې په دې تيوري کې دامطالعه کيږي چې څنګه يو هيواد دنوروهيوادو ســـره دتجارت په برخه کې يوبلاک رامنځ ته کړي او له دې بلاک څخه ټول هغه هيوادونه چې په دې بلاک کې شـــرکت لري ، له دې څخه څه ډول ګټه ترلاســـه کړي. نړيوال پولي سازمانونه عبارت له هغه سازمانونو څخه دي چې دپيسو دنړيوال تحرک رامنځ ته کوونکي /يارامنځ کوي لکه دimp and world bankوغيره . دنړيوال تجارت په اړه دمرکنتلســتانو تيوري: په دې تيوري کې دا ترمطالعې لاندې نيول کيږي چې يو هيواد چې څومره زياتې پيسې ولري نو په نړۍ کې به ترټولو لوړ قدرت لرونکی هيواد وي. دوې په دې نظر وه چې دپيســـو په مقابل کې خارجي تجارت زياتيږي او دتادياتو بيلانس بايد يو ثابت وي چې داهيڅ امکان نه لري. دنړيوال تجارت په اړه دکلاسـيکو تيوري : دکلاسـيکي تيوري فرضـيې ۱- دکارګر دارزش تيوري : ددې تيورۍ له نظره کاريواځينی اساسي عامل دتوليد دی او قيمتونه په نړيواله ســـطحه دکارپواســـطه ټاکل کيږي او همدارنګه دکارپه بازار کې دکامل رقابت موجوددی او دکارواحدونه دتوليد په ساحه مساويانه ونډه لري؟نلري.ستاتيک موډل : په دې موډل کې دوه داســـې هيوادونه ښـــودل کيږي چې دواړه هيوادونه دوه اجناس توليدوي۳- دترانسپورت دمصـارفو موجوديت : په دې تيورۍ کې دترانسپورت مصـارف په نظر کې نه نيول کيږي۴-دمقياس ثابت برګشـت دscaleڅخه هدف ديوې تصـدۍ دتوليداتو اندازه ده چې په معلوم وخت کې ترلاســه کوي په دې فرضـيه کې دابيانيږي چې کومه پانګه په کار اچول شوي ده دهغې په مقابل کې څومره توليدات ترلاسه کيږي اوددې فرضيې لاندې دتوليد ټول عوامل په نظر کې نيول کيږی چې دوجي به يې په کار باندې ډيرتاکيد کوي او پانګه ثابته په نظر کې نيسـي او کار ددمتحول په صـفت په نظر کې نيسـي . ۵-دعواملو دخوځښـت : ددې فرضـــيې لاندې دتوليد عوامل په مکمل ډول دخوځښـــت وړوي او همدارنګه دتعويض کيدو وړوي البته يواځې په داخل دهيواد کې نه په نړيواله ســـطحه .دمطلق مزيت تيوري : ادم سميت د۱۷۲۳-۱۷۹۵ دکلاسکو پوهنتون پوهاند وه داخلاقو او فلسفې استاد هغه دکلاسيک اقتصاد بنسټګروه . ادم سميت دازاد تجارت طرفدار وه او دی وايې دنړيوالې سوداګرۍ بايد داجناسو په تخصص او دکارويش په وسيله ترسره شي اوکه يوهيواد دبيرون نه يو جنس په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزانه ترلاســـه كوي نو بايد په خپله يې توليد نه كړي او له بل هيواد څخه دي واخلي . مثلا يو موچي دڅپلۍ ګنډلو كې تخصص لري او په ارزانه بيه يې توليدكولای شي مګر جامې په ارزانه بيه نه شـــي توليد كولای نو موچي بايد دخياط څخه جامې واخلي او خياط بايد دموچي څپلۍ واخلي او په يو ډول دواړه ګټه ترلاســـه كړي. ددې تيوری نيمګړتياوې : ١- term of trade t-o-t ٢-دعرضـــې برخه په نظر كې نه ده نيول شـــوی.دنســـبي مزيت تيورې : دغه تيورې ريكارډو وړاندې كړې ده او په خپله يو كلاســـيک اقتصـــاد پوه وه، دی دهغې نقطې څخه شـــروع كوي چې په كوم ځای كې دمطلق مزيت تيورې ختميږي،دده له نظره كه يو هيواد پـه دواړو اجنـاســـو كې مطلق مزيت ولري اوبـل هيواد يې ونلري نوبيا هم نړيوالـه سوداګرۍ رامنځ ته كيږي او دواړه ورڅخه ګټه اخيستلای شي دده په نظر هغه هيوادونه چې په دواړو اجناســو كې مطلق مزيت لري په هغه جنس كې چې زيات تخصــص لري او هغه هيواد چې په يو جنس كې كم نســـبي مزيت لري(عدم نســـبي مزيت لري) نوكيدای شـــي چې نړيواله سـوداګري رامنځ ته شـي اودواړه ترې ګټه ترلاسـه كړي داتيورۍ په ٢×٢ ×١په نوم يادېږي . ريكارډو په ١٨١٧م كال كې دسياسـي اقتصـاد كتاب وليكلو او نسبي مزيت تيوري يې په كې وړاندې كړه . هغه نقاط چې ده (مطلق مزيت) ؟تيوري ترســـوال لاندې راولي عبارت له١-مولديت او رقابت : هغه هيواد چې په في واحد وخت كې ډيرتوليد رامنځ ته كوي دغه هيواد مطلق مزيت لري چې مطلق مزيت درقابت باعث ګرځي خوولې مزد يو اساسـي عنصـر دی چې په دې تيوري كې په نظر كې نه دی نيول شوی يعنې په دې تيوري كې دمزد ميكانيزم نه دی تشـريح شـوي٢-ارزانه كار٣-اسـتثمار(ناوړه ګټه اخيسـتنه) هغه هيوادونه چې داسـتثمارلاندې وي هلته كاركره قوه په ډيرټيټ مزد باندې توليد كوي٤-نړيوال توليد امكانات په دې معنا چې دتوليد قيمت په داخل كې څومره او په خارج كې بايد څومره وي . يعنې په دې تيوري كې تمام شـد قيمت په نظر كې نه دی نيول شـوی چې په اسـاس يې داتيوري ترسوال لاندې راوستې. دنسبي مزيت په تيوري نيوكې:١-دوه اجناس دوه هيوادونه ٢-دكاركره قوي حركت٣-ازاد تجارت چې داپه حقيقت كې شـتون نه لرې٤-دانتقال مصــارف په دې تيوري كې دانتقال مصــارف په نظر كې نه دي نيول شــوي ٥-ثابت بازګشــت : په دې تيوري كې ترلاسه كيدونكي ګټه ثابته په نظر كې نيول شوي چې نن ورځ متصديان كوشش كوی چې خپلـه ګټـه ورځ تربلې زياتـه كړي چې پـه اســـاس يې داتيورې دنيوكې لانـدې راغلي٦-دكارارزښت نظريه : كلاسيک نظر يه لري چې دتوكي قيمت يوائې كارټاكي مګر يوائې كاراسـاسـي عامل نه دی چې دتوكو قيمت ټاكي٧كامل رقابت : په دې كې يوائې دوه ملكونه او دوه اجناس په نظر كې نيول شوي چې نن ورځ كامل رقابت ډير عرضه كوونكي ډير بديل اجناس او دبازار څخه خبرتيا ده چې پراســاس يې داتيوري دنيوكې لاندې راوسـتې شـــي. دهيبرلر دنړيوالې ســوداګرۍ تيوري.هبرلر وايې چې دتوكو قيمت دفرصــتي مصــرف پورې اړه لري دی وايې چې دغه فرصتي مصارف ثابت شكل لري فرصتي مصارف درې

(c) ketabton.com: The Digital Library

شکلونه لري۱-ثابت فرصتي مصارف۲-کميدونکي فرصتي مصارف۳-زياتيدونکي فرصتي مصارف. فرصتي مصارف : هغه مصارف دي چې ديوکار په کولو سره بل کارمو له لاسه ورکړی وي . دهکشـــراوهلن دنړيوال تجارت تيورې : دغه تيوري دنړيوال تجارت په برخه کې چې دغه تيوري په کال ۱۹۱۳ کې کړې وه دغه تيوريدنړيوالې ســـوداګرۍ دمختلفو جهتونو په نظر کې نيولو سره تربحث لاندې نيسي چې په دوه ډوله ده۱-دسوداګرۍ په جهت باندې بحث کول۲-دغه تيوري دتوليد دقيمتونو په مساوات بحث کوي. ددې تيوري په اساس باندې يو هيواد هغه جنس توليد اوصـــادروي چې ددې جنس اړوند دتوليد عوامل ارزانه وي او پريمانه وي او هغه جنس واردوې چې په هغې کې دتوليد امکانات کم او قيمته وي. يا په بله اصـطلاح باندې توليد کاربره وي دامعنا لري چې په دې هيواد کې کارزيات وي نو بايد دغه توکي توليد کړي او که يو بل جنس ســـرمايه بره وي يعنې زياتې پانګې ته اړتيا وي او په دې هيواد کې پانګه لږه پيداکيږي نو دغه توکي بايد وارد شـي ددغې تيوري فرضـيې.-۱ ۲×۲×۲:دوه هيوادونه دوه توکي دوه دتوليد عوامل۲-يوشـان تکنالوجې ۳-يوشـان حاصـل۴-دکارمکمل تخصـص ممکن نده۵-په ذوق کې بايد تغييررانشــي په دې معنا دتوکو په وړاندې دخلکو په ذوق بايد کم نه شـــي۶-دازاد رقابت موجوديت۷-ترانســپورتې مصـــارف وجود نه لرې۸-دســـوداګرۍ په مخکې کوم خنډونه وجود نه لري۹-دتوليد عوامل دهيواد په داخل کې متحرک او په نړيوال سـطحه غير متحرک وي۱۰-الف جنس کاربر او ب جنس سـرمايه بر دی.دنړيوالې ســـوداګرۍ خالصـــه تيوري: دبهرنۍ ســـوداګرۍ دوه مهمه اړخه څيري۱-ولي بهرنۍ سوداګري کوو۲-دبهرنۍ سوداګرۍ ګټې څه دي. دسوداګرۍ خالصـه تيوري دکوچنې اقتصـــاد ســره اړيکه لري او دادسـتاتيک تحليل په اســاس ده. برسـيره پردې دسـوداګرۍ په تيوري کې داقتصــــاد مثبت اړخ او رهنما اړخ دواړه څيړل کيږي. دســـوداګرۍ پاليســـي . دســـوداګريزو بنديزونو پايلې اهميت او وجې څيري او تحليلوي دســوداګرۍ دپاليســي الې يا اســباب۱-تعرفه ۲-کوټه ۳-دتبادلې کنترول۴-دولتي ســوداګرې۵-دصــادراتو ارادې مخنيوی. بهرنۍ تبادلي مارکيټ يوځای دی په کوم کې چې دبهرنيو اسـعارو پيراوپلور ترسـره کيږي. داهغه مـارکيټ ده په کوم کې چې دهيوادونو ترمنځ دتبـادلې نرخ رامنځته کيږي. دلومړي نړيوال جنګ څخه مخکې دهيوادونو ترمنځ دتبادلې مســاوات دســروزرو دمحتوا په اســاس ټاکل کيدلو . مګر دســـروزرو دمعيار دترک کولو وروســـته ۱۹۴۴م کال کې دبريټن ووډز سيستم رامنځ ته شو وروسته له ۱۹۷۱ م کال څخه نړۍ دتبادلی داداره شوي ارتجاعي نرخ سـيسـتم لري کوم چې دتبادلې دثابت او ارتجاعي نرخ سـيسـتم څخه ګډ وي. دپيسـو نړيوالې ادارې ددې لپاره چې دســـوداګرۍ ســـتونزې حل شـــي دســـوداګرۍ دګمرکي تعرفې عمومي تړونGATTترتيب او وضع شو چې په WTOباندې تبديل شوی دی. دتوليد دامکاناتو منحني يا خط دهغې منحني څخه عبارت دی کوم چې ددوه اجناســـو مختلفې جوړې لکه غنم او تکه څرګندوي کوم چې په يو هيواد کې يې دمجموعي توليدي وســايلو په مرســته توليدوي يا هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خط څخه عبارت دی چې په یو هیواد کې دمجموعي تولیدي وســـایلو په مرســـته تولیدونکو اجناســـو اندازه کوي. دتولید دامکاناتو منحني دتولید دبې تفاوته منحني انتقالي منحني په نوم هم یادیږي.په بنیادي ډول دهیبرلر دثابت فرصـتي مصـارفو او ریکارډو دمقایسـوي مصـرف تیوري ترمنځ کوم خاص توپیر وجود نه لري خو یواځې داخبره وجودلري چې هبرلر خپله نظریه دفرصــتي مصــارفو په شــکل وړاندې کړي او په دې نظریه کې دتولید دامکاناتو خط یاppcسیده شکل لري.دریکارډو دسوداګرۍ موډل دوه مهمې ځانګړنې دادي۱-سوداګري باید دبندیزونو څخه ازاده وي دسرحداتو څخه داجناسو حرکت ازاد وي۲کاردتولید یواځېنی عامل دی چې دتولید په ټولو کرښــو کې ورته مؤثریت لري. دموډل فرضــیې دســمیولســن:۱-په خوراکي اجناســـو او صـــنعتي اجناســـو کې چې کوم کارګمارل شـــوی په هیواد کې به دکاردمجموعي عرضې سره برابروي۲-دمشخص عواملو هریوپانګه او ځمکه یواځې په یو سکتورکې استعمالیدی شي ۳-دوه اجناس دوه هیوادونه اودرې عواملو موډل۴-دلته کمیدونکې راګرځیدنه تطبیق کیږي مثال په ډول مجموعي تولیدات په کمیدونکي نرخ ســـره لوړیږي څکه نو mplکمیږي-revealed comparative advantage اړوند نسبي مزیت هغه نسبي مزیت دی چې په هغه سـکتور باندې پراته وې کوم چې دسـواګرۍ مازاد لري او اړوند عدم نسـبي مزیت ددې معکوس یعنې کنترول لري .دنړیوال اقتصـــاد درامنځ ته کیدو عوامل: ۱-دمختلفو نظامونو موجودیت۲-دمختلفو پولي واحدونو موجودیت۳-دتولید په عواملو کې فرق (کار ځمکه پانګه)۴-دمختلفو ملي سیاسـتونو موجودیت. دنړیوال اقتصـاد روابطو د پرمختیا عوامل۱-اختراعات او کشفیات۲-دنفوسو زیاتوالی او عنعنوي اقتصاد دمنځ نه تګ ۳-دپیسو رول په اقتصـــادکې ۳-دپانګوالو او متشـــبثینو رامنځته کیدل ۵-اقتصـــادي باورونه دمختلفو ټولنو لخوا مختلف باورونه.په ۱۷۷۶کال دملتو نو ثروت په نامه کتاب دادم ســـمیت لخوا ولیکل شو . دنړیوالې سوداګرۍ خالصه تیوري . دسوداګرۍ خالصې تیوري سره په رابطه مونږپه لاندې تیوریګانو بحث کوو۱-دمرکنتلســـتانو یا دســـوداګرو دســـودګرۍ تیوري۲دادم سـمیت دمطلق مزیت تیوري۳-دډیوېډ ریکارډو دمقایسـوي(نسـبي)مصـرف تیوري۴-دهیبرلر دفرصتي مصارفو نظریه ۵-دهکشر اوهلن دسوداګرۍ تیوري۶-دسمیولسن دعواملو دقیمتونو دمساوات تیوري.

د نړیوال اقتصاد دوهمه برخه

دنړیوال او منطقوي تجارت مشخصـې طرحې: منطقوي تجارت څخه هدف دادی چې دهیواد په داخل کې دمنطقو ترمنځ تجارت صـورت ونیسـي یعنې منطقوي تجارت څخه هدف داخلي تجارت دی چې دهیواد په داخل کې دمناطقو ترمنځ صـورت نیسـي . په داسـې حال کې چې نړیوال تجارت ددوه ممالکو ترمنځ دتجارت څخه بحث کوي. دکلاســـیک علماو له نظره هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دنړیوال او هم دداخلي تجارت ترمنځ توپیر وجود لري نو په همدې اســـاس دنړیوال تجارت لپاه خاصه تیوري چې دمقایسوي مزیت تیوري نوم لري وړاندې شوي، خو دعصري علماو لکه برټیل ،اوهلن(هولن)؟او هیبرلر له نظره او دهغوي مفکوره داوه چې نړیوال او منطقوي تجارت فرق دهغو په درجو دی نه دهغوپه اقسامو کې ۵ دي. Edgeworth box diagram: که ددوو هیوادونو یاددوه مستهلیکینو ترمنځ تجارت ګټوروي نو دلته به دتجارت کوم دداړو لپاره ګټوروي دکوم هیواد یا مستهلک لپاره به کوم جنس او کوم نرخ دتبادلې زیات ګټور وي ددغه شان پوښتنو ځوابونه دEdgeworth boxشکل کې ترلاسه کولای شو. مؤثرتخصیص: دتجارت په صـــورت کې له Aڅخه B ته دتبادلې انتقال دراجا او ماریا دواړو لپاره ګټوردی .هو اوس ســوال داپیداکیږي چې ایا دغه دBنقطه ددواړو دګټورتیا لپاره مؤثره نقطه ده او که نه ددې پوښـــتنې دځواب لپاره باید لومړی په دې پوه شــــي چې ایادراجان او ماریا دتبادلې نهایي نرخونه دBپه نقطه کې یوشـــان دي او که نه؟یورقابتي بازار کې دمســـتهلک تعادل: په رقابتي بازارونو کې دوه مســـتهلکین نه وي، بلکې په رقابتي بازارونو کې زیات اوســـني موجوده اخیســـتونکي او خرڅونکي وي او هم بالقوه اخیســـتونکي او خرڅوونکي په رقابتي بازارونو موجود وي او په نتیجه کې هراخیســـتونکی او خرڅونکی په یو ثابت قیمت ســـره اجناس اخلي او خرڅوي. دایج ورت بکس دیاګرام په مرســـته به رقابتي بازارونو کې هم کولای شـــو وګورو چې مؤثره تبادله څرنګه ترســـره کیږي. درقابتي بازارونو اقتصـــادي مؤثریت د۱فصـل په ۳شـکل څخه معلومیږي. چې دCپه نقطه کې داجناسـو ترمنځ تبادله چې په رقابتي بازارونو کې تعادل رامنځ ته کوي یو مؤثره نقطه ده اواقتصـــادي مؤثریت لري او مهمه وجه او علت یې دادی چې دلته دCپه نقطه کې دواړه منحني یوله بل سره مماس نه وي نوبیا بـه راجـا یـا مـایـا نومې زیـات رقـابـت لاس تـه رانـه وړي . پـه دغـه صـــورتونو کې دمســـتهلیکینو او مولدینو دعمل او کړنو په صـــورت کې مارکیټ داقتصـــادي مؤثریت حالت غوره کوي. که څه هم ځیني خلک په دغه ډول مارکیټونو؟کې داقتصـــادي مؤثریت درامینځ ته کولو لپاره دولتي مداخله مهمه بولې ، خو زیات شمیر اقتصادپوهان بیادولتي مداخله مهمه نه بولې بلکه هغوی نه لیدونکی لاس یعنې دمســـتهلیکینو او مولدینو رول په اقتصـــادي مؤثریت کې مهم ګڼې. راځئ اوس وګورو چې دمســـتهلک دنقطه له نظره مونږ او تاســـې درقابتي بازار دتعادل په اړه څه وپیژنو.۱-داچې بې تفاوته منحني ګانې یو له بل ســره مماس دي نو دمستهلیکینو ترمنځ دتبادلې نهایي نرخونه هم سره مساوي دي۲-داچې هره بې تفاوته منحني دقیمتونو دخط سره مماس ده نو دهرشخص دتبادلې نهایي نرخ دغذا او رخت دتبادلې په صورت کې ددغه دواړو شیانو دقیمتونو ترمنځ دموجوده نسبت سره مساوي دی دزیاتو مســـتهلیکینو اومولدینو موجودیت کې دمناســـبې تبادلې دتعیین او ټاکلو لپاره دمکمل رقابتي مارکیټونو په صـورت کې که په یوډول سـره رقابتي نه وي نوبیا داکار ناشـونی نه دی خو ددې ترڅنګ اقتصادي مؤثریت دیوقوي مرکزي سیستم ددولت دټول اجناسو اوخدماتو مقدار

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټاکي . مســـاوات او مؤثريت : مونږ او تاســـي وليدل چي داجناســـو دتبادلي لپاره مختلف مقدارونه اواندازي مؤثرې دي او داموهم وليدل چي څرنګه په رقابتي بازارونو کې اقتصادي مؤثريت رامنځ ته کيږي خوددغه تبادلې لپاره ځيني اندازې او مقدارونه ټاکل نســـبت نورو اندازو او مقدارونو ته زياته ښه او غوره دي. داچې ډير ښه او غوره حالت دتبادلې لپاره کوم ددې پيداکول دومره اسانه کارنه دی . په دغه برخه کې به مونږه په دغه موضـوع رڼا واچو اودابه هم ديو مثال په رڼا کې واضـــح کړو چې داخبره بلکل واقيعت نه لري چې درقابتي بازار په صورت کې کوم دتبادلې اندازې او مقدار مونږ دتيرو بحثونو څخه دراجان او ماريا په اړه ذکرشوي ارقام ډايج ورت باکس په شکل له يوه بله بڼه ذکر کوو دراجان ګټورتيا مواد دافقي محورپرمخ او دماريا ګټورتيا مو دعمودي محور پرمخ شـــودلی ده د۱۱۴ شـــکل څخه معلوميږي چې څومره راجان په مفيديت کې ښـــې خواته ځواو څومره چې پورته ځو دماريا په مفيديت کې اضـــافه والی رامنځ ته کيږي.نړيوال تجارت موضـــوع او اهميت : نړيوال تجارت دنړيوالو اقتصادي سازمانونو يوعمده عنصر ګڼل کيږي او همدارنګه نړيوال تجارت دهيوادونو ترمنځ دارتباط درامنځ ته کيدو ســبب ګرځي چې دهرهيواد په خارجي ســياســت پورې اړه لري اګر کـه دتـاريخ پـه اوږدو کې ډير محـدود عوامـل دتجـارت دپرمختـګ او وروســـته پاتې والي کې مؤثره وه چې دهغې عمده اواســـاســـي عوامل هم طبيعي منابع جغرافيايي شـرايط دخلکو اسـتعدادوفهم علم او تخنيک تشـکيلوي دهغو پاتې هيوادونو لخوا دنړۍ اکثره هيوادونو ته مختلفې اقتصـادي تبادلې صـورت نيسي چې عمده اقتصـادي تبادلې يی داجناســـو اوخدماتو تبادله اوســـرمايوي تبادلات دي هيوادونه مجبور دي چې دمختلفو اقتصـــادي تبادلو لپاره خپل پولي واحدونه دنورو هيوادونو په پولي واحدونو باندې بدل کړي . چې داکار دپيسو په بازارونو کې صورت نيسي . دنړيوال تجارت تعريف: خارجي تجارت په حقيقت کې دشـيانو ، اجناسـو او سـرمايي انتقال ده ديوملک څخه بل ملک ته او يا په بل عبارت دهيوادونو ترمنځ په يوزماني واحد کې ذکرشـوي معاملاتو ترسـره کولو ته نړيوال تجارت وايي. تجارت په دوه ډوله دی ۱-داخلي ۲-خارجي داخلي : تجارت عبارت دهغه تجارت څخه ده چې دهغې په ترڅ کې دهيواد په دننه کې دخلکو ترمنځ داجناسـو اخيسـتل او خرڅول صـورت نيسـي . په داخلي تجارت کې داموالو انتقال دهيواد دسرحداتو څخه دباندې صـــورت نه نيســـي يعنې يواځې دهيواد دســـرحداتو په دننه کې داتجارت ترســـره کيږي اودخارجي تجارت په پرتله يي ستونزې لري داخلي تجارت په دوه ډوله ويشل کيږي۱-عمده فروشـــي۲-پرچون فروشـــي۲-دخارجي تجارت تعريف: دتاريخ په ابتدايی دوره کې دانســـان ضرورتونه ډير محدود اوساده وو. په دې سلسله کې ترډيره حده خودکفا وه. خارجي تجارت هغه تجارت ته ويل کيږي چې په هغې کې ددوه مختلفو هيوادونو داوســـيدونکو تجارانو او ســـوداګرانو ترمنځ داجناســـو اوخدماتو تبادله صـــورت نيســـي . يا په بل عبارت ټولې هغه تجارتي اړيکې چې ديوهيواد دسرحداتو څخه دباندې صورت نيسي خارجي تجارت دی او په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ډوله دی ۱-صادرات ۲-واردات. او کوم هيواد چې اجناس او خدمات صادروي هغه ته صادرونکی هيواد وايي. لکه افغانستان چې وچې اوتازه ميوي نورو هيوادونو ته صادروي او واردات برعکس. که چيرې يو جنس کاربر جنس وي دکار له نظره بډای هيواد کې او همدا جنس سـرمايه برجنس وي دپانګې له نظره بډايه هيواد کې نودې حالت ته دعواملو دشدت انعکاس وايي. که چيرې دعواملو انعکاس ډير شديد شي نو دهکشر اوهلن تيوري بايد رد شـي.او که چيرې کم يي په نظر کې نيسـو. او په دې موضـوع لومړني عملي تحقيق دمنهاس لخوا په ۱۹۶۲ م کال شـوي وه نوموړي په خپل دتحقيق په ترڅ کې داموندل چې ددريو قضيو څخه په يوه حالت کې دعواملو انعکاس موجود دی خو بيا ليونتيف په ۱۹۶۴ م کال کې دخپلې مطالعې په ترڅ کې داوښـودل چې عواملو انعکاس په ۸فيصـده قضـيو کې شـتون لري او بس.يوه بله مطالعه چې ۱۹۶۶ م کال کې دبال په واسطه ترسره شوه ترڅو دمنهاس دنتايجو يو بل اړخ وازمايي چې دغې مطالعې دليونتيف دنتايجو تصـديق وکړ. چې دعواملو دانعکاس شدت په نړۍ کې ډير کم واقع کيږي .په پای کې هغه فرضيه صدق کوي چې دعواملو په اړونده ټول نسبي اوقيمتونو سره يو جنس کاربر او بل جنس سرمايه بر دی او دهکشـر اوهلن ماډل هم صـدق کوي.تجارتي پاليسـي هغه برخې څخه عبارت دی چې دنړيوال تجارت پورې مربوطو فيصـلو عملي اقداماتو او وسـايلو سـره رابطه لري مثلا ديوممملکت صـادرات او واردات بايد څرنګه او څه شـی وسـي؟په هغې دولتي شـعبې کنټرول وجود لري او که نه . اشيا مصرفي او سي او که سرمايوي اوسـي؟صـادرات ازادانه شـکل ولري ا و که پابند اونور . تجارتي پاليسـي په لاندې برخو ويشـل کيږي. ۱-صـادراتي او وارداتي پاليسـي ۲-خارجي تبادلوي پاليسـي ۳تعرفې پاليسـي . الف صـادراتي او وارداتي پاليسي دصادراتو اودوارداتو په برخه کې مشخص تدابير اودهغې دعملي کيدلو لپاره مناسب ، امکانات په برکې نيسي ب: دصادراتو زياتوالی اودپيسو په داخلي اونړيوال نرخ داستحکام لپاره تدابيرج: په وارداتو او صـادراتو باندې دټکسـونو وضـع کولو سيسـتم او لارې چارې څرګندوي . په دې برخـه کې دمـاليي وزارت لـه خوا دتبـادلي کنټرول اووارداتي جوازونو باندې کنټرول هم شـامل وي. دتجارتي پاليسـي هدفونه: ۱-دصـادراتو زياتوالی ۲-دصـادراتو دډولونو زياتوالی۳-دنووزيږيدلو صنعتونو حمايت دنوي صنعت موضـوع الکسـاندر هاملتون په امريکا او فريدريک ليت په جرمني کې د۱۸پيړۍ په پای او د۱۹ پيړۍ شروع کې مطرح کړه۴-دصادراتو او وارداتو دنسبت زياتوالی . دصادراتو او وارداتو ترمنځ نسبت يا مقايسې ته دتجارت نسـبت ويل کيږی. ۵-دپيسـو په داخلي او خارجي قيمتونو کې داسـتحکام ثبات۶-تجارتي روابط: دازاد او پابند تجارت مفهوم: ازاد تجارت دتجارتي پاليسـي داسـې يو نظام دی چې په هغې کې داخلي او خارجي تجارت کوم فرق نه لري او داخلي اشياو او خدماتو ته کوم خاص رول باندې نه قايليږي او نه په خارجي اشـياو او خدماتو کوم بنديزونه وضـع کيږي .اوکله چې په يوملک دخارجي تجارت په برخه کې قيودات رامنځ ته شي مثلا ټکسونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وضـع کوټه معیاري سیسـتم وضـعه شـي یا چې عملي شـي او دتبادلې په جریان کنترول رامنځ ته شـــي نو دتجارتي پالیســـي دې ډول نظام ته پابند تجارت ویل کیږي.دازاد تجارت تاییدونکې دلایل: دوســـایلو بهتروالی یا بهتر اســـتعمال۲-دنړیوالې ســـوکالۍ زیاتیدل۳-دمحصـــولاتو زیاتوالی.دپابند تجارت تایدونکي دلایل: دصـــنعت ځوانوالی: په پرمختییا یی هیوادونو کې چې صـــنعت رامنځ ته کیږی نودنړۍ دپرمختللو هیوادونو ســـره مقابله نه شـــي کولای۲-دکـاروبـار دلایـل ۳-دپرداختونو. دتوازن دلایـل: دتجـارت اوتعرفو عمـده موافقهGATT:دتجارت اوتعرفو عمومي تړون له مخې چې یو عمده ســـبب یي په تجارت باندې دپابندیو کمول دي خوددې خبرې اجازه ورکوي چې دتادیاتو دنقصـان درفع کولو په خاطر وضع کیدای شي خو دتعرفو دوضع کیدو په صورت کې باید په نظر کې ونیول شي چې نورملکونه جوابي عمل کولای شـــي په یو ملک کې دتعرفو وضـع کولو اصـلي هدف دخارجي اشیاوو په ځای ملي اشیاو ته دتقاضا زیاتوالی دی . دصادراتو او وارداتو دنسبت دښـه والي دحمایتي پالیسـۍ له لارې داصـولو زیاتوالی او دملي داریي حفظ کول او نورهغه عوامل چې پابند تجارت په برخه کې وړاندې کیدای شي. دپابند تجارت دکاروسایل که نړۍ ته نظر وشـــي په حقیقي توګه ازاد تجارت وجود نه لري په یو شـــکل یاحالت کې دنړیوال تجارت قیودات وضـع کیږي په خارجي اشـیاو باندې دکنترول کولو لپاره وسـایل عبارت دی له:۱-تعرفې ۲-کوټه معیاري سیستم ۳-دولتي تجارت۴-دتبادلې کنترول۵-تجارتي معاهدې۶-مصـنوعي ارزاني یا امتیازي قیمت. دتعرفې مفهوم: تعرفه دصـادراتو په مقابل کې محصـول او وارداتو باندې دټیکس تر نامه لاندې دپرداختونو څخه عبارت دی . په حقیقت کې په صادراتو دتعرفې وضع کول ډیر مروج نه دي او عمده توګه تعرفې په وارداتو وضع کیږي. تعرفې په عمومي ډول په دوه ډوله دي۱-داجناســـو دقیمت په اســـاس۲-داجناســـو دمقدار په اســـاس. دتعرفې داثراتو مطالعه : ۱-دوارداتو دعوض اجناســو تولیدول: کله چې دتعرفې په وضع کول سره دجنس قیمت پورته لاړشي نوپه داخل کې دعوض اجناسو تولید پیل کیږي او داخلي تولیدات دoq1څخه2q2ته لوړیږي او تجاران کوښښ کوي چې اضافي مصارف پوره کړی چې نوموړي مصـارف په دوه ډوله څرګندیږي.۱-حمایوي اثر۲-تبادلوي اثر۱-حمایوي اثر: کله چې دتعرفې دوضـع کولو سره قیمتونه پورته لاړشـي نوداخلي مولدین دزیات جنس دتولیدولو طاقت نلري. کله چې دتعرفې په وضـع کولو سـره قیمتونه پورته لاړشـي نوداخلي مولدین دتولید قابلیت پیداکوي ولې داتولید غیراقتصادي دی ځکه دلوړ قیمت اوزیاتو مصارفو په نتیجه کې رامنځ ته کیږی چې مونږ په شـکل کې دابرخه په این سـره ښـودل شـوي ده۲-تبادلوي یا انتقالي اثر: دتعرفې په وجه چې مولدین کوم اضـافه قیمت ترلاسـه کوي هغې یوه برخه دغیر اقتصـادي تولیداتو قرباني کیږي او بله برخه یی دمصـرف کوونکو لخوا مولدینو ته انتقالیږي اوداخلي مولدین دمصرف کوونکو څخه اضافه رقم حاصلوي چې په شکل کې په زي سـره ښـودل کیږي۲-دمصـرف اسـتعمال اثر: دتعرفو په وضـع کولو سـره داجناسـو

(c) ketabton.com: The Digital Library

قیمتونه لوړاو دهغې په استعمال کې کموالی راځي چې دتقاضـا سطحه د0q4څخه 0q3ته راټيټيږي . چې په شکل کې په ایس سره ښودل شوي دي۳-داصولو عایداتي اثر: څرنګه چې دتعرفې اندازه دتې سره برابره ده دنورو وارداتو اندازه ضرب تعرفه حاصل شوي رقم په لاس راکوي چې په شـکل کې په ارسـره ښـودل شـوی ده ۴-دمقابل اثر: دتجارت په پیل او دتعرفو په وضع کولو کې سیالي رامنځ ته کیږي چې له یوې خوا دملي صنعت دتقویي سبب ګرځي اوداجناسـو معيار ورسـره لوړيږي.۵-دعاید او وزګارتیا اثر: دتعرفې په وضـع کولو سـره په ملک کې دکاروبار زیاتيږي څومره چې ملي صـنعت تقویه کیږي ورسـره دوارداتو عوض اجناس په داخل کې توليديږي چې دعاید او کاروبار په برخه کې دزیاتوالي سـبب ګرځي چې داعمل دمقابل ملک دخرابوالي سـبب ګرځي.۴-دپرداختونو توازن: دتعرفو په وضـع کولو سـره دوارداتو مقدار کميږي او په داخل کې دتولید اندازه زیاتيږي چې دوارداتو په کموالي سره دخارجي پرداختونو په اندازه کې کموالی راځي ولي باید ذکر شي چې داټول عملونه هغه وخت ممکن دي چې مقابل لوری جوابي اقدام پورته کړي.په بهرنیو هیوادونو کې داجناسـو په مناسـب قيمت دخرڅولو طریقې۱-اشـتهارات۲-ذاتي دوره۳-سـفري نماینده ګـان۴-بهرنۍ ایجنسـۍ۵-پـه بهرنیو هیوادونو کې دڅـانګو قـایمول۶-خـارجي تجـارت کې دقیمتونو ډولونه .چې په لاندې ډول دي. F.A.S: عبارت له هغه قیمت څخه دی چې په هغې کې داصلي قیمت نه علاوه ټول هغه مصارف شامل وي کوم چې په اجناسو باندې ترکښتۍ پورې راځي. هغه مصارف چې داصلي قیمت څخه علاوه په جنس ورعلاوه کيږي په لاندې ډول دي ۱-داجناسـو بسـته بندۍ مصـارف۲-صـادراتي محصـول۳-دبندرتررسـیدوپورې ترانسـپورتي مصـارف ۴-دبندرګاه مصـارف۵-فوبFOBعبارت له هغه قیمت څخه دی کله چې F.A.Sقیمت سـره یوځای کړوکوم چې دکښـتۍ ته داموالو په جګولو باندې راځي. ship ex: عبارت دهغه قیمت څخه دی کله چې دفوب قیمت سره دکښتۍ کرایه جمع شي او په مال ورعلاوه شـي نو دex-shipقیمت لاسته راځي.ex-shipقیمت کې لاندې مصـارف شـامل دي ۱-دجنس دبسته بندي کولو مصارف۲-په مال باندې تربندرګاه درسیدلو مصارف۳-صادراتي محصـول۴-دبندرګاه مصـارف ۵-کښـتۍ ته داجناسـو داوچتولو مصـارف۶-دکښـتۍ کرایه . دنړیوال اقتصـاد سـاحه او ضـرورت۱-په مختلفو هیوادونو کې منابع اقلیمي شـرایط هنر او نوردتولید عواملو مؤثریت یو شـــان نه وي هیوادونه ددغه توپیر له وجهې یو هیواد یوډول اجناس په ارزانه توليدوي نورهیوادونه نوراجناس په ارزانه توليدوي. نویو هیواد نشـــي کولای پرځانته ډول خپل ضـروریات پوره کړي نو هیوادونه مجبوردي چې خپلو منځو کې اقتصـــادي روابطوپه لړکې دخپل ضـــرورت وړشـــيان یو له بل ســـره تبادل کړي اوخپل ضـــروریات رفع کړي نودې لپاره چې دغه مشـــکلات ،پيښـــو حقیقتونو او بازار داقتصـــاد دتیوریګانو څخه بحث وکړو نړیوال اقتصـاد ته ضرورت پیدا شو . دنړیوال اقتصـاد درامنځ ته کیدو دلایل۱-دمختلفو سیاسي –اقتصادي،اواجتماعي نظامونو موجودیت۲-دمختلفو کرنسیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

يا پولي واحدونو موجوديت۳-دتوليد پرعواملو کې فرق۴-دمختلفو ملي سياستونو موجوديت. دنړيوال اقتصاد دپرمختيا لاملونه۱-اختراعات او کشفيات۲-دنفوسو زياتوالی اودعنعنوي اقتصاد له منځه تلل۳-دنجيبه فلزاتو او پيسو رول۴-پانګوال او متشبثينو رامنځ ته کيدل۵-اقتصادي عقايد . نړيوال اقتصاد دڅيړنې ساحه او ميتودونه: نړيوال اقتصاد دڅيړنې ساحه پراخه ده چې هغې کې دهيوادونو ترمنځ دهرډول اقتصادي روابطو تحليل شامليږي. په عمومي ډول په دې کې دسوداګرۍ نظريات، دسوداګرۍ پاليسي،دتبادلې بازارونه، دتادياتو بيلانس ، خارجي پانګې اچونې نظريات او نړيوال اقتصادي انظمام نظريه شامليږي=نړيوال اقتصاد دهيوادونو ترمنځ داجناسو او خدماتو او تادياتو جريان تحليلولي.دداخلي(منطقوي)او نړيوال تجارت ترمنځ فرق۱-دعواملو دخوځښت۲-دتجارتي بنديزونو خنډونه۳-دطبيعي منابعو ترمنځ فرق۴-جغرافيايي او اقليمي توپير۵-دمختلفو کرنسيو سيستم موجوديت ۶-مختلفو بازارونو موجوديت۷-ترانسپورټ لګښت۸-دتادياتو دبيلانس ستونزه ۹-مختلفې ملي پاليسۍ۱۰-اقتصادي محيط توپيرلرل۱۱-داجناسو حرکت: هغه عوامل چې په نړيواله سطحه دکاردحرکت مانع ګرځي۱-په ژبه کې فرق۲-وظيفوي مهارتونه۳-دکورني محيط څخه ليري کيدل نه خوښيدل۴-ديوملک نه بل ملک ته تللو مصارف اونورهغه موانع دی چې دکاردحرکت مانع ګرځي.دنړيوال اوداخلي تجارت ترمنځ يوشان والی: بيرتل اوهلن وايی: چې نړيوال تجارت دنړيوال اقتصاد يا منطقوي تجارت يوه قضيه ده۲دمزد کچه نه يواځې داچې په نړيوال تجارت کې فرق لري او په داخل دهيواد کې هم سره يوشان نه دي ۳-اجناس که په نړيواله سطحه وي او که په منطقوي سطحه وي دواړو کې دکمپنيانو هيله دګټې اعظمي کول دي.۴-نړيوال تجارت کې قيمتونه هم دعرضې او تقاضا په اساس ټاکل کيږي او منطقوي تجارت کې هم .۵-په ۱۹او ۲۰ پيړۍ کې داروپا او انګلينډ څخه دسرمايی او کارګرې قوي حرکت ددې سبب شو چې امريکا ، استراليا، نيوزلينډ، کاناډا،په تيزۍ پرمختګ وکړي.فرصتي مصارف : زياتيدونکې فرصتي مصارف په دې معنې چې ديوهيواد ديو جنس داضافي واحد دتوليد لپاره دبل جنس زيات نه زيات واحدونه له لاسه ورکوي ترڅو اضافي منابع نوموړي جنس توليد لپاره تخصيص کړي . فرصتي مصارف: هغه مصارفو څخه عبارت دي=دXجنس فرصتي مصارف دyجنس ارزښت څخه عبارت دي چې دxجنس دتوليد له امله مودلاسه وځي يا ديو توليد فرصتي مصارف دهغه تبادلوي جنس دارزښت څخه عبارت دی چې دغه جنس دتوليد له امله زمونږ له لاسه وځي.دتعويض نهايي نرخ دyجنس لپاره دyهغه مقدار څخه عبارت دی چې يو هيواد يي بايد دxاضافي واحد دتوليد په خاطر له لاسه ورکړي دتعويض نهايی نرخ دفرصتي مصارفو بل نوم دی چې دتوليد په نقطه کې منحني ميلان رانيسي . دټولنې بې تفاوته منحني : دټولنې بې تفاوته منحني ددوه اجناسو داسې مختلف ترکيبات ښايي کوم چې ديوې ټولنې دمساوي اطمينان سبب ګرځي. لوړه منحني زيات اطمينان ټيټه منحني لږ اطمينان ښکاره کوي . دټولنې بې تفاوته منحني

(c) ketabton.com: The Digital Library

منفي میلان لري مبتدا ته محدبه وي او یوبل نه قطع کوي . دټولنې بې تفاوته منحني پورې اړوند ځیني ســـتونزې: لکه څرنګه چې دټولنې بې تفاوته منحني یو بل نه قطع کوي او دې دواړو دتقاطع نقطه عین رضــایت په دوه مختلفو بې تفاوته منحني ګانو کې ښـکاره کوي چې دابې تفاوته منحني دتفریف؟؟ ســره تضــاد کې دي=که حقیقي عاید ویش یو هیواد کې تغییر وکړي او بې تفاوته منحني ګانې یو بل قطع کړي نودې حالت کې بیامونږ دټولنې بې تفاوته منحني نشو استعمالولی ترهغې چې دتحارت توسعه دهیواد دفلاح او بهبود دزیاتوالي سبب ګرځي. دتجارت دمخه تعادل : دتجارت دنه شتون په صورت کې یو هیواد هغه وخت دتعادل په حالت کې دی لکه چې دهغې دتولید منحني په نظر کې نیولو ســـره نوموړی هیواد لوړه ممکنه بې تفاوته منحني باندې قرار ولري. دجنس اړوند تعادلي اونسبي مزیت: دتجارت څخه دمخه دجنس اړوند تعادلي قیمت دتولید منحني اودبې تفاوته منحني دتولید او مصرف د نقطې په واسطه ښودل کیږي.زیاتیدونکي مصارفو په صورت کې دتجارت لپاره اساس او تجارت څخه ګټه =دوه هیوادونو ترمنځ داړونده اجناسو پرقیمتونو کې تفاوت ددواړو هیوادونو نسبي مزیت ښـــایي او دواړه هیوادونو ترمنځ دګټور تجارت لپاره اســـاس تشـــکیلوي. =هرهیواد دنسبي مزیت لرونکي جنس کې تخصص ترلاسـه کوي او دازیاتیدونکي فرصـتي مصـارفو سـبب ګرځي. تخصـص ترهغه وخت ادامه لري کله چې ددواړوو هیوادونو اجناسـو قیمتونه سره مساوي شي او دادتجارت دتعادل نقطه ده =په تولیدکي دتخصص پروسه ترهغې پورې ادامه لري چې دواړه هیوادونو کې داجناسو قیمتونه سره مساوي وي؟ ---دتجارت په صورت کې دجنس په اړوند تعادلي قیمتونه ـدPB=PB=1دتجارت په صورت کې دجنس اړوند تعادلي قیمت په دواړو هیوادونو کې هغه مشترک قیمت دی پرکوم چې تجارت دتعادل حالت کې دی .=دتجارت موډل دتوســـعې دوهمه لاره داده چې دوه هیوادونو کې نړیوال تجارت اغیزې دتولید دعواملو په عایداتو وخیږو.=دکلاســـیکو اقتصـــاد پوهانو له نظره نســـبتي مزیت دهیوادونو ترمنځ دکارګرې قوي دمولدیت تفاوت په اساس رامنځ ته کیږي خو دوی دمولدیت تفاوت لپاره تشریح ورنکړه =دهکشر اوهلین تیوري موډل دتجارت موډل ته توسعه ورکوي او په دوه هیوادونو کې دنســـبي مزیت اســـاس او دســـرچینو پرعوایدو دتجارت اغیزې څـیـړي.دهـکشـــــر اوهـلـین تـیوري لانـدې فرضــــیـې لـري:۱-دوه هـیـوادونـه دوه اجناس(xجنسyجنس)دوه دتولید عوامل (کارګره قوه او پانګه)۲-دواړه هیوادونه په تولید کې دعیني تکنالوژۍ څخه کاراخلي ۳-دxجنس کاربره او دyجنس ســـرمایه بره دی ۴-دواړه هیوادونوکې دواړه اجناس دثابتې بهرې مقیاس له مخې تولیدیږي.۵-دواړهیوادونو کې دتولید نیمګړی تخصـص وجود لري ۶-په دواړو هیوادونو کې ذوق مسـاوي وي۷-ددواړه هیوادونو کې دعواملو او اجناسو په بازار کې کامل رقابت شتون لري : کامل رقابت معنا دا چې تولید کوونکي –مصــرف کوونکي او دتولید عواملو خاوندان په صــنعت اودهیواد په ټولو برخو کې داجناســـو قیمتونو عواملو دعوایدو په اړه پوره معلومات ولري۸-په داخل دهیواد کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعواملو کامل انتقال وجود لري ولې په نړیواله ســـطحه عواملو انتقال وجود نه لري ۹-دنړیوال تجارت داجرا دجریان لپاره ترانســـپورتي مصـــارف تعرفې یانورې موانع وجود نه لري۱۰-په دواړه هیوادونو کې تولې ســـرچینې په بشـــپړه توګه په کارلویدلې دي ۱۱-ددواړه هیوادونو ترمنځ نړیوال تجارت متوازن دی .معنا داچې دهرهیواد دصـــــادراتو مجموعي ارزښـت دهغې وارداتو دمجموعي ارزښـت سره مسـاوي دی.په تولید کې هغه حالت ته ویل کیږي چې دکار په پرتله ډیرې پانګې ته اړتیاوي نو هغه پانګه کښ یا ســـرمایه بر بلل کیږي.خو که تولید کې هغه حالت چې دپانګې پرتله ډیرکارته اړتیاوي هغې ته کاربره یا تشـدیدي کارغوښـتونکې تولیدوایي.دعواملو (سـرچینو) کثرت:دعواملو یا سـرچینو کثرت له دوه دیدګاه څخه تعریف کولای شـو ۱-دفزیکي واحدونو له مخې تعریف: مثال دپانګې او کار مجموعي مقدار چې یو هیواد یی پراختیا کې لري۲-دعواملو اړونده قیمتونو له مخې : مثلا دپانګې لپاره کرایه او دکارلپاره دمزد نرخ پر یو هیواد کې ==دعواملو کثرت په یو هیواد کې دپانګې او کار مطلقه مقدار شـــتون نه ښـــایي لیکن د (پانګې دمجموعي مقدار او دکار مجموعي مقدارنســـبت ښـــایي) =معمولا دپانګې دقیمت څخه هدف دربح اندازه وي او دکارقیمت څخه هدف دمزد اندازه وي نو په دې اســاس لیکلی شــوpk/pl=r/w.دســرچینو موجودیت اودهکشـــر اوهلن تیوري : په ۱۹۱۹ م کال کې یو ســـویډني اقتصـــاد پوه ایلي هکشـــردنړیوال تجارت اغیزې دعاید ویش ترعنوان لاندې یو مقاله نشـــر کړه . په کومه کې چې دنړیوال تجارت دعصري تیوري طرحه ورکړه . دلسو څخه دزیاتو کلونو لپاره داتیوري له پامه لویدلې وه وروسته یو بل سویډني اقتصاد پوه او دهکشر شاګر برټیل اوهلن نوموړې تیوري ته توضیح ورکړه او پر۱۹۳۳ کال دساحوي او نړیوال تجارت ترعنوان لاندې خپل مشـــهورکتاب کې خپره کړه. په خلص ډول دهکشـــر اوهلن تیوري ددوه نظریو په شـــکل وړاندې کولای شو ۱-دهکشـر اوا هلن نظریه وایي : کوم چې دتجارت طرز پیشـبیني سره ســروکارلري۲-نظردادی دعواملو دقیمت دتســاوي والي نظریه ده کوم چې دعواملو په قیمت دنړیوال تجارت دتاثیراتو سره سروکار لري. دهکشـر اوهلن تیوري: دهکشـر اوهلن نظریه داوایي یو هیواد هغه جنس صـادروي دکوم جنس په تولید کې چې ازانه او بډایه سـرچینو ته ضـرورت ولري او هغه جنس به واردوي دکوم جنس په تولید کې چې دهیواد دکمو او قیمته منابعو او عواملو ته ضـــرورت ولري +=خلاصـــه ډول دکارله نظره بډایه هیوادونه هغه اجناس صـادروي چې کارجذبوونکې او هغه اجناس واردوي کوم چې زیاته پانګه جذبونکې وي =هرهیواد هغه جنس په تولیدولو اوصـــادرولو کې تخصـــص ترلاســـه کوي کوم چې دارزانه تولید عواملو په واسطه تولیدوي او هغه جنس واردوي چې قیمت عواملو په واسطه تولیدیږي.دعواملو دقیمت یوالی اود عاید ویش:په دې برخه کې دعواملو دقیمت پر یوالي تیوري بحث کوو کوم چې دهکشـر اوهلن تیوري څخه اسـتنباط شـوي اوداهغه وخت صـدق کوي کله چې دهکشـــر اوهلن تیوري صـــدق وکړي دعواملو دقیمت یوالي تیوري دپال

(c) ketabton.com: The Digital Library

سمیولسن لخوا وړاندې شوي له همدې وجې ورته دهکشر اوهلن سمیولسن تیوري هم وايي. دعواملو دقیمت یوالي تیوري: نړیوال تجارت کې دهیوادونو ترمنځ دعواملودنسبي او مطلق عوایدو دیوالي سبب ګرځي، په دې اساس نړیوال تجارت کې دعواملو دنړیوال تحرک تعویض کوونکي دي په دې معنا چې نړیوال تجارت دټولو تجارت کوونکو هیوادونو دمشابه کارمزد مثال(کارګره قوه چې عین مهارت او مولدیت ولري)دیوالي سبب ګرځي. همدارنګه نړیوال تجارت ټولو تجارت کوونکو هیوادونو کې دمشابه پانګې عاید مثال(پانګه چې عین مولدیت او خطر ولري)؟؟؟دیوالي سبب ګرځي. همدارنګه نړیوال تجارت ترهغې پراخوالی پیداکوي چې داجناسو قیمتونه کاملا یو شان وي معنا داچې دعواملو قیمتونه ددواړو هیوادونو ترمنځ یوشان وي . دعواملو مطلق اونسبي قیمت یوالی: دعواملو دمطلقه قیمتونو یوالی په دې معنا چې ازاد نړیوال تجارت په دواړه هیوادونو کې دعین کار حقیقي مزد او دعین پانګې حقیقي ربحې نرخ دیوالي سبب ګرځي. =دعواملو دکامل حرکت په صورت کې کارګره قوه دکم مزد لرونکي هیوادونو څخه لوړ مزد لرونکي هیوادونو ته هجرت کوي او نتیجه کې به دواړه هیوادونو کې مزد ونه سره مساوي شي.او که دپانګې دټیټ ربحې نرخ لرونکي څخه لوړربحې لرونکي هیوادونو ته حرکت وکړي نتیجه کې به دواړه هیوادونو کې دربحې نرخ سره برابر شي.دعاید په ویش دتجارت اغیزې:تیره برخه=نړیوال تجارت دوه هیوادونو کې دربحې نرخ باندې دیوالي سبب ګرځي.۱-اغیزه=نړیوال تجارت دیوهیواد بډایه او ارزانه عواملو قیمتونه لوړوي او محدود اوقیمته (لوړمصرفه) عواملو قیمتونه دټیټ والي سبب ګرځي۲-اغیزه=نړیوال تجارت دهغه هیواد چې کارګره قوه لري دکارګرې دقوي دحقیّقي عواید ودلوړوالي سببګرځي.۳-اغیزه=داچې پرمختللو هیوادونولکه امریکافرانسه جاپان کاناډا هیواد کې پانګه بډایه عامل دی نو نړیوال تجارت دکارګرې قوې دحقیقي عوایدو دکموالي او دپانګې دمالیکینو دحقیقي عوایو دزیاتولي سبب ګرځي. ۴-اغیزه=په وروسته پاتې هیوادونو لکه هند-مصر-کوریا-کارګره قوه بډایه نونړیوال تجارت دکارګرې قوي دعوایدو دلوړوالي اودپانګې دحقیقي عوایدو دکموالي سبب ګرځي. دهکشر اوهلین تیوري په اساس نړیوال تجارت دکارګرې قوې دحقیقي عوایدو او حقیقي مزدونو دکموالي سبب ګرځي.

اسلامي اقتصاد

په اسلامي اقتصاد کې داقتصاد په اسلامي طریقو بحث کیږي.لکه اسلامي بانکداري ، اسلامي تجارت (حلال تجارت)زکات ،فئ،غنیمت،تولیه، اوداسې نور اسلامي بحثونه.

بریښنایي تجارت

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکاروبار (business) پراخه اقتصـــــادي مفهوم لري چې عبارت له ټولو هغو مشــــروعو کارونو څخه دی چې داجناســو او خدماتو تولید او توزیع دګټې دلاســته راوړلو په مقصــد په کې ترسره کیږي.۲-بریښنایي کاروبار عبارت له هغه کاروبار څخه دی چې په اونلین ډول وجود لري نه په فزیکي ډول . په دې کې یو ه خبره چې مشروع به وي او دقانون مطابق . تجارت د(commerce) ټولې هغه اقتصـــــادي کړنې چې توکي دتولید له ځایه مصـــــرف کوونکو ته رســـوي دتجارت یاد(commerce) په نامه یادیږي. فریډریک ویلي: کله چې داجناسو او خدماتو پیرودلو او پلورلو پروسه دانټرنیټ په ذریعه وشي دبریښنایي تجارت به نامه یادیږي. بزنس په دوه ډوله ویشل شوی۱-کامرس۲-اندستري. داندستري کاردادی چې زمونږ خام مواد په تمام شد تولید باندې بدلوي دې نه بعد کامرس ته ځي کامرس یوه پروسه ده چې دتولید دځای څخه تولید اخلي مصــــرف کوونکي ته یي رســـوي او که دانټرنیټ په واسـطه وشـي دe-commerceڅخه عبارت دی.۱-کامل بریښــنایي تجارت : داخیســتلو او خرڅولو ټوله پروسه چې دانټرنیټ په واسطه ترسره شي یا په فزیکي توګه کوم شی یا تولید وجود ونلري. ۲-نیمه کامل : په دې پروسه کې یو شی په فزیکي توګه راولیږل شي نودې ته ویلای شي نیمه کامل تجارت یا داخیستلو او خرڅولو پروسه بدون دانټرنیټ وشي. په ۱۹۵۰ م کال کې ترســره شــو. انټرنیټ نه په ۱۹۶۰ م کال کې دامریکا په دفاع وزارت کې دفایلونو لپاره کاراخیســتل شــوی . دادWWWویب ســایټ په ۱۹۸۹م کال کې Timbernerرامنځ ته کړی او هدف یي داوه چې انټرنیټ ته هرڅوک ننوځي په یوې لارې لاړشـي.دایو لندنی عالم وه او مور او پلار یی ســاینس دانان وه . په ۱۹۷۰ م کال کې e-commerceشـروع شـو. کله چې لوی ســهامي شــرکتونو خپلو شــریکانو ســره دکاروبار اړونده معلومات دنیټورک له مخې شـــــریکول پـــه ۱۹۸۰ م کـــال کېinternet service provider(isp)پـــه USAاو UKلابراتوارو کې راووتو. معلومات شریکول یا تبادله کول په دوو شکلونو (EDI)او (EFT) په ۱۹۸۰ کلونو کې ســــوداګریز شـــو.۱-(EFT)معنا بریښـــــنایی (توګه) دفنډونو انتقال۲-بریښـــــنایی(توګه) معلوماتو انتقال(EDI) په دې کې دوه برخې دي ۱-کاروباري معلومات وه ۲-دپیسـو معلومات . په لومړي ځل سـره دATMپه واسطه په امریکا کې ټرانزکشـن (راکړه ورکړه یا معامله)ترســـره شـــوه. په ۱۹۸۰ م کال کې)په ۱۹۹۵ م کال په USAاو اروپایي هیوادونو کې خلکو دانټرنیټ اســـتفاده کوله په ۲۰۰۰ م کال کې داســـې ځای نه وه چې بریښنایي سوداګرۍ به په کې شروع نه وه په USA او اروپاکې)داجناسو اخیستل او خرڅول دانټرنیټ په واســطه عبارت دبریښـــنایي تجارت څخه دي . کاروبار یا Businessټول هغه فعالیتونه چې دګټې دلاســــته راوړلو لپاره ترســــره کیږي عبارت دکاروبار څخه دي په دې شـــرط چې قانوني وي اوفزیکي شـــکل وجود ولری. E-Businessټول هغه فعالیتونه چې دګټې دترلاســـه کولو لپاره ترســـره کیږی او په فزیکي ډول وجود ونلري او قانوني وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

.بریښنایی تجارت ګټي : ۱-په اسانی سره داجناسو او خدماتو انتخاب او اخیستل۲-په هفته کي ۷ ورځي او ۲۴ساعته خدمات۳-عملیاتي مصارف يي کم وي او هم بهتره تولیدات ۴-په اسانی سره کاروبارشروع او ختمول۵-فزيکي توګه جوړښت ته ضرورت نه لري۶-مستهلیکین په اسانی سره کولای شي چې تولیدات انتخاب کړي بیدون له فزیکي توګه تللو څخه.اودبریښنایی تجارت تاوانونه: ۱-دتولید دکوالیتی ضمانت نه شتون۲-دانټرنیټ هیکرانو ته موقع وي که راشي چې حمله وکړي،یعني هیکرانن کیدای شي زمونږ اکونټ هیک کړي اوپیسې ولیږي ځان یا دبل چا اکونټ ته.۳-انټرنیټ اضافه ددې نه سهولت او تعلیم سطحه۴-انټرنیت coverageیعنی ساحه موجود وي یعني زمونږ په زیاتره ځایونو کي انټرنیټ کار نه کوي۵-مسلکي کسان په کار دي بریښنايي تجارت سره نورتجارتونه هم نښتي وي

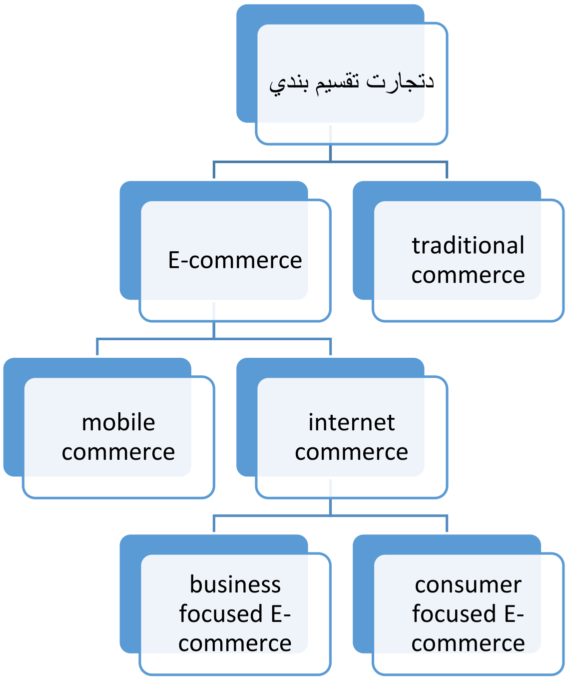

بریښنایی تجارتE-commerceهغه تجارت ته ویل کیږي چې په بریښنایی شکل دانټرنیت له لارې سرته ورسیږي او په دې کي دکاغذ پرمخ معاملات سرته ونه رسیږي. traditional commerce: هغه تجارت ته ویل کیږي چې په هغې کي معاملات دکاغذ په مخ سرته رسیږي چې دې ته کاغذي تجارت هم ویل کیږي. Internet commerce: هغه تجارت ته ویل کیږي چې دانټرنیټ له لارې یا دانټرنیټي شبکو له لارې سرته رسیږي. Mobile commerce: داهغه تجارت څخه عبارت دی چې دموبایل له لارې په کې معاملات سرته رسیږي. Business focused E-commerce: دادهغه تجارت څخه عبارت دی چې په دې کې زیات تمرکز او ټینګار په کاروبار باندې کیږي یعني ټول هغه معاملات چې په تجارت پورې اړه لري مطالعه کیږی. Consumer focused E-commerce: دادهغه بریښنایي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تجارت څخه عبارت دی چې په دې کې زيات تمرکز په مشـــتري يا مصـــرف کوونکو (مستهليکينو) باندې کيږي. يعنې ټول هغه معاملات چې په مصرف کوونکو پورې اړه لري مطـالعـه کيږي. B2B :Types of E-commerce: بريښــــنـايی تجـارت ددوکمپنيو ترمنځ بريښنايي تجارت ته ويل کيږي. داډول بريښنايی تجارت ددوو کمپنيو (کاروبارونو)ترمنځ په بريښـنايي توګه داجناسـو او خدماتو تبادله . لکه : دمايکروسـافټ او سـيسـکو کاروبارونه.۲-business to consumerB2C:داډول بريښنايی تجارت چې ديوکاروبار او مستهلک ترمنځ په بريښـنايی ډول داجناسـو او خدماتو تبادله صـورت نيسـي B2Cپه نامه يادېږي.دلومړي ځل لپاره B2Cبريښـنايي تجارت دAmazon او CD-nowسـايټونو لخواشـروع شـو او همدارنګه Walmart.comسايټ هم دغه ډول تجارت پرمخ وړه۳-Biz2Biz2Consumer:په دې ډول بريښــــنايي تجارت کې لومړی يو کاروبار چې په دوهم کاروبار جنس خرڅوي له هغې وروســـتــه بـيـا دوهـم کـاروبـاريـي پـه مســـتـهـلـک بـانـدې خـرڅـوي.۴-C2CConsumer2Consumer:په دې ډول کاروبار کې مستهلک اجناس مستقيما اجناس په مسـتهلک خرڅوي اوداډول کاروبار عبارت دی له Amazon.com and E-bay.com:۵-consumer to business: په دې ډول کاروبار کې مستهلک په کاروبار اجناس يا خدمات خرڅوي. C2Bلکه line.com. ديوسازمان په داخل کې داجناسو اوخدماتو ، معلوماتو تبادلې په موخه فعاليتونه دانټرنيټ په ذريعه ترسره شي نوموړي سازمان ته دانټرابزنيس سـازمان ويل کيږي، اودې کې ټول کار دانټرنيټ په واسـطه جوړشـــوي وي لکه : بانکونه . Web Client: هغه اله ده چې دهغې په اســـاس مونږ خپل فرمايش کوو يا انتقالوو لکه کمپيوټر ،فون. Web server: عبارت له هغه ماشـــين څخه ده چې زمونږ فرمايش ويب ســـايټ (خرڅونکي) ته انتقالوي. Browser: هغه سـافټوير ده چې ددې په واسـطه مونږويب سـايټ ته ننوځو لکه ګوګل. Intranet: ديوې ادارې په داخل کې دنيټورکونو مجموعي ته انټرانيټ وايي،خوچې کيبل دلارې شوي وي. Extranet: د ادارې په خارج کې دنيټورکونو مجموعې ته ايکسـټرانيټ وايي يا دمختلفو انټرانيټونو مجموعې ته ايکسـټرانيټ ويل کيږي. Internet: دنړيوالو نيټورکونو مجموعې ته انټرنيټ ويل کيږي چې بدون دلاين څخه وي، کله چې يو کاروبار خپل تجارتي معاملات ترســــره کولو په موخه دانټرنيټ اويا هم کوم بل معلوماتي تکنالوژۍ څخه استفاده وکړي دبريښـنايي کاروبار څخه عبارت ده. انلاين خريدارۍ پروسـه په ۴ ډوله ده:۱-ثابت قيمت۲-متغيير قيمت۳-بولۍAuction۴-دمقايســـې له لارې . عامه تکلاره دقيمتونو انتخاب په موخه بريښنايي کتالوګ دی چې دتوليداتو او خدماتو ثابت قيمتونه په کې ذکر شـــوی وي ۲-ځينې وخت دتوليداتو او خدماتو متغييره قيمتونه په کې ذکر شـــوي وي لکه قيمت او مشخصه فيصدي دتخفيف۳-اوځينې وخت بريښنايی تجارتونه مشتريانو ته دافرصـــت ورکوي چې په ازاد ډول دبولۍ په اســـاس قيمتونه ټاکل کيږي۴-ځينې بريښـــنايی

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاروبار دقیمتونو مقایســه ســهولیت مســتهلک ته ورکوي. لکه امریکاي ایرلاین او امازون .کام. تادیه یه paymentپه دوو طریقو ترسره کیږي. فوست تادیه۲-فري تادیه : چې دجنس دراتګ څخه دمخه تادیه کوي ۲-فوســټ تادیه : دجنس دراتګ څخه وروســته تادیه کوي . بریښــنایي مارکیټ: عبارت له هغه مارکیت څخه دی چې اخیســتونکی او خرڅوونکي په انلاین ډول خپلو منځونو کې سـره تجارتي معاملات ترسـره کوي. دبریښـنایي مارکیټ دنده دفزیکي مارکیټ په شـان ده مګربریښـنایي مارکیټ مؤثریت نسبت فزیکي مارکیټ ته زیات دی مثلا دتولیداتو خدماتو په اړوند معلومات ارایه انلاین توګه پیرودل او همدارنګه خرڅلاو وروسـته خدمات وکړه.دبریښـنایی مارکیټ اجزا: هغه شـخص یا(ویب سـایټ) چې اجناس او خدمات اخلي او په اســتفاده یی رســوي دcustomerڅخه عبارت ده ۲-ســیلرSeller:هغه شـخص یا ویب سـایټ چې اجناس دګټې په خاطر خرڅوي. یادامووالو عرضـه په انلاین شـکل وجود لري دسـیلر څخه عبارت ده.ټول فزیکي شـیان چې دانسـان ضـرورت رفع کړي دیته تولید وایی او ټول غیرفزیکي شـیان چې دانسـان ضـرورت رفع کړي دي ته خدمات وایی او افلاین وي. جوړښـتinfrastructureدبریښـنایی تجارت هغه برخې چې بریښـنایی تجارت دهغې پـه واســـطـه مخکې تـه ځي هغې تـه جوړښــــت وایي .front Endیا مخکې فعالیتونه:دانلاین بزنس ټولې هغه برخې چې مشـتریان یی وګوري او اسـتفاده تري وکړي عبارت له فرنټ اینډ څخه دي اودانلاین بزنس ټولې هغه برخې چې مشتریان ورڅخه استفاده نشـــې کولای هغه ته بک اینډBackendوایي.یاوروســـتې فعالیتونه وایي.مینځګړي: هغه شــخص ته وایی چې ددوافرادو ترمنځ تجارتي معاملو کې ســهولت راولي یا یو ویب ســایټ چې داخیستونکي او خرڅوونکي ترمنځ په تجارتي معاملو کې سهولت راولې . مستهلیکین: پـه نړۍ کې تردوومیلیونو څخـه زیـات انلاین مســـتهلیکین وجود لري چې دمختلفو ویـب ســـایټونو له طریقه اجناس او خدمات رانیســـي. خرڅوونکي: په بریښـــنایی تجارت کې پلورونکي هغه انلاین کاروبارونه دي چې اجناس او خدمات اخیســـتونکو ته په انلاین توګه عرضـه کوي دا کاروبارونه کیدای شـي چې دسـهامي شـرکت،دولت، او یا هم دیو شـخص په ملکیت کې وي .تولیدات او خدمات: بریښــنایی تجارت کیدای شـــي فزیکي توګه او غیرې فزیکې توګه اجناس او خدمات مستهلیکینو ته عرضـه کړي. جوړښت بریښنایی مارکیټ په جوړښت کې بریښـنایی نیټورک، ډیټا بیس، هارډویر، سـافټویر مسایل شـامل دي .دبریښـنایي مارکیټ ډولونه:۱-شـخصي بریښنایی مارکیټ۲-عامه بریښنایی مارکیټ . شـخصي بریښـنایي مارکیټ : هغه مارکیټ څخه عبارت دی چې دیوې کمپنۍ په ملکیت او کنترول کې وي چې عموما یی B2Bاو B2Cوي. عامه بریښـنایی مارکیټ: عبارت له هغه مارکیټ څخه دي چې ددریم کاروبار په ملکیت کې وي چې داخیســـتونکي او خرڅوونکي له جملې نه وي. لکه ازاردبازار.کام .دمشـتري دسـوداکولو طریقي درې دانې دي ۱-Web store:هغه بزنیسـونه دي چې یوائې او یوائې دیوکاروبار تولیدات په کې خرڅول کیږي. عبارت له ویب ســتور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځخه دي . انټرنیټ مالinternet mall:دمختلفو ویب سـټورونو مجموعي ته چې په انلاین ډول سـره وجود ولري عبارت له مال ځخه دي . پورټل portal: پورټلونه عبارت دهغه کاروبارونو ځخه دي چې داصـلي یا مرکزي کاروبار ځّخه اموال او خدمات دپورټل کمپنۍ ځخه مشـتري ته انتقالیږي. بریښـنایي سـازمانونه: بریک اینډ مورټرbrick and mortar: هغه بریښـنایي سـازمانونه دي چې په فزیکي ډول سره وجود لري یا هغه سـازمانونه چې تجارتي معاملې یی په فزیکي ډول سره وجود لري لکه : flipcart.comلکه یو ویب سـایټ ته ځي کوټونه(جمپرې کورتۍ) انتخابوي او دهغې نه بعد بیا هغې مارکیټ ته ځي او په فزیکي ډول یي اخلو یا اخلي. یا په بل عبارت هغه بریښـنایی سـازمانونه دي چې دفزیکي ډول سـره وجود لري او په مسـتهلک باندې مسـتقیمه توګه اجناس خرځوي. ۲-کلیک اینډ مورټرclick and mortar:هغه سازمانونه دي چې تجارتي معاملې په انلاین ډول او هم په اف لاین ډول ترسـره کوي عبارت له کلیک اینډ مورټر ځخه دي . ۳-حقیقي کاروبار یا virtual businessیا هغه بریښـنایی سـازمانونه چې انلاین (انټرنیټ) ډول سـره فعالیت کوي.virtual bizحقیقي کاروبار هغه بریښنایی سازمانونه چې یواځې اویواځې دانټرنیټ یا انلاین ډول سـره خرځلا کوي. دبریښـنایی تجارت جوړښـت یا چوکاټframework:پنځه داني دي خلک ۲-عامه پالیسي ۳-بازارموندنه۴-کومکي خدمات۵-کاروبار‌برخې.داهغه برخه ده چې ددې نه بغیر بریښـنایي تجارت په مخ نه شـي تللی لکه خلک: ټول هغه افراد چې بریښنایی تجارت کې برخه اخلي په کې شامل وي لکه خرڅوونکي اخیستونکي او منځګړي، معلوماتي تکنالوژۍ.متخصیصین کارمندان، او داسې نور ددې سټرکچر نه بغیر تجارت مخ ته نشـي تللې. ۲-عامه پالیسـي ټولې هغه پالیسـۍ ګانې او قواعد چې دحکومت لخوا دتخنیکي معیارونو په خاطر وضـع کیږي. ۳-بازارموندنه اواعلانات: دنورو کاروبارونو په شـان بریښـنایي تجارت هم بازارموندنې ته ضـرورت لري چې ترټولو زیات B2Cترمینځ تجارت کې مهم رول لوبوي. داځکه چې ذکر شوی کاروبار کې اخیستونکي او خرڅونکي یو بل نه پیژني ۴-کومکي خدمات: بریښـنایی تجارت هم بیدون دکومکي خدماتو ځخه نه شـي کولای خپل فعالیتونه په مخ یوسي لکه دمشتري ځخه دپیسو یا رقم انتقال ، یا هم دمشتري له لوري اخیستل شوي جنس انتقال تاکلي ځای ته ۵-کاروبار برخېbusiness partnershipبریښنایی تجارت هم دنورو بزنسـونو په شـان برخې لري چې دابرخې یي عرضـي ځنځیر په اسـاس ځرګندولی شو لکه دیوې کمپنۍ ارتباط دخپلو عرضه کوونکو اومستهلکینو او نورو سره . دبریښـنایی تجارت ځانګړي خواص: داهغه خواص دي چې بریښـنایي تجارت یی لري خو عنعنوي تجارت یي نه لري که لري یي هم ډیر کم دي ۱-ubiquityپه هرځای کې موجود: داهغه شـان تجارت دي چې په هرځای کې موجود وي لکه په کورکې په موټر کې یا بل هرځای کې وي سـتا موجودیت ته په بریښـنایي تجارت کې ضـرورت نشـته. لکه فزیکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تجارت ۲-global reachنړیوال لاس رســـــی : بریښـــــنایی تجارت دیو هیواد لپاره نه وي جوړشـوی بلکې برعکس فزیکي تجارت دیوهیواد لپاره جوړشـوي وي او بریښـنایی تجارت دنړۍ لپاره جوړشـوی دی۳-universal standardنړیوال معیارونه: بریښنایي تجارت چې خرڅول کیږي ټول دنړیوال معیار مطابق وي بلکې په فزیکي تجارت دمشـــخصـــې منطقې دمعیار مطابق وي.۴-richnessکافي اندازه معلومات: معلومات په فزیکي تجارت کې هم ورکول کیږي مګر په بریښـــــنایی تجارت کې ډیر زیات ورکول کیږي دتولیداتو اوخدماتو په اړوند چې مشـــتري يې توقع هم نه لري. لکه فزیکي ســټور ته ورشــه یو مبایل واخله دومره معلومات نه ورکوي بلکې یوه انلاین ســټور ته لاړشــه په ویب سـایټ کې معلومات پراته وي ،۵-دوه اړخیزه معلوماتو تبادلهinteractivity:دتولیداتو او خدماتو داســتعمال په اړوند دکافي اندازه معلومات ورکوي لکه یو دوکان ته ځي کمپیوټر ترې اخلې خو هغه ته وایی داسـتعمال چل یی یی راوښـــــایه هغه درته وایي زه پرې خپله دومره نه پوهیږم بلکې په بریښـــــنایی تجارت کې معلومات پراته وي که هغه په یوټوب کې ویډیو وي اوکه دویب ســایټ له لارې وي. ۶-density of informationدمعلوماتو جمعوارې یا تراکم: بریښـــــنایي تجارت: کې دخپل کاروبار او مشتریانو دذوق مطابق پراخه معلومات جمعوارې کیږي او داسـانه وي خو په عنعنوي تجارت کې دمشـــتریانو او کاروبار دذوق اړوند معلومات نه وي او که وي هم ډیروخت یا ډیرزیات وخت او مصـــارفو ته ضـــرورت لري او ســخت وي. ۷-دمعلوماتو پټ ســـاتنهpersonalizationپه بریښـــنایی تجارت کې دمشـــتریانو دخریدارۍ په اړوند هرډول معلومات مخفي ساتل کیږي، برعکس په عنعنوي تجارت کې دغه سهولت شته دی. دتولید او خدماتو په خصـــوصـــیاتو کې دخپلې خوښـــې تغییر راوســـتل دي ته customizationویل کیږي. په بریښـــنایی تجارت کې مشـــتریان کولای شـــویدخپل ذوق په اســـاس تغییر راولې برعکس په عنعنوي کې دغه کړنې امکان نه لري او یا هم کمي وي. Business model: دکاروبار دهرې برخې په باره کې تفصـــیلي معلوماتو وړاندې کولو ته بزنس پلان وایی. دکاروبار په هرې برخې په باره کې تفصـیلي معلومات وجود لري بلکې په لیکل شـوي ډول وي. بزنس موډل :دهغه تفصیلي پلان څخه دی چې دکاروبار دهرې برخې په اړوند تفصیلي معلومات ارایه کوي یا په کې به ارایه شـوي وي . بزنس موډل نسـبت بزنیس پلان ته پراخه وي ؟یا بزنس موډل عبارت دهغه پلان څخه دی چې په دې کې دکاروبار فعالیتونه په ښـــــه شکل ترسره کولو په موخه دتمویل منابع، انتخاب شوي مشتریان او دکاروبار دنورو برخو په اړوند معلومات وي . بزنیس موډل : اته عناصر لري

1-value preposition2-revenue model3-market oppourtunity4-competitive environement5-competative advantage6-market strategy7-organizational developement8-management team.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱-دارزښـــت دوړاندې کولو موډل : دارزښـــت باره کې معلومات وړاندې کول یو کاروبار دتولید دلارې کوم ارزښـــت مشـــتر یانو ته وړاندې کوي ۲-دعاید موډل په دې برخه کې دامعلومات ارایه کوي چې زمونږ کاروبار دکومې لارې عواید لاســـته راوړي . عمومي انلاین بزنیسونه د۵ لارو عواید لاسته راوړي ۱-داعلاناتو موډل۲-سبسکریپشن موډل ۳-ټرانزکشنل في موډل۴سیلس موډل۵-افیلیټ موډل.۱-داعلاناتو له طریقې دعاید لاسته راوړل: هغه بریښـنایی تجارتونه چې زیات شـهرت لري دنوروبریښـنایي تجارتونو اعلانات په خپل ویب سایټ کې ځاي په ځای کوي او په مقابل کې ټاکلې فیس ترې اخلي لکه yahooدمختلفو کاروبارونو تجارتي اعلانات په خپل ویب ســـایټ کې ځای په ځای کوي او په مقابل کې ټاکلې فیس ترې اخلي ۲-دبرخې ورکونې یا برخې اخیســـتنې په اســـاس عواید لاســـته راوړل(سبسکریفشن): زیاتره انلاین بزنیسونه دخدماتو داستعمال په مقابل (دبرخې اخیستنې) میاشتنې ټاکلی فیس اخلي چې مشتري کولای شي دذکرشوي کاروبار عناوینو څخه استفاده وکړي.دانلاین خریداری پروســـه: ۱-دقیمت تګلاره:۱-ثابت قیمتونه ۲-متغییر قیمتونه۳-بولې کوونکي قیمتونه ۴-دمقایسو په اساس قیمتونه۲-داقلامو انتخاب په کارت یا bagکې اچول۳-داقلامو چیک کول۴-دانتقال دطریقې انتخاب:۱-دفاصـــلې په اســـاس انتخاب۲-دوخت په اســـاس.۵-دتادیې دطریقې انتخاب :۱-فوســـټ تادیه۲-فري تادیه. ۶-فرمایش یا اردر په ځای کول.ډیبیټ کارډ : عبارت له هغه کارډ څخه دی چې بانک یي مشـــتري ته دخپلو پیســـو په مقابل کې ورکوی چې ځانګړی لیمیټ ورته ټاکي چې دهغې څخه پورته معاملاتو په مقابل کې ورڅخه chargesاخلي او دازمونږ خپله شـــتمني ده ***ماســـټر ویزا: یوه نښـــه ده چې ډیبیټ کارډ یا هم په کریډیټ کارډ باندې دیوبانک لخوا لګول کیږي چې ترڅو په هرځای کې وکولای شـي چې معاملات ترسره کړي خوداصرف تاجرته ورکول کیږي.دبرخې اخیستنې په اســـاس عواید لاســـته راوړل :زیاتره انلاین کاروبارونه دخدماتو داســـتعمال په مقابل کې دبرخې اخیستنې یا سبسکریفشن په اسس میاشتنی ټاکلی فیس اخلي چې مشتري کولای شي چې ذکر شـــوي کاروبار عناوینو څخه اســـتفاده وکړي عناوینو هغه څه چې ویب ســـایټ کې موجودوي .رقابتي مزیت یابهتروالی: هرهغه څه چې کاروبار یی دخپل رقابت کوونکو څخه په ښه شکل ترسره کوي که هغه دقیمت سره تعلق ساتې یا دکوالیټې سره تعلق ساتې او یا هم دمصـارفو سره تعلق ساتې . دبازار ستراتیژی :په دې معنا چې کاروبار دکومې ستراتیژیی په وســـیله مشـــتریان تشـــویقوي چې ددوی اجناس او خدمات واخلي org development: دســـازمان پرمختګ په دې برخه کې دالیکل کیږي چې ســـازمان کارمندان په کوم قســـم دپرمختګ طریقه برابروي یا ســـازمان کارمندانو ته ټریننګونه ورکوي او که نه ترڅو تاســـې کارکوونکو تـه عمومي معلومـات راکړي او تحقیقي معلومـات هم.دانټرنیټ داســـتعمـال په کاروبار کې ۱-رقابتي تحقیق لپاره ۲-مشـــتریانو ذوق معلوم کړي۳-اخیســـتل او خرڅول۴-دګټې په خاطر۴-داشتهاراتو په خاطر۵-دمشتریانو ته دسهولتونو برابرولو په خاطر. تجارتي

(c) ketabton.com: The Digital Library

معاملو دعوايد و موډل: ځيني کاروبارونه دتجارتي معاملو دترســـره کولو له طريقه خپل عوايد لاس ته راوړي. ياپه بل عبارت له هغه موډل څخه دي چې دافرادو دکاروبارونو څخه دتجارتي معاملاتو دترسره کيدو په مقابل کې عوايد لاسته راوړي. مثلا Ebay.comاو داسي نور. ټاکلې فيس: دخرڅلاو عايداتي موډل : دغه موډلونه کې کمپنۍ په مشـتري باندې دتوکو او يا خدماتو ياهم معلوماتو دخرڅلاو له لارې عوايد لاس ته راوړي لکه amazon.com. دبازار فرصـــت: په دې برخه کې دکاروبار دمارکيټ په موجوده او راتلونکي فرصـــتونو په اړه تفصيلي معلومات وړاندې کوي. چې ايا کاروبار په مارکيټ کې اوس کوم فرصتونه لري او په راتلونکي کې دکومو فرصـــتونو څخه اســـتفاده کولای شـــي . رقابتي محيط يا بازار:: عبارت له هغه بازار څخه دی چې ډير شـــمير کاروبارونه يو شـــان توليدات يا صـــنعت مشـتريانو ته وړاندې کوي . دمثال په ډول دبريښـنايي وسـايلو رقابتي بازار چې په دې برخه کې دکاروربا ر په اړوند معلومات ارايه کول دي چې ايا زمونږ کاروبار په رقابتي بازار کې خرڅلاو يا فعاليت کوي او که په غيرېرقابتي بازار کې خرڅلاو يا فعاليت کوي. مديريتي ټيم : کـاروبـار لوړپوړي مـديران، منځ پوړي مـديران، او ټيـټ پوړي مـديران دي کوم ډول ځانګړنې ولري چې کاروبار بايد په ښه شکل مخ ته لاړشي. يو ښه مديريتي ټيم : بايد لاندې خصـــوصـــيات ولري:۱-دکاروبار لپاره يوه ښـــه کاروباري موډل ورکړي او په هغه کې کاروکړي۲-دخارجي سرمايه ګذارانو توجه جذب کړي ترڅو زمونږ په کاروبار کې سرمايه ګذاري وکړي۳-دمارکيټ په اړه خاصـــه پوهه ولري ۴-دکاروباري پلان په عملي کولو کې تجربه ولري .دانټرنيټ تاريخچه : انټرنيټ په ۱۹۵۰ م کال کې دکمپيوټر دپيدايښت سره سم منځ ته راوړل شـــو او په ۱۹۶۰ م کال کې دامريکا دفاع وزارت کې ترې دلمړي ځل لپاره اســتفاده وشــوه او په ۱۹۸۰ م کا ل پورې انټرنيټ په شــخصــي توګه نه اســتعماليده او په ۱۹۹۵ م کال کې دانټرنيټ څخه په شخصي توګه استفاده وشو ه .دانتقال دطريقې انتخاب ۱-دفاصــلې په اســاس۲-دوخت په اســاس.صــنعت په مجموع کې په ۵ ډوله دی۱-اســتخراجي صنعت۲-نسلي صنعت۳-primaryصنعت ۴-توليدي صنعت۵-ساختماني صنعت. تجارت په دوه ډوله دی۱-ټريډ trade۲-ايډ ټو ټريډaid to trade . ټريډ په دوه ډوله دی ۱-خارجي تجارت په دوه ډوله دی صـادرات ۲ واردات۲-داخلي ټريډ او داخلي په دوه ډوله دی ۱-عمده فروشـــي۲-پرچون فروشـــي.aid to tradeايډ ټو ټريډ: بانکونه بيمه ترانســـپورټ . عملياتي مصـارف : هغه مصـارف دي چې بيدون دکاروبار يی په روزمره ډول ترسـره کوو . web portal: عبارت له هغه کاروبار څخه دی چې دمرکزي کاروبار څخه اموال او خدمات دپورټل کاروبار په وسيله مشتري يا مستهلک ته انتقاليږي. لکه په دوبۍ کې يو جنس کمپنۍ شتون ولري او دهغې اجناس په افغانستان کې په نماينده ګۍ کې خرڅيږي. برقي يا بريښنايی تاديی سيستم : هغه سيستم ته ويل کيږي چې کاغذ په مخ تجارتي معاملات نه ترسره کيږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اودا مصارف او کارونه کموي.۱-کاغذي کار۲-معاملاتومصارف۳-مزد مصرف يا دکارمند انو مصارف.

Mode of electronic payments۱-کریډیټ کارډ۲-ډیبیټ کارډ۳-سمارټ کارډ۴-بریښنایی پیسې۵-بریښنايي توګه دفنډونو انتقال. بریښنایی توګه دپیسو یا فنډونو انتقال EFTپه وسیله مونږ دیو اکونټ معلوماتو په اساس پیسې بل اکونټ ته انتقالوو .

Business model: these elements are the business model which are successful:1-value proposition2-revenue model3-market opportunity4-competative environment5-competative advantage6-market strategy7-organizational developement8-management team. Revenue model are: advertising model2-subscription3-transaction4-sales models5-affialiate model.

دبریښنايي تجارت ګټې

په اسانۍ سره داجناسو او خدماتو انتخاب او اخستل۲-په هفته کې اووه ورځې او ۲۴ساعته خدمات۳-عملیاتي مصارفو کموالی او هم بهتره تولیدات۴-په اسانی سره کاروبارشروع کول او ختمول۵-فزیکي توګه جوړښت ته ضرورت نه لري ۶-مستهلکین په اسانۍ سره کولای شي چې تولیدات انتخاب کړي بیدون له فزیکي توګه ورتلو څخه.

دبریښنايي تجارت تاوانونه

دتولید دکوالیټۍ ضمانت نه شته دی ۲-انټرنیټ هیکرانو ته موقع وي ۳-انټرنیټ سهوولت موجودوي او تعلیم سطحه باید وي۴-انټرنیټ ساحه یاکوریج باید موجود وي ۵-مسکي کسان پکاردي ، بریښنايي تجارت سره نور تجارتونه هم نښتي وي.

دمستهلک لپاره يې زيانونه:

دتولید راتلو پورې باید یو څه انتظار وکړي۲-ګرنټي نشتون دتولید دکیفیت۳-دمستهلک شخصي معلومات کیدای شي هک شي او خپاره به شي۴-تادیه کیدای شي غلطه وشي یا استعمال شي۵-نامتوقع او پټ مصارف.

دبزنس مین لپاره ګټې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپلان مطابق جوړ/اغیزمن او جوړښتیز۲-۲۴ساعته خرڅلاو۳-مستقیما غبرګون یا فیډبک۴-معامله په اسانۍ سره معلومیږي یعني ټریک کیږي۵-نوي شراکت کوونکي او عرضه کوونکي۶-دمارکیټ پراخه کیدل۷-عملیاتي مصارف ۸-دتولید مصرف ګټه

دبزنیس مین لپاره یې زیانونه

ویب سایټ کیدای شي هک شي۲-موده په موده دسافتویر او سیستم اپډیټ کول۳-دتغیر یا چینج کولو لپاره ډیر مصارف غواړي۴-دقانوني څارنې(تولید)کموالی.

دمستهلک لپاره یې ګټې

۲۴ساعته دلاس رسي وړده۲-بوکینګ ډیریکټلي +اتومیتیک بیلس۳-دتولید بیا کتنه په اسانۍ سره پیدا یا کیږي۴-په اسانۍ سره مقایسه یا پرتله کولای شي.۵-زیات وخت نه نیسي.

.

عامه بودجه

بودجه : دهغه مالي سند څخه عبارت ده چې څرنګه دمنابع حصول او په یو ځانګړې زماني دوره کې ددغو منابعو څخه استفاده واضح کړي دکلاسیکو تعریف له مخې بودجه دهغه سند څخه عبارت ده چې ددولت عواید او مصارف عموما دیوکال لپاره پیشبیني او تصویبوي. سیاسي تعریف : بودجه دهغه لایحې څخه عبارت ده چې دیو هیواد ټول عواید اومصارف دیوې مالي دورې عموما دیوکال لپاره پیش بیني ا وپارلمان څخه تصویبیږي.افغانستان بودجه دهغه قانوني سند څخه عبارت چې ددولت ټول عواید او مصارف دیوځانګړي وخت لپاره تعینوي چې دټولو سیاسي اقتصادي اجتماعي دفاعي فرهنګي انکشافاتواو فعالیتونو انعکاس کوونکې وي-مدیریتي تعریف: بودجه هغه سند څخه عبارت ده چې دمالي منابعو څخه ګټورتوب او دانساني کړنې داهدافو دتحقق اوسیاستونو په ایجاد سره همغږي کوي بودجه په درې ډوله ده ۱-متوازنه۲-کسري۳-مازاد.دمالي او اقتصادي نقطې له نظره تعریف:بودجه یوه مالي طرحه ده چې په کامل ډول د دولت پولي ضروریات مخکې له وخت دضرورت وړعواید او مصارف دمحدود وخت لپاره تعیین او پیشبیني کوي. دهغې مالي طرحې څخه عبارت ده چې په مختصرډول دعملیاتي کنټرول لپاره جوړیږي، دعوایدو او مصارفو تخمین کوي دحکومتونو لپاره داسې کړنلاره چې دامکاناتو رهبري انساني مادي او نورو منابعو څخه حداکثر استفاده واضح کوي. دیومناسب بودجوي تعریف متشکله اجزا عبارت دي له

(c) ketabton.com: The Digital Library

:۱-دعوایدو او نورو تـامین اعتبـار منـابعو پیشـــبیني۲-دځـانګړو اهدافو او عملیـاتو لپـاره دمصــارفو سنجش او براورد۳-ځانګړی او محدود وخت. یا اقتصــادي یا ملي بودجه له هغې بودجې څخه بودجې څخه عبارت ده چې دهیواد ټول اقتصادي فعالیتونه دمالي نقطې له نظره منعکس کړي . دبودجې دخصــوصــي او عامې څانګه توپیرونه:خصــوصــي : ۱-خصــوصــي وي۲-انحصـــاري وی۳-زیات نه وي.درهبرۍ نوعیت کې توپیر. عامه څانګه -----۱-دګټې لاســته راوړنې انګیزه۲-تولیداتي او خدماتي انحصـــار۳-دفعالیتونو په اړه حســاســیتونه۴-دسیاسـت عامل۵-دټولو قانوني فعالیتونه۶-خدماتو اومحصـولاتو بازاري قیمت . عامه څانګه تعریف: هغو افرادو او ســـازمانونو څخه عبارت ده چې دټولنې اکثریت منابع په نظر کې نیسي او غواړې چې عامه رضایت او انکشاف لاسته راوړي . خصوصي څانګه: افراد ډلې او تجارتي واحدونه شامليږي او بازار کې دخرید اومصرف له پلوه تولیدونکي موجود وي. دخصـوصـي چارو اداري تعریف : دخصـوصـي سـازمان پالیسـي او سیاسـتونو داجرا لپاره فردي او عمومي کوښښـونه سـره همغږي کوي او دعامه چارو اداري تعریف دهغو افرادو ډلو او سازمانونو څخه عبارت دي چې دټولنې اکثریت منابع په نظرکې نیسي او غواړې چې دعامه رضایت او انکشاف ترلاسه کړي. ددولت دسیاستونو داجراپه خاطر فردي او اجتماعي فعالیتونه سـره هماهنګ کوي.دبودجې اهمیت : دهیواد سـیاسـي اقتصـادي اجتماعي او اداري پرمختګ کې له بودجې کاراخیسـتل کیږي۲-بودجه دهیواد په لویو اقتصـادي متغیراتو باندې اغیز لري ۳-اقتصادي او سیاسي اهداف لاسته راوړي ۴-دولتونه دبودجې له لارې دموجوده منابعو څخه ترحد اکثر او مطلوب سرحده استفاده کوي اواړتیاوي په سالم ډول لاسته راوړي نوځکه له دولت بودجه زیات اهمیت لري۱-۵-بودجه دهیواد دسیاسـتونو اجرایوي لارښـود دی ۲-بودجه ددولتونو لپاره داجراتو حدټاکي ۳-بودجه دیو ملت اقتصـــادي ژوند پلان ګذاري کوي. دبودجې اهمیت دادی چې ددولت بودجه دامکاناتو ســنجش او داهدافو تطبیق واضـــح کوي او دټولنې رضـــایت اخری هدف دی. دمالي او اقتصـــادي له نظره دبودجې تعریف: بودجه یوه مالي طرحه ده چې دضرورت وړ عواید او مصارف دمحدود وخت لپاره پیشبیني کوي او تعینوي. دسیاسـي له نظره دبودجې تعریف: بودجه دهغه لایحې څخه عبارت ده چې دیوهیواد ټول عوایـد او مصـــارف معمولا دیوکـال لپـاره پیشـــبیني اوپـارلمـان څخـه تصـویبیږي.دبودجې دتعریف متشـرک نقاط: بودجه یو کاري او مالي پلان دی ۲-دضـرورت وړعواید او مصـارفو پیشـبیني۳-هغه سـند دی چې دمقننه قوه یې تصـویبوي۴-دبودجې وخت محدود دی۵-هیڅ یو دولت نشـي کولای چې بغیر دبودجې حاکمیت ترسـره کړي.ددولتي او اقتصـادي(ملي) بودجې ترمنځ توپیر بودجه له ملي اقتصـاد سره څرنګه ارتباط لري-دبودجې حجم او تاثیرات یو له بله سره مستقیم ارتباط لري نوځکه خو باید اقتصادي شرایط او دولت دبودجې ترمنځ لازمـه همغږي وجود ولري-ملي بودجه دهغې بودجې څخه عبارت ده چې دهیواد ټول اقتصـــــادي فعالیتونه دمالي نقطې له نظره منعکســـوي ملي بودجه څلوربرخې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري۱-مســتهلک۲-تصــدی۳-خارجي تجارت۴-دولت....ددولتي او اقتصــادي (ملي)بودجي ترمنځ توپیر-ملي بودجې ترتیب اقتصادي سیاست له مخې صورت نیسی-په اشتراکي نظام کې ملي بودجه دحکومت دتصــامیمو تابع ده-ازاد بازارنظام کې ملي بودجه دخصــوصــي موســساتو او اشــخاصــو تابع کیږي او دولت بودجه دقانوني مکلفیت درلودونکی ده-او ملي بودجه دملي اقتصــادعواید او مصــارف په برکې نیســي –دبودجې دندې دبودجې اســاســي وظایف: ۱-ددولت دفعالیتونو داســې ترتیب چې دحکومت دپلان شــویو تدابیرو انتخاب او تطبیق ممکن کړي۲-دعمومي رفاه تامین۳-ددولت داقتصــادي فعالیتونو او خصــوصــي اقتصــادي فعالیتونو ارتباط=دبودجې طبقه بندي اودعوایدو طبقه بندي ۲ســازماني طبقه بندي او عملیاتي طبقه بندي۳-اقتصــادي طبقه بندي اودبودجې دکســر طبقه بندي . دبودجې پلان جوړونه : دولت خپل فعالیتونه دارنګه ترتیب او رهبري کړي چې دولت په یو ه معینه دوره کې درفاه او انکشــاف په تامین کې پوره ونډه واخلي G.colmوایي دبودجې پلان جوړونه دولت اقتصــاد ته دمرکزي اعصــابو په څیر اهمیت لري . دمصــارفو تعریف: دهغو مبالغو څخه عبارت دی چې ددولت داقتصادي ، سیاسي ، اجتماعي اهدافو داجرا او لاسته راوړنې په موخه ددولت په بودجه کې په تصویب رسیږي . دمصارفو طبقه بندي اهداف ددې امکان پیداکوي چې دبودجې په اجراتو باندې کنترول اســانه کړي۲-مدیرانو ســره کومک وکړي ترڅو داداراتو لپاره مناسب وسایل او خدمات سنجش کړي۳-که مصارف په یوه ماده کې امکان پذیره نه وي دعنوان په څیر یې باید ذکر کړو۴-ددولت انتقالي تادیات ۵-عادي مصــارف۶-انکشــافي مصــارف:۷-دمناســبو اقتصــادي ســیاســتونو ترتیب او تدوین اســانه کوي.دعواید تعریف: ټول حصول شوي او غیري حصول شوي مالي منابع چې په یوه معینه دوره کې ددارییو زیاتوالي باعث ګرځي عبارت له عوایدو څخه ده.مالي پلان جوړونه دمخکېنې پیشبیني او دڅوکالونو لپاره دعوایدو او مصارفو پیشبیني ده ۲-دحکومت دمتوسط المدت او طویل المدت مالي ســیاســت لپاره بنســټ جوړوي۳-دیوه هیواد دپروګرامونو مالي نتایج څرګندوی . مالي پلان باید تغییر منونکې وي .ب: یو فعالیت په دوامداره توګه د رهبرې کنترول او مساوات ورکولو امکانات ولری سي: پلان جوړونه اوتحلیل یو له بل سره نسبت ولري. دمالي پلان جوړونې مفهوم : دمالي پلان او کلنې بودجې بهتره توافق لپاره باید چې لاندې موضوعات شامل وي۱-دوضعیت تحلیل او پیژندنه۲-ددولت دمالي اقتصاد موجود وی۳-مالي پلان کې باید چې داقتصــادي او ســیاســي اهدافو په اړه توضــیحات او لمړیتوب معلوم وي۴-اقتصــادي انکشــاف او بې اطمیناني عوامل څرګندوي۵-دپلان جوړونې او دمالي وســایلو پلان معلوم وي۶-ضــروري تشــریحات، انحرافات ، اصــلاحات واضــح وي. او نتایج موجود کړای شي دمالي پلان جوړونې تعریف: یوه کلنه بودجه دمالي سیاست دداسې تدابیرو په واســطه چې څو کلونه په برکې ونیســي. دمالي پلان جوړونې ضــرورت : مالي پلان جوړونې ته دیو کلنې بودجې دکموالي له امله ضرورت پیداکیږي۲-دحکومت دسیاست په اړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلي او انتقادي قضـاوت ۳-په عمومي او انفرادي اقتصـاد باندې دبودجې اغيز تخمين يو کال کې امکان پذيره نـه دی ولي چې دعوايدو او مصـــارف څو کلونو پوري تړل کيږي۴-داوږدمهاله پلانون لپاره دمحدود مالي وسـايلو معقول په کاراچول ۵-درشد سياسـت : توزيع سياست، او اجتماعي سياست په يو کال کې امکان نلري چې يو کال کې لاسته راوړل شي۶-ددي ستونزو دحل لپاره بايد ملي پلان جوړونه صورت ونيسی . دبودجې اصول ۱-اجتماعي علو م دطبيعي علومو په څير قاطع نه وي خو بيا هم دبودجې اصــولو رعايتـــپه اجتماعي کړنو کې دنظم باعث ګرځي-دعوايدو او مصـارفو کنترول لپاره لارښـوونه کوي-داقتصـادي سـياسـي او اجتماعي اهدافو دلاســته راوړني لپاره مهم دي دپلان دمعقولې طرحې دتطبيق دپاره داصـول مهم دي.دبودجې جوړوني پيدايښـت!!!مالي علم ددولت دمصـارفو او عوايدو څخه بحث کوی يا په بله مانا مالي علم ددولت داقتصـادي سياسـتونو لاسـته راوړني دنده په غاړه لري نو ځکه دمختلفو عوايدو وصـولي او دمصـارفو څرانګوالي تاثيرات په اقتصـاد جامعه او هيواد کې ترڅيړني لاندې نيسي. مالي علم ديو هيواد اقتصـادي وظايفو پوري تعلق لري ځکه نو څومره چې اقتصـادي دندې ډيرې وي هماغه اندازه دمالي علم اهميت هم زيات وي او برعکس حالات هم دمطالعې وړدي په کلاسيکه دوره کې ددولت دندې يوازې په دفاع ، نظم عدالت اجرا باندې استواره وي په ټولنه کې دسياسي اواقتصادي ايجاد سره دولت دندې له دې محدودې دايرې څخه ووتلې اوزياتې اقتصادي سياسي دندې يې په غاړه اخيستي دنويو دندو اخستنی سـره دولت مکلف دی چې دټولنې ، اجتماعي ، سياسـي ، او اقتصـادي اهدافو لاســته راوړنې په موخه پلان جوړونې ترتيب وکړي او دغې پلان جوړونې متقابل تاثيرات ترڅيړنې او بحث لاندې ونيســي . دمتنوع اهدافو لاســته راوړني په موخه دپلان جوړونې لزوم دبودجې جوړونې فن سبب وګرّځيد. اوس بودجه دعمومي اقتصادي سياستونو وسايلو دتعين څخه شـميرل کيږي او بودجه جوړونه نوي تخصـص دی او اړتيا بريښــي چې په دې اړوند زيات انکشـافات او پرمختګ صـورت ونيسـي خو نن ورځ بودجه دصـحيح مديريت له غوره وسـايلو څخه شـميرل کيږي. دبودجې دتکامل پړاوو:په ملوک الطوايفي حکومتونو کې دعوايدو او مصــارفو ترتيب او ابلاغ مسـتوفيانو په واسـطه کيده چې دمصــارفو او عوايدو زياتوالی او کموالی دوخت دپادشـــاه مصـــارفو پورې تړاوو درلود نو ّځکه په دې وخت کې دبودجې ترتيب کوم لازمې امر نه وو او دحسب ضـرورت له مخې طرحه او اجراکيده . کله چې پادشاه غوښتنې زياتيدلې نو له دې سره سم په مصارفو مالياتو کې زياتوالی محسوسيده چې دغې کړنې خلک مجبور کړل څو دنظام اړوند لازم تصـــميم ونيســـي دمالياتو زياتوالې سـره ښـارې خلک په دې فکر کې وه چې څنګه کولای شـو دوخت حاکم نظام په مصــارفو باندې نظارت وکړي دنظارت موضـوع زيات سياسـي کشـمکشـونه وليدل او بلاخره دزياتو جنجالونو څخه وروســته دلمړي ځل لپاره دمالياتو په وضـــعه کولو باندې دنظارت مجلس تشکيل شو. دنظارت او مالياتووضعه کولو وروسته پارلمان ځانګړی اهميت پيداکړ دعوايدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخیستنې او مصارفو خرچ ترڅنګ یې نظارت ددې مجلس مهم وظایف وګڼل شو ددې وظایفو صحیح اجرا او انجام یوې دقیقي پلان ګذارۍ ایجاب وکړ چې دپلان ګذارۍ همدغه مجموعه یې دبودجې په نوم سره یاده کړه.دبودجې اړوند باید زیاته کړو چې دبودجې شروع او اجرا د۱۲۱۵م کال حکومتونو پورې مشروط او تړل کیږي او په دولتي اداراتو کې دمصارفو پلان تصویب د۱۷۳۳ کال دانګلستان په هیواد کې پیل شو او دلمړي ځل لپاره دانګلستان پارلمان څرګنده کړه چې دپارلمان نه یوازې مالیات تصویبوي بلکې دولت په مصارفو او عوایدو باندې اظهارنظر هم کولای شي.۱۲۱۵م کال کې دانګلستان پادشاه فرمان صادر کړ چې دمالیاتو تصویب باید دپارلمان لخوا صورت ونیسي چې دغه امر یوازې دبودجې دعوایدو دبخش یا څانګې پورې تړاوو درلود او تردیره وخته په ټولنه کې دا فکر موجود وه چې پارلمان یوازې د مالیاتو دتصویب حق لري او پارلمان نه شي کولای چې ددولت په مصارفوباندې نظارت وکړي. نو له دې امله ددولت او پارلمان ترمنځ دمالیاتو تصویب ۱۶۲۶ کال پورې پادشاه امر یا فرمان یو جنجالي امر پاتي شو چې په نتیجه کې دپارلمان دحقوقو لایحه .(bills of rights) تصویب او دایې په کې واضح کړه چې پارلمان ددولت دمصارفو لپاره عوایدو تصویب او په مصارفو باندې دنظارت حق لري. له ۱۳۴۴ م کال څخه وروسته دانګلستان پارلمان کې په مصارفو او عوایدو باندې دنظارت موضوع تربحث لاندې ونیوله او اړونده یې دزیات اوږد بحث څخه وروسته دلمړي ځل لپاره داموضوع تصویب او نهایي کړه. په تاریخي لحاظ ددولتونو لپاره په بودجه جوړونه کې دتوجو وړموضوع دواقعي عوایدو تعیین دی ځکه چې د واقعي عوایدو تعین دبودجې په ترتیب کې لومړنی قدم شمیرل کیږي. نو ځکه په تاریخي حافظه کې دبودجې (domesday book) دامسدای په نوم کتاب چې دانګلستان هیواد زراعتي ځمکو اړونده معلومات په کې درج شوي وو وجودلري په کتاب کې درج شو یو حوالو له مخې پادشاه کولای شو چې دخراج او باج وصول لپاره له ځانه دستوراوقانون وضع کړي چې دغه احکام په مطلق مورثي نظام کې وجود درلود.خو په دیارلسم قرن او نرمانانو حکومت په دوران کې دمالي تنظیم او مدیریت لپاره هلې ځلې پیل شوي چې بلاخره په ۱۲۱۵ م کال کې دحکومت مشران بادشاه دسنګینو مالیاتو څخه په تنګ راغلي وو دهمدې وجې دحکومت مشران او عوام یو له بل سره متحد او دانګلستان بادشاه څخه یې غوښتنه وکړه چې دمالیاتو تعیین او تسهیم اړوند تصمیم ته په حقوقي امتیاز قایل شي. او دغه حقوق یې په یو لوی منشور یا ازادۍ منشور کې سره ترتیب کړې وه ،چې دبادشاه په امضا ورسید او په دغه منشور کې راغلي وه چې په یو هیواد کې هیڅ ډول مالیات دهیواد شورا له اجازه پرته نه شي وضعه کیدای چې بلاخره ددې هڅو په نتیجه کې دانګلستان خلک په دې وتوانیدل چې دمنشور څخه په ګټې اخیستنې دمالیاتو په وضع کولو او په مصارفو باندې دنظارت حق ترلاسه کړي. په سازماني او حقوقي اداراتو کې عمومي بودجې اهمیت ته په کتو سره دبودجې اجرا پیشنهاد او دتهیې

(c) ketabton.com: The Digital Library

موضــوع اداري او مالي ســازمانونه كاملا نوي وه ځكه دبودجې شـروع او اهميت دتاريخي سـازمانو او مبارزارتو او كوښښونو پورې اړه لري او دانګلستان له هيواد څخه بيا تر نورو هيوادو پورې دمالياتو وضع كولو حق دعمومي مصارفو تصويب او خلكو ته دنظارت واك وركول په تاريخي حافظه كې اوږده سـابقه لري. دمشـروط حكومتونو ايجاد سـره دعمومي نظارت لپاره دمهمو مقرارتو رامنځ ته كيدل ددې باعث وګرځيدل چې دبودجې اهميت لاپسې زيات كړي. په ۱۲۱۵ كال كې دمالياتو او محصـولاتو دتصـويب حق بادشـاه لخوا نه پارلمان ته وسـپارل شـو ولې تر ۱۶۱۶ م كال پورې دغې موضـوع داوږد سياسـي كشمكش له امله عملا داحق اجرانشـو ولې دحقوقو دلايحې دتصـويب څخه وروسـته حكومتونو داحق حاصـل كړ چې دمالياتو وصـول دتل لپاره ځانته تثبيت كړي په مصــارفو باندې دپارلمان نظارت او حكومتونو ته دمصـارفو تصويب په انګلستان كې ۱۳۴۴م كال څخه وروسـته اغاز شـو ولې دغې موضوع يوازې نظرياتي اړخ درلود. دانګلستان پارلمان له زياتو هڅو وروسـته په دې وتوانيد چې په كلي ډول ددولت دمصـارفو اړوند جامع اطلاعات اوصـورت حسـابونه لاسـته راوړي اوددغې حق دلاسـته راوړنې اصـلي علت ددولت دبودجې كسـر وه چې ددولت يې مجبور كړ ترڅو دكسر مخنيوي په موخه دمالياتو زياتوالى تصويب كړي دغې عمل عموميت پيداكړ او دماليې وزير مكلف وګرځيد چې ددولت دمصارفو اړوند معلومات پارلمان ته ارايه او وړاندې كړي. دحكومت او پارلمان پرلپســـې د اختلاف نظر وروســـته بيا هم دولت دمصارفو او عوايدو پيشبينې ترڅنګ دهغوی مصارفو اړوند حساب په منظم ډول پارلمان ته تســـليم كړي چې له همدې ځايه دبودجې ترتيب اغاز كيږي.د۱۸قرن په اوايلو كې دبودجې دتهيې او جوړولو موضـــوع دانګلســـتان حكومت مجبور كړ چې دمصـــوبې په بودجې په اجراباندې مكلفيت او الزامي وګرځيد. چې دبودجې له تصـــويب نه علاوه هغه با صـــلاحيته مقام چې بودجه تصـــويبوي دنظارت حق هم لري دې پوښـتنې ته ځواب بيامومي. ايا بودجه چې دڅه لپاره ترتيب شوي اجرا او كه حكومت پخپل ذوق او ميل مصرف كړي ده؟ دبودجې اجرا باندې نظارت موضوع دانګلستان لمړي وزير ګلادستون په وخت كې چې له ۱۸۱۶ م كال سره سمون خوري دنظارت موافقه پارلمان ته پيشنهاد كړه نو په لنډيز سره ويلاى شو چې انګلســـتان هغه لمړی هيواد دی چې دبودجې څلورګونې اصـــول يې منلې دي او له دې وروســـته دبودجې كامليت جريان بشـــپړيږي.چې دغه عمل نورو هيوادونو په ډير ســـرعت ســـره.....افغانســـتان كې دبودجې سـير. په افغانســـتان كې دسياســـي او اواداري نظام اصـلاح داحمدشـــاه باباله دور څخه پيليږي ، احمدشـــاه بابا څخه پخوا افغانســـتان كوم ادارې نظم نه درلود نو ځكه احمدشـــاه بابا كاملا نوی نظام قايم كړ چې دانظام دايران دصـــفوي او مغولې هند دتشـــكيلاتو او وظـايفو لـه پلوه يو تركيب وخو پـه خپلـه دافغاني ټولنې دقبيلوي عرف عناصـــر هم پكې ګډ وه. داحمد شـــاه بابا زياتې نظامي اواداري چارې ديوې شـــورا له خوا رهبري كيدې په اداري چارو كې يې مهم مقام ديوان اعلی (ماليې)اداره وه او احمدشاه بابا په

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت کې دغې ادارې مشــــر تــه دیوان بیګي ویل کیده دیوان اعلی په وظـایفو کې دټولو مســتقیمو او غیر مســتقیمو مالیاتو راټولول،په ټولو دولتي عایداتو او منابعو باندې کنترول او ددولتي ځمکو (خالصّ) اداره،دټولو مصـــارفو حواله خراب دانو او جنســـي موادو ذخیرو او عامو خلکو ته دپورونو څارنه او اجرات یې دوظیفي جز وه. امیر عبدالرحمن په خپل کتاب تاج التواریخ کې لیکې : له مخکې دلته منظمې ادارې موجودې نه وي ځینې ادارې په ځینو نورو ورننوتې وي او دیوکس چارې په ځینې وخت کې بل اجرا کړې وي چې همدغې علت دخلکو کارونه اوادارو وظایف ناسـم کړي وه. دنورو ادارو دڅیرنې څخه په انحراف یواځې دلګښـت او عوایدو اړوند موضـوعات چې دبودجې پورې مربوطیږي بحث کوو. زما دهیواد ټول عایدات خزانې ادارې ته راځي او ټول لګښـتونه هم له دغه ځایه ورکول کیږي خزانه په دوه برخو ویشـل شـوي یعني ټولنیزه (عامه)خزانه او ځانګړي خزانه (خالصــه خزانه) پرما پورې اړه لري هلته یواځې زما عایدات لکه دملکانو ، سـوداګرو، او نورو څخه راغونډیږي او یواځې دخپلو ځانګړو مصارفو پیسې له خاصې خزانې څخه اخلم. دواړه خزانې بیاپه دوو برخو ویشـل شـوي دي نقدي خزانه او جنسـي خزانه او داټولې خزانې په ارګ کې له ارګه دباندې هیوداني دفترونه عام دفترونه دي نژدې دافغانستان په ټولو ښارونو او سیمو کې ددې خزانې څانګې پرانیستل شوي دي او دهرکال په پای کې ترحساب وروسته هغه څه چې په دغه خزانو کې پاتې وي کابل ته رالیږدول کیږي او که چیرې ولایتي لګښـت دهغه ځایه له عایداتو زیات وي نو دهغه اړتیاوو دلیرې کولو لپاره کابل څخه نغدې پیسـې وراسـتول کیږي په لنډیز امیرعبدالرحمن خان دهیواد دمالي سیسـتم جوړښـت لپاره مختلفې ادارې دمسـتوفي الممالک تررهبری او څارنې لاندې خپل حسـابونه محاسبه کوي او دهیواد لګښـت او عواید لپاره په مرکزونو او ولایتوکې منظمې ادارې ایجاد شـــوي وي. لکه څرنګه چې مالي ادارې اوادارې مسایل دنوروسیاسي اقتصادي او اجتماعي شرایطو او موادو سره نژدې اړیکې لري نوویلای شو چې دټولنې سیستم کې تحولات په مالي طرز او سیستم باندې اثر پریباسي . په افغانسـتان کې مالي سـیسـتم دحکومتونو له جوړښـت او تشـکیل سـره سـم ایجاد شـوی نو داچې ّڅه رنګه یې مالي چارې تاریخي حوالو له مخې دغزنویانو حکومت په وخت کې یوه داســـې اداره موجوده وه چې دهغه حکومت عواید او مصـــــارفو دتنظیم وظایف په غاړه وه. دامیرشـیرعلي خان په وخت کې هم دولت دعواید و او مصـــارفو اړوند ادارې موجودې وي چې دمســــتوفي الملـک لـه خوا نـه اداره کیـدي چې داوس وخـت دمـاليې وزیروظـایـف یې وه.د۱۲۱۸ ه شـمسـي کال کې دخپلواکی داخیسـتنې پورې ددولت حسـابونه دروزنامچې په ډول دســیاق او رقوم احوالو له مخې ترتیبیده ســیاق دطرز او لارې ،او رقوم: داعدادو مجموعي شکل څخه عبارت دي چې له مخې یې ددولت حسابونه وروسته دمالي کال له ختم څخه ترتیب او خلاصه کیږي دوخت حکومتونو اوسنی شکل سره بودجې سیستم نه درلود. په ۱۲۹۹ ه ش کال کې دسیاق او رقوم اصول په دفترې اصولو باندې بدل شول چې دفترې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصــول له ۵دفترونو څخه ترکیب و ددې اصــولو له مخې دولت باید ټول کلني حســابات په حسابې شکل او اسنادوو سره سم پایتخت ته انتقال کړي دفترې اصولو لکه ۱۳۰۰؟ه ش کال پورې دوام وموند او په ۱۳۰۳ ه ش کال کې دفترې اصــول په شــهریه اصــولو باندې تبدیل شــول. دشــهر یه او دفترداری اصــولو ترمنځ توپیر په دې کې وه چې په دفترې اصــولو کې دولت حسابات په کال کې یوځل ترتیبیده اما په شهریه اصولو کې دولتي حسابونه په میاشت کې ترتیبیږي نو ځکه ویل کیږي چې شــهریه اصــول دهغه اصــولو څخه عبارت دي چې دولت حســابونه په میاشــتنی توګه ترتیب او پایتخت ته انتقالوي. په افغانســتان کې دبودجې سیستم او دعوایدو او مصارفو پیشبیني سیستم په ۱۲۹۹ ه ش کال کې پیل دبودجې سیستم په ایجاد سره دشاهي خزانې او دولت بودجه بودجې ترمنځ توپیر منځ ته راغلی شو؟دګډوډیو په کلونو کې د۱۳۰۷-۱۳۰۸دسیاق او رقوم اصولو سره ددولت مالي سیستم حرکت پیل کړ چې دګډوډیو له منځه تګ سره بیرته دوباره شــهریه اصــول رایج شــول چې تر۱۳۱۴ ه ش کال پورې دغو اصــولو دوام وکړ.په ۱۳۱۵ه ش کال کې ایټالوي عالم موسیو ژینو مانچولي په مشــوره په بودجوي ســیســتم کې لاندې تغییرات راغلل. ۱-له دې تاریخ نه وروســته دي کوشش کیږي چې دبودجې ترتیب په علمي شــکل ســره صــورت ونیسي دعایداتي بودجې او انکشــافي بودجې ترمنځ دي توپیر رامنځته شـــي. ۲-ددولت مصـــرفي حســـاباتو لپاره باید دمقایسې دفاتر او دتحفیظاتو کنترول او دمصارفو تمرکز لپاره دي دمصارفو دفاتر دنغدي او جنسي راکړي ورکړې لپاره دي انفرادي حسابات طرحه او تطبیق شي. ۳-داسنادو ترتیب : باید اجرایوي ارګانونو ته وســپارل شـــي کنترول او محاســـبه دي محاســبوې دفترونو ته تفویض شي ۴-دبودجې دعواید او مصارفو تخصیصاتو کنترول سیستم دي معرفي او دعمل ساحه کې دي تطبیق شي ۵-دقطعي حساباتو تطبیق په موخه نقدي او جنســي حســاباتو لازم اســاســات طرحه او په عملي ډګر کې دي پلي شــي . څرنګه چې دمانچولي سیستم ډیر ساده اوبســـیط وه نو ځکه له دوو کلونو څخه په کمه موده کې یې عمومیت ومونده دمانچولي سیستم .داسیستم بیا دموسیو کلمان له خوانه وڅیړل شو او د ځینې تعدیلاتو وروسته د تاید وړوګرځید .په ۱۳۳۳ه ش کال کې مضــاعفي محاسـبې ســیســتم دنیازې شــاهې ترکې له خوا پیشنهاد شو چې دغه په کامل ډول تطبیق نشو اوسنی بودجوي سیستم دpasامریکایې موسسې لخوانه طرحه او تطبیق شــو. خو دبودجې تاریخي ســیســتم هیڅکله جامد او ثابت نشــي پاتې کیدلی بلکې داقتصـــادي ، ســیاســـي ، او اجتماعي تحولاتو ســـره ســـم تحول خوري اوس د افغانستان بودجوي سیستم دنړۍ له ځینو هیوادونو سره سم حرکت کوي او لرې نه ده چې بودجه دیوواقعې اقتصادي انعکاس په توګه ځان څرګند کړي.

دافغانستان په بودجه کې دمصارفو طبقه بندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دافغانستان دولت په بودجه کې مصارف په پنځو عمده فصلونو باندې ویشل شوي او فصل بیا په مختلفو کوچنیو فصلونو باندې تقسیم شوي دي. ۱-دمزد او معاش مصارفو ۲۱باب چې په دغه باب کې لاندې فصلونه دي . نقدي مزد او معاش، غیرې نقدیمزد او معاش ، پیشکي مزد او معاش، نقدي اجتماعي منفعتونو او غیرنغدي اجتماعي منفعتونو او دمعاشـــاتو ورکړي فصلونه شامليږي. ۲-داجناسو او خدماتو څخه داستفادې ۲۲باب کې لاندې فصلونه دي . ســفریه ، اړیکې او ارتباطات، دحفظ اومراقبت ترمیمات، عام المنفعه ، روغنیات ، سامان او لوازم چې۵۰۰۰۰ افغانیو څخه کم ارزښت ولري. پیشکي تادیا ت او نورمصارف په دې باب کې شـامليږي. ۳-دتېکســتاني او ســود۲۳باب: ۴:داجتماعي کومکونو ۲۴باب په لاندې فصلونو شـامليږي.سبسایډي،دولت خارجي مساعدتونو عملیات، ددولتونو غیرمنقول خارجي مساعدتونه، غیرنغدي اجتماعي تامینات داجتماعي کومکونو ګټورتوب او داسې نور . ماشینونه ، ځمکه ، بهاداره اشیا شامليږي. په افغانستان کې دعوایدو طبقه بندي په اکثره هیوادونو کې عواید دمستقلو حسابونو په اساس ترتیبيږي چې دغه مستقل حسابات په ۵بابونو او هرباب بیا په څوکوچنیو فصلونو تقسیميږي عبارت دي له : دمالیاتو یوولسم باب: په دې باب کې لاندې فصــلونه شــامل دي : ثابت مالیات، په عوایدو مالیات، په دارییې مالیات ، په فروشـــاتو مالیات ، په داخلي محصـــولاتو باندې دولتي مالیات په عوایدو باندې نور مالیات، جریمې ، مجازات او ګمرکي مالیات شـــامل دي. دغیرمالیاتي عوایدو دیارلســـم بـاب: دغیرمالیاتي عوایدو باب کې لاندې عواید چې دثابتو دارایو له درکه عواید اجناسو او خدماتو عرضـــه ، اداري فیس، حق الامتیاز، متفرقه عواید، دځمکو او تعمیراتو خرڅلاو عواید شامليږي. داجتماعي سهیمو۱۷م باب: ددولت دکارکنانو تقاعد دسهیمي او شرکتونو دکارکنانو تقاعد سهیمي عوایدو فصلونه شامليږي. دقرضونو ۱۸باب: کې دخارجي هیوادونو قرضونه او نړیوالو اداراتو قرضــونه شــامليږي دمســاعدتونو ۱۹باب لاندې فصــلونه لري: دخارجي هیوادونو جاري مســاعدتونه دنړیوالو موســســاتو دغیرمنقولو ســرمایه ګذاریو مســاعدتونه، دنړیوالو موسساتوو جاري مساعدتونه ، دنړیوالوموسساتو غیرمنقول مساعدتونه دي. دولت په مصارفو باندې نظارت ډیر پخوانی تاریخ لري او له دي امله دمصارفو تاریخ ډیر تاریخي قدامت لري اما دعواید و طبقه بندې دولت دوظایفو په پراخوالي ســـره زیات اهمیت پیداکړ، نن ورځ دعوایدو طبقه بندي دبودجې دمهمو ځانګړنو څخه شـــمیرل کیږی اوده دغې طبقه بندی مهم اهداف عبارت دي له ۱-تصــمیم نیونه ۲-دعوایدو او نورو عایداتې ســرچینو تامین اعتبار دطبقه بندی پیشــبني ۳-دعوایدو اومصـــارفو ترمنځ دارېکې ســاتل. دبودجې پړاوونه !!!دبودجې ترتیب یو ضــروري امر دی اوهغه هیوادونو کې چې دولتي ســیســتم یي په درې ګونو قواوو ولاړ وي . بودجوي دوري په څلورو پړاوونو ســـره نو یشـــل کیږي۱-دبودجې دترتیـب پړاوو: ۲دبودجې تصـــویب۳-دبودجې داجرا۴-دبودجې دکنترول پړاوو: دبودجې دترتیب پړاوو۱-دبودجې دترتیب مرحله اساسي برخه ده ۲-په دې پړاو کې دیو هیواد دعنوان

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ښير اهدافو ته ګوري٣-دبودجې په جوړولو کې بايد علمي اوفني ميتودونو څخه اســـتفاده صـورت ونيسـي ۴-چې داچاره دبودجې ترتيب ښـه ، قابل اطمينان او پوهيدو وړ جوړوي۵-دبودجې ترتيب يو لوى کاري پلان دى او داهغه مهال ښــه تطبيق کيږي چې ســالم ، دقيق ، تغيير منونکى ، مديريت، اودمناسـبو لارښـودونکو لرونکى واوسـي ۶-دبودجې اجرا کې له اجرايوي او مديريتي ميتودونو څخه ګټه اخيســـتل کيږي٧-دبودجې ترتيب مختلفو ادارو ته محول کيږي او په دې پړاوو کې لومړيتوبونه انتخاب، اعتبارات ورته تخصـيص کيږي٨-په پرمختللو هيوادونو کې دبودجې تهيه دفني ميتودونو له امله وي٩-او پرمختيايي هيوادونو کې پيشبيني شـويو او سـنجش شـويو ارقامو کې عدم دقت او کارپوه اشـخاص نه شـتون دبودجې ترتيب اواجرا له مشکلاتو سره مخامخ کيږي. ديوې اغيزمنې بودجې جوړولو خصوصيات: ددې لپاره چې بودجه اغيزمنه اوســي بايد١-ټول مقامات په کې شـــامل وي٢-دتيرې دورې پايلې له حقايقي نتايجو سـره پرتله کړي او دې پوښـتنو ته ځواب وايي . ايا توپير موجود وه؟ دتوپيرونو لپاره دمنلو وړ دلايل موجود دي؟ايا ادارې اواهدافو ترمنځ ســمون ليدل کيږي؟د ادارې ډير بهرني او داخلي چاپيريال څيړل دموجوده نتايجو او بودجوي سياستونو سره پرتله کول چې مؤثر دي او که نه ؟ راتلونکې دورې لپاره داهدافو پراختيا ښـــکاره کيږي دبودجې ترتيب يو تکرارى پړاوو. ديوې ښــــې بودجې دترتيب نقاط: ١-ســـاده او دپوهيدو وړوي، داهدافو په لورلارښـوونه وکړي٢-بدلون منونکې او اجرات وکړي٣-دکارکوونکو او مديريت يوګړ قضـاوت بيانوونکي وي او داقتصـادي اټکلونو لرونکي اوسـي. دبودجې په ترتيب کې نورې ځانګړنې ١-خلک بايد وپوهيږي چې بودجه په کوم ځاى کې په مصـرف رسـيږي٢-دمالي انضــباط رعايت٣-په بودجه کې دســتراتيژيکو او ليتونو تعيين۴-دقوانينو او مقرراتو رعايت۵-او بلاخره دبودجې ترتيب بايد لاندې ســـوالونه حل کړي. په بودجه کې دهرې څانګې اهداف کوم دي؟دبودجې اجرا يو له بل سـره څنګه اړيکه مومي ؟ دبودجې ارقامو او پلانونو ترمنځ کومه رابطه وجود لري ؟ دبودجې په واسـطه چيرته ځان رســوي؟ دبودجې ترتيب ولې دحکومتونو پورې اړه لري١-نن ورځ دبودجې ترتيب اجرايه قوي په انحصـــار کې دى نوځکه يي اصـلي علت په لاندې نقاطو کې واضـح کيږي.٢-په سياسـي لحاظ بودجه دتوزيع سياست دنده اجرا کوي نوځکه خو اجرايه قوه دمالي فعاليتونو رهبري په غاړه اخلي او ځواب يي هم وايي٣-له فني نقطې له نظره عوايد وصول اومصـارف دحکومت پورې اړه لري نوځکه يي ځواب هم ووايي۴-دنړۍ ټولو قوانينو اجرايـه قوي تـه اجازه ورکړي چې بودجه ترتيب کړي۵-داهدافو لاسـته راوړنې لپاره مصــارف کوي ۶-دبودجې دارقامو جمعه دارې دحکومت لپاره اســـانه وي. دبودجې په ترتيب کې مالي قدرت: دبودجې په ترتيب کې بودجه دارنګه ترتيبيږي١-اداراتو مصـارف دمالي تثبيت اواصلاح په موخه دټيټو ادارو څخه لوړو ادارو ته وړاندې کيږي٢-مالي قدرت په هرهيواد کې توپير لري په انګلستان هيواد کې دماليې وزير زيات مالي قدرت لري ، اودنظامې مصـارفو کې تغيير دکابينې په خوښـه راځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

. فرانسه کې ماليې وزير کم مالي قدرت لري صدراعظم او دولتي هيت تغييراتو صلاحيت لري. دامريکا متحده ايالاتو ولسمشر پوره صلاحيت لري۳-دمصارفو پيشنهادات له عوايدو زياتوي نوځکه خو پرې بحث او غورکوي۴-اوخطي تنقيص پريکړه عملي کيږي۵-دمقننه قوې مالي او بودجوي کميسون مباحثه او مشوره دپاملرنې وړ ده او اضافي مصارفو تصويب او دپورغوښتنه هم دمقننه قوې پورې اړه لري۶-بودجوي واحدونه مجموعي مصارف دموجوده مصارفو په اساس دراتلونکې بودجوي دورې لپاره په انکشافي ډول تخمين وي۷-دغه تخمين کې دوه امکانات موجوديږي۱-محاسبوي مصارف دراتلونکې بودجوي کال دواقعي مصارفو په پرتله کم وي کيداى شي چې دغه حالات له دوو عواملو څخه رامنځ ته شي. په لومړي عامل کې غلطي ، نه لياقتو دعلمي او عملي ميتودونو نشتون اوداسي نور..په دوهم عامل کې قصدي او عمدي مسايل شامليږي۳-کيداى شي محاسبوي مصارف راتلونکې بوديجوي کال دواقعي مصارفو په پرتله زيات وي ،دبودجې دتنظيم ميتودونه په بودجه جوړونه کې دوه ميتودونه وجود لري سياسي ميتود: دبودجې سياسي ميتود: هدف دمالي منابعو حد اکثر کول ، دلمړيتوبو او ضرورياتو درجه بندې دمناسبو مصارفو دسطحو تعيين او دمنابعو تخصيص څخه عبارت دي.په دې ميتود کې سياسي تصميم نيونکي معاملاتو ته زياته توجه کيږي په سياسي ميتود کې داعتباراتو مبلغ سياسي مشران ټاکي .اقتصادي يامنطقي ميتود په دې ميتود کې دمنابعو بهترين تخصيص لپاره هڅه کوي۲-اقتصادي معيارونه ، مطلوبيت مؤثريت، مثمريت، اوسپما ته پاملرنه کيږي. ۳-دبودجې جوړونې وړمسايل په کمي او کيفي توګه څيړل کيږي. دبودجې ترتيب داجرايه قوې دنده ده تر څو: اهداف په ښه شکل سره ترلاسه کړي دبودجې په ترتيب کې لاندې ميتودونو څخه ګټه اخيستل کيږي. دعمومي عوايدو فني سنجش ميتود . لکه څرنګه چې عوايد او مصارف تامين لامل کيږي. نوځکه خو دعوايدو دفني ميتودونو څخه استفاده کيږي.دبودجې پوهان فکر لري چې دبودجې ترتيب کې ديو ميتود څخه استفاده مطلوب نتايج نه لري. نوځکه خو بايد دټولو ميتودونو نه استفاده صورت ونيسي . دماقبل کال اخر ميتود : ددې ميتود له مخې دمورد نظر بودجوي کال دعوايدو اندازه دوو وروستيو کلونو دقطعي وصولي په اساس صورت نيسي د۱۳۹۷کال عوايد پيشبيني د۱۳۹۵کال قطعي وصولي په بنسټ ترسره کيږي ولې لاندې نيمګړتياوي وجود لري:۱-په دې ميتود کې نژدې کال له پامه غورځول شوى ۱۳۹۶دکارپوهانو دنظرياتو ته توجه نه کيږى۳-داميتود هغه مهال مؤثر دى چې اقتصادي تغييرات ډيرزيات نه وي ولې؟نړۍ کې اقتصادي تغييرات زيات ليدل کيږي. داوسط ميتود : په تير ميتود کې دنيمګړتياوو شتون دليون سې په هڅو داوسط ميتود پيشنهاد شو په دې ميتود کې د۵ يا ۳ کلونو زياتوالى او کموالى دبودجوي دورې دعوايدو پيشبيني لپاره نيول کيږى.=27.2/5=Xدفيصدي اوسط*داخري کال مبلغ وصولي=دمورنظر بودجوى کال پيش بيني شويو عوايدو زياتوالي. دبودجې دمصارفو طبقه بندي: دمصارفو طبقه بندي تاريخي

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدامت لري او لاندې نقاطو کې ورته توجو کيږي۲-عادي مصارف بايد له انکشافي مصارفو سره تفکيک کړي۲-نظارت او کنترول اسانه کوي. دمحاسبې اجرايوي ميتودونو لپاره مناسب وي. دبودجوي مديرانو انعطاف پذيره معلوميږي۳-په دولتي حسابدارۍ کې دمصارفو طبقه بندي دلازمو حسابونو تنظيم .دمعلوماتو پوره ورکول. دبودجې دکلني کيدو اصل: که چيرې دوخت عامل مشخص نه شي نو دمنابعو پيشبيني ارزيابي او کنترول عمل ستونزمن کيږي. ۲-يوکال وخت سياسي اړخ لري او دبودجې داجرا باندې دمقننه قوي نظارت لپاره مناسب وخت دی . دبودجې په تعريف کې مو لوستي وه چې دوخت، پيشبيني ، عوايد او مصارف ، مهم دي بودجې کلني کيدو اصل انتخاب داقتصادي سياسي او فني له مخې اهميت لري۱-اقتصادي دليل: دزراعت پرمختګ سره دطبيعي زراعت اهميت کموالی ۲-فني دليل: دپيشبيني په دقت استواردی ۳-سياسي دليل: په کنترول او دحکومت په نقش اغيز لري. دبودجې دوحدت اصل: دبودجې واحدونو اجرات په يوواحد سند کې تدوين او دلايحې په شکل يې پارلمان ته وړاندې کړي. ستونزې : دعنعنوي بودجه هرارګان ځانګړي بودجه جوړونه ۲-عوايد او مصارف په يوه دوره کې نه تصويبيدل۳-شته منابع دوباره مصرفيږي۴-دپوهيدنې نشتوالی دپلانونو او اهدافو نظارت پيچيده کوي.ګټې : بودجه متوازنه ده او که نه ده ۲-دمصارفو نسبي ګټه دبودجې په تنظيم کې سنجش کړي۳-دبودجې کسر مخنيوی او لمړيتوبونو ته پاملرنه کوی. دبودجې دانعطاف پذيرۍ اصل: مديرانو ته کوچني او جزوي کلني تغييرات په نظرکې ونيسي ۲-اجرايوي ارګانونه داعتباراتوله کموالي او مازاد سره مخامخ کيږي. نوځکه بايد دانعطاف منني اصل ته اجازه ورکړي۳-هغه مهال ترې استفاده کيږي چې اقتصادي شرايطو دتغييرپه حال کې وي۴-په مصوبو اعتباراتو کې عدم مداخله جرم دی دعدم پيشبيني شويو شرايطو کې مديرانو ته اجازه وي ترڅو بديل امکانات ولټوي۶-دبودجې اهدافو دلاسته راوړنې لپاره دانعطاف اصل: بايد په پارلمان کې تصويب شي. دبودجې دوضاحت اصل: دبودجې شکل او محتوا بايد ښکاره وي ۲-دبودجې محتوا هغه مهال مؤثره واقع کيږي چې دبودجې تعاريف وضاحت ولري۳-دبودجې ترتيب بايد تولو ته واضح او دپوهيدو وړ وي.۴-که چيری بودجه وضاحت و موجود نه وي نو =نو له بودجې مختلف تعبيرونه اخيستل کيږي۲-په مصارفو باندې نظارت اصل ته ضرر رسيږي۳-ددولت داجراتو اخلال باعث ګرځي۴-دبودجې او پلان جوړونې مخالف عمل دی په اهدافو پوهيدنه سختيږي او خلک نه پوهيږي دولت اهداف کوم دي. دکامليت اصل: ددې اصل ددې اصل هدف دادی چې دجامعې پلان جوړونې لپاره امکان مساعد وي۲-دغير خالص پرنسيپ څخه استفاده صورت ونيسي ۳-دالمان هيواد دغير خالص پرنسيپ څخه استفاده کوي له مخکې چې دمصارفاتي پروژو متوقعه ګټه ښکاره شي۴-پيشبيني شوي عوايد او سنجش شوي مصارف بايد چې په تصويب ورسيږي۴-بديل نشي. دتعادل اصل:دتعادل اصل موخه دهيوادو دبودجې عوايد او مصارف بايد سره برابر وسي۲-که چيرې په عوايدو او مصارفو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې تغییر مشاهده شي نو بودجه دکسر او مازاد حالات غوره کوي۳-کلاسیک پوهان عقیده لري که بودجه کسر ولري نومفهو م یي کمیږي۴-مرکنتلستان ادعا کوي چې دبودجې دکسر تاوان راتلونکې نسلونه اداکوي۵-کینز بیا په عادي مصارفو کې دنظریه تاییدوي خو په انکشافي مصارفو کې دانظریه ردوي ځکه مفیدیت یي دواړه نسلونه اخلي . دبودجې دتعادل په اړه نظریات :---دبودجې دتعادل اړونده پوښتنه کیږي چې دبودجې تعادل رعایت شي او که نه؟.کلاسیک پوهان وایي داچې دبودجې کلنی دتعادل ضروری دی دولت مسول دی چې په کلنې توګه عواید او مصارفو نسبت ترمنځ تعادل رعایت کړي۱-او لاندې دلایل یي وړاندې کړي۲-خصوصي اقتصاد دبودجې تعادل ساتي دولت یي هم باید وساتي۳-دبودجې کسر دانفلاسیون سبب ګرځي۴-دولت دبې ځایه مصارفو مخنیوی کوي ۵-دمالیاتو د زیاتوالی باعث ګرځي ، دبودجې عدم تعادل نظریه : ددې نظریې پلویان استدلال کوي چې دولت۱-باید اقتصادي اهداف ترلاسته کړي ترڅو اقتصادي او سیاسي ثبات ایجاد او حفظ کړي ۲-کینز وایي دبودجې کسر په ټولنه کې پیسې زیاتوي چې دغه جریان رشد لپاره زمینه مساعدوي۳-اومازاد حالات بیا برعکس تاثیر لري. دبودجې دوره ای تعادل ۱-دبودجې وظایفو په زیاتوالي سره دبودجې ترتیب په نوساناتو باندې اغیز لري ۲-دبودجې دوره ای تعادل کې دانفلاسیون انقباضي سیاست اودرکود مخنیوی کوي له بودجې کسر څخه استفاده کوي۳-دوامداره کسر په اقتصاد ناوړه اغیزه کوی ۴-دولت باید څو کلنی تجارتي دوره کې بودجه متوازنه کړي. دجامعیت اصل موخې ۱-دبودجې په تنظیم کې او اجرا کې دقت او وضاحت تامین وکړي۲-دولت باید دټولو بودجوي واحدونو بودجه په یوواحد سند کې پارلمان ته تقدیم کړي د ټولو انتفاعي او غیرانتفاعي اداراتو عواید اومصارف دبودجې په سند کې راټول او پارلمان ته یي تقدیم کړي دبودجې ارقام باید خالص ډول درج شي. دتخصیص اصل:تعریف په یوه معینه دوره کې دهغو پیسو څخه عبارت دی چې لوړو مقاماتو لخوا یوې ادارې ته دهدف لپاره داجرا صلاحیت ورکوي۱-تخصیص اصل : په دې نقطه تاکید کوي چې دبودجې دعوایدو اومصارفو مندرج ارقام تغییر ونکړي۲-نشي کیدلی چې دبودجې مودې اعتبارات په نورو مواردو او فصلونو کې په مصرف ورسیږي۳-موظفي ادارې مکلفي دي چې دقانون له حکم سره سم عواید واخلي۴-دهرې ادارې عواید او مصارف چې څرنګه تعیین شوي وي دهغې مطابق عمل سرته ورسوي ددې اصل رعایت ۱-دبودجې مالي انظباط اواهدافو لاسته راوړنې سبب کیږي۲-دبې ځایه مصارفو مخنیوی کیږي عدم رعایت دبودجې مسیر تغییروي وسایل په غلطو عدو کارول کیږي/اقتصادي شرایط تغییر کوي او باید چې دعوایدو او مصارفو ځایونه تغییر وکړي.دعدم تخصیص اصل: دولت ټول عواید اومصارف دي دولت عمومي خزانې ته داخل او عمومي عوایدو څخه تامین کړی شي. داستهلاکي او انکشافي مصارفو توپیر اصل:استهلاکي مصارف هغه دي چې عاید اوداریي زیاتوالي باعث ونه ګرځي۲-انکشافي مصارف هغه مصارف دي چې عاید اوداریي دزیاتوالي باعث وګرځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتوپیر نقاط یي دادي:--داستهلاکي مصارفو زیاتوالی ، دانفلاسیون سبب کیږي اوانکشافي مصارفو زیاتوالی دتولید، استخدام ، او ملي عاید لامل کیږي . دمصارفو داندازه کیدني اصل::ددې اصل څخه هدف دادی چې تصویب شوي عبارات باید په ځای او دقیق ډول ولګول شي۲-هغه اعتبارات چې تصویب شوي نه وي دورکړي وړنه دي او جرم نه شمیرل کیږي.دعوایدو دتخمین اصل:دعوایدو تخمین اصل څخه هدف ۱-دبودجې له تصویب سر ه اجرایه قوه اجازه لري تصویب شوي عواید حصول کړي او په مصرف ورسوي۲-دعوایدو لاسته راوړني دقانوني اجازې نه پرته نه شي عملي کیدلی۳-دعوایدو پیشبیني تخمین اړخ لري . دقانوني کیدني اصل: بودجه یو قانوني سندد ی اودبودجې په ارقامو کې تغییرات دقوانینو اومقراراتو تابع ده۲-دېولو پیشبیني شویو عواید حصول دقانوني تصویب محتاج دي دولت باید داقتصادي حالاتو په نظر کې نیولو سره خپله بودجه ترتیب کړي په ۱۹۹۸ م کال کې دنړیوال بانک لاندې اصول معرفي کړي.دمسولیت اصل: داصل واضح کوي چې دبودجې اجراکوونکو وظایف کوم دي. دکفایت اصل: دېولنې ستونزو دحل لپاره کافي منابع ولري۲-دتناوب اصل: ددې اصل له مخې بودجه باید کال په کال او پرله پسې ډول تنظیم شي . دمدیریت اصل: دبودجې په ترتیب کې دمدیریت ټول شرایط په دقیق ډول عملي کړي۵-دتنوع اصل: بودجه اني نتایج ولري منځ مهاله ، اوږدمهاله اهداف هم توضیح کړي۶-دبودجې دصحت کیدني اصل: دبودجې په ترتیب کې باید دعلمي او عملي میتودونو په اساس سرته ورسیږي چې نتایج یي هم درست وي. دبودجې نوي اصول: دهیوادونو په شرایطو تغییر کوي دبودجې اصول هم باید تغییر وکړي/پخوانې اصول داجرایوي قوې دکنترول لپاره رامنځ ته شوي دي/اونوي اصول بیا دبودجې دتصویب په مهال رامنځ ته شوي . هدف یي۱-دولت دمالي فعالیت محدودول۲-داجرایوي قوې دصلاحیت محدودول۳-دبې ځایه مصارفو مخنیوی دکلاسیکو اصولو ترڅنګ نوي اصول هم ضروري دي :دبودجې اجرایه اصول: دبودجې ترتیب داجرایه قوي دنده شمیرل کیږي ./مقننه قوه زیات تغییرات راولی/دبودجې له تصویب څخه وروسته دبودجې اجرایوي صلاحیت اجرایه قوې ته سپارل کیږي/په دې اصل کې اجرایه قوه اهداف معرفي کوي او اهدافو ته رسیدل دعددي نقطې نظره درجیږي. تاثیرات او اداره یي څرګندیږي/دبودجې اجرا باید دمقننه قوې دسیاسي تاثیر لاندې رانشي ولې؟ یوازې دنظارت حق لري اجرایه قوه دصلاحیت او مسولیت لرونکې او مسولیت لري چې دبودجې معقولې اجرا لپاره تدابیر سرته ورسوي. دبودجې دصلاحیت اصل: په بودجه کې پیشبیني شویو او تعیین شویو اهدافو ته ورسیږي باید دلازمو صلاحیتونو لرونکې وي دبودجې دازادئ اصل اومتغیر وخت تعیین اصل: دبودجې اقلام باید په محدوده شکل سره تعریف نشي ترڅو د اداري تدابیرو دانعطاف پذیرئ اواقتصادیت مانع وګرځي دبودجې اجزاوې اجرایه قوي ته دلاربشوود اومعلوماتو منبع اوسي /دااصل دکلني توب اجرات له منځه وړي هغه تغییرات چې غیرمترقبه او قابل پیشبیني شویو عواملو له امله رامنځ ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیږي رعایت کړي او داســـي مقرارات رامنځ ته کړي چې په متغییرو شـــرایطو باندې اني وارد کړي.دبودجې دطرزالعمل اصــول:--دګذارش دورکړې اصــل:--ددې اصــل په اســاس اجرایه اومقننه قوه باید دیواطلاعاتي سیستم په واسطه دټیټې ادارې نه ترلوړې ادارې پورې دبودجې په اړه جامع معلومات ترلاســه کړي . ګذاریش باید چې تغیرات اوسـتونزې څرګندې کړي، دلایل اوتصـمیم نیونه وړاندیز کړي. دمیتودونو دتعدد اصـل: دمیتودونو دتعدد اصـل له مخې دو لت باید دمختلفو فعالیتونو لپاره مختلف میتودو نه اختیار کړي۲-تعدد میتودونو په نتیجه کې دولت اداري کارونه مؤثریت او مولدیت مومي. دبودجې د اداري تمامیت اصـــل: ټول بودجوي واحدونه په مجموعي پروســـي کې اداري تمامیت څرګند کړي :دبودجې ډولونه : اداري بودجـه او وظیفوي بودجـه : اداري بودجـه پـه بودجوي واحـدونو تقســـیمیږي ا و وظیفوي بودجه دبودجوي واحدونو وظایف څرګندوي. منظمه بودجه دایمي عواید اومصـارفو درلودونکی وي او غیر منظمـه بودحـه دتمویـل غیرمنظمې منـابع ولري. اســـتهلاکي او سـرمایوي بودجه هغه مصــارف شــاملیږي. چې دولت په دارېې کې مسـتقیم سـهم ونلري او سـرمایوي بودجه چې مسـتقیم سـهم لري . باید او واقعي بودجه : باید بودجه دپیشـبیني شـوو پلان ګذارۍ شـو یو عوایدو او مصــارفو څخه عبارت دي او واقعي بودجه بیادعمل په سـاحه کې تطبیق شوي وي.

بودجوي سیاست

دبودجې مفهوم اوماهیت: دبودجې کلمه په لغت کې دبکس یا چرمي بکس څخه اخیستل شوی چې په سلسله واره توګه د bulgaدلاتیني کلمې څخه دانګلیسي دbudgetکلمې چې په پښتو کې دبودجې په نوم یادیږي راورسـیده . دبودجې اصـطلاح په لومړي ځل دفرانســي لخوا په کال ۱۸۱۴ م کال په رسـمي ډول ددولت دعواید او مصــارفو په برخه کې په کاریوړل شـوه او بیا په ټوله نړۍ کې اسـتعمال شـوه . بودجه په افغانسـتان کې ددولت مجموعي عوایدو او مصــارف دیوې ټاکلې دورې معمولا یوکال لپاره پیشـبیني او تصـوبیږي . بودجه دیوداسـي منظمې طرحې څخه عبارت ده چې په هغې کې ددولت مجموعي پلان شـــوي مصـــارف دتخمیني او پیشـبیني شـوو مجموعي عوایدو سـره مقایســه او په قرار کې واقع کیږي.بودجه هغه سـند دی چې په هغه کې دیو معین وخت معمولا دیوکال لپاره دیوې دسـتګاه یا سـازمان عواید او مخارج پیشــبیني او صــلاحیت لرونکي مقام لخوا تصـویب شــوي وي دیونســبتا کاملترین تعریف له مخې بودجه دیوقانون په شـــکل دراتلونکې بودجوي دورې لپاره ددولت دمالي اقتصـاد دعوایدو پیشبیني او پلان شـوو لګښـتونو دمنظم مقابله کولو څخه عبارت دي kolmsپه عقیده ددولت بودجه دمختلفو اهدافو دسلسله مراتبو دکمي اومقدارې انعکاس څخه عبارت دی چې دســـیاســـي تصـــامیمو دعامیلینو لخوا انتخابیږي . نن ورځ new marks

(c) ketabton.com: The Digital Library

fritsتعریف زیات مشـــهور دی او عمومیت یي موندلې دی ددی تعریف په انعکاس بودجه دراتلونکې دورې معمولا دیوکال لپاره دیوې منظمې طرحې او پلان شــو لګښــتونو اوددې لګښتونو دجبران او پوره کولو لپاره دپیشبیني شووعوایدو داټکل اوتخمین دمخامخ کول څخه عبارت دی چې دپرنســـیپ له مخې دتطبیق او مکلفیت لري new marks frits دتعریف خصوصیات: ۱-بودجه ددولت دعوایدو او لګښتونو دمخامخ کولو څخه عبارت دی۲-بودجه دیو پلان خاصیت لري چې په راتلونکې دورې پورې اړه لري۳-دبودجې ترتیب باید په منظم او دایمي توګه صـــورت وومي۴-بودجه دحقوقي الزام او مکلفیت لرونکې ده معنا داچې په عمل کې باید تطبیق شـــي۵-بودجه دیو هیواد داړتیا پربنا ترتیب کیږي له دې امله عواید او مصارف باید په خپل منځ کې سره مطابقت وکړي۶-بودجه دحکومت دکاردپلان دعددي بیان څخه عبارت دی چې په اجتماعي اقتصـادي او سـیاسـي سـاحو کې ددولت دوظایفو دحل په اړوندټول تدبیرونه په برکې نیسي .دافغانستان دبودجې په مقرره کې دبودجې تـعـریـف هم ددې تعریف څخه الهام اخیستی او دکلاسیک تعریف په نسبت جامع تر دی. لکه څنګه چې د۱۳۵۳ کال دبودجې په مقرره په لاندې ډول تعریفوي . بودجه ددولت دقانوني ســـند څخه عبارت دی چې په هغې کې دیو معین وخت معمولا دیو کال لپاره ټول عواید او مصـــارف تعیین او په اقتصـــادي اجتماعي دفاعي کلتوري او ســـیاســـي ســـاحو کې دټولو فعالیتونو اوانکشـــافاتو انعکاس ورکوونکې وي. باید زیاته کړو چې هروخت چې دبودجې څخه بحث کیږي باید ددولت په اړوند لاندې تفاوت په پام کې ونیسو .۱-په تاریخي لحاظ دولت لومړنی واحد یا شـخص دی چې دبودجې په تنظیم او ترتیب یي پیل کړی۲-په هرهیواد کې دحجم له مخې ددولت بودجه زیاتریه سازماني بودجه ده په دې اساس هغه مسایل او موضوعات چې په هغې کې طرح کیږي دنورو بودیجو څخه زیات او پیچده وي۳-دبودجې داجرا په وخت کې ددولت محدودیت دنورو اقتصـادي موسـسـو او اشـخاصـو څخه زیات دی معنا داچې دبودجې داجرا دقیق ترومقرارتو تابع ده په همدې ډول دکلاســـیک تعریف له مخې بودجه دهغه ســند څخه عبارت ده چې ددولت دعوایدو او مصـــارفو دیو معین وخت معمولا یو کال لپاره پیشـبینیاو تثبیت کیږی دفرانسـي مالي علم هم بودجه دلګښـتونو او عوایدو دمخکې اټکل او تخمین پـه توګـه تعریفوي. چې داتعریف دپورتني تعریف څخـه چنـدان تفـاوت نـه لري. دبودجې دندې دبودجې اســـاســـي دنده عبارت له دې څخه ده چې ددولت فعالیت داســي ترتیب کړي چې دحکومت دپلان شـــوو تدبیرونو انتخاب او تطبیق ممکن کړي او برســـیره په دې دعمومي رفاه تامین سـره چې ددولت اسـاسـي هدف تشـکیلوي ددولت داقتصـادي فعالیتونو او خصـوصـي اقتصـادي فعالیتونو دمؤثر ارتباط له لارې مسـاعدت وکړي. دبودجې مهمترینې دندې عبارت دي له:۱-دبودجې عنعنوي یا قدیمي دندې ۲-دبودجې نوي یا موډرنې دندې عنعنوي دندې عبارت دي له a-دبودجې ســـیاســـي دندې : دديموکراســـۍ په هیوادونو کې دبودجې پلان یوه اساسي سیاسي دنده سرته رسوي. دبودجې دورې یا بودجې کال دشروع

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځخه مخکې دبودجې تصویب دلمړنۍ سیاسي دندې اویاداساسي سیاسي دندې په نوم یادیږي. چې دحکومت دحقوقي مؤثر طرزالعمل لپاره اساس تشکیلوي. B-دبودجې حقوقي یاقانوني دندې: دبودجې دسیاسي دندو سره یو ځای دي دبودجې لمړی حقوقي دنده چې دحقوقي اساسي دندې په نوم هم یادیږي دحقوقي او قانوني اساس په واسطه تعیین کیږي. په دې معنا چې صرف دیو دقیق قانون په اساس دموجودیت په صورت کې دبودجه قانوني اجراتو قدرت لاس ته راوړلای شو . دوهمه حقوقي دنده دحقوقي الزامي دندې په نوم هم یادیږي په هغه اعدادو او ددندو پورې چې بودجه کې په ګوته شوی او دمقننه قوي لخوا تصویب شوی دحکومت او اداري بستګي احتوا کوي او په تشبث شوو اعدادو او دندو پورې دحکومت او اداري دغه بستګي دحکومت لپاره دقانوني خاصیت یا اجرایوي مکلفیت درلودونکې دي c-دبودجې دمالي سیاست دندې: دحکومت دیوکارپلان صرف هغه وخت کولای شي چې عملي او تطبیقي جذبه غوره کړي چې دلګښتونو دپوره کولو لپاره په کافي اندازه عواید وجود ولري له دې امله دمالي احتیاج اودمالي وسایلو موجودیت ترمنځ موافقت ددولت دبودجې دمالي سیاست اساسي دنده تشکیلوي چې دادنده دمالي سیاست دلمړنۍ دندې په نوم یادیږي ، دمالي سیاست دوهمه دنده عبارت له دې ځخه ده چې دبودجې درهنمایي اقتصادي مؤثریت او معقولیت تقویه اومساعده کړي چې دادنده دمالي سیاست دسازماني او اقتصادي رهبري کوونکي دندې په نوم هم یادیږي.d-دبودجې داقتصادي سیاست دندې :داقتصادي سیاست ددې دندې په واسطه کوښښ کیږي چې ددولت بودجې چې کوم اقتصادي نسبت ورکول کیږي دهغه ځخه داقتصادي عمومي پروګرام اوددولت دمالي اقتصاد دهماهنګ کولو لپاره ګټه اخیستل کیږي یا واخیستل شي. ددولت دبودجې لخوااددې دندې سرته رسول دبودجې داقتصادي سیاست لمړنۍ دندې یادبودجې دساختماني دندې په نوم یادیږي او دهغې مطابق دبودجې پلان دیوې تنظیم کوونکي وسیلې په توګه داستفادې لاندې راځي او دیو ټاکلي اقتصادي سیاست دتحقق او اقتصادي معقولیت لپاره خدمت کوي چې دبودجې دغه تنظیمي دنده دبودجې داقتصادي سیاست دثانوي دندې په نوم یادیږي. دبودجې نوي دندې عبارت دي له۱-دبودجې دپلان ګذارۍ دنده۲-دبودجې تحلیلي دنده۱a-دبودجې دپلان ګذارۍ مفهوم په خپل ذات کې معنې ورکوي چې عواید او مصارف په یوې ټاکلې راتلونکې دورې پورې اړه لري نو له دې امله دبودجې په تهیه او ترتیب کې دسیاسي ارادې تشکل باید دراتلونکو ټاکلو اهدافو په اساس ځان عیار کړي. دهرې بودجې دارنګه ساختمان باید تامین شي په دې اساس داهدافو ټاکل دبودجې دپلان ګذارۍ لمړنۍ دنده تشکیلوي چې دپروګرام دجوړولو ددندې په نوم یادیږي دبودجې دپلان ګذارۍ دوهمه دنده عبارت ددې ځخه ده چې دبودجې دترتیب دمخه باید واضح شي چې په بودجه کې ټاکلي اهداف ځرنګه براورده کیدای شي.۲b-دبودجې تحلیلي دندې: باید ولیدل شي چې داهدافو دترلاسه کولو لپاره پیشبیني شوی وسایل کافي دي او که نه. دبودجې هدفونه:دبودجې هدفونه او هغه نقش چې بودجه یې دهیواد په

(c) ketabton.com: The Digital Library

مالي او اداري سازمان کې سرته رسوي په لاندې ډول دمطالعې لاندې نيول کيږي.۱-داهدافو ارزيابې کول۲-دنظرياتو هماهنګ کول۳-دعمومي او خصوصي فعاليتونو اړيکه۴-ددولت په وسيله دقانوني جواز لاسته راوړل۵-دعوايدو او لګښتونو طبقه بندې ۶-دفعاليتونو نتيجې او برياليتوب درجې ته رسيده ګي ۷-دمسوليتونو تشخيص او تفکيک. دبودجې ډولونه۱-منظمه بودجه۲-غيرمنظمه بودجه.منظمه بودجه عبارت له هغه بودجې څخه ده ده کوم چې دمنظمو تمويلي وسايلو پواسطه تمويليږي. غيرمنظمه بودجه عبارت له هغې بودجې څخه ده کوم چې دغير منظمو تمويلي وسايلو په واسطه تمويليږي.۲-استهلاکي او سرمايوي بودجهA-استهلاکي بودجه هغه مصارف په برکې نيسي کوم چې دسرمايي په شکل اوددولت په دارييو کې دمستقيم سهم لرونکې نه وي بلکه : معمولا په يوه بودجه تاثير واردويB-سرمايوي بودجه : عبارت له هغې بودجې څخه ده کوم چې په اقتصاد کې دداريي او سرمايوي په شکل کې دمستقيم سهم لرونکې وي او برسيره په دې دجاري بودجوي دورې دتيريدو څخه وروسته هم مفيدتونه منځ ته راوړي .۳-پلان شوی (بايد)او واقعي يا حقيقي بودجه:A-پلان شوی(بايد) بودجه: ديوې راتلونکې مالي دورې لپاره ديو هيواد دعوايدو او مصارفو داټکل او پلان ګذارۍ څخه عبارت دهB-واقعي يا حقيقي بودجه:داسې عوايد او مصارف په برکې نيسي چې واقعا به عمل کې تطبيق شوي وي چې نوموړي بودجې ارقام دحقيقي ارقامو په نوم ياديږي.۴-عادي او انکشافي بودجه:Aعادي بودجه معمولا هغه مصارف په برکې نيسي کوم چې دعادي او روزمره فعاليتونو لپاره دانکشافي پلانونو دلګښتونو څخه غير په نظرکې نيول کيږيB-انکشافي بودجه : معمولا هغه مصارف په برکې نيسي کوم چې دعادي او روزمره فعاليتونو لپاره دانکشافي پلانونو دلګښتونو څخه غير په نظر کې نيول کيږي.۵-اداري او وظيفوي بودجه:Aاداري بودجه عبارت دهغه بودجې څخه ده کوم چې دوزاتونو له مخې تقيسميږيB-وظيفوي بودجه : عبارت له هغه بودجې څخه ده کوم چې دمختلفو وظيفو يا مختلفو پروګرامونو په بنا ترتيبيږي چې دولت يي په اقتصاد کې سرته رسوي. دبودجې حالات: دپرنسيپ له مخې بودجه بايد دتوازن په حالت کې قرار ولري ولې په عمل کې اکثرا اقتصادي شرايطو په تغيير اوتحول سره کموالی يا زياتوالی په بودجه کې منځ ته راځي چې اوس دبودجې درې ګونو حالاتو او علتونو څخه بحث کوو۱-دبودجې توازن۲-دبودجې زياتوالی ياتفاضل: زياتوالی يا تفاضل په بودجه کې هغه وخت منځ ته راځي چې عوايد په هرحالت چې وي نظر مصارفو ته زيات شي اومعمولا دازياتوالی په بودجه کې په عمومي توګه ددولارو منځ ته راځي .الف: دلګښتونو په کميدو او دعوايدو په خاص ډول دمالياتي عوايدو په ثابت پاتې کيدوسره.ب:دعوايدو په لوړولو او لګښتونو په ثابت پاتې کيدو سره: ۳-دبودجې کسر: دبودجې دکسر مفهوم : څه وخت چې ددولت دمصارف دهغه له عوايدو څخه اضافه شي نو ويل کيږي چې دولت بودجه دکسر سره مواجه ده . دبودجې دکسر درامنځ ته کيدو مهم عوامل.الف: د ادارې امورو دضعف له امله دبودجې درامنځ ته کيدونکی

(c) ketabton.com: The Digital Library

کسر: دبودجې اداري کسر داسې کسر دی چې ديوې صحيحې او سالمې اداري نشتوالی په صـــورت کې رامنځ ته کيږي مثلا: هغه وخت چې موجوده اداري ســـازمان دتشـــکيلاتو او پرسونل دنقيصـی له مخې دوظايفو داجرا قدرت ونلري او دولت ددغې نقيصـی دلرې کولو لپاره نوي کارکوونکي استخدام کړي ددغه اضـافي استخدام نتيجه کې اداري او دمعاشـاتو مصارف لوړ ځي او يو تشکيلاتي تورم رامنځ ته کيږي او په نتيجه کې ددولت بودجه دکسر ســره مخامخ کيږي.ب: داقتصـــادي وضـــعې دتغيير له امله دبودجې کســر : دبودجې کســر داقتصـادي وضـعې دتغيير له امله هغه وخت منځ ته راځي چې داقتصـادي وضـعې تغيير په نتيجه کې ددولت عوايد او مصـــــارف خپله هماهنگي له لاســــه ورکړي او يا په بل عبارت داقتصـادي وضـعې په تغيير سره ددولت عوايد او مصارف په نامتناسب يا حتی په معکوس شـکل تغيير وکړي نامتناسـب تغيير په دې معنا چې اقتصـادي شـرايط دمصـارفو دلوړوالي غوښـــتنه کوی مگر دعوايدو لوړوالی ته په هغه اندازه امکانات نه وي موجودج: ديو هيواد داقتصـــادی ســـاختار دبودجې دکســـر دعلت په توگه : دبودجې دکســر پورتنې نوعې چې ذکر شـوي اکثرا دلنډې مودې ماهيت لري او دبودجې دغه ډول کسر چې داقتصـادي جوړښـت له وجې دعمومي عوايدو او مصـــــارفو ترمنځ دهماهنگۍ دنه موجوديت له امله په اوږده وخت کې څرگنديږي. چې دغه عدم هماهنگي بعضې وخت دبياودانوي يانکشافي مصارفو له مخې داقتصـادي توسعوي سياست په واسطه منځ ته راځي چې داقتصـادي او اجتماعي زيربنا او اقتصادي پروژو دتقويت په خاطر صورت نيسي چې ډير وخت ته ضرورت لري چې ددې په نتيجه کې دېولنې اقتصـــادي او اجتماعي جوړښـــت دپرمختگ په حال او دملک اقتصـــادي دابتدايي مراحلو پرمختللو مرحلو ته ځي په دې معنا چې دملک اقتصـــاد دټيټې ســـطحې څخه دپراختيا سطحې ته ميلان پيداکوي. دبودجې دکسر سياست: څرنگه چې وويل شو بعضـې وخت دولت دبودجې کســـر څخه ديو ســـياســـت په ډول داســـې اســـتفاده کوي چې داقتصـــادي رکودي حالت داقتصادي رونق په حالت مبدل کړي چې دبودجې دتعادل داصل سره مخالفت نــه واقع کيږي دولتونــه دپولي تورم دمخنيوي لپاره خپل مصـــــارف کموي چې دادبودجې يوعمده رقم تشـکيلوي. چې ددې په واسطه دېولنې مجموعي تقاضـا کميږي. او په دې شـکل دتورم سره مقابله کوي چې داقتصادي رکود په صورت کې هم دبودجې دکسر دسياست څخه اســـتفاده کوي او دغه درکود حالت درونق په حالت بدلوي. هغه ارقام چې دبودجې دکســـر ترعنوان لاندې قرار نيســـې دهغه منابعو څخه عبارت دي چې دعوايدو او مصـــــارفو ترمنځ فرق وجود لري دبلې خوا نه دولت په دې توانيږي چې دخپلې بودجې هغه مازاد چې رامنځ ته شوی او دبودجې دبې تعادلۍ سبب گرځي په دوه ډوله مصرف کړي۱-دخارجي قرضـو او په دولت باندې دشـــوو اعتباراتو تاديه کول۲-دراتلونکې برداشـــتونو په خاطر دذخيري په ډول دهغې ساتل*دبودجې دکسر اقتصـادي تاثيرات: ددغه سوال دځواب په برخه کې چې ايا دولت دبودجې دکســـر نامســـاعد اقتصـــادي تاثيرات لري نشـــي کولای چې يو کامل او دقيق

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب وګڼل شـــي . ځکه دولت دبودجې کســـر اقتصـــادي تاثير دمالي تامين دمنځته راتلو دځرانګوالي دعلت پورې تړاوو لري. څرنګه چې ددولت دبودجې کســـر دجاري مصـــارفو دزياتوالې په خاطر وي نو دي ته بايد توجه وشـــي چې دغه ډول مصـــارف فقط دمجموعي تقاضا دزياتوالى سبب ګرځي چې کيداى شي چې تورم رامنځ ته کړي. ماليه : دهغه اجباري ورکړي څخـه عبـارت ده چې خلـک يې ددولـت دمصـــــارفو دتمويـل پـه منظور ددولـت دغيرمســتقيمو خدماتو په مقابل ورکوي.ماليات معمولا په دوه ډوله دي ۱-مســتقيم ماليات ۲- غيرمستقيم ماليات. غيرمستقيم ماليات : عبارت دهغه مالياتو څخه دي چې دمالي مودي يو او حامل يي بل شـخص وي لکه ګمرکي تعرفي : بهرنى مرسـتي او پورونه : بهرنى مرسـتي اوپورونه هم ددولت دبودجې دتمويل يوه منبع ګڼل کيږي اودولت انکشـــافي معمولا دهمدغو مرســـتو او پورونو په واســـطه تمويليږي.دولتي داريي : دولتي داريي هم ددولت دبودجې دتمويل يوه منبع کيداى شي ځکه دضرورت په وخت کي ددولت کولاى شي خپلې داريي په خرڅلاو ورسـوى او دنومونړي مصـــرف بودجه پري تمويل کيږي؟. دولتي تصـديګاني : ددولت دبودجې بله تمويلوونکي منبع دولتي تصــديګاني دي چې هغه عوايد چې دنومونړيو تصـديو څخه لاس ته راځي دبودجې په تمويل کې اهم رول لوبوى. دبودجې حقوقي مراحل: دبودجې مراحل چې دبودجې ددوران په نوم هم ياديږي. دبودجې ترتيب مرحله. دتصـــويب مرحلـه، داجرا مرحلـه، دبودجې دنظـارت(کنترول)مرحلـه پـه برکې نيســـي . دبودجې څلورګوني مراحل: داجتماعي او اقتصـادي سـيسـتم په نظر کې نيولو سـره په هرهيواد کې وجود لري اما دمحتوياتو او شکلي نقطي له نظره يوهيواد څخه وبل هيواد ته طبعا فرق کوي چې کولاى شـو هره مرحله په مختصـره توګه په لاندې ډول تشـريح کړو۱-دبودجې ترتيب: دبودجې لمړۍ مرحله تشـــکيلوي چې دبودجې داترتيب ديوې خوا په راتلونکي کې دعوايدو دانکشاف ديو تخمين له مخې اساس ګذاري شوي اودبلي خوا ددولت داينده مصارفو دحدودو په اړوند دمالي سياسـتمدارنو نظرپه برکې نيسـي . د اداري امورو دضـعف له امله دبودجې رامنځ ته کيدونکي کســر دلاندې عواملو څخه خالي نه وي.۱-دعوايدو دلاسـته راوړني غلط جوړېښـت۲-د اداري کارمندانو عدم صـــلاحيت غيرى تخصـــص وال چې ماليات لاســـته راوړي۳-دمالياتو دغلط سـيسـتم انتخاب ۴-دبودجې دکســر دمالي تامين هره يوه منبع ديوبل څخه مختلف تاثيرات لري چې لاندې ذکر شـــوي دي او په تفصـــيلي شـــکل يي لاندې ذکر کوو:۱-دنووپيسو نشرول۲-دداخلي منابعو څخه قرضـه اخيستل۳دلنډي مودې لپاره دخارجي منابعو څخه قرضه اخيستل. مستقيم ماليات: عبارت له هغه مالياتو څخه دي چې دمالي مودي او حامل يو شـخص وي لکه: په ځمکه ماليه. په دوه طريقو سـره منځ ته راتلى شـي۱-دولت کولاى شـــي چې په عين وخت او حال کې بدون ددې څخه چې خپل مصـــارف او خاصـــتا ماليات لوړکړي۲-په يو اقتصـــاد کې دمجموعي تقاضـــا دلوړولو لپاره بله طريقه ددې څخه عبارت ده چې دددولت دمالياتو اندازه راټيټه کړي. دولت جان ميناياړد کينز دکسـري بودجې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیشنهاد کړی ترڅو په دي توګه دولت وکولای شي چې دکومکونو ورکولو له لارې دارزانو پورونو له لارېپ انګه اچونه تشـویق شــي او په دې ډول اقتصـــادي بحران پرضـــد مبارزه وکړي.البته دادنړیوال اقتصادي بهران څخه وروسته خبره وه.

بودجوي سیاست بله یعنې دوهمه برخه په لنډه توګه

سـریزه بودجوي سـیاسـت دعوایدو او مصـــارفو بدلون څیړي ، بودجوي سـیاسـت دوسـایلو (عوایدو او مصارفو)په مټ په اقتصادي متغیراتو باندې اغیز ښندD،داقتصادي ستونزو دحل لپاره دبودجوي سیاست له وسایلو څخه په استفادې لپاره دستونزو مناسب مدیریت اوحل لاره وړاندې کوي.، بودجوي سیاست داجتماعي او اقتصادي سیاست دیوې وسیلې په توګه ددولت بودجه دساختماني سیاست دوسیلې په توګه ، په دې مبحث کې لاندې موارد څیړل کیږي. په تولیدي جوړښـــتونو باندې دبودجوي ســـیاســـت هغه عوامل تربحث لاندې نیول کیږی. چې اقتصـــادتراغیز لاندې راولي . مخکې له دې نه چې په تولیدي جوړښـتونو او ملي عاید باندې یی اغیزې مطالعه شي لازمه ده چې تولیدي جوړښتونوانواع وڅیړو. په یو ملي اقتصاد کې تولیدي جوړښتونه لاندې ډولونه لري ۱-منطقوي تولیدي جوړښتونه:اقتصادي تولیدي څرنګه په اقتصادي ساحاتو باندې تقسیم شوي دي ۲-سکتوري تولیدي جوړښتونه: سکتوري تولیدي جوړښـتونه : توضـیح کیږي پوره تولید ي سـکتوري جوړښـتونه په اقتصـاد کې په څومره اندازه دهیواد په اجتماعي تولید کې ســـهم لري مثلا: په اجتماعي تولید کې دزراعت ســـهم اوداســې نور۳-عواملي تولیدي جوړښـــتونه: دانوعه تولیدي جوړښـــتونو کې تولید عوامل (ځمکه اوسرمایه) شاملیږي.په تولیدي جوړښتونو باندې دبودجوي سیاست اثرات: بودجوي سیاسـت دعوایدو او مصـارفو له لارې دیواقتصـاد په تولیدي جوړښـتونو باندې متفاوت اغیز لري نو له دې امله ضـروري ده چې هریو یي په جلا ډول تربحث لاندې ونیول شــي .الف: تولیدي جوړښـتونه باندې دبودجوي مصـارفو اغیزې: په تولیدي جوړښـتونو باندې دبودجوي مصارفو له نظره لاندې مصارف دتشخیص وړدي. داشیاو خریداري فرمایشاتو لپاره دولت مصـارف په سـکتوري او منطقوي تولیدي جوړښـتونو باندې تاثیرات لري مثلا: د(تعمیراتي اقتصـاد قدامت حق)دتعمیراتي اقتصـاد دتشویق اوتقویي لامل ګرځي. یادوروسـته سیمو لپاره ددولت فرمایشـــات هم ددې منطقو دتشـــویق ســـبب ګرځي.۲-دتخنیکي اجتماعي اوکلتوري زیربناوو لپاره ددولت مصـــارف دتولیدي منطقوي او تولیدي ســـکتوري جوړښـــتونو لپاره اســاســي شــرط شــمیرل کیږي.۳-دوزګارتیا مخنیوي لپاره دولت مصــارف دتولید په عواملي جوړښتونو باندې تاثیر لري . مثلا کله چې دولت په ساحه کې داستخدام کچه لوړه شي نوپه کاروبار کې دعرضه کمیږي او مزدونو نرخ صعودیا پورته کیږي په دې صورت کې ممکن کاري قوه دسرمایي په کاراچونې سره تعویض شي برعکس که دولت په ساحه کې استخدام سـطحه کموالی ومومي نودکارعرضــه زیاتیږی. اومزدونو نرخ کمیږي په دې صــورت کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرمایه په کاري قوي باندې تعویض کیږي. ۴-دولتي کومکونه: دجبران وړنه دي او دمقابلې ورکړې وړ نه دي . کومکونه ورکول دیوخاص طرز العمل له مخې صورت نیسي اودولت غواړي لاندې خاص اهداف لاسته راوړي .الف: تشویقي انطباقي کومکونه: دوخت له نظره محدود وي :ترڅو دتصدیو امکانات او سهولتونه دیو نوي تولیدي جوړښت لپاره اماده شي یا له ځان سره اماده او مطابق کړي.ب: حفاظوي کومکونه: داډول کومکونه : دحمایوي ګمرکي محصولاتو سره نږدې تعلق لري داکومکونه دوامداره خاصیت لري او دکومک اخیستونکي دعاید وضعیت بهتره کوي تولیدي شرایطو ته کوم تغیر نه ورکوي. ۵-دقرضونو ورکول: کولای شي چې په منطقوي ، سکتوري او عواملي تولیدي جوړښتونو باندې تاثیروارد کړي . په تولیدي جوړښتونو باندې دبودجوي عوایدو اغیزې : دولته مختلف عواید اومصارفو په ځیر متفاوت تاثیرات لري اوپه لاندې ډول توضیح کیږي. :اقتصادي عواید داقتصادپه منطقوي اوسکتوري جوړښتونو باندې مستقیم تاثیر لري مثلا: په یوه معینه ساحه کې دبرق دمصارفو معاف کول باید نورو ساحاتو په نسبت دنرخ دکموالي په منطقوي تاثیراتو کې شمیرل کیږي. یا مالیاتي معافیت او تخفیف په معینه ساحه کې سرمایه ګذاریتشویقوي۲-په تولیدي جوړښتونو باندې مالیات تاثیرات لري. اول : دتصدیو دپانګې اچونې فرسایش لپاره مالیاتي مساعدتونه اومالیاتي تخفیفات ډیر اهم رول لري او په یوه معینه سکتوري ساحه کې تاثیرات واردوي او همدارنګه منطقوي تاثیرات هم لري.دوهم : دتصدیو دخرڅلاو په دوران باندې مالیات تصدۍ مجبوروي چې مرکزیت ته خواته حرکت وکړي الحاقیې ختموي اوتصدۍ تشویقوي چې دمالیې څخه ځان ساتنې په موخه اقتصادي مراحل کم کړي۳:مالیات کولای شي چې دتصدیو حقوقي شکل ته تغییر ورکړي. مثلا په موسساتومالیات اودشرکتونو دسرمایې په عوایدو مالیات مجبوروي چې دمالیې نه دخلاصون پیه موخه ځان دیوې مالي تابع کړي۴-مالیات په تصدیو باندې عوض تاثیرات واردوي او تولید عوامل ترتاثیر لاندې راولي. مثلا: کله چې په مزدونو باندې لوړشي نوکارګران یې په تصدیو باندې تاثیر اچوي ،سرمایوي تولیدي وسایلو باندې تعویض کیږي. ۵-په عوایدو باندې مالیات :دتولیداتو دترک تشویق باعث ګرځي. مثلا د وسطې حدله عوایدونه دمالیاتواخیستل :په ملي عاید باندې دبودجوي سیاست تاثیرات ===په لاس کې شته عوایدو په درست ډول کارولو سره دمصرف اوپس انداز په جوړښتونو باندې دبودجوي سیاست اثر لري چې تربحث لاندې نیول کیږي. دازاد بازارپه اقتصادي نظام کې هراقتصادي عامل دبازاردعملیې اودمالیې دتادیه کولو نه وروسته عاید لاسته راوړي او داعواید داحتیاجاتو سره سم کاراچول دیولړعواملو پورې اړه لري، مصرفي عادات۲-پس اندازعادات۳-دمصرف نورم ۴-اجتماعي موقف اونورداقتصادي واحدونو تخمینات فرق کوي اومتفاوت تاثیرات لري په مصرف اوپس انداز باندې دبودجوي سیاست تاثیرات: په مجموعي عاید کې دمصرف اوپس اندازنسبت سرمایه ګذارۍ په واسطه لوړیږي مثلا دپس انداز تشویق ، معافیت او جایزي پس

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندازکوونکي ترتاثير لاندې راولي ۲:؛دمصـــارفو ترکيب هم کولای شـــي چې په پس انداز اومصـــرف باندې تاثير وارد کړي مثلا په تجملي اشـياوو باندې مالياتو وضـعه کول دجنس قيمت لوړوي او تقاضـا کموي اوداشـياو مصـرف لپاره کميږي. دولت بودجه دتوليد عواملو معقول په کاراچولو وسـيلې په توګه: کيريشـن : دتحقيقاتو نتايجو له مخې چې په انکشـافي اواقتصادي همکاريو هيوادونو سازمان کې يي ترسره کړي دي دولت بودجه کولای شي چې لانـدې اهـداف ترلاســـه کړي organization, economic, of cooperation and development(OECD)دداخلي رقابت تشويق اوتقويه: درقابت تشويق داقتصـادي سياست اوقانوني تدابيروپه واســطه صـــورت نيســي. انحصـــاري قدرت: رقابت محدودوي وي اوانحصـاري بازارونه منځ ته راوړي .ددې ستونزو مخنيوي لپاره بودجوي سياسـت(عوايد اومصـارف) وسـايل لري چې درقابت محدودونکې عوامل په ضـد ترې اسـتفاده وکړي، اوپه لاندې توګه دبودجوي سـياسـت له هغو وسـايلو څخه يادونه کوو چې رقابت تشـويقوي:الف: دولت عوايد درقابت تشـويق ديوې وسـيلې په توګه : لکه څرنګه چې مخکې يادونه شـوي وه چې غيرنـاخـالص خرڅلاوو پـه دوران مـاليـات اوپـه مرحلـه اي خرڅلاو دوران مـاليـات پـه اقتصاد کې دتصديو دتمرکز او الحاق باعث ګرځي او په نتيجه کې درقابت مانع ګرځي. ځکه په دې ډول مالياتو سـره يوازې دتصـديو دبازارفروشـي دمالياتو کيږي او دتصـديو داخلي خرڅلاو دمالياتو تابع نه ګرځي چې ددې سره بازار عمليه له منځه ځي او مالياتونه ځان ساتي نو له دې امله دولت عوايد درقابت مانع کوونکي بنه غوره کوي ددې لپاره چې دولت عوايد درقابت مانع کوونکي واقع نه شـي نو بايد داضـافي ارزش ماليه وضـعه شـي ځکه په دې صورت کې اضافي ارزش توليد دمالياتو تابع ګرځي که تصدۍ په الحاق اومنفرد ډول فعاليت کوي ودارزش سره به سمه ماليه تاديه کوي . دتمرکز دموجوديت : نشي کولای چې دمالياتو پس انداز رامنځ ته کړي چې دولت عوايد زياتيږی اورقابت محدوديت له منځه وړي، داډول تدابير هغو تصـــديو ته چې کم امکانات لري دزيات رقابت امکانات رامنځ ته کوي داډول اضـــافي ارزش ، دتصـــديو حقوقي شـــکل او لويوالی رعايتوي اورقابت محدوديت له منځ نه وړي . دولت مصـــارف درقابت تشـــويقونکي وســـيلې په توګه : دولت مصـــارف درقابت دمحدوديت باعث ګرځي. هغه تصـدۍ چې کومک ترلاســه کوي مالي وضـعيت يي بهتره کيږي دتصـديو تفوق اوبرتري رامنځ ته کيږي دنورو تصـديو په پرتله دزيات رقابت توانايي پيداکوي رقابت محدوديت مخنيوي لپاره بايد داکومکونه دايمي خاصيت ونه لري اوداقتصادي شـــرايطو تر/له مطابقت پورې اوســـي .دتادياتو دبيلانس پيژندنه: دتادياتو بيلانس دعمل په ساحه کې مثبت او منفي حالاتونه غوره کوي دتادياتو بيلانس هغه مهال مثبت شميرل کيږي چې دســره زر او ســرمايي نورملکونو نه مطلوب هيواد ته تاديه شـــي. ديو هيواد دتادياتو بيلانس هغه مهال منفي ګڼل کيږي. چې ياد هيواد دبيلانس کســردســره زرو او ســرمايي په واســطه متوازن کړي. دتادياتو بيلانس دبې توازنۍ علتونه: دغيرې واقعي تبادلې نرخ ټاکل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغیرې واقعي تبادلې نرخ تعینول دتادیاتو دبیلانس دبې توازنی لامل گرځي . کله چې دیو هیواد دپیسو ارزښت ټیټ تعین شي نو په دې صورت کې دصادراتو قیمت کمیږي اودوارداتو قیمت پورته کیږي. چې په دې سره صادرات زیاتیږي اوواردات کمیږی. دپیسو دارزښت کموالی ددې لامل کیږي چې داخلي هیواد پیسو ارزښت دخارجي پیسو په وړاندې کم کړي چې ورسره سم دخارجي اجناسو قیمت په داخلي بازار و کې ارزانه تماميږي او دوارداتو لپاره زمینه مساعدیږي اودتادیاتو بیلانس دمازاد باعث کیږي . که چیرې یو هیواد دپیسو ارزښت نسبتا لوړتعیین شي نو ورسره سم دیادهیواد صادراتي توکو قیمت نورو خارجي هیوادونو ته گران تماميږي. اودوارداتي توکو قیمت ارزانه کیږي چې په دې صورت کې صادرات محدودیږي واردات زیاتیږي دتادیاتو دبیلانس منفي او کسر رامنځ ته کیږي.که چیرې داحالات(بې توازني)اوږد مهاله شکل ولري داچې تغییرات دتبادلې تغییراتو له امله وي نو له دې امله باید دتبادلې ثابت نرخ له منځه نه یوړل شي . مثلا: که چیرې تادیاتو بیلانس کسر ولري نوداخلي پیسو په وړاندې خارجي پیسو ارزښت لوړتعینیږي یاداخلي پیسو ارزښت ته تنزیل ورکول کیږي . ترڅو خارجي هیوادونو ته دتوکو قیمتونه ټیټ تمام شي او دصادراتو زیاتوالی ومومې او دتادیاتو دبیلانس کسر له منځه یوړل شي. په تبادلې نرخ کې تغیرات داسعارو احتکار ته لارښوونه کوي او داچاره نړیوال پولي سیستم ته تاوان رسوي او که دا کسر په نورو اقتصادي سیاستونو اوتدابیرو سره دتوازن امکان ونه لري نوبیا دتبادلې نزخ تغیرته هغه مهال اجازه ورکول کیږی چې دتادیاتو بیلانس عدم توازن دوامداره او ناوړه حالت ته داخل شی دانفلاسیون منځته راتلل :دانفلاسیون منځته راتلل: په هغو هیوادونو کې چې دبازار اقتصادي نظام موجودوي دانفلاسیون له ستونزې سره مخامخ دي کله چې په یوهیواد کې انفلاسیوني تمایلات وجودولري نو:دنورو هیوادونو په پرتله یې دتوکو او مزدونو قیمت په زیاته اندازه لوړیږي.۲-اودکارمولدیت یی دقیمتونو زیاتوالی سره مطابقت نه لري یا داچې په اجتماعي محصول کې زیاتولای رانه ولي نوله امله یې دتادیاتو بیلانس کسر رامنځ ته کیږی ځکه دتادیاتو بیلانس کسر رامنځ ته کیږي چې : داجناسو او مزدونو قیمت دانفلاسیون له امله زیاتیږي۲-نوځکه دصادراتو دکموالي لامل کیږي.دبودجې انقباضې سیاست کولای شي چې دداخلي قیمتونو له لوړوالی څخه مخنیوی وکړي .هرکله چې ددې سیاست له امله داخلي قیمتونه درقابت کوونکو هیوادونوپه پرتله راکم شي نو په دې صورت کې صادرات زیاتیږي او واردات راکمیږي اودبیلانس مازاد رامنځ ته کیږي. دبودجې سیاست:دتادیاتو دبیلانس سیاست دیوې وسیلې په توگه هر کله چې دتادیاتو بیلانس کسر دانفلاسیون له امله وي نو ددداسې کسر مخنیوي لپاره لازمه ده چې انفلاسیون یې ضد تدابیرو څخه استفاده وکړو چې په دې حالاتو کې دانفلاسیون ضد بودجوي سیاست وسایل عبارت دي له۱-دمالیاتو موقتي لوړوالی. دداسې مالیاتو لوړوالی په پراخه او کتلوي تاثیر ولري په مجموعي تقاضا باندې تاثیر وارد کړي لکه په عایداتو اودخرڅلاو په دوران باندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مالیات ددې مالیاتو په عملي کولو سره په اقتصادي مجموعي تقاضا کې کموالی څرګندیږي او دقیمتونو دنزول باعث ګرځي.۲-ددولتي قرضونو لاسته راوړنه: دداسې چې ددولت دقرضونو دلاسته راوړنې لپاره اسناد نشروي او له دې لارې غواړي چې په اقتصادکې دخلکو قدرت خرید جذب راکم کړي.چې په نتیجه کې ورسره په اقتصادکې دقیمتونو دنزول باعث ګرځي داچاره هغه مهال غوره اوسم تاثیر لري چې دولت لاسته راوړي پولي وسایل بیرته اقتصادي جریان ته شامل نه شي ځکه که چیرې داوسایل بیرته اقتصاد ته جریان ومومي نو په اقتصاد باندې توسعوي تاثیر واردوي نوترمورد نظر مهال دي یاد پولي وسایل راکد وساتې ترڅو مؤثر نتایج لاسته راشي.۳-په دې اقتصادي حالاتو کې دولت باید دقرضونو له ورکړې څخه ډډه وکړي ترڅو په اقتصاد کې له اضافي تقاضا څخه مخنیوی وشي اودقیمتونو لوړوالی کابو کړي. ۴-ددولت دهغو سرمایه ګذاریو تعلق کول چې عایداتي تاثیرات یې نسبتا ظرفیتي تاثیراتو ته لوړوي لکه څرنګه چې عایداتي پروژو کې دعاید سطحه لوړوي اودعاید په اندازه تولید او عرضه کې زیاتوالی نه راځي نو ددې لپاره چې تقاضا زیاتوالی ونه مومي او قیمتونه لوړ نه شي نوباید عایداتي پروژي تعلیق شي . لکه عمراني پروژې اوپه دې کې سرمایه ګذاري ددې لامل کیږي چې عایداتي سطحه لوړه کړي دپورته تدابیرو علاوه یو لړ نور اقتصادي سیاست او بانکي سیاست ، ازاد بازار سیاست، دحداقل ذخیرې سیاست ، دتنزیل سیاست، دقیمتونو کنترول سیاست، اوبلاخره په اقتصاد کې مجموعي تقاضا سهیمه بندي کول او محدود کول دقیمتونو دنزول باعث ګرځي. دقیمتونو دکمیدو سره سم داخلي اجناس خارجي هیوادونو ته ارزانه تمامیږي دصادراتو زیاتوالی اوبیلانس کسر مخنیوي لامل کیږي.هرکله چې دتادیاتو بیلانس کسر دمالي توسعوي سیاست له امله وي نو په دې صورت کې دکسرله منځه وړلو لپاره انقباضي بودجوي سیاست یا محدود کونکی بودجوي سیاست مناسب ګڼل کیږي.داسیاست په اقتصاد کې دپیسو مقدارکموی او قیمتونو صعودي میلان له منځه وړي چې ورسره سم صادرات زیاتیږي او بیلانس کسر مخیوی کیږي. کله چې دتادیاتو بیلانس کسر دزیاتو پیسو دارزیابۍ له امله اوسي نودصادراتو پانګه اچونه کموالی او تضرر مومي له ناقص استخدام سره تیټ استخدام حالات رامنځ ته کیږي په دې صورت داهداف تضاد هم رامنځ ته کیږي . په دې معنا چې دتادیاتو بیلانس کسر دزیاتو پیسو له امله دی نو باید انقباضي بودجوي سیاست عملي شي ترڅو صادرات زیات اوواردات کم کړي ولي دبیکارۍ مخنیوي کې توسعوي بودجوي سیاست څخه استفاده کیږي اوکه چیرې دتادیاتو بیلانس مازاد انقباضي بودجوي سیاست له امله رامنځ ته شي.

مارکیټینګ (بازارموندنه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماركيټينګ عبارت دارزښـــتونو دپيداكولو دپروســـې څخه ده ؟ټولې كاروباري اداري په كاربوختي په عمومي توګه ، په دوو برخو ويشـــل شـــوي دي١-انتفاعي ٢-غيرانتفاعي ===غيرانتفاعي اداري ډتولنې دخيرښيګڼې لپاره جوړيږي او دشخصي ګټو په اساس فعاليت كوى او دا اداري بيل اهداف او بيلې ګټې لري ٢-انتفاعي اداري بيادنورو اداري اهدافو سره سـره په عمده ډول دګټې دترلاسـه كولو لپاره كولو لپاره فعاليتونه كوي او دغه اداري هڅه كوي چې خپل فعاليتونه په دقيق ډول په هره برخه كې ترجدي كنترول لاندې ونيســـي ترڅو دبيځايه مصـارفواو دګټې دفرصـتونو څخه دښـې استفادي شـرايط برابر كړي. مالي څانګه : دغه څانګه دكاروباري اداري دمالي برخو دټولو چارو مسوليت په غاړه لري او مهم وظايف يې دپيسـو تدارک او دتمويل دسـرچينو برابرول پرمختګ او فعاليتونو او ځايونو كې دهغې مناسـب اسـتعمال دكاروبار په نتيجه باندې تصـميم نيول دپانګې دكمښـت په صـورت كې دبيلابيلو ادارو څخه دپانګې لاس ته راوړنه دكاروبار پراخول اودكمپنۍ دپلانونو سـرته رسـول او داسـې نورو فعاليتونو په مخ بيولو كې سـهيم وى. دبشـري منابعو څانګه: دغه څانګه دكاروبار لپاره دمسـلكي او وړ پرسـونل داسـتخدام چارې دهغوى لپاره دوظايفو ټاكنه او دكاري طرز العمل جوړونه دټكنالوژۍ دتغيير په صــورت كې دهغوى لپاره ټرينګ چارې دكاركوونكو دوظايفو ترفيع او تنزيل دمعاشـــاتو ټاكنه ، دكاركرانو دژوندچاپيريال او داســـې نور په مخ بيايي. دماركيټينګ څانګه : دغه څانګه دكمپنۍ دتوليداتو دتوليد په اړه تصميم دقيمتونو ټاكنه و دهغوى تشهير او توزيع ټولې چارې په دې څانګه پورې تړاوو لري . دماركيټينګ څانګه : د اداري دډيرومهمو څانګو څخه ده چې د اداري سره داهدافو په لاس ته راوړنه او دمنابعوپه ســـمه كارونه كې مرســـته كوي.ماركيټ هغه ځاى دى چې هلته اخيســـتونكي او خرڅوونكي يو ځاى كيږي او داجناســـو او خدماتو دتبادلې په وســـيله خپلې اړتياوې پوره كوى. يعنې ماركيټ دبازار په مفهوم سره له هغه ځاى يا ماحول څخه عبارت دى چې هلته اخيستونكي او خرڅوونكي دشيانو او خدماتو تبادله كوي . يا ماركيټ : دشيانو او خدماتو موجود متوقعه(بالقوه)اخيســـتونكو دمجموعي څخه عبارت ده . دماركيټ ډولونه: ماركيټ دمختلفو اړخو له مخه تقسيم شـوى خو مونږ يې يواځې له مهمو څخه يادونه كوو١-دمشـتريانو دخصـوصـياتو له نظره ١-دمولدينو بازار٢-دمستهليكينو بازار-د عرضـه كوونكو او تقاضـــا كوونكو دشـــمير له پلوه ١-دكامل انحصـــار رقابت بازار٢-انحصـــاري بازار٣-اوليګوپول بازار. ديادولو وړده چې په كوم بازار كې رقابت زيات وي په نتيجه كې مشتريانو او مســـتهليكينو ته ګټه زياته وي ولې په هغو بازارونو كې چې انحصـــــار زيات وي ګټه كاروبار ته وي ځكه هغوى په خپله خوښه قيمتونه ټاكي . ماركيټينګ: يوه پروسـه ده چې په هغې كې افراد او ګروپونه ګډون لري ترڅو خپلې اړتياوې او غوښـــتنې دتوليداتو او دهغوى دارزښـتونو دتخليق او تبادلې له لارې ترلاسـه كړي. توليد په دې برخه كې دتوليد پلانول او ډيزينول ، كيفيت دبرانډ نوم ، بسته بندى اندازه ضمانت او داسې نورراځي . قيمت ايښودنه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمختلفو توليداتو لپاره دمصـــرف جدول جوړول اوبيا دهغې له مخې دمناســـب قيمت ټاکنه ، همدارنګه دخپلو رقيبانو دقيمت په اړه معلومات حاصلول او په پای کې دمشتريانو رضايت ســره ســم دقيمت ټاکنه. تشــهير يا پروموشــن: داشــتهاراتو مقصــد دخلکو خبرول او دهغې تشويقول دي په دې برخه کې دتوليداتو معرفي کولو او پرمختګ لپاره کمپاينونه په کاراچول کيږي او په دې اړوند مختلف تصاميم نيول کيږي. توزيع PLACEMENT: په دې برخه کې دتوليداتو دتوزيع لپاره مختلفي لارې چارې تربحث لاندې نيول کيږي،دمثال په توګه مســتقيم ډول توزيع ترسره شي يا دمنځګړو په واسطه توزيع مصارف په توليداتو څانګه تاثير لري دتوزيع دچينلونو ټاکنه همدې برخې دنده تشريح کوي.بازار موندنې اهميت : بازار موندنه هم دمولد او هم دمستهلک له پلوه مهمه ده داځکه چې دداسې يوې پوهې او سيستم په لرلو سره کولای شو توليد شوي مواد او خدمات داړتيا په مهال په ښه ډول دمولد څخه مقتضي ته هغه ځای ته اړتيا پکې ليدل کيږي وړاندې کړو. دبازار موندنې يو شـــمير خدمتونه دلته په لنډه توګه ووايو-----دتوليداتو ترانسپورت ۲-زيرمه۳ـــــسورت، ستندرډ، بسته بندي او بارجامه . دبازارموندنې تکاملي مرحلې:دتوليدولو اصل۲-دتوليد اصل۳-دخرڅلاو اصل۴دبازارموندنې اصل ۵-دبازار موندنې ټولنيز اصل. دبازارموندنې چاپيريال –ديوې کمپنۍ مارکيټ چاپيريال دټولو هغو عواملو اواسبابو څخه عبارت ده چې دکمپنۍ په خرڅلاوو دمشتريانو سره ګټورو اړيکو دتغييرســـبب ګرځي. خارجي عوامل: داســـې عوامل دي چې په کمپنې پورې نه مربوطيږي ولې دکمپنې دداخلي کچې دچاپيريال ټول عوامل او کاري اســـباب ترخپل اغيز لاندې راولي . په خارجي عواملو کې دنفوســو شــميرنه او تحليل اقتصـــادي حالت ،تخنيکي مهارت، خارجي شرايط ، سياسي کلتوري ځواکونه شامل دي داهغه ځواکونه دي چې ديوې کمپنۍ په باندې چاپيريال اغيز کوی. داخلي عوامل هغه عوامل دي چې په خپله په کمپنۍ پورې مستقيم ارتباط پيداکوي او ترډيره حده کمپنۍ کولای شي چې مهار يې کړي او کنترول ورباندې ولري يعنې کمپنۍ ددې توان لرلای شــي چې داتاثيرات کنترول لکه : مشــتريان ۲-رقابت کوونکي ۳-دمارکيټينګ مينځګړي۴-دخامو موادو برابرونکي او داسې نور. دخارجي چاپيريال عوامل ۱-ديموګرافيک عوامل۲-اقتصـــــادي چاپيريال ځواکونه ۳-طبيعي چاپيريال عوامل (ځواکونه)۴-تيکنالوژيکي چاپيريال ۵-ســياســي او قانوني عوامل۶-ټولنيز اوکولتوري عوامل. دټيټې کچې چاپيريال : په دې برخه دمارکيټينګ دچاپيريال داســـې ځواکونه او تاثيرکوونکي عوامل راځي چې دکمپنۍ ســره ډيرنژدې وي او مشــتريانو ته دخدمت کولو په اړه په کمپنې باندې تاثيرکولای شـــې چې هغه عبارت دي له:۱-ديوي کمپنۍ مارکيټ۲-دکاريدونکو موادو عرضــــه کوونکي۳-دمارکيټ منځګړي۴-مشـــــتريان۵-رقابت۱-مارکيټ دمشـــــتريانو مارکيټ۲-صـــــنعتي مارکيټ۳-تجارتي مارکيټ۴-تجارتي مارکيټ ۵-حکومتي مـارکيـټ۶-نړيوال مـارکيـټ۷دمســـتهليکينو مـارکيـټ۷-دمـارکيټينـګ منځګړي خپلواک کاروباري اداري اواشـخاص دي چې په مسـتقيم ډول دکمپنۍ او دمارکيټونو ترمنځ دشـيانو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدماتو په جريان او تبادله کې مرســـته کوي. دغه منځګړي په عمومي ډول په دوه ډوله دي۱-middle men-۲facilitating org.دمارکيټ په اړه کولای شــو چې دلاندې مراجعو څخه معلومات په لاس راوړو ۱-داخلي ياداشـــتونه۲دبازارموندنې ټيټ کارمندان ۳-دبازار موندنې تحقق. دزياتو توليداتو دخرڅلاوو لپاره مارکيټينګ معلوماتي سيستم ته اړتيا پيداشوه چې په لاندې ډول تشــريح کيږي۱-شــيانو ته غوښــتنه۲-دشــيانو کيفيت او خوښــه۳-دخلکو غبرګون . ديوه غوره او ښــه مارکيټ دمعلوماتي سيستم لپاره اړينه ده چې په دې باندې پوه شــی چې دمارکيټ داداره کوونکو لپاره څه ډول معلومات ضــروري دي او ترکومې کچې کولای شــی چې دا معلومات راټول کړی . دمعلوماتو پرمخ بيول کله چې دلاندېنيو ســرچينو څخه معلومات راټول شـــي نودلاګټورتيا لپاره بايد تحليل شـــي ۱-داخلي ريکارډونه۲-دمارکيټينګ سيستم۳-دبازارموندنې څيړنه. دمارکيټينګ څيړنه: دشيانو او خدماتو دمارکيټ په اړه داړونده مســـايلو په اړه په منظمه طريقه دمعلوماتو برابرول هغه په ليکلي بڼه چمتو کول او دهغه تحليل کول دي. دبازار موندنې په اړه دڅيړنې اهداف:۱-دمصـــارفو کموالی۲-منظمه پلانيونه۳-دنوي مارکيټ پيداکول۴-دقيمت په اړه پاليســـي جوړول۵- liking and disliking۶-دمارکيټنګ رقابت۷-study the impact of external forces. دمارکيټ په اړه دڅيړنې ګټې : ۱-دمارکيټ په اړه دڅيړنې ســره مونږ ته دمســتهليکينو خوښــه او ددوې عادات معلوميږي۲-دمارکيټ په اړه څيړنې ســـره کولای شـــو چې دخپلو توليداتو لپاره نورمارکيټونه پيداکړو۳-دمارکيټ په څيړنې ســره دمارکيټ مدير ته داڅرګنديږي چې ترڅو په خپلو پاليســـيوکې تجديد نظر وکړي او نوي پلانونه طرحه کړي۴-دشـــيانو دکيفيت بهتره کول۵-په لګښتونو کې لږوالی۶-په توليداتو کې تنوع راځي.دبازارموندنې دڅيړنې پروسه : ۱-دمسلې پيژندنه۲-دځانګړو موخو ټاکل۳-دڅيړنې لپاره پلان جوړونه ۴-دمعلوماتو دتفصيل يوځای کول۵-دراجمع شـويو معلوماتو تحليل۶-نتيجه اخيسـتل او د سـپارښـتنو برابرول۷-دراپور برابرول۸-دمعلومـــاتو دراټولونې ســـرچينې ۱-داخلي ســـرچينې دکمپنۍ دداخلي کارکوونکو او شعبو دمعلوماتو څخه عبارت دی۲-بهرنۍ سرچينې ۱-ثانوي سرشميرنه دا په کم لګښـت سـره ترسـره کيږي او سـم لاسـي ورځيني وخت سـتونزې راولاړوي ځکه دادبل هدف لپاره راجمع شـوي وي۲-لومړی سـرشـميرنه: زيات مصـرف ته اړتيا لري او دزيات وخت ته ضـرورت لري ولې زيات دقيق وي.دمارکيټ دمعلوماتي سيستم او څيړنيز سيستم ترمنځ فرق۱-ځيني خلک وايي چې ismدمارکيټ په اړه دڅيړنې پرمختللی شـــکل دی چې داوســـنۍ تکنالوژي په واســـطه يي پرمختګ موندلی۲-دمارکيټ په اړه څيړنې تعريف: دمارکيټ دستونزو په اړه بشپړ او باهدفه معلومات راټولول او دهغه تحليل او ارزونې څخه عبارت دی. توليدات څه شـــي دي: له توليداتو څخه هدف هغه څيز دی چې په مارکيټ کې دپاملرنې وړ وګرځي.داستعمال دحصول لپاره وړاندې شي او دغه څيز دمستهليکينو اړتياوې لري او غوښـــتنې پوره کړای شـــي په دې څيزونو کې وجود لرونکي فزيکي محصـــولات

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدمات،وګړي ځایونه اداري او نظریات هم شــامل دي . هغه کســان چې دشــیانو تو لیدولو لپاره دپلان طرح کړي هغوي ته دشـیانو په اړه دلاندېنیودریو اصــلو په اړه فکر کولو اړتیا بریښـي ۱-بنسټیز محصول۲-ریښتیني تولیدات داډول څیزونه باید لاندې ځانګړتیاوي ولري ۱-کیفیت په کې درج وي۲-ځانګړتیاوې۳-جوړښت۴-دنومونې نوم(نمونه) بسته بندي کول۳-اضــافي څیزونه (تولیدات): په دې شـیانو کې مصــرف کوونکي ته دخرڅلاوو نه وروسـته داضــــافي ګټې رســـولو او خدمات کولو کوښـــښ کیږي دتولیداتو طبقه بندي ۱-بې دوامه تولیدات۲-دوام لرونکي تولیدات۳-خدمات. بې دوامه تولیدات: دا هغه شـیان دي چې په یو یا څو ځله استعمال سره بیخي له منځه ځي او ختمیږي لکه ډوډۍ مالګه صابون۲-دوام لرونکي : تولیدات داهغه شـیان دي چې دډیروخت لپاره دوام کوي لکه:ږمنځ ، کالي، موټر وغیره ۳-خدمات: دبیلګې په ډول : ډاکټر، استاد ترکاڼ، او داسې نور. دخلکو داستعمال له مخې شیان (تولیدات) په دوه برخو ویشلای شو ۱-دمستهلیکینو تولیدات۲-صنعتي تولیدات۱-دمستهلیکینو اجناس: داهغه شیان دي چې لګښت کوونکي یې دخپل شخصي استعمال لپاره واخلي او په هغو اړتیاوي لري کوی. اســتهلاکي شــیانو بیلابیل ډولونه ۱-هغه شــیان چې اســانتیاوي برابروی: داډول شیان هغه شیانو ته ویل کیږي چې پیرودونکی یې بیا بیا او ژرژر اخلي او داخیستلو په مهال نه خو لکه دورځپاڼې تیل صـابون کریم اونور(ب) هغه شیان چې دموازنه کولو وروســـته اخیســـتل کیږي داهغه شــــیان دي چې پیرودونکی یې دپیرودنې په مهال ګټورتوب کیفیت بیې او ځانګړنو موازنه کوي چې ډیر وخت ورباندې لګیږی لکه : رختونه فرنیچرونه موټرونه اونور . نو داډول شـیان په دووبرخو ویشـل شـوي دي۱-یوډول اوورته شـیان۲-غیرمشـابه اوناورته شـیان. ورته شـیان: کله کله مسـتهلیکینو لپاره دورته او یو ډول ځانګړتیاوو لرونکې شیان په بیلابیلو بیو ترلاسه کیږي خوپه بیو کې ډیر زیات توپیر موجود وي لکه یخچال ، او تلویزون اونور.غیرمشـــابه ناورته شــــیان: په دې کې پیرودونکي دپیرودنې په مهال کې دشیانو دبیې په ځای دشیانو کیفیت په پام کې نیسي(ج)ځانګړي شیان داسې شیان چې ښـه اوبې سـاري وي یا هغه داسې وي چې دپیرودونکو یوه مهمه ډله دهغو دپیرلو هیله وکړي لکه دمرسیډیز موټر خوښوونکې ځانګړي کسان دي(د) نااړین شیان هغه شـــیان دي چې په اړه یې خو مســـتهلیکین معلومات نه لري او که معلومات لری هم خو دپیرودنې په اړه یې فکر نه کوي مثلا: ټیپ ریکارډر۲-صـنعتي تولیدات: هغه شـیان دي چې افراد یې او یا اداري یې دنورو شیانو دجوړولو لپاره اخلي لکه تار چې درخت جوړولو لپاره اخیسـتل کیږي صـنعتي شـیان په ۳ ډوله دتولیدي عملیې له مخې ۱-سـامان او پرزي۲-پانګه درانه شــیان ۳-عرضــه او خدمات. که کومه کمپنۍ دانفرادي شــیانو دجوړولو پریکړه کوي نولاندي ټکې دي په پام کې ونیســی۱-دڅیز ځانګړنی۲-نښــه لګول۳-بســته بندي کول۴-لیبل لګول۵-دڅیز مرســـتندویه خدمات. دڅیز ځانګړنې ۱-کیفیت۲-دڅیز بڼی۳-دڅیز طرحه یا خاکه . کله چې مارکیټ ته یوشـی دخرڅلاوو لپاره وړاندې شـي نو هغه باید یو څه ځانګړنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولري چې داسې شیانو ته stripped down model وايي . براند: په اصل کې دپيرودونکي له خوانه ليکل شـوي ژمنه ده . براند مارکه ديوشيز دپيژندلو لپاره يو ځانګړي نخښـه ده لکه ديورقم غوړو ؟ نخښـه خرما ده دعنوا صـابون نخښـه غواده. ټريډ مارک: ټريډ مارکه دبراند يوه برخه ده چې ديوه کمپنۍ په قانوني ډول راجســـتروي او نورې کمپنۍ دانخښـــه نشـــي اســـتعمالولی. بســـته بندي .پاکټ کول یا پيکينګ کول دي ته وايي چې شـــيان په قطيو او کاغذونو کې بند کړای شي. داعمل په دريو مرحلو کې ترسره کيږي الف لو مړی پيک کول ب ثانوي پيک کول ج شـيپنګ کول. ليبل : دپيک کولو يو مهمه برخه شـميرل کيږي په ليبل باندې بشـــپړ معلومات ليکل شـــوي وی ليبل يعنې چاپ شـــوي معلومات په ليبل باندې دجوړيدونيټه فارموله وزن او داسـتعمال طريقه او داسـې نور. دتوليداتو ټولګه يا ګډ شـيان: يوه داســي کاروباري اداره چې دګڼ شــمير شــيانو دتوليدولو ليکه يې غوره کړي وي دغو توليدی توکو ته دشيانو ټولګه وايي . دشيانو ټولګې څلور مهمې ځانګړني دادي١-پلن والی٢-اوږدوالی٣-ژوروالی. دبيو پاليسـي تعريف : هغه پاليسـي دکومې په واسـطه چې يوه کمپنۍ دخپلو توليداتو او خدماتو دخرڅولو لپاره په عمده او پرچون ډول بيې ټاکي . دبيي مفهوم : له بيي څخه مراد هغه پيسي دي چې دشيانو دحاصلولو او دهغوی داستعمال لپاره په کارراځي . دبيي اهميت : اقتصـــاد کې دبيې اهميت : په اقتصـــاد کې دشـــيانو بيي دتوليد دعاملينو په معاوضـه يعنې په اجوره اغيز کوی٢-دکمپنۍ لپاره دبيې اهميت٣-دمستهلکينو له نظره دبيی اهميت. دبيو ټاکلو اهداف١-په لنډه موده کې اعظمي ګټه٢دټاکل شويو عوايدو لاسته راوړل٣-دشـيانو دخرڅلاو زياتوالی دنويو شـيانو دبيې دټاکلوبهير په دوه برخو ويشـل شـوی١-دنوي څيز يا نوي توليد شـــوی څيز بيه٢-دموجوده څيز څخه دنوي نقلي څيز جوړولو بيه. نوی توليد شـوی څيز بيه دبيي ټاکلو له مخې په دوو اســاســي برخو ويشــو ١-دلوړي بيي ټاکل٢-دکمې بيې ټاکل. دمرکبو يا ګډو شيانو دبيي ټاکلو پاليسي. که چيرته يوه اداره ګڼ شمير شيان جوړوي نو دهغې ديو شـي بيه ټاکل سـتونزمن وي ځکه چې داټول يوله بل سـره تړاوو لري په دي اساس اداره دبيو ديو اسي سيټ ټاکي چې په مجموعي شيانو کې زياته لاسته راوړنه راوړي نوځکه داسې شيان دبيې ټاکلو په اعتبار په ٥ برخو ويشل شوي ١-دورته شيانو بيه ٢-دمرسـتندويه شـيانو بيه ٣-دلازمي شـيانو بيې٤-دضـمني شـيانو بيي٥-دديروشـيانو بيي. رعايت پخوانيو شـــيانو په بدل کې دنويو شـــيانو په پيرودني کې چې کوم رعايت ورکول کيږي. هغه ته په تجارت کې رعايت يا تخفيف وايې. دبازار موندنې چينلونه: هغه لارې چاري چې توليدونکي دهغې په واسطه معلومات ورکوي خپلو مشتريانو او مستهليکينو ته دتوليد شـوو اجناسـو او خدماتو په هکله مشـتريانو او مسـتهليکينو ته دهمدې لارې اجناس او خدمـات انتقـالول چې دبـازار مونـدنې چينلونو پـه نوم يـاديږي. يـادبـازار مونـدنې چينلونـه دتوليدونکو څخه هغه شـيان او خدمات اخلي او مسـتهليکينو ته يي رسـوي دبازار موندنې چينلونو اهميت:١-دوســـايلو کم کارول٢-دځانګړي مهارت له امله غوره کړنه ٣-بيلابيلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کسانو ته کارویشنه . دبازارموندنې چینلونه لاندې وظایف سرته رسوي ۱-معلومات۲-دخیال تبادله کول۳-اړیکه۴-همغږي. دهدف شــوی مارکیټ ته دشــیانو درســیدو لپاره درې ډوله چینلونه وجود لري۱-ارتباطي وســـایل۲-دتوزیع چینل۳-دخرڅلاو چینل . توزیع کوونکي چینل په دوو برخو ویشـــل شـــوی۱-ډیریکټ چینل: هغه چینل دی چې دتولیدوونکو څخه مســتقیما اجناس تر مصـــرفوونکي پورې رســـوي. ۲-ایندیریکټ چینل: هغه چینل دی چې دتولیدوونکو څخه اجناس په غیرمستقیمه توګه مصرفوونکي ته رسوي. دخرڅلاو چینل: هغه وسایل چې دپیرودونکي ته دمعاملاتو په اجرا کې اسانتیا راولي لکه بانکونه او نور. داهدافو په اړخ کې نړیوالو چینلونو ته شـــکل ورکول لاندې عواملو پورې اړه لري ۱-دپیرودونکي ځانګړتیاوي ۲-دمحصـــول ځانګړتیاوي ۳-دواســـطه ځانګړتیاوي؟۴-محیطي ځانګړتیاوي. دخرڅلاوو پرمختیا ټول پیشــنهادونه چې په عادي حالت کې اخیســتونکی تشــویقوي ترڅو زیات نه زیات اجناس واخلي نو په دي اســـاس دتولیداتوپه خرڅلاو کې زیادات راولو چې داجناســو دخرڅلاوو دغه وســیله دخرڅلاو دپرمختیا په sale promotionپه نوم یادیږي. پرمختیا داســې یو کمونیکیشــن دی دکوم په وسـیله چې نه یوازې خلک دتولید او موجودیت دتولید دکیفیت اوکتورتوب څخه خبروی مګر همدارنګه هغوي تشــویقوي ترڅو نوموړي تولیدات واخلي.Davidوله نظره دی وایي پروموشــن یو تشــویقي افهام او تفهیم څخه عبارت دی کوم چې خلک تشویقوي ترڅو هغه څه چې یوه اداره یي خرڅوي که هغه اجناس وي او که خدمات وي یا نظریات وي واخلي. دپرمختیا اهداف : دپرمختیا اصــلي هدف په خرڅلاو کې زیات وي ددي ترڅنګ ځینې نور ا هداف هم لري ۱-چې نوی تولید معرفي کړو۲-چې موجوده اخیســتونکي په قبظه کې وســاتي او دنورو اخیســتوونکو توجو راجلب کړو۳-چې موســمی تولیدات حمایه کړي۴-درقابت دچیلینجونو ســره مخامخ کیدل. دخرڅلاو طریقې : دهرتولید لپاره پرمختیا او زیاتوالی لپاره تولیدونکې مختلف قوانین اختیاروي لکه نمونه، تحفه ، بونس، او داسې نور چې همدغه دخرڅلاوو دسامانو(وسـایلو)toolsتکنیک او میتود په نوم یادیږي. کوپون یعنې دجایزي کاغذونو چې دځینو شیانو سره وي دخرڅلاوو دپرمختیا په اړه تخنیکونه کوم چې په عام ډول اســـتعمالیږي لازیات دمعلوماتو ترلاســـه کړو۱-وړیا نمونې ۲-جـایزه یـا دبونس ورکول۳-دتبـادلې طرحـه۴-فرایـث افرprice offer۵-کوپون ۶-میلې یا ننداړتونونه۷-trading stump۸-scratching and win offer۹-money back offerدتولیدوونکو دنقطو له نظره پرمختیا ځکه ضـــروري ۱-په رقابتي مارکیټ دخرڅلاو په زیادت کې کومک کوي ۲-او په دې توګه ګټه کې زیاتوالی راځي۲-دممکنو مصـــرف کوونکواهمیت دتوجو راګرځولو په ذریعه په مارکیټ کې دنوي تولیداتو په معارفي کولو کې کومک کوي۳-کله چې یو نوی تولید معرفي شوی وي اویا دمشتریانو په ذوق کې تغییر راشي نو موجوده زیرمه یا ذخیره په ډیره چټکی سره خلاصیدای شي ۴-دخپلو مشتریانو په قبظه کې ساتلو سره دخرڅلاوحجم ثابت ساتي او ترزیاتې اندازې امکان لري چې درقابت په

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرحله کې یو مشـــتري خپل ذهن ته تغییر ورکړي او بل مارکه وازمويي مختلفي انګیزي دخرڅلاو دپرمختیا طرحې لاندې وجود لري چې دمشتریانو په قبضه کې ساتلو سره مرسته وکړي. دمرسته کوونکي دنقطې له نظره ۱-دخرڅلاو پرمختیا دمصرف کوونکي لپاره ځکه ضـروري ده چې ۱-مصـرف کوونکي تولید په ارزانه بیه ترلاسـه کولای شـي ۲-مصـرف کوونکي ته مالي ګټې ورکوي دتحفو په ورکولو ســـره مختلفو ځایونو ته لیږلو په ذریعه۳-مصـرف کوونکي ته دمختلفو تولیداتو دکیفیت جنسـیت او اسـتعمال په اړه معلومات ترلاسـه کول۴-دخلکو دژوند دسطحې په لوړلو کې مرسته کومک کوي. ۱-په انفرادي ډول سره دیوه توکي پلورل په یوه کس یا فرد باندې عبارت دی دشـــخصــــي یا انفرادي خرڅلاو څخه ۲-خرڅوونکي عبارت له هغه کس څخه دی چې توکي یا خدمات په خرڅلاو باندې رســوي۳-خرڅوونکي شخصیت: خرڅونکي باید یو شخصیت وي چې هغه وکولای شي چې دنورو په ذهن کې یو مثبت فکر یا نظریه پیداکړي یا دخیري یا مخ څښـــتن وي کوم چې ډیرژر اخیســـتونکي ته دقبلیدو وړوي. دخرڅونکي ورځنې وینا۱-خرڅونکي باید دهغوخبر و کولو څخه خودداري وکړي کو م چې اخیستونکي لپاره دورځني شرایطو له کبله بې باوره شوي وي۳-خرڅوونکي بـایـد دهغـه خبرې وکړي کوم چې نوي وي او پیرودونکي کلـه نـه وي اوریدلې په ښـار او بازار کې نوي وي.په ســاده مفهوم بازار عبارت له هغه ځای څخه دی چې هلته اجناس او خدمات اخیســـتل او خرڅول کیږي. دمارکیټ کلمه دلاندې حالاتو لپاره اسـتعمالیږي۱-مارکیټ شـاید یو ځای وي چیرته چې اخیسـتل او خرڅول صـورت نیسـي ۳-یوسازمان چیرته چې داجناسو تبادله صورت نیسي ۴-داجناسو داخیستلو او خرڅوولو عمل. بازارموندنه یوه پروســـه ده چې دمشـــتري او دهغه په رضـــایت تمرکز کوي. دعصــــري بازارموندنې په مفهوم : بازار موندنه دتولید په نظریه شـــروع او دمشـــتري په رضـــایت ختمیږي. په خلاصه ډول بازارموندنه په مناسب قیمت په مناسب وخت کې په مناسبه طریقه داجناسو او خدماتو رسول مشتري ته دبازارموندنې څخه عبارت ده . دبازارموندنې اهداف: ۱-دعصري بازارموندنې دپالیسیو عملي کول۲-دښې نتیجې ترلاسه کولو په خاطر دپالیسیو ایجـادول او دهغې پلې کول۳-دبـازارمونـدنې مربوط مشـــکلاتو مطـالعـه او دهغوي حـل وړاندیز۴-دمارکیټ دشــکل په هکله دنورو اضــافي معلوماتو ترلاســه کول ۵-دبازارموندنې دموجودو وظایفو تقویه کول ۶-دضـرورت په وخت کې دمناسـبو کړنو ترسـره کول . دبازار موندنې اهمیت۱-داســتخدام ســطحه لوړول۲-دهغه تولیداتو ســره مرســته کوي چې دنورو هیوادونو کې ورته تقاضــا وی۳-دنویو کاروبارونو ایجاد سـبب کیږي۴-دنویو کاروبارونو په ایجاد دبیکارۍ له منځ نه وځي۵-دخلکودعاید سطحه لوړول۶-دپس انداز رامنځ ته کیدو سبب ګرځي. خرڅلاوو او دخرڅوونکو دضـرورتونو څخه حسـابیږي چې دکاروبار داخلي اهدافو برخه ده چې دخرڅلاو دبازارموندنې یوه برخه تشکیلوي. توزیع په فزیکي شکل دمولد څخه مستهلک ته داجناسو او خدماتو رسول دی. عصري بازارموندنه دمشتري رضایت ترلاسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کول داجناسو او خدماتو په رسولو کې دعصري بازارموندنې په نامه یادیږي. دبازارموندنې ځانګړتیاوې۱-دمصـــــرف کوونکي جهت لري یعنې مشــــتري دمارکیټینګ لپاره ځانګړی ارزښت لري ۲-عصري بازارموندنه دمشتریانو څخه شروع کیږي او په مشتري ختمیږي . rightڅه ته وایې : عبارت له هغه څه څخه دی چې په تولید کې/ موجود وي او مشـتري دهغې په اساس له تا څخه راضي وي او rightته ځکه ضرورت پیداکیږی چې په مارکیټ کې رقیب شـتون لري۱-صـحیح تولید۲-صـحیح کیفیت۳-صـحیح خلک۴-صـحیح قیمت ۵-صحیح ځای په دې معنا چې مشتریان په اسانۍ سره وکولای شي چې تولید ترلاسه کړي۶-صـحیح پرمختیا. په صـحیح شـکل دمشـتریانو خبرول ترڅو سـتاسـي تولید زیات واخلي ۷-صحیح توزیع : رقیب په نظر کې نیولو سره دتولید نوعیت اقتصادیت او دمشتري درضایت په نظر کې نیولو سـره دتولید ویشـنه . ۱-دتولیدولو اصـل : په دې اصـل کې دتولید مولدیت یادتولیدزیاتوالی په نظر کې نیول کیږي او دمشــتري غوښــتنې په نظر کې نه وي او نه یې کیفیت په نظر کې نیول اوداصل هغه وخت رامنځ ته کیږي چې په بازار کې مشتریان زیات وي او مولدین کم۲-دتولید اصل له دې اصل څخه هغه وخت استفاده کیږي کله چې په بازار کې مولدین تر اندازې زیات شــي او مولدین خپلو تولیداتو په کیفیت کې په خپله خوښــه ښــه والی روالي۳-دخرڅلاو اصـل: له دې اصـل څخه هغه وخت اسـتفاده کیږي کله چې تولیداتو له تقاضـا او عرضـي سـره مسـاوي وي نو مولدین کوشـش کوي چې څنګه وکولای شـي په بازار کې زیات اجناس او خدمات دتخنیک په اساس خرڅ کړي . ۴-دبازار موندنې اصل: له دې اصل څخه هغه وخت استفاده کیږي کله چې په بازار کې رقیبان زیات وي او مولدین هم په کیفیت کې په زیاته اندازه ښـه والی راوسـتی وي او نو مولدین دکیفیت دښـه والی ترڅنګ دمشـتري رضـایت او تسـکین په نظر کې نیسـي . مولد دتولید په ښـه والي مولد کولای شـي چې ټولنې ته په لاندې ډول پرمختګ ورکړي۱-داستخدام سطحه لوړول۲-اسانتیاوې رامنځ ته کي ۳-ضــــرورتونه رفع کوی۴-عمومي رفاه رامنځ ته کوي۵نوی کاروبار رامنځ ته کوي او داسې نورporter 5 force model۱-دنوي داخلیدونکي خطر یعنې نوی کمپنۍ مارکیټ ته داخلیدل۲-substitute pro په دې معنا چې دوه اجناس په یو شـان بازار کې وجود لري لکه موبایلونه ۳-دخامو موادو عرضــــه کوونکي۴-دخامو موادو اخیســـتوونکي . دمشــــتریانو دتجاربو مدیریت . په دې معنا چې مشـتریانو سـره دخپل نوي تولید او یا هم موجوده تولید په اړه مرکه کول ترڅو خپل تولید دنواقصو او ګټو څخه خبردار اوسې چې په هغې bassمطابق تولید ترســـره نشــــي چې همدغه مرکه دمشــــتري ســـره دمشــــتریانو دتجاربو مدیریت په نامه یادیږي.marketing information systemدبازارموندنې معلوماتي سیستم : دیو سـازمان دبازارموندنې معلوماتي ســــیســــتم دې ته وایي چې په هغې کې دمارکیټ په هکله پراخه معلومات موجود وي څو اجزاوې لري۱داخلي ریکارډونه : په دې کې داتربحث لاندې نیول کیږي چي مونږ څومره فرمایش لروا و څومره تولیدات موخرچ کړي دي یعنې دتولیداتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخرڅلاو په هکله داخل دسازمان کې دمعلوماتو ريکارډ کول ده۲-دمارکيټينګ پټ سيستم :
په دې معنا چې درقيب په هکله ټول معلومات ترلاســـه کوي يا په بله وينا مارکيټينګ پټ
کارمندان چې پر مارکيټ درقيب په هکله تاســو ته دښــکاره يا پټه توګه دمعلومات ورکوي.
دمارکيټينګ څيړنه: ديوېمشخصېستونزې دحل لپاره دمعلوماتو لاسته راوړل. دمارکيټينګ
decision support systemپه دې معنا چې په دې ســيســتم کې دمارکيټ په هکله ټول
معلومات تهيه تنظيم اودپريکړې لپاره يې ستاسو په واک درکوي ترڅو تاسې په ښه شکل
سره پريکړه ترسره کړی يعنې په پرمختللې تکنالوژۍ موجوديت. داقتصادي قيمت اهميت:
دتوليد په عواملو تاثير کوی.يعنې کله چې دشيانو بيې لوړېږي نو عوامل هم خپل معاوضــه
پورته بيايې چې ويلای شـو چې قيمت په اقتصـاد کې يو اســاسي اله دی*دکمپنۍ د؟؟قيمت
اهميت : څومره چې يو جنس قيمت لوړيږي خلک ورته تقاضا لږی او څومره چې ديو جنس
قيمت ټيټ وي نو خلک ورته زياته تقاضـــا لري . دقيمت ټاکلو اهداف: ۱-په لنډه موده کې
اعظمي ګټه ترلاســـه کول۲-دټاکل شـــويو عوايدو لاســـته راوړل۳-داجناســـو دخرڅلاو
زياتوالی*په کومو حالاتو کې دلوړقيمت ټاکنه غوره ده ۱-نوی توليد بايددمشتريانو دغوښتنې
سره سم توليد شوی وی۲-دنوي ټکنالوژۍ په اساس دخپلو توليداتو لپاره لوړ قيمت ټاکل۳-له
سيالو څخه دنويو شيانو ساتل*دمستهليکينو لپاره دقيمت ټاکنه اهميت: هرڅومره چې ديوجنس
مطلوبيت دقيمت په اســاس زيات وي نو زيات خلک يې اخلي او په مصــرف يې رســوي .
دقيمت ټاکلو طريقې۱-دقيمت توپيري ټاکنه۲-تبليغي قيمت ټاکنه۳-قيمت ټاکنه دپيشــنهاد شــوو
وړانديزونو په بنسـټ لکه دتجارله خوا دالماری قيمت ټاکل۴-قيمت ټاکنه دروان شــناســی په
بنســـټ (مارکيټينګ ټيم)۵-امتيازي قيمت ټاکنه۶-نفوذي قيمت ټاکنه۷-قيمت ټاکنه داجناســـو
دلګښتونو په اساس۸-اقتصـادي قيمت ټاکنه۹-قيمت ټاکنه داختياري محصـولاتو په بنسټ۱۰-
قيمت ټاکل داجباري محصـولاتو په بنسـټ. دريسـرچ پروسـه۱-دمشـکل پيژندنه۲-دځانګړو
موخو ټاکل۳-دڅيړنې لپاره پلان جوړونه۴-دمعلوماتو دتفصيل يوځای کول۵-تحليل ياارزونه
دمعلوماتو۶-پايله اخيســـتنه۷-دراپورچمتو کول. دڅيړنې لپاره معلومات له دوو لارو څخه
ترلاسـه کوو۱-بهرنۍ سـرچينه۲-داخلي سرچينه: بهرني په دوو ډلو ويشـل شـوی لمړني لاس
معلومات----دڅيړنې طريقه۲-دارتباط طريقه۳-دبيلګې اخيســـتنې طريقه۴-دڅيړنې وســـايل
دتولپوښتنليک برابرول۲-دوهم لاس معلومات: چې له رسـالوسوداګريزو خونو مجلو کتابونو
او دشخصـي ادارو څخه په لاس راځي . لمړي لاس معلومات : دمرکو پوښتنو يا سروې او
په مستقيم ډول په لاس راځي .دفيليف کوټلر له نظره توليد : هرڅه چې مارکيټ ته دمصرف
يا اســـتعمال لپاره وړاندې کيږي او يو ضـــرورت پوره يا رفع کولای شـــي توليد بلل کيږي
دکټګورۍ له مخې توليد : ۱-نوی جهان يا نړۍ ته ۲- نوي کمپنۍ ته ۳-کله چې يوه کمپنۍ
نوی توليد کرښـــې ته اضـــافه کړي۴-دترقي اونوښـــتونه۵-توليد ته نوی ســـاخت ورکول۶-
دمصـــــارفو کموالی. دبازار موندنې تکاملې مرحلې ۱-production conceptدتوليدولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصـــــل۲-دتولید اصـــــل product concept۳-دخرڅلاوو اصـــــلselling concept۴-دبازارموندني اصـــــل marketing concept۵-دبازار موندني ټولنيز اصـــــل marketing social concept .

پولي(پيسو) اقتصاد

پولي اقتصـــــاد عبارت له هغه اقتصـــــاد څخه ده چې په عمومي ډول دپيســـــو څخه بحث کوي. Crowtherپه خپل کتاب outline of moneyکې ليکلي چې هرشی چې په عمومي ډول داجناســو دتبادلې لپاره دوسـيلې په شـکل او همدارنګه ديو مقياس به شـکل دارزښـت دذخيره کيدو په توګه په کاريوړل شـــي پيســـې بلل کيږي همدارنګه Colebornوايي هرهغه شـــی چې په پراخه ډول دتادياتو لپاره او همدرانګه دپورونو دتاديه کولو لپاره په کاريوړل شـي عبارت دپيسـو څخه دی. دپيسـو اصـلي وظايف احتوا کوي چې هغه عبارت دي له ۱-داجناسو دتبادلې وسيله۲-دپوردتاديي وسيله ۳-دارزښت دذخيره کيدو وسيله۴-دپيسو قانوني تعريف:the state theory of moneyپه اساس واضح کيږي اوددې تعريف لاندې يوشی ددولت له خوا دپيسوپه نوم اعلان شي دپيسو په نامه يادېږي. دپروفيسرknopپه اصـطلاح هرهغه شـی چې ددولت لخوا دپيسـو په نوم اعلان شـي دپيسـو په نوم يادېږي. او همدارنګه : د Hartleyپه اصطلاح پيسي بايد ديو قانوني حيثيت لرونکې وي پورته نقطو ته په کتو سره ويلای شو چې هرهغه شـی چې داجناسـو دتبادلې دوسـيلې په توګه کارول کيږي بايدددولت لخوا په قانوني ډول اعلان شـــي. دعمومي قبوليت تعريف: ددې تعريف لاندې دپيســـو يو بل بعد ترنظر لاندې نيول کيږي اوداپه دې معنا چې هرهغه شـــــی چې داجناســـــو او دتبادلې د وسـيلي په توګه ددولت لخوا دقانوني پيسـو په شـکل اعلانيږي بايد خلکو ته قابل قبول وي په دې اسـاس selly?manوايي يوشـی چې دپيسـو په شـکل رامنځ ته کيږي بايد عمومي قبوليت لرونکې او همدارنګه او ارزښتونو دمعيار په توګه خلکو ته قابل دقبول وي پيسې ګڼل کيږي. نوبلاخره H-D-Robertsonوايي هرهغه شـی چې داجناسـو دتادياتو لپاره خلکو ته قابل قبول وي پيسـې بلل کيږي.جنسـي پيسـې سـيسـتم : دهغه سـيسـتم څخه عبارت دی چې اجناس لکه غرمن،روپۍ پاڼې، دتادياتو دوسيلي په سيستم کې دپيسو وظيفه اجراکوي خو داخبره بايد په ياد ولرو چې دغه اجناس په خپله ديوخاص ارزښـــــت څخه برخوددارډي خو ديو اندازه مشـــکلاتو لکه ذخيره کول(ســتورکول)ددوام کموالی ، انتقال مشــکلات، او همجنس والی او دويش قابليت په دې سيستم کې دناکاميدو عمومي علتونه ديcredit money؟؟دپيسو اهميت : په پانګه وال نظام دپيســـو قواعد 1-money and price mechanism2-importance in production 3-importance in consumption4-importance in trade5-importance in discription6-importance in saving &investment7-

(c) ketabton.com: The Digital Library

importance in public finance 8-importance in political progres9-social importance10-index of growth.په پانګه وال نظام کې دپیسـو اهمیت دقیمت په جـوړښـــت کـې ډیـرزیـات دی. Secondary functions of money1-aid to specializaion2-production and trade3-influence of income and consumption4-making loans5-tools of monetary management6-instrument of economic policy 7-measurment of marginal productivity liquidity of porperty8-?basis of credit system9-distribution of income.دپیسو وظایف په درې ډوله دي ۱-دپیسو ابتدایي یا اصلي وظایف۲-دپیسو دویمي یاضمني وظایف۳-دپیسو تصادفي اضطراري وظایف.اصلي وظایف: هغه وظایف دي چې دځه شي لپاره پیسې رامنځ ته شوي دي او دې وظایفو اجراسره دبارتر اقتصادي مشکلات له منځنه یوړل شـوي دي.measurement of marginal productivityدنهایي مولدیت اندازه ګیري: لکه څرنګه چې دتولید په پروسـه کې دیوعامل لوړوالی دیوې اندازه تولیداتو دزیاتوالي سبب ګرځي. چې دغه عامل تولید زیاتوالی دتولیدزیاتوالی په پیسو اندازه کیږي نو په دې اساس ویلای شو چې دپیسو یو وظیفه دنهایي موجودیت اندازه ګیري ده . الکترونیکي سیستم : هغه اعتباري سیستم ده چې مال دځای نه ځای ته انتقالوي.بانکي سیستم : دانلاین اخیستلو او خرڅولو داعتباري پیسو په اساس ولاړوي . دښـو پیسـو مشخصات۱-عام قبولیت۲-دارزښـت ثبات۳-دانتقال قابلیت۴-دویش قابلیت۵-یوشـانوالی۶-دذخیري قابلیت۷-دشناخت قابلیت۸-نرم والی۹-کموالی۱۰-ګټورتوب.

(c) ketabton.com: The Digital Library

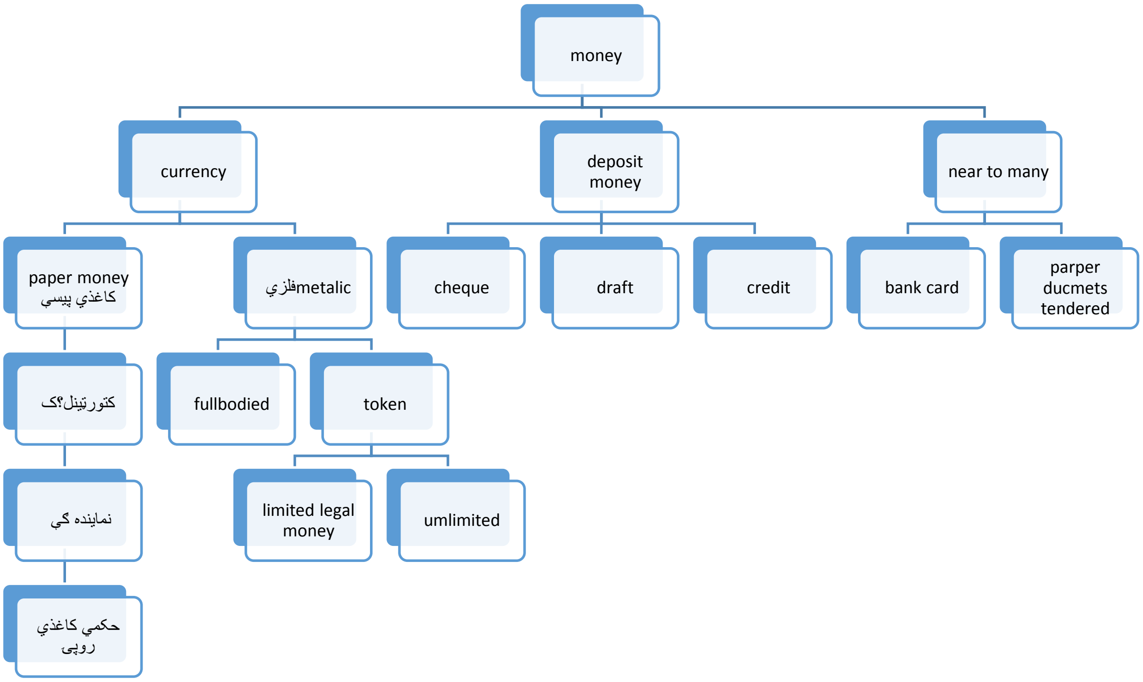

دنمایندہ ګي کوونکي پیسو ځخه مراد goldenدي او کاغذي تبادله کیدونکي روپي : څومره چي سره وړاندي کوي په همغومره اندازه یي ساتم. حکمي پیسي کاغذي معنا داده چي ددي شاته ذخیره موجود نه وي بلکي حکومت اعلان کوي چي داسي دي کاغذي پیسي عبارت دهغه سندونو(کاغذونو) څخه دي چي دمرکزي بانک لخوا په خاص شکل دول چاپیږي او خلکو ته دتبادلي دوسیلي په شکل وړاندي کیږي چي ددي پیسو استعمال په ۱۹ م پیړی کي او همدارنګه په اوسني وخت کي زیات شوی. دلاندي خصوصیاتو لرونکي کاغذي پیسي زیاتي راحت کوونکي او دزیاتي بدو درلودونکي دي۱-هغه پیسي چي شاته یي پیسي وي یعني سره زر نه وي یعني پیشتیباني پیسي ۲-یو شان ته ورته والی لري۳-دارزښت ثبات. ددي بنه ارزښت داده چي دوخت په تیریدو سره خپل ارزښت له لاسه نه ورکوي۴-ارتجاعیت: په کومه اندازه چي ضرورت وي ارتجاعیت کوی۵-داقتصادي ودي پرمخ وړونکي دي۶-ددولت ګټي په کي وي . قانوني حیثیت لرونکي یا های پاورډ لرونکي پیسي: قوت لرونکي پیسي دهغه پیسو ځخه عبارت دي چي دیو هیواد اوسیدونکي یي قانونا ددغه پیسو دتادیاتو کي داجناسو او خدماتو دراکړي ورکړي لپاره مکلف ګڼل کیږي نو په دي اساس ویلای شو چي دهیواد قانوني حیثیت لرونکي پیسي دهغه هیواد پولي واحد دی چي په دوو برخو ویشل کیږي۱-نامحدودي قانوني روپۍ۲-محدود قانوني روپۍ. پیسو ته نژدي پیسي : هغه ټول اسناد چي په وسیله یی په عاجله توګه پیسي لاسته راوړل کیږي پیسو ته نژدي پیسي ګڼل کیږي. خوداخبره باید په یادوساتو چي چیکونه پیسو ته نژدي پیسي نه ګڼل کیږي. برقي پیسي: دانترنیت او انلاین ځخه په استفاده چي کوم معاملات دتادیاتو لپاره ترسره کولو لپاره په کاروړل کیږي برقي پیسي ګڼل کیږي.دپیسو ارزښت ځخه هدف دیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پولي واحد په مقابل کې دڅومره اجناسو او خدماتو خريداري ده چې دغه د پيسو دارزښت ټاکل دمختلفو علماوو له نظره مختلف عوامل لري چې يوه برخه علما يي دپيسو مقدار پورې تړي او دپيسو مقدار روابط دپيسو دارزښت او دقيمتونو دعمومي سطحې پورې تړاوو لری لکه څرنګه چې پورته ذکر شو دپيسو مقدار دپيسو دارزښت سره معکوسه رابطه لري دپيسو دارزښت دپيسو دعرضې او تقاضا سره تړاوو لري په دې اساس لازمه ده چې ترهر څه دمخه دپيسو دعرضې او تقاضا په هکله لازم بحث وکړو. دپيسو دعرضې منابع: ۱-مرکزي بانک۲-دتجارت بانک۳-دولت .دکينز په نظر خلک په درې حالاتو کې پيسو ته تقاضا لري۱-دمعاملاتو په اساس پيسو ته تقاضا۲-دپانګې اچونې لپاره پيسو ته تقاضا۳-دپيسو لپاره احتياطي تقاضا. دکينز په نظر پيسو ته هروخت دمعاملاتو په اساس تقاضا پيداکيږي چې خلک داجناسو او خدماتو دتاديه کولو لپاره پيسو ته ضرورت لري داډول تقاضا په مستقيم ډول دملې عايد سره تړاوو لري په دې مفهوم چې دزياتو پيسو موجوديت دعايد دزياتوالي په معنا ده ۲-دپانګې اچونې لپاره پيسو ته تقاضا هغه وخت پيداکيږي چې دهغه دمصارفاتو څخه اضافه شي چې په دې برخه کې اضافه پيسې په دوو لارو استعماليږي لومړی داچې اضافي پيسې له ځانه سره اوزګاره ساتې او دوهم داچې دنورودلاسته راوړلو په خاطر يي دسود په مقابل کې پانګه کوو که چيرې دسودنرخ لوړيږي نو يو شخص دپيسو اضافي برخه دسود په مقابل کې ورکوی او که چيرې دسود نرخ ټيټيږي خلک پيسې دځان سره دراتلونکې لپاره ساتې ۳-دريم دپيسو لپاره احتياطي تقاضا رامنځ ته کيږي کله چې خلک دغيرې مترقبه مصارفاتو لپاره پيسو ته ضرورت پيداکوي داډول تقاضا دپيسو دعمومي تقاضا ډيره کوچنۍ برخه جوړوي. ښې پيسې کومې پيسې دي هغه پيسې دي چې دپيسو اساسي حتمي – او مشکله وظايف په ښه ډول اجرا کړي.دښو پيسو مشخصات عام اعتبار او قبوليت۲-دارزښت ثبات۳-دانتقال قابليت۴-دتقسيم قابليت۵-دذخيري قابليت۶-يوشان والی ۷-دشناخت وړ۸-نرموالی۹-کموالی . دپيسو ډولونه : ډيرموجود دي خو دلته تري ترټولو مشهورې دادي ۱-کرنسی۲-اعتباري پيسی۳-سنډرډ پيسی۴-قوت لرونکې (قانوني) پيسې ۵-پيسو ته نژدي پيسی۶-بريښنايي پيسې . کرنسۍ ديو ملک پولي واحد ته کرنسۍ ويل کيږی ديادونې وړ دپيسو اصطلاح نظر کرنسۍ

کرنسۍ

په دوه ډوله ويشل شوي ----۱-کاغذي پيسي ۲-فلزي پيسې کاغذي په دري ډوله ويشل شوي دي ۱-حکمي روپۍ۲-دتبادلې کيدونکې کاغذي روپۍ۳-نماينده کوونکې او فلزي هم په دوه ډوله دي ۱-فول باډيډ ۲-ټوکن.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پولي اقتصاد پيسي هغه جنس ده چي داجناسو دتبادلې اړتياوي ولري. دپيسو په تشريحي تعريف کې دپيسوپه وظايفو بحث کيږي. هرهغه څه چې ددولت له خوا نه پيسو په شکل اعلان شي هغه پيسي بلل کيږي. قانوني تعريف : عمومي قبوليت تعريف : هرهغه شی چې عموي قبوليت ولري پيسې بلل کيږي رابرټ سن او شکين وايې هرهغه شی چې دتادياتو يا دقرضونو دتاديې لپاره وکارول شي . دپيسو عمومي تعريف: پورته نقاطو ته په کتو سره دپيسو لپاره عمومي تعريف په دې ډول دی هرهغه شی چې په با قاعده ډول په اقتصادي معاملو کې دتبادلې دوسيلې دشمير دواحد او دارزښت دذخيره کيدو په توګه په کاروړل شي عبارت له پيسو څخه ده . دبارتر سيستم ځيني مشکلات: داشخاصو په ضرورتونو کې عدم مطابقت۲-دپور دراکړېورکړې مشکل۳-دتقسيم نه قابليت۴- دارزښت عدم ذخيره ۵-دارزښت دانتقال مشکل۶-ددولت دماليې او تادياتو مشکل. په پانګه وال نظام کې دپيسو رول: پيسې دټولو خوشاليو طاقتوره ملکه ده داستاد لپاره دهغه استادي دوکيل لپاره دهغه فيصله . په کپيټليزم نظام کې پيسې ځيني عمده فعاليتونه سرته رسوي. دقيمتونو جوړښت او پيسې اصلا په کپيټليزم کې رامنځ ته کيږي۲-دتوليد په برخه کې مرسته۳-دمصرف په برخه کې اهميت۳-دتجارت په برخه کې اهميت۴-دتوزيع په برخه کې اهميت۵-دذخيره کيدو او پانګونې په برخه کې اهميت۶-ددولت دمصارفو تمويل۷-اجتماعي اهميت۸-سياسي پرمختګ۹-دپرمختګ دښودلو شاخص. دپيسو اهميت په سوسياليست اقتصادي نظام کې : پيسې دتبادلې دوسيلې دارزښت ذخيره او بلاخره دارزښت دښودلو لپاره استفاده کيږي په سوسيالستي اقتصاد کې داقتصاد درې مهمې پوښتنې ؟څه بايد توليد شي –څرنګه بايد توليد شي-دچالپاره بايد توليد شی. په سوسيالستي نظامونو کې پيسي ددولت په لاس کې وي. دپيسو منفي اړخونه : ترهغه وخته چې اقتصاد ته ګټه رسول چې ترکنترول لاندې وی او که له کنترول ووځي تاونونه اقتصاد ته رسوي. چې دپيسو کنترول او مديريت ونشي انفلاسيون رامنځ ته کيږي چې داضافي پانګونې دتشويق سبب ګرځي . دجعلي پيسو نقصانونه : جعلي پيسې دپيسو اعتبار له منځه وړي –کورنيو بزنسونو ته تاوان رسوي-دمخنيوي مصارف له منځه وړي-داعتبار بايلل-دمخنيوي مصارف-دپيسو ډولونه ۱-کاغذي پيسې ۲-جنسي پيسې۳-فلزي پيسې ۴-کريډيټي پيسې ۵-الکټرونيکې پيسې .دپيسو دندې په دريو برخو ويشل شوی دی ۱-دپيسو اصلي يا ابتداي دندې ۲-دپيسو حتمي دندې ۳-مشکله (مشروطي) دندې . اساسي دندې دهغو وظايفو نه عبارت دي دکومو لپاره چې پيسې رامنځ ته شوي ۲-دپيسو ضمني دندې : هغه دندې دي چې داساسي وظايفو په خوا کې پيسې سرته رسوي ضمني دندې بلل کيږی۳-مشکله يا مشروطي دندې : دهغو دندو څخه عبارت دي چې دپيسو دمثبتو نتايجو له وجې رامنځ ته کيږي. دپيسو اصلي دندې لاندې وظايف ترسره کوی۱-پيسي دتبادلې دوسيلې په توګه۲-داجناسو اوخدماتو اندازه ګيري اله ۳-دټولو اجناسو ارزښت بيانوي۴-دراتلونکو تادياتو ترسره کول۵-دارزښت ذخيره مطلب پيسي اوس مهال او په

(c) ketabton.com: The Digital Library

راتلونکي کې داجناسو او خدماتو داخیستلو توان لري. دپیسو ضمني وظایف:۱-دتخصص تولید او تجارت سره مرسته کوی۲-عاید او مصرف باندې تاثیرات۳-دپورونو درامنځ ته کولو منبع۴-دپولي مدیریت دتطبیق وسیله ۵-داقتصادي پالیسیو وسیله=اصلا دپیسو په واسطه صورت نیسي دپولي مدیریت دتطبیق وسیله لکه مرکزي بانک چې پیسې دوسیلې په توګه کاروي ترڅو دپیسو ښه مدیریت وکړي مشکله وظایف: ۱-دتولید نهایي بهرې اندازه ګیري۲-دملکیت دخرڅلاوو اسانتیاوي دپیسو رامنځ ته کړي ۳-اعتباري سیستم اساس۴-دعاید توزیع دندې دپیسو په واسطه صورت نیسي. دفلزي پیسو ارزښت په څه کې ده ۱-ژرله منځه نه ځي۲-دنورو هیوادو ته تري قاچاق نه کیږي. دکاغذي پیسو ښه والی اقتصادي دي کاغذ ارزانه ده نسبت نورو اجناسو ته ۲-دانتقال اسانتیا۳دپیسو ارتجاعیت۴-یوشان ته والی۵-دارزښت ثبات۶-اقتصادي ودې پرمخ وړل ۷-دولت ته ګټه. دکاغذي پیسو بدوالی: دانفلاسیون ویره۲دخارجي تادیاتو ویره ۳-خرابولي خطر۴-جعلي پیسې۵-دنوروهیوادونو په حدودو کې استعمال. پولي نورم پولي سیستم یا monetary systemدهغه میکانیزم څخه عبارت دي چې دهغې په اساس ددولت دپیسو شکل ډیزاین اودهغوی دمقدار اندازه دپیسو په دوران کې ټاکي که چیرې دیو هیواد پولي واحد سره زر وي نو پولي معیار هم سره زر دي golden coin standard-golden bullion –golden exchange-gold reserve standard.علما دانفلاسیون علتونه په دوه برخو ویشي۱-دمصارفو په اساس انفلاسیون۲-دتقاضا په اساس انفلاسیون۱-دمصارفو په واسطه انفلاسیون هغه وخت رامنځ ته کیږي کله چې داجناسو او خدماتو په تولید کې داستعمال کیدونکي خامو موادو او کارګرې قوې په مصارفو کې په دوامداره توګه زیاتوالی رامنځ ته شي او دتقاضا په اساس انفلاسیون دعامه خلکو ته خطر صورت په داسې حال کې چې دمصارفو په اساس انفلاسیون دعرضه کوونکو له خوا صورت نیسي په دې اساس دکینزیانو عقیده دانفلاسیون رامنځ ته کیدو ددوهم علت دتولید په مصارفو کې دزیاتوالي څخه دمجموعي عرضې دکمبود سبب ګرځي . دګټې په اساس انفلاسیون په هغو ټولنو کې چې دبازاري انحصاراو یا دانحصار ته نږدې وي انحصارکوونکي دلوړې ګټې طلب کوي . دغه ګټه دانفلاسیون په ډول څرګندیږي دموادو په اساس انفلاسیون که چیرې په هیواد کې دځینو مهمو عناصرو لکه تیل-او سپنه ګاز او نور قیمتونه لوړ لاړشي داجناسو او خدماتو په تولید کې نوموړي مصارف راڅرګندیږي. دوامدره زیاتوالی یې دمصارفو په اساس انفلاسیون رامنځ ته کوي۳-که چیرته هیواد ته په واریدیدونکو توکو مصارف لوړ شي او یا په صادرونکي هیواد کې داجناسو قیمتونه پورته لاړشی نودغه مصارف زیاتوالی دانفلاسیون په شکل څرګندیږي.دانفلاسیون علاجونه۱-پولي پالیسي : عبارت له هغه تدابیرو څخه ده چې له مخې په یو هیواد کې دپیسو عرضه دپیسو تقاضا دمرکزي بانک له خوا کنترولیږي ددې ډول پالیسي دتطبیق لپاره دوو عناصرو څخه استفاده کیږي۱- quantities controlکمي کنترول۲- qualitative controlکیفي کنترول

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپیسو دکنترول لپاره دمرکزي بانک له خوا مختلفي پالیسی په کاراچول کیږي او دهغې له مخې دانفلاسیون مخنیوی کیږي چې ځینې یې عبارت دي له 1-open market operation2-variation in bankrates3-credit rating4-varing reserve requirement5-consumer credit requirement.د

ستېنډرډ

مفاهیم :ستېنډرډ جوړونه هغه قوانین او قواعد دي چې بشري کړنې او فعالیتونه په یوه معلومه ساحه کې چې عموما دګټې دلاسته راوړلو په منظوروي منسجموي. ستېنډرډ : له هغه تخنیکي سند څخه عبارت دي چې نورمونه ، قوانین ، غوښتني تقاضاوې،اومعیارونه په کې په نظر کې نیول کیږی. او ذیصلاح ارګانونو لخوا تاکل کیږي. نورم: دعلم او تخنیک په وسیله دسنجشونو اساس دی او یا هم ویلای شو چې نورم یوه کمیټه ده چې دعلمي او دعملي تجربو په ترڅ کې طرحه او تثبیته شوي ده. او دیوې ذیصلاح مرجع لخوا تصویب شوي ده. تخنیکي کمیټه : عبارت له یو ګروپ پوهانو څخه ده چې داړونده سکتورونو او مشخصو موضوعاتو دستندردونو دانکشاف او دستندردونو جوړولو په منظور دملي ستندرد دقانون دنهمي مادي په اساس دعلمي تحقیقي ، خصوصي اونورو اړونده دولتي نهادونو څخه تشکیل کیږي. دستندرد نړیوال سازمان درهنمود په اساس تخنیکي کمیټه دری ډوله غړي لري١-ثابت یا اصلي غړي: دستندرد جوړونې ریس، دلابراتوار کارپوه، دستندرد جوړولو متخصص ، دمستهلیکینو دحمایت نهاد سوداګریزخونې او نوردولتي اداری دي٢-متغیریاغیرثابت غړي: دتولیدونکو استازي اودصنایعو مالکان دمسلکي اتحادیو استازي، دوزارتونو او سکتورونو استازي اوصادراتي او ورداتې سکتورونواستازي دبهرنیو موسسو استازي کوم چې له دولت سره همکارې وی٣-ناظره غړي: دولتي او غیر دولتي نهادونه او ټولنې او یا هغه ځانګړي اشخاص چې دستندرد پروسې دتعقیب او څارنې غوښتي وي پرته له دي چې په فعاله توګه په فعالیتونو کې سهم او حضور ولري په ١٩٠١ م کال کې دبرتانیا ستندرد کمیټه دایره شوه . دملي ستندرد دډیروموسسات له لومړۍ نړیوالي جګړې وروسته جوړ شو دهیوادونو ترمنځ دنړیوال تجارت اړیکي او دمالونو اومه موادو بدلول او همدارنګه دفرهنګي علمي او تخنیکي اړیکو دپیداکولو اړتیا ددې سبب شوه ترڅو دستندرد ایښودنې نړیواله ټولنه(iso) رامنځ ته شي په ١٩۴۶ کال کې د ستندرد نړیوال سازمان په لندن کې جوړشو(iso). چې په هغه کې ٢٣مملکتونه شامل شول. دسکرو او فولادو اروپایي اتحادیه وه په ١٩٥٢ کې تاسیس شوه په ١٣۴٥ کال کې دوه ډوله نړیوال ستندردونه اوږدوالي واحد(متر)او بل دمتریک اوزان (کلو ګرام)دافغانستان دتجارت وزارت په چوکاټ کې مروج شول. متریک سیستم : دنړیوال عصري او ساده سیستمونو څخه شمیرل کیږی چې دعلمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او تحقیقاتي او تولیدي فعالیتونو دښه تنظیم لپاره داخلي اوخارجي تجارت ساحو کې یې خاص نقش درلوده او دیوې بیلې مقررې په مرسته دیاد شوي سیستم تطبیق دهیواد په ټولو ځایونو کې ترسره کیږي. دستندرد دنورم لومړي دمعادن وزارت په چوکاټ کې په کال۱۳۵۲ کې رسما په عملي ډول په کار پیل وکړ او په ۱۳۵۳ کال کې لومړنۍ مقالې او علمي مضامین دستندرد او دهغه داهیمت په اړه دټولنیزو اطلاعاتو له لارې خپاره شول.په ۱۳۵۷ کال کې دحمام او جامو مینځلو دصابون ستندردونه دافغان صابون جوړوني صنعتي فابریکې لپاره دصابون ستندرد کمیسون په منځګړیتوب بشپړ شو.په ۱۳۵۸ کال کې دترانسپورتي موټرو دسوځنده موادو لګښت مقررات او نورمونه بشپړ شو په (ستندرد افغان) مجلې دستندرد دنورم اداری په امتیاز په خبرونو پیل وکړ په ۱۳۵۹ م کال کې دداخلي سمنټو تولید ستندرد دتثبیت کمیسون په منځګړیتوب بشپړ شواوهم ددانه لرونکو مالوچو دسورت بندۍ طرزالعمل ، کیفیت دښه والي او دتکړه بزګرانو دهڅونې په موخه توزیع شو. سیستم : یو له بل سره دتړلو برخو او اجزاوو مجموعه ده چې دموخو دترلاسه کولو په برخه کې یو دبل ترڅنګ فعالیتونه سرته رسوي. هغه سیستمونه : چې دستندرد جوړونې تراغیزې لاندې راځي په لاندې ډول دي۱-ټولنیز سیستم ۲-پوهنیز سیستم ۳-دقانون پریښودنې سیستم ۴-اجرایوي سیستم۵-قضایي سیستم دستندرد جوړونې سیستم ۶-دښوونیز اوروزنیز سیستم۷-اقتصادي(پلان جوړونې)سیستم۸-کرنیز سیستم ۹-صنعتي سیستم ۱۰-سوداګري۱۱-چاپیریال۱۲-مسریز سیستمونه (مدیریت)۱۲-لوبه ییز سیستم . دستندرد جوړونې ارکان۱-ستندرد څیړنه او پراختیا۲-دستندرد ټولونه تدوین۳-دستندردونو دودول۴-ستندردونو سرته رسول(اجرا) څیړنه او پراختیا : ستندردونو په هغه وخت کې عملي لوری ولري چې له څیړنې او پراختیا سره یو ځای وي پرته له دي نه شي کیدای ګټورواقع شي. ستندردونو دودیدل دلاندې امکاناتو په منځګړیتوب ترسره کیږي . ښوونه۲-اطلاعات۳-مشاور. عمومي او اساسي ستندردونو ډولونه : په عمومي توکه ستندردونه په ۴برخو ویشل شوي دي۱-کارخانه یي ستندرد۲-ملي ستندرد۳-سیمه ییز ستندرد۴-نړیوال ستندرد. کارخانه یی ستندرد دیوې تولیدی کارخانې دطرحې دنظریو اتفاق تولیدکنترول اوزیاتره کړو وړو په برخه کې شامل دي۲-ملي ستندرد داستندردونه له بررسي او مشورې وروسته دتخنیکي صنایع او تجارت دکارپوهانو اومتخصصانو په مرسته دملي ګټو دساتنې په موخه په هرهیواد کې راټولیږي چې البته په هرهیواد کې دملي ستندردونو دتدوین اصلي دنده دهیواد دستندرد دسازمانونو او موسساتو په غاړه وي . سیمه ییز ستندرد: داستندردونه دیوې ډلې دګټې اخیستونکو وکړو په مرسته په دوو یا څو ګاونډیو هیوادونو کې چې ګډ صنایع لري او یا دتجارتي راکړي ورکړي لرونکې وي تدوین کیږي.نړیوال ستندرد : دادستندرد ددغو هیوادونو دستندرد دنړیوال سازمان داړوندو کارپوهانو دنظریو سره دتوافق لاسته راوړنې دي.نوټ===کارخانه یي ستندرد دکارخانې دسطحې په محدوده کې ،ملي ستندرد دمملکت

(c) ketabton.com: The Digital Library

په محدوده کې ، سیمه ییز ستندرد دڅو هیوادونو په محدوده کې ، او نړیوال ستندرد دنړۍ په ټولو هیوادونو کې په کاراچول کیږي.دهر ســـتندرد اجرا او جوړونه په لاندې مرحلو کې څرګندیږي۱-ستندرد جوړونې تنظیم اوټولنه ۲-ستندرد دچاپ اوخپرول۳-دستندرددسندګټې او اجرا. دستندرد جوړونې اصول او ګټې : ستندرد جوړونه اودستندردونو کاراچونه دتولیدونکو او مصـــرف کوونکو لپاره لاندې ګټې په خوا کې لري ۱-دناســـالمو ســـیالیو او دبې ځایه او غولوونکو تبلیغاتو لـه منځـه تلل۲-دپیریدلو پـه وخت دمصـــرف کوونکي دغولیدلو څخـه دانديښـــنې له منځه تلل۳-په اړیکو کې دپوهاوي رامنځ ته کیدل۴-دتجارتي بدلونونو اســـانتیا- تولیدونکو لپاره ګټې : ---دپام وړمشـخصـاتو او خواصـو ټاکل، دتولید دچلند ټاکل او تشـریح نصـبول(مونتاژ)ازموینه دنمونې اخیسـتل، دبسـته بندیو ډولونو، لیږد رالیږد،دسـاتنې لارې چارې ، دعبارتونو ټاکل ددواړو خواو دپوهونې لازمي نښـــې اواصـــطلاحات ډلبندي او اصـطلاحات په دولونو کې ټیټوالی ، دتولید دساحې زیاتوالی او په لومړنیو موادو او بریښـنا کې دلګښت مخنیوی ، دضایعاتو ټیټوالی، دمحصولاتو دکیفیت ښه والی، په زیرمه ساتنه کې اسـانتیا دداخلي او بهرني تجارت پراخیدل. دمصرف کوونکو لپاره ګټې : دغوره کالیو سـاتنه ،دکالیو او محصـول لـه امن څخه ډاډ په سپارښتنه کې اسانتیا دلږو پیسو ورکړه، دپام وړ کالیو ته په اسـانۍ سـره لاس رسـی او دیو شـمیر ملي او نړیوالو سـتندردونو پیژندل.دسـتندریشـن ددولتي سـیسـتم دمحتویاتو داسـتعمال دځایونو له مخې لاندېنې سـتندردونه ټاکې ۱-دتخنیکي شـــرایطو ســـتندردونه دهراړخیزي تخنیکي غوښـــتنې۲-دپارامترونو ســـتندردونو دکچې یا اندازې۳-داساسي پارامترونو اوټیپونو؟ستندردونه۴-دسورتمنټ ستندردونو دسورت کول۵- دنښـو سـتندردونه (مارکه)۶-دکنترکشـن سـتندردونه دودانۍ اواندازې ۷-دتخنیکي غوښـتنو ستندردونه؟۸-دمنل شو مقرارتو ستندردونه۹-دازمویني دمیتود ستندردونه(کنترول) تحلیل او اندازه نیونه۱۰-دنښې ایښودنې ، بسته بندۍ ،ساتنې ، ترانسپورټ، دمقرارتو ستندردونه۱۱- دکچې نیونې دالاتو عیارولو میتودونو لپاره ســـتندردونه۱۲-دجوړونې (ترمیم) او اســـتعمال مقرارتو سـتندردونه۱۳-دټینګ، تکنالوژیکو عملیو (پروسـیسـونو) سـتندردونه . دسـتندرد محتویات: دعلمي او نړیوال تاریخ له پلوه دســـتندردونو یوه بڼه هغه ســـنددی چې دنورمونو دغوښتنولرونکی وي او دباصـلاحیته ځانګې لخوا نصـب شـوی وي . دسـتندریزیشـن نړیوال ســـازمان په عمومي توګه دوه لاندې اندازې تثبیت او ســـپارښـــتنه یي هم ورکړه۱-a4 ۲-a5دســـتندرد دپښـــتی (پوښ) عنوان. دســـتندرد دپوښ دمخې عنوان او نښـــې هم له اړینو موضوعاتو څخه دي. معمولا دپوښ پرمخ دستندرد دموسسې نوم ، دستندرد پرلپسې شمیره ، دستندردونو چاپ او دچاپولو کال ستندرد نښه او ستندردشوي محصول نوم چاپیږي دستندرد متن کوم اســـاســـي موضـــوعات چې په ســـتندرد کې ځای په ځای کیږي په لاندې ډول دي ۱- دهغوخلکو نومونه چې دستندرد دجوړونې دتثبیت په کمیسیون کې په رسمي ډول ګډون کوي ۲-دســـتندرد دســـرلیک یا نوم ۳-ســـرټکي یا ســـریزه۴-موخه۵-داســـتعمال ځایونه(موارد)۶-

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعريفونه۷-سمبولونه او نښې ۸-دمحصول ډلبندۍ يادرجه بندي ۹-ترمينالوژي۱۰-دمحصول دتوليد ميتودونه۱۱-دمحصـــول ځانګړي خواص۱۲-دتو///؟؟؟۱۳-نمونه اخيســـتنه اودنمونې اخيستنې ميتودونه۱۴-دازمايښت اوبررسۍ ميتودونه۱۵-نښه او اوايښودنه او بسته بندي۱۶-مرســتندويه او لارښــود ضــمايم۱۷-دصــفحې لانديني ياداشــتونه۱۸-دمتن اړوند ضــمايم . دپرنسـيپ له پلوه ياد شـوي سـتندردونه په متن کې ځای په ځای کيږي. زمونږ په هيواد کې داسنادو واحد سيستم دستندردونو دپروژې دکارطرح او نښې ۱۳۵۵ کلونو راپه ديخوا دکابل پوليتخنيک دانسـتيټيوټ او دنورم اوسـتندرډ په اداره او ځينو نورو موسـسـاتو او اداراتو کې پيل شـوي دي۱-دمديريت کنترول: له هغو لارښـونو او دسـتورالعملونو څخه عبارت دی چې مديريت په يوه تصدۍ کې دټولو بيلابيلو اقتصـادي عملياتونو په کنترول قادروي۲-اجرايوي چلند ونه په يو ه تصدۍ کې له اړينو ټکو دچلند څرانګوالي او داقتصـادي او خدماتي بيلابيل عملياتو سرته رسول په هغه سازمان کې دي . چاپيريال:--ديوه مناسب چاپيرياِل شتون ديوې تصدۍ دبرياليتوب لپاره ناسم شرايط برابروي دچاپيرياِل دکيفيت ستندردونه بايد دعمومي ګټو دسـاتنې په منظور اجراشـی۴-ماشـين الات او تجهيزات: ماشـين الات او تجهيزات سـاتنې ته اړتيا لري په يوي تصـدۍ کې دوسـايلو اوافزارو ته لاس رسـی او دهغو دپيژندنې سـربيره دجامه بندي او کوډ ايښـودنې له سـيسـتمونو څخه ګټه اخيسـتل هم اړين دي .طراحي::---- دتصـديو په زياتره عملياتو کې دطرحې عمليات تل له بدلونونو او نوښـتونو سره يوځای وي. له دي امله تصـديګانې داطمينان دلاسـته راوړنې لپاره دښـو چلندونو او تجربو دکارولو او لاس رسې يو مناسب سيستم دی.دستندرد کارپوه صلاحيت ::--په يوه سازمان کې دستندرد څانګې واک او ځواک بايد داسـی وي چې دټاکلې اقتصـــادي کارله اجراڅخه مخکې .په موسسه کې دستندرد له څانګې سره مشوره وشي. يا دستندرد دڅانګې واک او ځواک داسې دی چې دتوليدي کوښـــښ دکارله ترســـره کيدو مخکې بايد دســـتندرد دڅانګې نظريات اولارښـوونې وپلټل شـی، په عمومي ډول ستندردونه جوړونې او تولونې له پلوه په دوه ډوله دي ۱-هغه سـتندردونه چې دبهرنيو سـتندردونو په مرسـته بيرته ګرځول شـوي چې دهغوي دجوړولو اړتياسرچينه isoستندردونه دی لکه ۱-اصطلاحاتو ستندردونه۲-تحقيقاتې چلندونو ته اړتيا لري.؟؟.دملي ســتندرد په موســســه کې ديوه ســتندرد دراټولونې دکارمراحل۱-دوړانديزونو موضــوع او ټاکلو موضــوع . لومړنی کميسـون دپيل ليکنې (چمتوالی) لومړنی کميســون دتوليدونکو مصــرف کوونکو او پوهنتونونو له هغو وګړو څخه چې درســره مينه لري، تري جوړه شـوی دي.وروسـتنی کميسـون: وروسـتی کميسـون جوړشـوی متن دنظر غوښـتنې لپاره دولتي مراکزو کې ذيصـلاح وګړو ، پوهنتونو او دصـنايعو مرکزونو ته ليږي او دوړانديزنو په لارښونو؟ دهغوي لخوا راټول شوی متن وروستی کيږي.ملي کميټه : دملي کميټې غړي دمنشـــی او دراټولونې مديريت په همغږۍ ذيصـــلاح واحدونو او ســـازمانونو دنماينده ګانو له منځه بلل کيږي.دستندرد دموسسې جګپوړي مسولين ، دتدوين منشي ريس او

(c) ketabton.com: The Digital Library

دفني کميسونونو غړي شتون لري له غور او دقت نه وروسته دتاکل شوي متن په اړه دملي ستندرد په توګه نتيجي ته رسيږي . ځانګړی کميسيون : داصلاحاتو او مهمو فني ستونزو دله منځه وړلو لپاره ځانګړی کميسيون اړتيا په وخت جوړه شوي چې ستندرد ارزيابې کوي اوبيايي خپروي. دستندردونو دبيا ليدو وروسته دانتايج لاسته راځی ١-ستندرد دتجديد نظر ته اړتيا نه لري او په خپل مخکني اعتبار پاتې کيږي٢-جزوي بدلون او دبشپړ توضيحات٣-ستندردونه چې په عمومي بدلون ته اړتيا لري په فني جلسو اودملي تصويب په کميټه کې له ځيړنې او اصلاحاتو وروسته چاپيږي. په دي حالت کې دستندرد شميره تغيير نه کوي خو مخکېنې چاپونه باطله اعلانيږي٤-ستندرد باطل اعلانيږی او امکان لري دهغه پرځای نوی ستندرد له نوي شميري سره ځای په ځای شي. په اوسني وخت کې دISOنړيوال سازمان دنړۍ په ١٧٥ هيوادونو کې دملي ستندرد دموساتو له يوي شبکې څخه جوړه شوي چې په هر هيواد کې ديوي مرکز ي ځانګې په توګه اواصلي مرکز يي دژنيف او سويس په ښارونو کې فعاليت کوي. کوم سازمان چې نن ورځ isoپه نوم پيژندل کيږي خپل کار يي له ١٩٣۶ کال څخه دملي ستندرد دانجمنونو نړيوال فدراسيون iso ترعنوان لاندې پيل کړ ددوهمې نړيوالې جګړي دپيښيدو په دليل منحل شو خوله نړيوالې جګړي وروسته په ١٩۴٧ م کال کې د٢۵ نړيوالو هيوادونو دناستې له کبله په لندن ښار کې دستندرد لپاره دنړيوال سازمان په تاسيس موافقه وشوه او له هغه وروسته د١٩۴٧ م کال دفبرورې په ٢٣ نيټه ايزو رسما تاسيس شو. دسازمان لوګو په دوو انګليسي او فرانسوي ژبو په لنډو تورو isoښودل کيږي په حقيقت کې ايزو کلمه له يوناني کلمې ايزو څخه اخيستل شوي ده چې دمساوي يوانداز زبر ابر او همرنګي په معنا ده.دايزو نړيوال ستندردونه ددی سازمان دتخنيکي او فرعي کميټو په مرسته شپږ مرحلو کې راټوليږي١-دوړانديز مرحله٢-دتدوين مرحله٣-دکميټې مرحله۴-دبررسي مرحله۵-دمنلو مرحله۶-دخپريدو مرحله.دايزو دغړوهيوادونو غړيتوب په ددي سطحو کې ځای لري١-اصلي مرحله : هغه هيوادونه چې دستندرد او دهغې داړوندو مباحثو په برخه کې زياته او ښه سابقه لري او ستندردونه يي دزياتو هيوادونو تايد وړ وي يواځې هماغه غړي په رايه اچونې او نظر غوښتنه کې درايې ورکولو حق لري چې دغو غړو په تخنيکي کميټو کې فعاله ونډه درلوده يعنې دايزوفعال غړي parti patting membersهم نومول کيږي ٢-خبرورکوونکي غړي يا علی البدل : هغه هيوادونه چې دستندرد دسازمانونو نه لري داغړي دايزو دسازمان اقداماتو په جريان کې ځای لري خو دستندردونو په راټولونه او اعلان کې دخالت حق نه لري همدارنګه داغړي په کميټو کې درايیي او ګډون حق نه لري ٣- ناظر غړی: ددی سازمان موادو ته لاس رسی لري مګر دارېي حق نه لري اودايزو کتونکو په حيث رسما لري چې افغانستان په ٢٠٠۵ م کال کې دايزو دا ډول غړيتوب ترلاسه کړ. ګډ (مشترک) غړي: هغه هيوادونه چې دکوچني اقتصادلرونکې وي داغړي نسبت نورو څه حق العضويت لږ ورکوی اوپه دې کې کولای شي دستندردونو پراختيا تعقيب کړي. په

(c) ketabton.com: The Digital Library

هرحال دایزو دنده چې وکولای شي دټولو غړو ترمنځ دستندرد دراټولوني او خپریدا په اړه نظریوالی رامنځ ته کړي. .رایه اچونه :::دایزو نړیوال ستندرد په توګه دیوه ستر منل کیدلو ته لازمه ده دایزو دغړو ددوه ثلثو رایې چې په راټولولو کې ګډون درلود مثبتې وي مشروط په دې چې دټولو ورکړل شویو رایو څخه یې یو له څلورمې رایو لږ منفي وي . ټول نړیوال ستندردونه باید لږ ترلږه درې کاله وروسته له خپریدا تجدید نظر شی له هر۵کالو وروسته داخلي غړو په مرسته تجدید نظر شي داکتوبر۱۶نیټه دستندرد نړیواله ورځ ده او هرکال لمانځل کیږي.دافغانستان دملي ستندرد نښه (ANSA) انسا ده. دستندر محتویات عبارت له :دستندرد اندازه او۲عنوان ستندرډ عنوان یا پوښ۳-دستندرد متن . دافغانستان دستندرد قانون په ۱۳۹۱ کال کې جوړشو.

د اقتصادي پرمختیا تیوري

اقتصادي ترقې دخلکو دژوند دښه والي په مانا ده چې یواوسط حد ورته ټاکل کیږي.پروفیسر مایر او پروفیسر باالدوین اقتصادي پرمختیا تعریف داسې کوي.اقتصادي پرمختیا یوه پروسه یا پړاوو دی چې دهغې په ترڅ کې دټولنې حقیقي عاید په یوه اوږده موده کې زیاتوالی مومي . دملي عاید او نفوسو ترمنځ اړیکه په فرمول کې ښودنه په لاندې ډول د.y/p=y(y) سړي سر عاید(y)ملي عاید(p)نفوس دی. دپرمختیا دمطالعې ارزښت :داقتصادي ودې او پرمختیا دپراخه اقتصادي ډګرونو سره سیده اړیکې لري او خپلې زیرمې شتمنې خپلواکې ملي تقویت او پرتم وسائلای شي. ۴-نرکسي : هغه هیواد پرمختیایې بولي چې دطبیعې زیرمو او نفوس په انډول لږ اندازه پانګیز-اجناس او ابزار ولري.۵دشلمې پیړۍ له نیمایې راهیسې دهغې ترپای پورې دنړۍ هیوادونه په کومو برخو ویشل شوي وو. جواب :دشلمې پیړي له نیمایي راهیسې بیا ترپای پورې په اکثروسیاسي اقتصادي بحثونو کې هیوادونه په لاندې درې برخو ویشل شوي وو۱- صنعتي چې اقتصاد یې دازاد بازار په بنسټ وو. سوسیالستي هیوادونه چې مرکزي پلان جوړونه پکې معموله وه او ددریمې نړۍ چې په دریمې نړۍ کې همدا وروسته پاتې هیوادونه راځي.کوزنتر داقتصادي پرمختیا په هکله وایې اقتصادي پرمختیا په اوږده موده کې دیوه هیواداو ټولنې بیلابیلو تولیداتو دظرفیت اوچتیدل دي کوزنتر دتولید په تنوع او ظرفیت تاکید کوي اقتصادي وده دملي عاید دزیاتوالي اواقتصادي ترقي دسړي سر ګټې سره سراو کارلري. اقتصاد پوهان وایې : اقتصادي پرمختیا دیوې ټولنې داقتصادي ،ټولنیزو، دوګړوو درفاهي وضعیت، اقتصادي دوام لرونکې ودې ښه کیدل دي چې ددغې ټولنې داقتصادي ټولنیزو سیاسي علمي اوفرهنګي بنسټونو دمثبت بدلون له امله پیښیږي.ده یو هیواد په ټول ملي اقتصاد کې دلوی اقتصاد په کچه په یوټاکلي کال کې دتیرکال دمقدار په پرتله دتولید زیاتوالی اقتصادي وده ، اقتصادي پرمختیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

دفزيكي ،بشــري او ټولنيزو ظرفيتونو په پام كې ســاتلو ســره يوځاى دتوليدي ظرفيتونو له زياتوالي ســره تړلي وده پرمختيا بلل كيږي. همدارنګه : افغانســتان دنړۍ په پرمختيا هيوادو كې شـميرل كيږي. دوه ګونى اقتصـاد عبارت له هغه اقتصـاد څخه ده چې يويې بلكل طبيعي اقتصـاد سـره مشـابه (عنعنوي) اوبل بازار اقتصـاد په كې مروج وي يا شـتون ولري. ددوى عنعنوي اقتصاد ډيرمړژواندې بڼه لري دي ته subsistence economicهم وايې .دنفوسو فشـار سـتونزه زياتره دپرمختيايي هيوادو سـتونزه ده چې په راتلونكې دوى ته داسـتونزې راولاړه ولى شي: اقتصـادي ، اجتماعي ، صـحي،محيطي ،فرهنګي، او ان سياسـي ستونزې رامنځ ته كولاى شـــي.معمولا پرمختيايې هيوادونه خپل مواد بهر ته صـــادروي ددې پرځاى مصـــرفي نوري (اجنـاس) او لومړني توكي لـه بهره پوره كوي. پـه پرمختللو هيوادو كې هروګړي ته دورځې ۳۵۰۰-۳۰۰۰واحده كالوري ميسره خو زمونږه په هيواد كې په مشكله سره ۱۷۰۰كالوري ميسره كيږي پرمختللو هيوادو كې هروګړي ته دورځې ۳۰ګرامه پروټين مهيا كيږي حال داچې زمونږ هيواد اوس هم ځينو مرفه كورنيو تـه ايلـه ۱۵ګرامـه پروټين ورسـيدلاى شـــي.دملګروملتونو دارقامو له مخې به دزيږونونو مجموعي اندول(۱۷اعشـــاريه ۶)ده دماشومانو دتغذيې سلنه (۱۳)دېنځه كلنى عمر څخه دټيټ عمر مړينې سلنه (۱۷اعشاريه ۲۵) ښودل شوى دعمر منځنى حد(۴۷-۴۲) دنفوسو كلنى وده (۱۷اعشاريه۲)فيصده او ځينې وخت له دې پورته ښـودل شـوى دى. دافغانسـتان طبيعي سـرچينې عبارت له :افغانسـتان په جنوب او جنوب لويديزو ولايتونو كې دكرولو لپاره پراخې ځمكې لري چې داوبه خورسيستم په جوړولو سـره د۹۰ميليونو ټنو غنم توليدولاى شـي. او همدارنګه دكانونو او نورې زيرمې هم شـــته او همدارنګه ځنګلونه هم لري، ترڅنګ يې دخامومواد او كاني توكو په غيرې قانوني او غيرې فني ډول ويسـتل كيږي او همدارنګه ځنګلونه او څرځايونه په مناسـبه توګه نه كارول كيږي. چې ګڼ شـــمير ځنګلونه دبربنډيدو په حال كې دي چې په راتلونكې كې دڅورې ويجاړتيا(erosion)امكان شـته ، او داسـې نورې ډيرى بدې بيلګې په دې برخه كې له نورو پرمختيايي هيوادو زمونږ حالت ډير بدتردى په بل عبارت ديوېځانګړي دورې په لړكې دهرمتغير كمي بدلو ن ته وده وايي. دهارود ډومر دودي موډل: دغه موډل په پانګو او سـپما او دسـپما په اندازه باندې تاكيد كوي او داقتصـادي ودي ملي توليد په زياتيدو پورې تړلى بولي‌i=dk

$$=\frac{\Delta k}{dy}\Delta k = k = k\Delta y\frac{k}{x}$$

1.3=3

2.3=6

(c) ketabton.com: The Digital Library

2.5=6

یوبشـــپړ تولنیز پلان لاندېنې پړاوونـه لري۱-دپلان طرحـه او تهیې پړاوو۲-دپلان دتطبیق پړاو۳-دتیر پلان دارزوني او دراتلونکي پلان لپـاره مقدمـاتي چمتوالی.دپلان دتطبیق لپـاره لاندېني عناصر ضروري دي.۱-دبودجي ارزښت۲-دادري مناسباتو سیستم۳-دروزل شوي فني پرســـونلو شـــته والی ۴-دپلان ســـره ســـمه او اغیزمنه رهبري۵-بیلابیلو څانګو کي هماهنګي.په پلان جوړونه کې ســـیمیز توازن اهمیت لري په پلان جوړونه کې باید دیوې ستراتیژۍ اودورنما هدف په توګه دهیواد دبیلابیلو سیمومتوازن پرمختګ په نظر کې ونیول شي. دپلان جوړونې نړیوال تجارب:لکه چې وویل شول پلان جوړونه داقتصادي علومو یوه نسبتا نوې څانګه ده نن ورځ داسې هیڅ یو هیواد نشته چې په هغه کې پلان په یوه نه په یوه بڼه رواج نه وي. دپلان جوړونې دتیوري موضـــوعات:۱-دپلان ټولنیزه او اقتصـــادي برخه، دټولنې داړتیاو دپوره کولو لپاره دمجدد تولید او ملي عاید دلوړولو د تدابیرو عملي والی یا دتطبیق امکانات څرګندوي۲-دپلان اســـلوب پیژندنه برخه دپلان تخنیکي او تشـــکیلاتي چاروترتیب او په ټولو ټولنیزو او اقتصـــادي برخو کې دپلان اجرا څیړي. ددغو ټولو برخو ترمنځ ریالیکتیکي (سره پیېلې)اړیکې شته . اقتصاد علم په مجموع کې هغه ټولنیز علم دی چې دټولنې پراخو غوښتنو ته محدودې سرچینې بیلوي.داقتصادي پلان جوړونې میتودولوژي :دپلان جوړونې میتودولوژي ددولـت داقتصـــــادي پلانونو دطرح دلارو چـارو عمومي پرنسیپونو دمجموعې څخه عبارت ده. افغانستان کې تراوسه لاندېنې پلانونه تطبیق شوي :په هیواد کې لومړنی اقتصـــادي اجتماعي پلان په ۱۳۳۵ کال طرح او په تطبیق یې پیل وشـــو. ډیره غوره نتایج یې درلودل. دویم ۵کاله پلان په ۱۳۴۰ کال پیل شـــو چې دترانســـپورتي ســـتونزو له امله پیشـــبیني شـــوی ارقام پوره نه شـــو خو بیا هم بریالی ګڼل کیده. دریم پلان : په۱۳۵۲ بدلون پیښ شو او په ۱۳۵۴ د۷کلن اقتصـادي پراخ پلان په تطبیق شـروع وکړه او ډیرې ښې پایلې یې لرلې.عامه مرستې په دوو برخوویشل شوی odaیعنې رسما پرمختیایي کومکونه : هغه مرســـتې دي چې رســـما راته راځي په ملي بودجه کې لیکل کیږي۲-اعلی بشـري کمکونه : دي چې دسـره میاشـت یونیسـیف او نورومومسـساتو له خوا ورکول کیږي. یانې اقتصـاد: هغه اقتصـادي نظام دی چې هلته اړتیاوو دپوره کولو لپاره داجناسـو او خدماتو تولید دټولنې اکثریت غړو داړتیاوو پوره کولو په خاطر او اقتصـــاد ی او ټولنیزو اهدافو ته درســـیدو لپـاره دپلان جوړونې اداري لـه خوا پـه پـام کې نیول کیږي. ځوانـان : دهیواد دپرمختګ لپاره کولای شی لکه ځوانان باید نورو هیوادونوته لاړنه شي اودلته په خپل هیواد کې خپلو وطنوالو تـه خدمت وکړي او ځـان پـه معیـاري ښه برابر کړي ترینګونـه واخلي اودروزنې بیلابیل مرکزونه ولټوي ترڅو هیواد مو پرمختیا وکړي . دبیوزلۍ شیطاني دایره : دفقر کړښـه هغه ده چې دڅوند سـطحه داسـاسـي اړتیاو له پوره کیدو څخه راټیته وي یا هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندازه عايد چې په کورنۍ يې لري او له هغه څخه ډېر لږ راکم شي نودغه کورنۍ په بيوزلو کې شميرل کيږي. ديوې کورنۍ حداقل ژوندې پاتې کيدو په اندزه . په پرمختيايې هيوادو کې دپانګې عرضــــه ځکه کمه ده چې دلته پس انداز وجود نه لري. دليويس داقتصـــادي پرمختيا درې شرايط ښودلې چې ډېر ضروري دي.۱-دپانګې اچول۲-دپوهې دسطحې لوړول۳-دپلان جوړونې څخه کاراخيســتل. دپرمختيا لپاره ضــروري شــرايط دادي :۱-اقتصــادي ۲-غيري اقتصــادي شــرايط. دپرمختيا غيري اقتصــادي شــرايط په څلور ډوله دي :۱-ټولنيز کلتوري: دغه شرايط پس انداز ته دوګړو علاقه او ميلان ټاکي۲ښوونه اوروزنه-پروفيسر ګالبريټ په دې هکله ويلې دي نني وخت کې دپرمختيا لپاره دښوونې او روزنې بل هيڅ ضروري شرط نشـــته دی۳-باکيفايته حکومت: باکفايته وګړنيز احســـاس لرونکی ، باوجدانه ، او صـــادق حکومت کولای شـــي قانوني نظم برقراره، ښـــه لوايح تطبيق، ښـــې پروژې پيل،ښـــه هيوادني پلانونه طرحه، او په نهايت کې داقتصادي پرمختيا زمينه برابره کړي،او خپل خلک ټولنيزی رفاه ته ورســـوي او وګړو ته دژوند دلوړي کچې (رفاه) امکانات برابر کړي. ۴-نفوس: که چيرې دپانګې دزياتوالي ضـــريب دنفوس دزياتوالي په اندول لږ وي اقتصـــادي پرمختيا نشـــي راتلای . ښکيلاک دوروسته پاتې هيوادو سره څه وکړل او لابه څه کوي.دوی ته بې صنعتي کيدو اجازه نه ده ورکړې او يايې هم ډېره انرژي وخت او پاملرنه دازادۍ دګټلولپاره تير شـــوی نوځکه اقتصـــادي ودې ته نه دې وزګار شـــوي اســـتعمار ددغو هيوادونو خلکو ته يوه ناوړه احساس پريښې چې دوی دترقې په لور نه هڅيږي او ځان ورته دروحې پلوه وروسته پاتې او ناتوان ښـــکاري. نيمګړی بازار هغه بازار ته ويل چې ؟؟؟؟له لږ مولد ســـکتور څخه لوړ مولد سکتور ته دتوليدي عواملو دليږدولو خنډونه بايد له منځه ولاړ شي کورنې توليد کې انحصـــارکه موجود وي له منځه ولاړ شـــي مارکيټ ته دهرمتشـــبث داخليدل او پانګه اچونه وهڅول شـــي ترڅو بازارپه بشپړ ډول ښه ونيسي.دپانګې ټولول يوله بل سره درې پړاوونه لري.الف: پس انداز او زيرمو زياتول ب: مالي او کريديتي ميکانيزم ج: دپانګې اچونې څخه عملي ګټه اخيستنه. دپرمختيايي اقتصاد عوامل او داقتصـادي ودې لپاره شـرايط او دوروسـته پاتيوالي لاملونه :۱-دډيرومنابعو څخه لږ اســـتفاده۲-دپانګې کمښـــت۳-تکنالوژۍ کمزورتيا۴-زيربناوي چارې۵-دښکيلاک تاثيرات۶-موسسو وروسته پاتې والی . غير اقتصادي وروسته پاتې والې لاملونه: ۱-ناپوهي۲-بې اتفاقي۳-بې قانوني۴-خرافات. افغانســـتا ن کې دوروســـته پاتې والې نښـــې چې ښـــکاري هغه کومې دي نظر دادی چې په افغانســـتان کې دوروســـته پاتې والې ټولې نښـــې ښـــکاري.متوازنه وده : په هيواد کې دپرمختيا هغه ډول حالت دی چې دملي اقتصـاد ټولې برخې او سـکتورونه يوبل سـره برابر په برابره توګه وده کوي. فزيوکراتان په اقتصـاد کې دعلمي او عملي مکتب لومړني بنسټ ايښودونکي ګڼل کيږي. مخکې ځينې منفرد موضـــوعات وه لکه بهرنۍ ســـوداګري دپيســـو دجريان ربح او نور خو فزيوکراتانو دلومړي ځل لپاره داقتصــــاد دکلي جريان جامع تحليل وړاندې کړ.کرنه دلاندې شــــپږو عواملو له امله

(c) ketabton.com: The Digital Library

دملي اقتصـــاد په وده اثر کوي۱-دنفوســو زياتوالی ســره ســم دهغوی غذايي اړتياوې پوره کول۲-دصنعتي محصولاتو ورځ په ورځ زياتيدونکې تقاضا ډيرومهمو اقتصادي سکتورونو ديراختيا اړتيا رامنځ ته کوي۳-دکرنيزو محصـــولاتو زياتوالی ددې امکان برابروي چې بهرنې اسعار جذب او په دې ډول دراتولې شوی پانګې په ذريعه ماشين الات وارداو هيواد دترقی باعث شي۴-دکليوالي وګړو دعايد دسطحې لوړول چې بيا دحکومت له خوا راټوليږي دمالياتو په بڼه ۵-دبيکارۍ دټولو ډولونو کمښت او دکاردزمينې برابرول۶-په مجموعي توګه دستندردونو لوړول. Johnston and mellow or melonله نظره دکرنيزوتوکو زياتوالی: دعامه لومړنيو اړتيا دلګښـــتونو کمښــت دکرنيزو امتعو دبيو راټيټيدل او له کروندګرو له بيلابيلو لارو دمالياتو ترلاسه کول په برکې لري نوددې لپاره چې زياته پانګه ترلاسه شي. په متوازنه ولې انتقاد شـــوی ؟ځکه Hirschman په خپل اثر کې متوازنه وده داقتصـــــادي پرمختيا تيوري په توګه نه مني داځکه چې دوروسته پاتې اقتصاد په فرضيه ولاړه نظريه ده په يو پرمختيايي اقتصـــاد کې تل دتوليد عوامل ناانډوله موجود وي نو ځکه دمتوازن رشـــد دپاليســی تطبيق په کې ګران ښــکاري. په متوازنه وده کې اقتصــادي ســکتورونه يو په بل اغيزې لری .:پرمختيايي هيوادونه دځو سـکتوري اقتصـاد دودي يا دورې يا دځو سـکتوري انکشــاف په شــرايطو کې ډيرې زياتي پانګې ته اړتيا ليدل کيږي يا لري يعنې دی وايي که مونږ اقتصـاد ته متوازنه وده ورکو نو اړيو چې ټولو برخو کې پانګه واچو او داډول پانګه اچونه ډيره پانګه غواړي حال دا چې په پرمختيايي اقتصاد پانګې دکمښت سره مخامخ وي. نوځکه دداډول اقتصـاد شـرايط غواړي چې غوره شـويو ډګرونو پاملرنه وشـي له بلې خوا پرمختيايي اقتصـاد دفني پرسـونلونو او کدرونو صـنعتي ماهرينو له کمښـت سـره اوپه تيره دمنجمنټ او تشبث په سـاحه کې دمجرب سټاف دنشـتوالې سـره مخامخ وي نو نشـي کولای ســکتورونه په متوازنه توګه پرمخ بوزي. که عايد او نفوس يو شــان وي دي ته ثابت حالت وايي يعنې دي ته ولاړ حالت وايي يعنې اقتصــاد پوهان وايي داهم ناسـم حالت وي يعنې عايد بايد دنفوس نه زيات وي، داسم حالت دی. دپرمختياوي هيوادونو ځانګړتياوي۱-دهيواد د ټول مسـاحت په مقايسـه کم نفوس۲-دپانګې کمښـت . داقتصـاد نامتو څيړونکي R.Rodan په خپل مشـــهور اثرکې دکرنې او صـــنعت کلکې اړيکې يې تشـــريح کړي. داځکه دا دواړه مولد ســکتورونه دي دهغو په پرمختيا سـره کانونه جوړښـتونه سـوداګري او نور ټول سـکتورونه تحرک او پرمختيا مومي. دکرنې سکتور په بنسټ دصنايعو وده وښودله رودان هغه لومړنی اقتصـــاد پوه وه چې پرته له دي چې دمتوازنې ودې اصـطلاح يې وکاروله دمتناسـب رشـد تيوري يې په ۱۹۴۳ کال کې کشـــف کړه. دافغانســـتان لپاره متوازنه وده ښـــه ده ځکه په پرمختيـايي هيوادو کې غيرې متوازنـه وده حـالات نورهم خرابوي. دهيرشـــمين لـه نظره : دپرمختيايي هيوادو ستونزه دمنابعو کمښت نه دی بلکې دمنابعو څخه دګټې اخيستنې دظرفيت نشتوالی دی دغه خبره په خپل استدلال او نظر توضيح کړي. داقتصـادي پرمختيا موخې ۱-

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ناخالص ملي تولید کې زیاتوالی۲-دبنــــارونو انکشـــاف او پراختیا نفوس/عاید=pci۳- دېتولـنـیـزې رفـاه اواســــوده ګـې شـــــکـل لـري۴-دکـار او روزګـار رامـنـځ تـه کول..Type equation here.پرمختیایي تیوري پو هه او علم عقل اوپرمختیایې پالیســـي تطبیق اواجراکول دي . هغه څه چې مونږ ته نظرونه او پیشــنهادونه راکوي او هغه څه چې مونږ ته لارې چارې جوړوي هغه پالیســـي ده . دپرمختیا مهم پړاوونه ۱-ابتدایې او عنعنوي ټولنه۲-تولیدي ټولنه۳-ټوپ وهل۴-پوخوالی۵-وخت .پرمختیا یو شـــمیر پلانونو ته اړتیا لري پلان یو شمیر تدابیر نیول داینده لپاره پلان دپرمختیا لپاره اړین دی. بلاعوضـه مرستې هغه پیســـې دي چې دیو هیوادوګړو یا ســـازمانونو لخوا نورو هیوادو وګړو یا ســـازمانونو ته دمرســـتې ترعنوان لاندې راشـــي . ســړي ســـرملې ناخالص تولید. دیوهیواد ټول هغه ملي ناخالص تولید چې ددغه هیواد په نفوس تقسیم شي حاصل یي هغه عاید دی چې ددغه هیواد هروګړي ته رسیږي. اقتصـادي پرمختیا دژوند دمعیارونو وار په وار او چټیدل اودخلکو په هوســاینې بنــه کیدل پرمختیا بلل کیږي. دوه ګونی اقتصـــاد : دپرمختیایي او وروسـته پاتې هیوادو دبنــارونو او کلیو ترمنځ دژوند دکچې او اقتصـــاد وضـــعیت ډیر تولید ته ویل کیږي. مطلق فقر: هغه حالت او وضعیت دي چې یو وګړی ته دده حد اقل لومړنی اړتیاوې چمتو نه وي. ملي عاید په یو هیواد کې یاملي اقتصاد کې دټولو وګړو دعوایدو مجموعه ده او کله چې داعوایددهیوادونو په نفوسو تقسیم شـي سـړي سـرګټه ورته وایي آیم فکتورونه: هغه نامتو فکتورونه دي چې په اقتصـــاد کې یې ځانګړی ارزښـــت موندلی۱-ماشـــین۲هدف۳دمدیریت طریقه۴-وسیله median۵-سړيmen. نړیوال ددغو نفوسو څخه جوړشوی دی . دنړیوال پرمختیا اتحادیه، دبیارغاونې او پراختیا بانک میګا او نړیواله مالي موسسه . دبیوزلۍ عوامل هم اقتصـادي او غیرې اقتصـادي دي او دپرمختیا میکانیزمونه دادي ۱-سـړي سر ګټه لوړه کړو۲-دپانګې دتولیدو مرحلې ته ورســـیږو او ۳-میکانیزم دادی چې پانګه باید په مولده تولیدونکې سـرمایه بدله شـي او په تولیدي برخو کې په کارولویږي. په عمومي توګه بهرنی مرستې دوروسته پاتې او اړو هیوادونو لپاره لاندې ګټې لري ۱-دفقر په کمښت کې مثبت رول۲-داقتصــــــادي زیربنـاوي پروژو فعال کیدل ۳-دجګړي وچکالی یابل ناڅاپي عامل دتاثیراتو مخنیوی۴-کلیوال انکشـاف۵-داسـتخدام دفرصـتونو ایجاد۶-دودې دداخلي منابعو په کاراچول. پرمختیایي هیوادو ته دبهرنیو مرســـتو منفي اړخونه ۱-عیاشــــي اودلتې روحیې خپریدل۲-دبیعدالتۍ زیاتیدل۳-په خپل ځان دبسـیاوالي روحیې ضـعیف کیدل۴-دتوراوجرمي اقتصـــاد پراختیا۵-دمرســـتو اخیســـتونکو هیوادونو ملي غرور ته زیان رســـیدل۶-دمرســـته اخیسـتونکو له خوا په پټه یو شـمیر(نه ښـکاره کیدونکو) شـرایطو تحمیل ته غاړه ایښـودل. مونږ دیو شـــمیر نامتوپوهانو نظریات ددوی ژوند لیک او اثار هم معرفي کوو. پروفیســـور لویس: میردال روسـتو، الفرد مارشـال، نیو کلاسـیکانو، جوزف شـومپتر جان تنبرګن جیمز بوکان او هارود دومر نظریات او مودولونه مو بیان کړل. پروفیســـور ایم ــایل- جهنګان

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپرمختیا لپاره لاندې عوامل ډېر ضـــــروري بللیي ۱-طبیعي ســــرچینې۲-دپانګې تجمع۳-اورګانیزیشــن۴-تکنالوژیکي ترقي۵-دتولید برخو او دکارویش۶-په اقتصـــادي جوړښــت کې بدلون. ځانګړتیاوي عمومي دپرمختیا۱-دهیواد ټول مساحت په نسبت دنفوسو کموالی دپانګې کمښــت۲دنورو تولیدي عواملو په نســبت دپانګې کموالی ۴-دصـــنعت کمه ونډه ۵-دیوهیواد دازدی عمر پرتله ۶-دســړي ســر عاید دزیاتوالی امکانات.په اقتصــــاد کې یوه تیوري کوم څلور شـــرایط چې لري هغه دادي :۱-فرضـــیات۲-دیوې تیوري دارایې لپاره متغیرات ۳-ادعا۴-اساس ، قاعده ، قانون. دشومپټر دتیوري اصـلي ټکې دادي یانې نوموړي داقتصـادي پرمختیا عوامل هم دغه بولي:دغه تیوري داقتصـــادي ودي محدودونکی عامل دمتشــبث قلت ښـکاره کوي، برخلاف دمتشـبث موجودیت داقتصـادي پرمختیا عامل بولې. روستو والټ په ۱۹۱۶ م کال کې نړۍ ته ســترګې غړولې په ۱۹۳۶ م کال کې خپل لیســانس دییل پوهنتون څخه او فوق لسانس یي په ۱۹۳۸ م کال کې له کمبریج پوهنتون څخه او دکتوراېې ۱۹۳۹ م کال کې دییل پوهنتون څخه ترلاســــه کړه او په ۱۹۵۲ م کال کې ددغه پوهنتون داقتصــــاد دتاریخ په تدریس پیل وکړپه ۱۹۶۶ کال کې دملي امنیت په چارو کې دامریکا دمتحده ایالاتو دهغه مهال دولســمشــر جان کینډي ځانګړی مشــاور غوره شــو. دکارل مارکس او روســتو دپرمختیا تیوري یوله بل ســره توپیرلري چې: یوشـــمیر اقتصــــاد پوهان دروســـتو نظریات دمارکس دنظر سره ورته بولې ،خو کټ مټ یا ددهغه نقل یي نه بولې داځکه مارکس دټولنې ټول نهادونه په پنځو مرحلو کې ښـودلې خوروسـتو یواځې داقتصـــادي ودي پړاودپرمختیا پړاوونو باندې تمرکز کړی دی.زیربناوي : داقتصادي ودې لپاره هغه بنسټیز جوړښتونه دي چې دتولید اودخدماتو دپرمخ بیولو لپاره اســــانتیا رامنځ ته کوي. ارتور لویس دهغه نامتو اقتصــــاد پوهانو په لړکې دی چې داقتصـــــادي پرمختیا په هکله یي نظریات ورکړي وه . په ۱۹۱۵ کال په سن لوسیا کې زیږیدلی دی نوموړی یوتورپوستی او دنوبل دجایزي ګټونکې دی او دوه ګوني اقتصـــاد نظریه هم ده ورکړه یعنې توضــیح کړله . هغه معیارونه او علایم چې دپرمختیا په پایله کې راڅرګندیږي. ۱-دکرنې په ســــکتور کې دیو تن زراعتي کارګر دتولید داندازې لوړاوی۲-دسړي سر دبریښنا دلوړوالي دلګښت۳-ددبروسکرو یا کومې بلې منبع انرژیکي منبع لګښت۴-دګړو دعمر اوږدوالی۵-دسړي سر حیواني پروټین لګښت۶-په ښوونځیو کې دماشومانو دشمولیت سلیقه۷-داوسیدو په یوه کوټه کې دوګړو سطحې شمیر۸-دهروزروتنو لپاره دورځپاڼو شمیر۹-ددوکتورانو شــمیر ۱۰-دښــارونو پراختیا۱۱-داجتماعي تحرک درجه۱۲-دلیک او لوســت لوړښــت۱۳-دعصـــري ژوند دبیلګو ســره اشــنایي۱۴-دمطبوعاتو دازادۍ درجه۱۵-دبهرنۍ سوداګرۍ دجوړښت ښـه والی۱۶-دبشـري کار ځواک ورځ په ورځ ښـه والی۱۷-دمادي او پولي موسسـاتو اغیزمنتوب۱۸-په صـنعت کرنه کانونو ودانیزو او نورو بنسټیزو برخو کې دتکنالوژۍ عصـري والی۱۹-دسـړي سـر ګټې وده۲۰-سیاسي استقرار اودوضعي ثبات۲۱-د اداري کفایت درجه۲۲-دګوندونو ازادي ۲۳-دتفریحي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلتوري اواموزشي مرکزونو شمير او دې برخو کې اسانتياوې اوداسې نور. بهرنۍ مرستې : په اقتصـــــاد کې يو بحث اوددولتي عوايدو يا ددولت دمالي وســـــايلو منبع او عامل دی. دوروسته پاتې هيوادونو په مالي منابعو کې يويې بهرنۍ مرستې او پورونه دي .البته پورونه وروسـته بيا په بيلابيلو قسـطونو سـره ادا کيږي او کله هم ډېرور ورکوونکو له خوا په بشـپړ ډول ببښـل شـوي هم دي. پرمختيايې هيوادونه ځکه پورونو او مرسـتو ته اړ دي چې دناوړه ناڅاپي پيښـو څخه متاثره شوي او دجګړو له امله يي اقتصـاد ځپل شوی او يادطبيعي ناڅاپي پيښـو له امله زيانمن شـوی وي.دنړيوال بانک له موخو څخه يوه يې داده چې په هغو هيوادو په اړينو سـاحاتو کې دپانګوالی لپاره شـرايط مسـاعد کړي او هڅه وکړي چې اقتصـادی وده چټکه او د دڅوندانه کچه لوړه شـي او دا هيوادونه په ځان بسـيا کړي په ښـو مشـورو سـره اساسـي بنسـتونه په پښو ودوروي او ډېرمختګ اداري جوړې کړي .مرستې ورکول مرستو ورکوونکو هيوادو (پرمختللو هيوادونو) په سياسي ستراتيژۍ کې داخله خبره ده۲-دوی ځکه هم خوارو ملکونو سره مرسته کوي چې هغوی له رواني پلوه ځان ته متمايل اوليواله وساتي ۳-خپلو توليداتو ته دخرڅلاو مارکيټ پراخ کړي۴-نړيوالي اقتصــــادي اړيکې هم ددې ډول مرســتو غوښــتنه کوي اوورســـره موافقه خبره ده ۵-دبشــري عواملو اوانســاني انګيزو او ډېرمختللو او وروســـته پاتې هيوادونو ترمنځ ډيرزيات توپير او واټن راکموي. ځيني انتقاد کوونکي دنړيوال ډېرورونو په هکله مخالف نظر لري او په دې اند دي چې دنړيوال بانک موخه څنګه چې دلومړي سره يا دپيل په وخت کې وه، هغسې ترسره نه شوه، يعني بيوزلي لاهم شته دغريبو او بې وزلو دڅوندانه په کچه کې دلوړاوي راوستل نه دي ترسترګو شوي خو داچې دنړيوال بانک خپلې زياتې پيسې اوس په بنسټيزو بدلونونو ولګوي نو غريبو ته يې مخامخ ګټه لږ يا هيڅ نه رســيږي.افغانســـتان بايد له پورونو څخه په لاندې ځايونو کې کار واخلي : دابايد دانکشافي بودجې په ترڅ کې په عام المنفعه چارو اوملي انکشافي پروژو کې ولګول شي.پولي سياست : ټول هغه تدابير چې دهغو په واسطه مرکزي بانک دمالي او پولي وسيلوپه کاراچولو سره دپرمختيايي هدفونو دترلاسه کولو په لورګام اوچتوي. په پرمختيايي هيوادو ځکه پولي پاليسي نه شي تطبيق کيدای چې: دپولي موسساتو عدم انکشاف۲-دصنايعو او بازارونو عدم انکشاف۳-لنډ مهاله او ژر سرته رسيدونکو پروژو ته لومړيتوب ورکول۳-په حکومتونو داطمينان نه موجوديت۴-داقتصـادي وضـعيت او حکومتي پلانونو وضـاحت۶-دکارګرې اتحاديې ضـعف. په لنډ ډول بايد وويل شـي چې دپرمختيايي هيوادونو پانګه اچونه يعنې :دملي (لوی) اقتصــــاد له نظره: په معلوم وخت کې دثروت او حاصــــل زياتوالی ده ياد‌پانګې داســـې په کـاراچول دي چې په ملي ذخـايرو کې دزيـاتوالي ســـبب وګرځي . دتصـدی(کوچنې اقتصـاد)له نظره : په مادي ، غيرمادي او مالي شـتمنيو باندې چې دهغوی څخه په مستقيم ډول يا غيرمستقيم ډول دتصدی په توليدي فعاليت کې استفاده وشـي دپانګې اچونې په نامه يادېږي. په پرمختيايې هيوادو کې دپولي ســـياســـتونو محدوديتونه دادي:لکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځنګه مو چې ولیدل په وروسته پاتې هیوادو کې غیر تنظیم شوي او یاغیرې متشکله مالي موسسې په پراخه کچه خوري دي اکثره تجارتي بانکونه په دي هیوادونو کې دخارجي بانکونو شعبات دي ، له دي پلوه دخو میلیته تصدیګانو په شان دهغوی زیاته پاملرنه خپلې مورنۍ تصدۍ ته چې په خارج کې ده نظر دوروسته پاتې هیوداونو اقتصاد ته ده . بهرنۍ پانګه اچونه : هرهغه پانګه اچونه چې دخصوصي شرکتونو یا افرادو لخوا دخپل هیواد څخه دباندې ترسره شي ، خو ددولت دهدفونو په چوکاټ کې وي بهرنۍ پانګه اچونه بلل کیږي. دڅوملیتي کمپنیو مثبت رول:۱-دمنابعو خلا له منځه وړل۲-څوملیتي کمپنۍ دښې ګټې نوي منابع رامنځ ته کوي۳-دپرمختللې تکنالوژۍ استعمال۴-دپرمختیایې هیوادونو دمنابعو ښه استعمال۵-ددولت د عاید زیاتوالی۶-له داخلي استعدادونو ښه استفاده۷-نړیوال کیدل۸-دنړیوالې سولې منبع. دڅوملیتي کمپنیو منفي رول:۱-انحصار۲-خاص هیوادونه او خاصې ځانګې په نظر کې نیسي ۳-نامناسبه تکنالوژي۴-دپانګې بهر ته تګ ۵-په کورني اقتصاد باندې ناوړه اغیزې۶-سیاسي مداخلات ۷-تولنیزې اغیزې۸-دنړیوال کنترول کموالی.کورنۍ پانګه اچونه : داهغه پانګه اچونه چې پانګه وال یې دیو هیواد په دننه کې په کاراچوي اوبیلابیل ډولونه لري.چې مخکې مو تري یادونه وکړه، .بهرنۍ پانګه اچونه: هره هغه پانګه اچونه چې دخصوصي شرکتونو یاافرادو لخوا دخپل هیواد څخه دباندې ترسره شي .خو ددولت دهدفونو په چوکاټ کې وي. بهرنۍ پانګه اچونه بلل کیږي.بهرنۍ پانګه اچونه په عمومي ډول په دوه برخو ویشل کیږي.خصوصي بهرنۍ پانګه اچونه ۲-رسمي یا عمومي بهرنۍ پانګه اچونه ده .خصوصي بهرنۍ پانګه اچونه هرډول فزیکي یا مالي شتمني چې دافرادو یا خصوصي شرکتونو په واسطه یو بل ملک ته انتقال شي، دخصوصي بهرنۍ پانګې اچونې په نو م یادیږي .خصوصي بهرنۍ پانګه اچونه په دوه برخو ویشل کیږی.۱-مستقیمه ۲-غیر مستقیمه .مستقیمه بهرنۍ پانګه اچونه : له هغې پانګې اچونې څخه عبارت ده، چې بهرنۍ پانګه اچونکي په مستقیم ډول په کوربه هیواد کې پانګه اچوونه وکړی ، په مستقیمه بهرنۍ پانګه اچونه کې پانګه اچونکې داقتصادي واحد اداره او کنترول مستقیما دخپل فزیکي حضور او مالي مسولیت په منلو سره په واک کې لري.غیرې مستقیمه پانګه اچونه : له غیرې مستقیمې بهرنۍ پانګې اچونې څخه مطلب دمالي داریې ګانو اخستل دي، لکه اسهام چې په واردونکې هیواد کې پیسې نشرکیږي. ۲:رسمي یا عمومي پانګه اچونه: عمومي یا رسمي بهرنۍ پانګه اچونه په دوه ډوله ترسره کیږي. ۱-ددو هیوادو یا ددهغوی دمرکزي بانکونو ترمنځ اوقرضې دقراردادیا بهرنۍ مرستې په شکل۲-چې دنړیوالو سازمانونو لکه نړیوال بانک ، دپیسو دنړیوال وجهي صندوق اونورو په واسطه داپیسې دهیوادونو ترمنځ انتقال پیداکړي.دبهرنۍ پانګه دکومو علتونو له مخې کیږي.په بهر کې دداخل په پرتله دزیاتې ګټې موجودیت۲-دمستقیمې بهرنۍ پانګې اچونې بل علت په بهر کې په خپله پانګه او مدیریت دمستقیم کنترول درلودل دي.۳-له ګمر کي تعرفو او نورو ګمرکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او تجارتي موانعو څخه مخنيوی يا له صـــادراتي اعانو څخه اســتفاده.۴-دFDIلپاره دتوليد دعواملو دقيمت کموالی هم يو دليل کيدای شــي.۵-څرنګه چې اکثره پرمختيايي هيوادونه په دې و نه توانيدل چې دتکنالوژۍ په پرمختګ باندې عيار کړي.۵-لکه څرنګه چې په دې ورستيو کلونو کې ځيني هيوادونه لکه چين ، جاپان ، جنوبي کوريا ، پرمختګ ۶-په يوجنس کې ديو هيواد نســبي مزيت درلودل۷-ځيني کمپنۍ ديوخاص جنس په توليد کې دزياتې پوهې درلودونکې وي اونه غواړی چې دامعلومات نورو ته انتقال کړي.۸-شايد ځيني شرکتونه چې بهرنۍ پانګه اچونه کوي دا ارزو ولري چې دخامو موادو يوه منبع مستقيما کنترول کړي،.۹-شايد دپانګې اچونکې هدف ديو معين هيواد داوليګووپول بازار ته داخليدل وي او په دې ډول نه غواړي چې ممکنه ګټه له هغه شـرکت سـره چې نيمه انحصـاري شـکل لري تقسيم کړي .دغيرې مســتقيمې بهرنۍ پانګې اچونې عمده علت دهيواد څخه دباندې دزياتې ګټې ترلاســه کول دي بنا داقتصـــادي مقاصـــدو په نظر کې نيولو ســره دغيرې مســتقيمې بهرنۍ پانګې اچونې عمده عامل زياته ګټه ده ، ديوهيواد اتباع په دې خاطر يوه بهرني هيواد کې دقرضې اوراق يا اســـهام اخلي چې دهغه ګټه دهيواد دداخل په نســبت زياته وي ، څرنګه چې پانګه اچوونکي کوښــښ کوي، چې دپانګې اچونې خطر حد اقل ته ورســـوي ، بنا دهغو کمپنيو اســهام اخلي چې دهغو ګټه زياته او دضــرر خطر يي کم وي.دبهرنۍ پانګې اچونې دجذب اغيزمن عوامل کوم دي. جواب په درې برخو ويشـــل کيږي۱-اقتصـــادي عوامل۲-حمايت اوتشـــويقي عوامل۳-بنيادي (امنيتي) عوامل. دپولي ســياســت عمده وســايل عبارت له :۱-دبانکنوټونو دنشــر امتياز۲-دحداقل ســپما ســياســت۳-دازاد بازار ســياســت۴-دمجددتنزيل سياست۵-دطلا او اسعارو سياست۶-دکريډيټ سياست۷-دپولي او مالي موسساتو شخصي غوښــتنه(خواهش).دبهرنيو پانګه اچونو مثبتې اغيزې۱-دســپما خاليګاه پوره کول۲-دباندېنو اســـعارو دتبادلې دکمبود پوره کول۳-دتوليداتو دکمبود پوره کول۴-دتوليد دعواملو په توليدي ظرفيت کې زياتوالی۵-ټولنيزي ګټې ۶-دګټو دوباره اســتعمال. دبهرنۍ پانګې اچونې منفي اغيزې۱-هوســاينه او ســهولت۲-دوړوســرمايوي ســکتورونو وده۳-دتادياتو دبيلانس دتوازن مشـــکل۴-ددولت دعوايدو کميدل۵-نامناســـبه تکنالوژي۶-منفي ټولنيز او اقتصـــادي چلند. دپرمختيايي هيوادو ســره بهرنۍ مرســتې تاثيرات لري :داداقتصــادي ثبات او پرمختګ ســره مرسته کولای شي. پلان : هغه منسجمو تدابيرو مجموعه ده چې دهغو په پلي کولو سره په ټولنه کې دبيلابيلو سکتورونو هغه اهداف چې دټولنې داقتصادي ځانګړتيا او عيني قوانينو يا شرايطو په پام کې نيولو سره په نظرکې وي ترلاسه شي عبارت له پلان څخه ده. او پلا ن جوړونه دهغو تدابيرو مجموعه ده چې دچارو مســـولين يي په يو ټاکلې وخت کې يو يا څو هدفونو ته درسيدو لپاره په نظر کې لري. دوخت له پلوه پلانونه په درې ډوله دي۱-لندمهاله ۲-منځ مهالـه ۳-اوږد مهالـه. دمرکزيت ددرجې او اداري لـه پلوه ۱-کنترول کيدونکې او مرکزي پلانونه ۲-مختلط يا ګډ پلانونه۳-لارښـــود يا رهنما پلانونه: په رهنمايي پلانونو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتطبیق له پلوه مســولیت حکومت ته نه راجع کیږي او یوازې لارښــوونه کوي حکومت په مختلط پلان ؟عامه سکتور کې داومرو او هدایاتو په واسطه دمرکزې پلان مطابق وده مومي او خصـوصـي سـکتور دمطلوب هدف ته درسیدو په منظور رهنمایي او تشـویقي وسـایلو په واسـطه لارښـوونه ورته کیږي زمونږ په هیواد کې تطبیق شـویو پلانونه اکثرا همدا بڼه لري ۳-ددډې پلان هدف داده چې ټولنه دترقۍ عالي درجو او دهوسـاینې لوړ حد ته ورسـیږي او هرنظام همدا هدف خوطریقې بیلې وي.

پانګه اچونه

دتصـــدۍ اقتصـــاد له نظره دپولي پانګې تهیه کول دتولیدي فعالیت په منظور دتمویل په نامه اودپولي پانګي تبادله په داســې مادي، غیرمادي او مالي شــتمنیو باندې چې دهغوی ځخه په مستقیم او غیرمستقیم ډول سره دتصدۍ په تولیدي فعالیت کې استفاده وشي دپانګې اچونې په نامه یادیږي.۲-دیوي تصـــدۍ بیلانس له دوو برخو ځخه جوړ دی چې یوې برخې ته یې پسـیف او بلې برخې ته یې اکټیف دبیلانس پسـیف اړخ ښـکاره کي چې دتصـدۍ پولي پانګه دکومو منابعو ځخه تهیه شــوي ده او دبیلانس اکټیف اړخ ځرګندونه چې دتهیه شــوي پولي پانګې ځخه څومره په مادي او غیرمادي او مالي شـتمنیو باندې بدلې شـوي او څومره داریې او نقده داریې په څیر دتولیدي فعالیت داجرا لپاره چمتو دي۳-خپلنۍ پانګه : یعني دتصـــدۍ مالک شـخصــي پانګه او پردۍ پانګه یعنې هغه پانګه چې دنورو ځخه یعني بانک او نورو اشـــخاصـــو ځخه دقرض په ډول تمویل شـــوي وي۴-دتمویل او پانګې له نظره چې دپانګې دتهیې منابع ښـکاره کوي دتمویل دساحې په نامه ، دبیلانس دکیڼ اړخ هغه برخه په هغه کې پولي پانګه په شـتمنیو بدله شـوي دپانګې اچونې دساحې په نامه او دبیلانس دکیڼ اړخ پاتې برخه چې دتصـــدۍ پانګه اونقده داریې ښــکاره کوي دتادیاتو دســاحې په نامه یادیږي. ۵-دشـتمنیو؟؟ دخصـوصـیاتو له پلوه پانګه اچونه په درې برخو ویشــل کیږي. ۱-مادي پانګه اچونه۲-غیرمادي پانګه اچونه۳-مالي پانګه اچونه.۶-که دتصـدۍ پولي پانګه دمادي شـتمنیو ـلکه تعمیر،تجهیزات، مواد، ترانسپورتي وسـایل، اوداسـې نوردرانیولو له پاره په کاراچول شـوي وي دمادې پانګه اچونه په نامه او دتصـدۍ پولي پانګه دغیري مادي شـیانو لکه حق الاختراع ، علمي،تحقیق، تعلیم وتربیه ،اشـتهارات، او اجتماعي خدماتو دلاسـته راوړلو لپاره په کاروړل شـوي وي دغیرمادي پانګه اچونې په نامه یادیږي.همدارنګه دپولي پانګې تبادله په مالي شتمنیو باندې لکه : دقرضـي سـندونه ، دسـهم سندونه،....اوداسـې نور دمالي پانګې اچونې په نامه یادیږي.

پولي پانګه چې دیوې استهلاک شوي دستګاه دتعویض او بیا فعالولو لپاره په کاروړل کیږي دتعویضــي یا تجدیدي پانګه اچونې په نوم یادیږي. ۹-پانګه اچونه ۱-بنســټیزه ۲-توســعوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پانګه اچونه۳-تجدیدي پانګه اچونه په دوه برخو ویشل شوي دتعویضي پانګه اچونه توسعوي

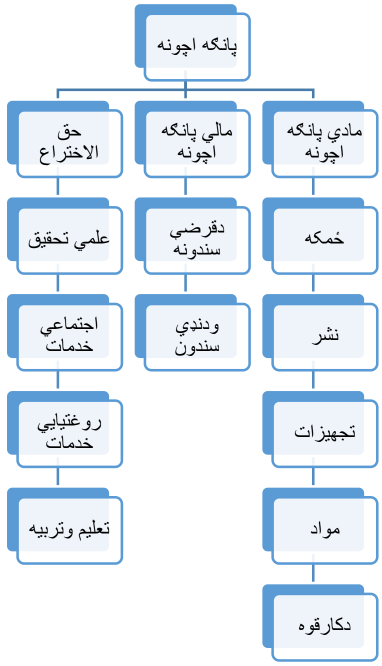

تاثیرات ۲-دتعویضي پانګه اچوني کم مصرفي تاثیرات۱۰-پانګه اچونه نظر دپانګي اچوني حقوقي موقف ته په دوو برخو ویشل شوی۱-دولتي پانګه۲-خصوصي یاشخصي پانګه اچونه. ۱۰-که پولي پانګه ددولتي ارګان لخوا دتولیدي فعالیت داجرا لپاره په مادي ، غیرمادي، یامالي شتمنیو بدله شوي وی ددولتي پانګي اچوني په نامه یادیږي. او برعکس که پولي پانګه دخصوصي سکتور یاانفرادي اشخاصو لخوا دتولید ی فعالیت داجرا لپاره په شتمنیو بدله شوي وي دشخصي پانګه اچوني په نامه یادیږي.۱۱- پانګه اچونه

۱-تولیدي پانګه اچونه۲-شخصي پانګه اچونه : پانګي اچوني دسنجش عنعنوي میتودونه۱-دپانګي اچوني دسنجش عنعنوي میتودونه ۲-د پانګه اچوني دسنجش نوي میتودونه دپانګي اچوني دعنعنوي میتودونو په واسطه دپانګي اچوني اقتصادي کټورتیا سنجش او دمختلفو امکاناتو اقتصادي کټورتیا یودبله سره مقایسه کیږي. په دې میتودونو کي دپانګي اچوني رابطه دتمویل او تولید په نظرکي نیول شوی نه دی.پانګي اچوني په نوي میتودونو کي نه یواځي دپانګي رابطه دتمویل او تولید دساحو سره په نظر کي نیول شوي دي. دپانګي دسنجش عنعنوي میتودونه په عمومي ډول سره په دوو ګروپونو ویشل کیږي. ۱-دپانګي اچوني دسنجش ساکن میتودونه۲-دپانګي اچوني دسنجش متحرکه (ډینامیک) میتودونه ۱-دپانګي اچوني دسنجش ساکنه میتودونو دعملي تجربو په واسطه په تصدییو کي انکشاف کړي او له دې پلوه په تصدیو کي په اسانۍ سره دتطبیق وړ دي. دپانګي اچوني دسنجش ساکنه میتودونو په چوکاټ کي لاندیني میتودونه دیادوني وړدي۱-دمصرف دمقایسي میتود۲-دګټي دمقایسي میتود۳-کټورتیا اودپانګي دبیا اعادي میتود۴-دپانګي دبیرته راګرځیدو دوخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمقايسې میتود. دمصرف دمقايسې میتود په دې میتود کې معمولا دوه یا څو پروژې ،دوه یا څو تولیدي ماشینونه او یا تولیدي مستعمل او تولیدي نوي ماشینونه دیوي اقتصادي دورې دمجموعي مصرف اوفي واحد مصرف له پلوه یو دبله سره مقایسه کیږي.دپانګې اچونې هغه پروژېاو هغه تولیدی ماشینونه چې مساوي تولیدي ظرفیت ولري دمجموعي مصرف له پلوه او هغه پروژې یا تولیدي ماشینونه چې متفاوته تولیدي ظرفیت ولري دفي واحد مصرف له پلوه یودبله سره مقایسه کیږي.دګټې دمقایسې میتود : په دې میتود کې دوه یا څو پروژې دکلنۍ متوسطې ګټې له پلوه یو دبله سره مقایسه او په هغه پانګه اچونه ګټوره بلل کیږی. چې دټولو څخه لوړه کلنۍ متوسطه متوقعه ګټه ولري.دپانګې دبیرته راګرځیدلو دوخت دمقایسې میتود دپانګې دبیرته راګرځیدلو دوخت څخه مطلب هغه وخت دی چې په هغې کې ټوله په کاراچول شوی پانګه دشتمنیو دفرسایش او کلنۍ متوسطې کلنۍګټې له لا رې تصدې بیرته راګرځوي.

منجمنټ(مدیریت)

منجمنټ : دهغې پروسې څخه عبارت دی دکومې په وسیله چې بشري ټولنې او تخنیکي منابع په اعظمي او مؤثره ډول په کاراچول کیږي کوم چې دنن ورځ دغوښتنو او ضرورتونو لپاره جواب ویونکي شي . یا په بل عبارت منجمنټ دداسې محیط طرح کولو اوساتنې څخه عبارت دی په کوم چې انفرادي وګړي په ګروپي شکل په مشترک ډول کارکوي ترڅو ټاکلي اهداف په اغیزناکه توګه ترلاسه کړای شي . یا منجمنټ دیوې ادارې دمنابعو داستعمالولو دپروسې څخه عبارت ده کوم چې دپلان جوړونې ،تنظیمونې رهنمایي او دکنترول په وسیله په اغیزناکه او مؤثره توګه د ادارې ټاکلې موخې ترلاسه شي. منابع عبارت دي له خلک ماشین الات، اومه مواد، معلومات مهارتونه ، مالي سرمایه .منجمنټ : دهغه مهارت او پوهې څخه عبارت دی دکومې په وسیله چې دنوروانسانانو څخه په لازم ډول سره کاراخیستل کیږي. دمنیجر دندې : منیجر دهغه کس څخه عبارت دی کوم چې دنورو په وسیله دکاردترسره کولو مهارت ولري. ۱-هغه کیدای شي خپله شخصي قدرت ولري او یا ونلري۲-هغه په رسمي ډول دقدرت لرونکی وي حق لري چې امر وکړي۳-منیجر ټاکل کیږي او له ټاکلو وروسته په موسسه کې خپل موقف ترلاسه کوي. هنري فایل دمنیجر دندې څلور وبللې په اتلسمې پیړۍ کې کله چې هغه په فرانسه کې دیوکان مشر وه.۱-پلان جوړونه۲-تنظیمونه۳-رهنمایي ۴-کنترولونه. دمنجمنټ خصوصیات: ۱-منجمنټ یوه پروسه ده۲-منجمنټ باهدفه دی۳-منجمنټ انساني فعالیتونه په برکې نیسي۴-منجمنټ یو جامع او ټولنیزه پروسه ده۵-منجمنټ یوه نړیواله پدیده یا مفهوم دی۴-منجمنټ په هرډول ادارو کې دتطبیق وړ ده ۷-منجمنټ په هره سطحه منیجرانو تطبیق ده۸-منجمنټ کارونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرته رسوي۹-منجمنټ هم ارت یعني هنرده او هم ساینس ده. دمنجمنټ او اداري توپير په څه کې دی:منجمنټ هغه میتود طرز او طریقه ده چې په ذریعه يي مادي وسایل او بشري زیرمې په اغیزمن ډول استعمال او دلږ وخت او لږ زیار په ویستلو ټاکلي موخې ترلاسه کیږي.مګر اداره هغه ځای او محل چې یوشمیر کارکوونکي (وګړي) په کې دوضع شویو مقرراتو په رڼا کې دمادي او نورو زیرمو څخه په استفاده دندې سرته رسوي ترڅو ټاکلي اهداف ترلاسه کړي.(زما په نظر داتعریف د ځای په لحاظ د اداري تعریف اوداهم درست ده). مولدیت: په یوخاص وخت کې کې دکیفیت په نظرکې نیولو سره دحاصل او عامل ترمنځ نسبت څخه عبارت دی.په دې معنا چې دتولیدقابلیت= $\frac{\text{عامل}}{\text{حاصل}}$.

Efficiencyیا باکفایتي(مثمريت): کارونه په ښه طریقه ترسره کول یا ترټولو ډیر حاصل دخورا لږ عامل څخه ترلاسه شي اداري اندازه اخلي چې څومره په ښه توګه دغه منابع استعمالیږي ترڅو هدف ته ورسیږي. موثریتEffectivenessیا اثرناکي: ښه کارونه ترسره شي. یا په بل عبارت کړنې په داسې شکل ترسره کول ترڅو دیوې اداري ټاکلي اهداف ترلاسه شي.دمنجمنټ اهمیت:۱-منجمنټ انساني ، نیرو ته وړتیا ورکوي ترڅو دموسسې موخې په لازم ډول ترلاسه کړي او ددوې کوښښونه رهنماي کوي ترڅو دموسسې دموخو څخه لاس ته راوړنې ریښتینې کړي.۲-منجمنټ یواځینې لار ه ده چې په هغې کې منابع په لوړه پیمانه په کاراچول کیږي۳-منجمنټ دغوره پلان ، غوره تشکیل او مؤثر کنترول په لرلو سره دموسسې لګښتونه راټیټوي اوددې قابلیت وربښي ترڅو نورو سره رقابت وکړي۴-منجمنټ دموسسې دکارونو دمؤثر او ښه ډول په مخ بیولو کې ضمانت ورکوي۵-منجمنټ موسسې ته دنویو ایډیاګانو فکرونو او یوې ښې اینده په اړوند دسوچ کولو قدرت وربښي ۶-منجمنټ موسسه دوخت دتغییراتو سره اشناکوي اودوي ته قابلیت وربښي ترڅو چیلینجونو دوخت ضرورتونو ته ځواب ووايي.دمنجمنټ مقاصد:دزیات تولید ترلاسه کول، دمصارفو کموالی او لوړمؤثریت۲-دکار لپاره دروزل شوی او غوره انساني قوي وړاندې کول۳-دکاردمیتودونو موادو او سامان الاتو ستندرد او معیاري کول۴-دانساني کار دهرې برخې لپاره دعلم او پوهې رامنځ ته کول۵-دیوبل سره کومک کول او دهمکارۍ کولو دروحیې رامنځ ته کول۶-دکارویش او دهغوی دمسولیتونو تامینول. ۱۴نظرونه او دهنري فایل

دمنجمنټ بنسټونه:

-۱ division of work-۲authority and responsibility-۳discipline-۴unity of command-۵unity of direction-۶subordination of individual to general

(c) ketabton.com: The Digital Library

interest-٧remuneration-٨centralization-٩scalar chain-١٠order-١١ equity-١٢stability-١٣initiative-١۴esprit de corps .

سازماني محيط: كې سازمان ياداره فعاليت ترسره كوی دهغه چاپيرپال تاثيرات د اداري په كړنو باندې ډير زيات دي په چاپيرپال كې ډيرزيات عوامل دي كوم چې د اداري په كړنو باندې مستقيم ياغير مستقيم تاثير اچوي. سازماني محيط: هغه قوتونه دي چې كوم يي دسرحداتو نه خارج وي كوم چې كولای شي متاثره يي كړي. تهديدات : هغه مسايل دي كوم چې كولای شي يوسازمان متضرر كړي . چاپيرپال په دوه برخو ويشل شوی١-عمومي چاپيرپال ٢-عملياتي چاپيرپال يا خصوصي چاپيرپال.عمومي چاپيرپال ديوې اداري لپاره روښانه او عام چاپيرپال په كوم كې چې يواداره خپلې كړنې ترسره كوي. دعمومي چاپيرپال دعواملو په لاندې ډول يادونه كوو. اقتصادي برخه ٢-تكنالوژي شرايط(برخې)٣-قانوني شرايط۴-ټولنيز شرايط۵-سياسي شرايط. عملياتي يا خصوصي چاپيرپال دلاندې برخو درلودونكی دی١-عرضه كوونكي : عرضه كوونكي هغه څوک دي كوم چې ادارو ته خام مواد برابروي او تهيه كوي٢-مشتريان : هغه څوک دي چې دچا لپاره چې اجناس او خدمات توليديږي يامشتريان هغه څوک دي چې كوم اجناس او خدمات اخلي خوښوي او يا مستردوي. رقابت: په عملياتي چاپيرپال كې يو مهم علت رقابت دی اودرقابت كوونكو اثر دكاروبار لپاره دكاميابۍ راز ده.يوه اداره بايد په ماركيټ كې رقابت كوونكي . دهغوی اصول، دهغوی دتوليد كيفيت او نور عوامل په دقيقه توګه مطالعه كړي.۴كاركر ديوې اداري مؤثريت دهغې دكاركونكو په نوعه او كيفيت پورې اړه لري. خصوصا دپرسونل په عرضه پورې اړه لري كوم چې دچاپيرپال څخه ترلاسه كوي . داخلي محيط: ددې لپاره چې يو مناسب پلان طرحه او تطبيق كړو نو يوازې دبهرني محيط مطالعه او پيژندنه حالات نشي روښانه كولای بلكې ددې ترڅنګ د اداري دداخلي محيط مطالعه هم هم دومره ضروري ده څومره چې دبهرني محيط دداخلي محيط اساسي عوامل چې بايد مطالعه شي هغه عبارت دي له د اداري دمنابعو ، منجمنټ ، پانګه اونورو ټولو ساحو دقوت او ضعف نقطو .په دې مانا چې اداره په كوم نقطه كې قوت لري او په كومه ساحه كې ضعف. دمنجمنټ درجې . په يوه موسسه كې دمشرتابه دموقفونو غوره تشكيل دی دمنجمنټ سطحې دمنيجرانو دصلاحيت او قدرت حالت اندازه بيانوي. دمنجمنټ لپاره ټاكلې اندازه وجود نلري. په هرصورت مختلف برخې په لاندې دريو كټګوريو ويشل شوی دي. دلوېې سطحې مديريت٢-منځنۍ سطحې مديريت ٣-ټيټې سطحې مديريت.

ديوې كمپنۍ يا كاروبار دلوړې سطحې مديريت عبارت له ١-اجرايه مشر٢-عمومي ريس٣-دمشرتابه هيت. دلوړې سطحې مديريت دموسسې دصلاحيتونو هغه لوړه سطحه ده چې په هغې كې دموسسې دټولو برخو دپرمخ بيولو لپاره پلان او پاليسي جوړيږي. دلوړې سطحې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مدير يا مديريت وظايف: ۱-دموسسي اوياكاروبار دټولو اهدافو ټاکنه۲-دموسسي تشکيل جوړول۳-دټاکلو اهدافو دلاسته راوړني لپاره پلان اوپاليسي جوړول۴-دموسسي دداخلي او بيروني چاپيريال ترمنځ داړيکو ايجادول او هم دموسسي نماينده ګي کول ۵-دموسسي اړوند انساني ،ماشيني او مادي اوپولي ، منابعو يوځای کول۶-دموسسي ټولو څانګو ته دليډرشيپ برابرول دي ۷-بلاخره دموسسي دټولو برخو او څانګو په مؤثرډول دکنټرول څخه عبارت دی. دمنځنۍ سطحې منجمنټ دديپارټمنټونو معاونين دڅانګو منيجران ساحوي منيجران او نور په برکې نيسي . دمنجمنټ داسطحه دپاليسيو او پلانونو دعملي کولو دنده پرمخ وړي کوم چې دلوړپوړې مديريت لخوا تصويب شوي وي . دمنځنۍ سطحې دمديريت عمده وظايف: ۱-دلوړي سطحې مديرانو دتصويب شويو پاليسو او پلانونو په عمل کې پياده کول۲-دمناسبو کارکوونکو او څارونکو کسانو ټاکل ۳-دوظايفو او مسوليتونو ټاکل اوسپارل ترڅو پلان په خپل وخت او لازم ډول عملي شي ۴-دموسسې کارکوونکي تشويقول ، ترڅو دکارونو په ترسره کولو کې لوړمؤثريت رامنځ ته شی۵-دموسسې په جوړښت او تنظيم کې دبقا لپاره اړونده دنده ديپارټمنټ ته سپارل ۶-څارونکو يا سوپروايزرانو ته دهغوی دکنټرول لاندې وظايفو په اړوند لازم معلومات او پوهه مهيا کول۷-دموسسې دټولو څانګو ترمنځ دهماهنګۍ رامنځ ته کول ترڅو دموسسې دټولو څانګو دپرمختګ تضمين به يقيني شي ۸-دلوړي سطحې مديريت ته دکارونو دنتايجو دراپور تهيه او ليږل۹دموسسې دروانو پروژو په اړوند دمعلوماتوجمع کول او دراپور ليږل. ۱۰-بلاخره دپلانونو او پاليسيو دغوره تطبيق لپاره(T.L.M)ته دغوره پيشنهادونو وړاندې کول. دمنځنۍ سطحې مديريت عبارت دي له دلويو څانګو مشران يا Departmental headsاو دوړوڅانګو مشران branch managers.دټيټې سطحې مديريت دعمل او دڅارني مديريت هغه مديريت دی کوم چې ديوې موسسې دمديريت په لاندې برخه کې وجود لري. دمديريت لمړني څارونکي او دکمپنۍ دتوليداتو دخرڅون افيسران او همداراز منشيان او نورپه خپل ترکيب کې نيسي. دټيټې سطحې دمديريت وظيفي په لاندې ډول دي ۱-دلاس لاندې کارکوونکو ته حکم او لازمې لارښووني کول او همدا راز دهغوی د کارونو څارنه او کنټرول ۲-دلاس لاندې برخې ته دفعاليتونو پلانول طبقه بندي کول او کارکوونکو ته دندنو مشخص کول ۳-دکاردپروسې په نظر کې نيولو سره دکارکوونکو رهنمايی کول۴-ددندو په اړوند دکارکوونکو روزنه ۵-دلاس لاندې کارکوونکو دستونزو حلول۶-دلاس لاندې کارکوونکو ترمنځ دنظم راوستل او په دوی کې دکارغوره اجراکولو توانمندي پيداکول ۷-دلاس لاندې کارکوونکو ترمنځ دګروپ په شکل دکارکولو لپاره دلوړ ميلان رامنځ ته کول۸-په کارکې دانساني اړيکو (همکارۍ) مينه، عدل، وروګلوی،خوشاله فضا، رامنځ ته کول. دټيټې سطحې مديريت : دکارګرو مشر ۲-څارونکي ۱-supervisors-۲foremenديوې غټې ادارې غوره تنظيم لپاره دمختلفو ډولونو مهارتونو ضرورت پيښيږي۱-مفکوروي مهارت دادهغې توانايی څخه عبارت دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکوم په وسیله چې دمختلفو فعالیتونو یوځای کول او هماهنګ کول ترسره کیږي۲-انساني مهارت: څرنګه چې منیجر ته په کارده چې دنورو خلکو په وسیله کارونه سرته رسوي همداراز ضروري ده چې انساني مهارات یا هغه مهارتونه چې انتخاب ، تشویق، او کارکوونکو لارښوونې او کارونو سپارل په برکې نیسي ولري.تخنیکي مهارات څرنګه چې یو منیجر ته انساني او مفکوروي مهارتونه ضروري اولازمې په همدې ډول که منیجر غواړي منابع په مؤثر ډول وکاروي لازمې ده چې دمنابعو ، اجناسو ، تکنیکونو ، او پروسیجرونو،سره بلد او دهغوی څخه لوړه استفاده وکړي مهارتونه په مختلفو درجو کې فرق کوي .ځکه C.Sیا مفکوروي مهارتونه باید دلوړې سطحې مدیران ولري او منځنۍ سطحې مدیران باید مفکوروي مهارتونه او انساني مهارتونه ولري او ټیټ پوړې مدیران باید په پوره ډول تخنیکي مهارتونه ولري ځکه دوی دعمل په ساحه کې کارکوي دوی په ټوله معنا تخنیکي مهارتونو ته ضرورت لري مدیرانو ته دانساني مهارتونو لرل یوه لازمي خبره ده ځکه دوی دانسانانو او دهغوی څخه دکاراخیستلو سره سراو کارلري چې داعمل دمدیریت په دریو سطحو کې صورت نیسي . رولونه : دخوی اخلاقو او مدیریتي صفاتو دمجموعي څخه عبارت دي چې په منظم ډول دکارونو په ترسره کولو کې ور څخه استفاده کیږی داداخلاقو مختلف اړخونو سره سراوکارلري Henry Mintzbergد ادارې او مدیریت عالم دمنیجر رولونه په دریو برخو ویشلي ۱-دخلکو اوافرادو ترمنځ رول۲-معلوماتي رول۳-تصمیم نیولو رول. دخلکو او افرادو ترمنځ رولونه کوم چې دیومنیجر په وظیفي پورې تړلي دي او نه بیلیدونکې دي ترسره کويa-دیو سمبولیک مشر په حیث: دلته یو منیجر دخپل ادارې لپاره دیو سمبول په توګه دقانوني صلاحیت لرونکی او دځینو نورو مشخصو مراسمو وظیفي لکه داسنادو امضا کول دفتر ته دراتلونکو اشخاصو یا مراجعینو پذایرایي کول(منل) او نورb-دلیډر په حیث په دې ځای کې منیجر دلیډر په حیث ځینې نوررولونه لکه مزدورانو نیول دهغوي روزل او تشویقول په برکې نیسيc-درابطه ټینګوونکي په حیث: درابطه ټینګوونکي په حیث یو منیجر رول داسې بیانولی شو چې منیجر دخپلې ساحې یعنې موسسې څخه بیرون دډیرو خلکو سره په تماس کې کیږي کوم خلک چې دده دلاس لاندې خلکو یا دده دمشرانو پورې تعلق لري۲-معلوماتي رول: دمنیجردارولونه یو له ډیرو مهمورولونو څخه دي چې نوموړي ته دمالوماتو دسرچینې په توګه ورپیژنې A-څارونکی رول: دلته منیجر دټولو فعالیتونو څارونکي په توګه رول ترسره کويB-دمالوماتو خپرونکی: څرنګه چې منیجر دمعلوماتو سرچینه ده نو ټول معلومات چې نورورڅخه باید خبر شي هغوی ته پرخپل وخت ورسويC-دویاند په توګه: منیجردلته دټیم دویاند اوسرواک په توګه رول لري ترڅو دخپل ټیم نماینده ګي وکړي . ۳-دتصمیم نیونې رول: دادهغو میتودونو پورې تړلی ده چې منیجران یي دیوې ستراتیژۍ دطرحه کولو اودمنابعو دپه کاراچولو په منظور استعمالوي ترڅو خپلو اهدافو ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورســـيږي.A-دتشـــبث كوونكي (معامله كولو) رول دنوي پروژې او پروګرامونو په هكله تصــميم نيســي ترڅو هغه پيل كړي او پانګه اچونه په كې وكړيB-دمزاحمتونو دلرې كولو رول دناڅاپي واقعاتو او بحرانونو دليرې كولو اواداره كولو مسـوليت په غاړه لري C-منابعو ته اختصــاص وركولو رول: دادوظايفو او تقسـيماتو ترمنځ منابع ته اختصـــاص وركوي او لاندې طبقې منيجرانو ته بودجې تعينويD-دمذاكره كوونكي په توګه: كوښـــښ كوي ترڅو نورو منيجرانو ، اتحاديو ، مشـرانو، او سـهم لرونكو ترمنځ دحل دلارو چارو دپيداكولو په رابطه مذاكره وكړي.دمنجمنټ دمطالعې لاملونه په لاندې ډول ۱-ودظيفي تخصص۲ صنعتي انقلاب په ۱۸ م پيړۍ كې رامنځ ته شو د۱۸ م پيړۍ څخه وروسته دمديريت رسمي مطالعه رامنځ ته شوه نو همدا وه چې دمنجمنټ تيوريګاني رامنځ ته شوي او لومړۍ رسمي مطالعه چې ترسره شـوي هغه دكلاسيک په نوم ياده شـوله په كوم چې دوه مهمې تيورياني مطالعه كړي چې يوه يې لومړي ، علمي مـديريـت۲-عمومي اداري تيوري پـه نوم يـاديږي . Fredrick Taylorڅلور قاعدې وړاندې كړي۱-هغه لاره مطالعه كړئ په كومه لاره چې دغه وظيفه اوس ترســـره كيږي اودكومو لپاره يې نوي معلومې كړئ يعنې ددواړو لارو په ځای دنووولارو څخه رامنځ ته كوي خپل مفصـــل وخت او حركت معلومات ســره شــريک كړئ په مختلفو ميتودونو باندې ازمايښـــت وكړئ چې كوم يو ترټولو غوره دی.۲-په علمي توګـه دنوي ميتودونو تعين او كـاركرانو تـه تـدريس وركولو ، ټريننګ وركول اودهغوی دسـويې لوړول۳-هغه كاركوونكي انتخاب كړئ دچا چې مهارتونه په دوهم قدم كې دځای په ځای شـو اصـولو سـره انډول كيږي. په دې معنا چې څوک په كوم كار پوهيږي هغه ته هغه كاروسپارل ترڅو وكولای شـي هغه په خپله خوښـه كار ترسـره كړي۴-يوه مناسـبه سـطحه داجراتو لپاره تاســيس كړئ او دنورو لوړو اجراتو په خاطر تاديه كړئ. كاركوونكي بايد ددغه اوچتې كاركردګۍ outputاو محصول نه ګټه واخلي . همدارنګه منيجر او كاركوونكو ترمنځ دي كارويش رامنځ ته شـــي او منيجران دي هغه كارونه ترســـره كړي كوم چې دوی سره وړ او مناسب وي.

the gilberts ګلبرتس

فرانک او ليلين ګلبرتfrank and Lilian gilbertsخاوند او ښـځه وه دواړو دټيلر ميتودونه تصـــفيه كړه. دوخت او حركت په مطالعاتو كې يې ډير زيات اصـــلاحات رامنځ ته كړل. او كوښــښ يي وكړو ترڅو دلاس او وجود ترمنځ غير مؤثر حركت دمنځه يوســـي . دوخت او حركت مطـالعـات time and motion studies۱-هريو عمل ويش پـه اجزاوو بـانـدې۲-داجراكولو لپاره يي دغوره لارو پيداكول۳-دزيـاتې اغيزنـاكۍ پـه خـاطر دهريوكـار دوبـاره تنظيمول ګلبرتس همـدارنګـه دســـتړيـا مشـــكلات لکـه ګرمي روښــــنـايي او همـدارنګـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکارکوونکونورمســــایل هم مطالعه کړي وه. دویمه تیوري general administrative theoryیو بله ډله لیکوالانو چې هغوی منجمنټ ته دسـازمان له نظره ګوري ،دې طریقې ته د اداري عمومي تیوري ویل کیږي. داتیوري داتشـریح کوي چې منیجر څه کوي؟ او یو ټاکل شـــوی منیجر څه په عمل کې تطبیق کوی. په دې ډله کې ددوعلماو نظریات مطالعه کیږي لومړی دهنري فایل او دویم ماکس ویبر

لومړی هنري فـایل : دهنري فـایل نظریـه مخکې پـه لومړي فصـــــل کې وړانـدې کړي او دمنجمنټ تعریف وو چې په هغې کې دمنیجر لپاره ۴دندې ښـــودلې وي چې عبارت دي له پلان جوړوني ، تنظیموني ، رهنمـایي ، او کنترول څخـه . فـایل پـه هغـه وخت کې خپل نظریات وړاندې کړل په کوم وخت کې چې ټیلر وړاندې کړي وه . ددوې دنظریاتو فرق په دې کې دی دټیلر نظریات یواځې دټیټې ســطحې مدیرانو لپاره وو ولې دفایل نظریات دټولو ســـطحو مدیرانو لپاره دي. فایل په دې عقیده وه چې منجمنټ دتولید ، غیرتولیدي ، دولتي ، شخصي ،کاروباري یاغیرې کاروباري ټولو ادارو لپاره ضروري دی اود منجمنټ دپروسې دپرمخ بیولو لپاره یې ۱۴ اصول وړاندې کړل دکومو څخه چې مونږ مخکې یادونه وکړه .

دویم ماکس ویبرتیوريMax Weber theoryماکس ویبردجرمني هیواد ټولنپوهنې عالم وه .ده د ادارو مطـالعه وکړه او ۱۹۰۰ پـه اوایلو کې یې لیکنـه وکړه اودیوې خیـالي اداري پـه اســـاس یې دصـــلاحیت اواړیکو په اســـاس یې یوه نظریه رامنځ ته کړه چې دبیروکراســـۍ پهbureaucracyمفکورې په نوم یادیږي. بیروکراســي د اداري داســې یو رســمي شــکل یی وړاندې کړلو په کوم چې دکارویش موجود وي، واضیح سلسله مراتب وجود ولري، مفصل

(c) ketabton.com: The Digital Library

قوانين او اصـــول ولري او په اداره کې بې طرفه اړيکې موجودوي ويبر ځنې اصـــولو ته

پراختيا ورکړه چې په لاندي ډول ورڅخه يادونه کو .

واک يا Authority: عبارت دهغه قوې څخه ده کوم چې خلک دخپلو کارونو لپاره مســـول ساتي. مقامونه په يو شرکت کې بايد په اجراتو باندې بنا وي نه په اجتماعي روابطو باندې . دمقام وظايف په واضـــحه توګه مشـــخص شـــوي خلک بايد پوه شـــي چې ددوی نه توقع څه ده؟Lines of authorityبايد واضحه توګه مشخص شوي وي کارکوونکي بايد پوه شي چې څوک دچالپاره کارکوي او دچاپه وړاندې مسوليت لري چې بايد راپور ورکړي او دچا څخه هدايت ترلاســـه کوي. قواعدrules: ســتندرد عملياتي پروســيجرونه(sops)اونورمونه په دې خاطر باندې استعماليږي ترڅو داتشخيص کړي چې يو شرکت په څه شکل عمليات ترسره کوي. دکارويش: هرکارکوونکي بايد پوه شي چې زما کارڅه دی او کوم کاربايد ترسره کړم دهرکارلپاره بايد خپل کارکوونکی اوسـي . يعني دکارکوونکي دمسـلک او استعداد په اساس وويشل شي. بې طرفي impersonality:داپه دې معنا چې په اداره کې روابط بايد دشخصي اصولو په رڼآ کې نه وسـي اونه دکوم طرف په خاطر ، بلکې ټولې اړيکې د اداري داصولو مطـابق وي. څوک چې ښـــه کـارکوي هغـه تـه ارزښـــت ورکول اوبرعکس. اداري اخلاق organization behavior: داپه هغه طرز العمل باندې تمرکز لري دکومې په وسيله چې يومنيجر ته بايد چې مشخصـا داسـي اداره ورکړي چې دهغې په وسيله کارګران تشويق کړي. Mary parker پوليټ: په خپله تيوري کې کارګرانو ته زيات (ارزښت)چانس ورکړی چې کارګرپه خپله دکاردښـه ترسـره کيدو په خاطر نظريات ورکړي اوداسـي اسـاني لاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

چارې رامنځ ته کړي او کارګران خپله خپل کارونه تحليل کړي. کارکوونکي په غوره توګه پوهيږي چې په څه شکل خپل وظايف اصلاح کړي . که چيرې کارکوونکي دخپلې وظيفېپه هکله پوهه لري نو بيادوی بايد خپل وظايف کنترول کړي.

دهاوتورن مطالعاتthe Hawthorne studies

د۱۹۲۴-۱۹۳۲ کلونو په دوران کې دکارکوونکو داغيزناکی مطالعه په (هاوتورن دغربي برقي کمپنۍ په کارونو کې Hawthorn works of the western electric co.دکارکوونکو دتوليد قوه productivity په مختلفو سطحو کې دواضحو څرګندونو په ترڅ کې اندازه کړای شوه.پلټونکو researchers بيامواندل چې په اعتنايي سره يا light levelپورته تللی وو ياداچې ښکته راغلی وو مګر توليدي قوه يې پورته تللې وه. په واقعيت کې داڅرګنديږي چې کارکوونکي دهغه توجه او پاملرني نه کوم چې دوی دمطالعې ديوې برخې په حيث لاسته راوړې دي خوند واخسته او زياته توليدي قوه يې ترلاسه کړه.

د(z)تيوري-Z-theory

ويليم او چي William OuchiدUSAاو جاپان ترمنځ مختلف کلتوري فرقونه پلټلې وه دUSAکلچر په فرد باندې تاکيد کوي او مديران متوجه کوي ترڅو کارکوونکو ته دوی احساس ورکړي چې دXماډل تيوري تعقيب کړي

دجاپان کلتور داتوقع لري ترڅو لومړی کارکوونکي دسازمان سره متعهد کړي او څکه نو دUSAدکارکوونکو په نسبت په بيل شکل سلوک کوي . دZتيوري هم دجاپان او هم USAدساختمانونو برخې سره يوځای کوي.مديران په طويل المدت شغل باندې فشار اچوي ګروپي کار او همدارنګه سازماني تمرکز باندې ددې تيوري اساسي هدف منجمنټ دی چې بايد عملي دول سره دموسسې په بيلو بيلو منابعو اوبرخو کې ترې کاړواخيستل شي . منجمنټ بايد کاري ساحې بلکه توليد او مارکيټينګ له ځانه سره ولري اوداسې چې بايد په هغه کې دتوليد کوونکي او لګونکي ګټې خوندې وي. منجمنټ دزياتو حاصلاتو په ترلاسه کولو کې دانساني سلوک دهڅونې په چوکاټ کې توليد کوونکي او لګونکي سره نژدې کوي ترڅو په دې لاره کې ستر برياليتوبونه لاسته راشي.

دډوګل مې ګريګور دوه مختلفي تيوري:دxتيوري دا دامريکې اداري سيستم پورې تړاوو لري په xتيوري کې دانسان کرامت ته هيڅ اهميت نه دی ورکړل شوي اودی وايي چې کارګران لټ خلک دي او دابايد کنترول شي او له دوی څخه کاړواخيستل شي. او تيوريyدادجاپان ادارې سيستم پورې اړه لري په yتيوري کې دانسان کرامت ته زيات اهميت ورکړی شوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی ددوی وپه وینا کارګر په خپله خوښـــه پریږدی چې کارترســـره کړي یعنې هرکارګر دخپلې خوښې ساحې کې په کاروګمارل شي ترڅو کارونه په ښه شکل ترسره شی.دZتیوري دادواړه تیوریګانې ســره یوځای کړي او دا تیوري یې تري جوړه کړي ده. چې دZتیوري په نوم یادیږي. په دې تیوري کې هم انسان کرامت ته اهمیت ورکړی شوی او هم ددوی نظر په کې اخیستل کیږي چې په نتیجه کې پریکړه په شریکه صورت نیسي او کارونه په شه شکل ترســـره کیږي. تجربوي منجمنټ : تیوري په دې تیوري کې دایې وڅیړل چې څنګه کولای شــو چې دکارداجرا وخت راکم کړو چې په نتیجه کې یې په في واحد مصـــارفو کې کموالی راشـي. دمنجمنټ سـلوکي تیوري داتیوري دمنجمنټ په سـلوک اسـتواره ده چې دهغه افرادو اداره کول دي او هغه کومه طریقه خپل پرسـونل تشـویقوي . ســاینتیفیک تیوري په تجربو ولاړه ده.پلان جوړونه : یوه پروسه ده چې په نتیجه کې یې پلان جوړیږي . پلان هغه ذهني طرحه ده چې دکاغذ په مخ رسمیږي اودهغې له مخې اهدافو ته ځان رسول کیږي. نوټ پلان جوړونه یوه عملیه ده چې دکاغذ په مخ ډیزاین کیږي. Planningیوه عملیه ده چې دهغې په وسـیله دیوې ادارې اهداف تامینیږي اودهغې دلاسـته راوړلو لپاره وسـایل او امکانات چمتو کوي ترڅو ټاکلې اهداف په ښـه شـکل ترلاسـه شـي. *پلان دپل حیثیت لري چې اوسنی حالت دراتلونکي حالت سره وصل کوي یا پلان هغه اسناد دي چې دکاغذ په شکل وي چې په هغې کې واضح ذکرشوي چې ټاکلې اهداف په ښه شکل ترلاسه کول*هدف دیوې ادارې غوښتل شــوی ټارګیټ دهدف په نامه ده . دپلان قســمونه*پلان اســناد دي ۱-دپراختیا په اســاس پلانونه:A-اساسي یا مهم پلانونه ستراتیژیک پلانونه: هغه پلانونه دي چې دټولې ادارې لپاره جوړشوي وي اوپه دې کې د ادارې اهداف معرفي شوي ويB-عملیاتي پلانونه: هغه پلانونه دي چې مختلف ډوله وي او په مختلف وخت کې تطبیق کیږي چې دیوې ادارې مشـخصـــې ســـاحې لپاره ترتیب شـــوي وي او هلته په کاراچول کیږي۲-دوخت په اســـاس پلانونه:A-داوږدې مودې پلان هغه پلان دی چې د۳ څخه تر ۵ کلونو لپاره ترتیب کیږي.B-متوســـط پلان هغـه پلان دی چې دیوهـدف لپـاره ترتیبیږي چې دهغې موده دیو کـال څخـه تر۳ کلونوپورې ويCـــدلنډې مودې پلان : هغه پلان دی چې دیوکال څخه کم وخت لپاره ترتیب کیږي.۳-دمشـــخصـــوالي په اســـاس:direction plan-Aهغه پلانونه دي چې په هغې کې عمومي فعالیتونه ترلاربښـــووني لاندې نیول کیږيspecific plan-B: هغه پلان دی چې دیو خاص فعالیت یا هدف په خاطر ترتیبیږي۴-داســـتعمال دتکرار په اســـاس پلانونه:۱-یوځل داســـتعمال وړ پلان: هغه پلان دی چې دیو ځل لپاره ترتیبیږي او هدف ته درســـیدو څخه وروســـته بیا په کاراچول کیږي او ترمنځه ځي لکه په ننګرهار پوهنتون کې دســـرکونو جوړول . B-ثابت پلانونه: هغه پلانونه دي چې دیودوامداره فعالیت داجرا لپاره جوړیږي او په هغې کې دفعالیت په تغییر سره تغییر رامنځ ته کیږي. دپلان جوړونې مرحلې : ۱-داهدافو مشـخصـول یا تعیینول۲-دفعالیتونو یا کړنو مشـخص کول چې دهغې په وسـیله تاسـو خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهداف لاسته راوړی۳-دفعالیتونو یا کړنو تحلیل کول ۴-دبهترینې طریقې یا لارې انتخاب۵-دتطبیق په خاطر دمنابعو تخصـــیص کول ۶-دهرفعالیت داجرا لپاره مهال ویش ترتیبول۷-مالي منابع .organizingترتیب کول : یوداسـي پروسـه ده دکوم په واسـطه چې دبسـت یا دتشـــکیل تعینول او پیژندل کیږي او همدارنګه ددې په واســـطه هماهنګي او دوظایفو صـلاحیت او مسولیت پیژندل کیږي او ترتیب کیږی دorganizeمعنا دنظریاتو ځای په ځای کول دي placement of ideaاو خلکو ته دصـــحیح اوامرو ترتیب او داسـي ترتیب کول چې په اســـانی ســـره هغه خلکو ته موجود کړي او هغوی چې کله وغواړي هغه ورته ورکړشـي لکه د اداري شـخص داوامرو صـلاحیت*یا د اداري تشـکیل یا سلسـه مراتب منظم تنظیم او ترتیب کول د organizingڅخه عبارت دي د organizingپروسـه یا مرحلې : ۱-دکارونو طبقه بندي ۲-دمختلفو کاري واحدونو ســـاختمان جوړول۳-دمختلفو فعالیتونو مشخصـول۴-دمختلفو واحدونو ترمنځ هماهنګي رامنځ ته کول اوتشـکیلونه یا positionځای په ځای کول او دهغوي ترمنځ ارتباطات جوړول لکه داسي

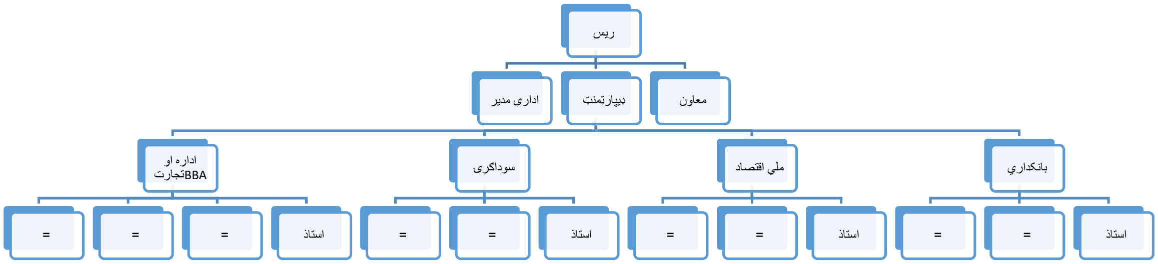

دتنظیمولو پروسه : ۱-مخکې له دې چې د اداري ساختار په نظر کې ونیسي نو لمړی باید پلان باندې ریویو وشـي ۲-دفعالیتونو په نښـه کول ۳-دفعالیتونو تقسیم بندي ۴-کارپه مختلفو دیپارټمنتونو باندې ویشـــل۵-اداري ســـاختار جوړولbasic۱-وظیفي ســـاختار۲-منطقي ســاختار۳-میټریک اورګانیزیشنmetric org۴-مهم کاروباري ســاختار۱-وظیفي ســاختار : داساختار دوظیفي د تخصیص په اساس رامنځ ته شوی دی افقي ساختارشکل لري او له دې ســاختار څخه دمؤثریت او اقتصــادیت په خاطر ورڅخه اســتفاده کیږي. ۲-منطقي یا تقسـیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوي ساختار: له هغه ساختار څخه عبارت دی چې په هغې اداري واحدونه کارونه تقسيم شوي خو ټول ديوچټر لاندې کارکوي.

اداره

داداري دندې او عناصر کوم دي واضح يي کړئ.۱-پلان جوړول: دهدف يا داهدافو ټاکل او هغو ته درسيدلو دلارې دپيشبيني څخه عبارت ده۲-استخدامي چارې: استخدام چارې چې ټول هغه پرواګرامونه او فعاليتونه چې دبشوونې اوروزنې سويي په بنسټ ولاړ وي.۳-سازماندهي :ديوې موسسې تشکيل دوظيفو دډول حدودو له مخې جوړيږي او په هغه کې صلاحيتونه اداري اړيکي او مسوليتونه مشخص وي.۴-داوامرو ورکول:چې دعامو تصاميمو نيول په کې شامل دي او په يوه موسسه کې دوظيفو دښه ترسره کولو په غرض دلاربښوونې او احکامو دورکولو لارې چارې دي ۵-هماهنګ کول ټول هغه فعاليتونه مسلې پکې ځانګړي کيږي چې دموسسې هدفونو ته درسيدو په غرض دوظيفو دتطبيق وړوي.۶-ريپورتينګ:په يوټاکلي وخت کې اړوندو مقاماتو ته د تشکيلاتي واحد دکار ريپورټ برابرول دي.۷-بودجه جوړول: چې دمالي بودجي او مسايلو تنظيم تخصيص او دطرحي موضوعګانې په کې شاملي دي.ديوې سالمې ادارې مشخصات په لاندې ډول دي.۱-په يوه سالمه اداره کې دمقرراتو، قوانينو ، لوايحو، اواصولو رعايت حتمي ده.۲-بايد د ادارې تشکيل دلازيمو اړتياوسره برابروي اود ادارې له اهدافو سره سم اجرات وکړي۳-دکارکوونکو په انتخاب،انتصاب، تبديلی اومعاشونه کې دتعادل، تخصص، ګټورتوب، اغيزمنتوب، انساني روابطو کلتوري سطحې سره سم چلند وشي اود ادارې مراتيبو سلسله مراعت شي ۴-اداره بايد دتقلب، استفاده جويی،رشوت بيروکراسۍ څخه پاکه وي۵-کاربايد اهل کار ته وسپارل شوی وي۵-په اداره کې بايد هماهنګي ، دکنترول ښه سيستم اودهبرۍ له مقام څخه اطاعت موجود وي.ددوسيي جوړولو څخه هدف داده:۱-ټاکلي وخت کې شتوالی۲-دووسيي ناشخصي والی۳-دقيق والی او شفافيت۴-ددوسيي منطيقوالی ۵-کنترول۶-قانوني مصونيت. دغونډو ډولونه:۱رسمي۲-غيررسمي۳-ريیسه هيت غونډه۴-عامه غونډه۵-خصوصي غونډه۶-عمومي کلنۍ غونډه.دمفاهمې عناصر:۱-ليږونکی ۲-پيغام۳-چينل۴-اخيستونکی۵-غبرګون۶-غالمغال.مفاهمې ته وړپيښ خنډونه: غالمغال۲-له خبرو څخه مختلف درک۳-په ځان بې باوري۳-عقيدوي سيستم۴-دمعلوماتواعتباري منبع (کيدای شي نه لرې)۵-ټولنيزه فيصله۶-دمفاهمې لپاره دمناسب وخت ټاکل۷دمعلوماتو ورکول لپاره دځای انتخاب. دسې اوو ګونې اصول:۱-دوينا او ليکنې بشپړوالی۲-لنډيز۳-دقت۴-محکموالی اومرتب والی۵-وضاحت۶-تواضع غوره کول۷-د وينا او ليکنې سموالی.سمپوزيم:ديوشميرپوهانو لخوا ديوي ټاکلې موضوع په هکله پرله پسې ډيرې لنډې لنډې خبرې دي، يعنې ډيرکسان دډيرو کسانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اړوند معلومات ورکوي مطالب له یوبل سره اړیکې لري . پلان تعریف اواهداف په لاندې ډول دي.پلان جوړول . دهدف یاداهدافو ټاکلو او هغي ته درسیدلو دلاري دپیشبیني څخه عبارت ده . دپلان جوړونې اهداف: ۱-دفعالیتونو تنظیم په وسیله هدف ته درسیدلو داحتمال لوړوالی ۲-دفعالیتونو دښه تنظیم په واسطه په لګښت، وخت ، انرژۍ او کارکې سپما راوستل۳-داهدافو او مقاصدو په لاسته راوړلو تمرکز او اصلي مقصد ته ډیر ځیرکیدل اوله مسیر یا لارې څخه دانحراف مخنیوی۴-دکنترول دلارو چارو برابرول۵-دهماهنګۍ رامنځته کول۵-دپلان ترتطبیق وروسته دراپور دچمتوکولو په خاطر دیو معیار موجودیت. دراپورډولونه۱-کلنی راپور۲-دکمیټې راپور۳-دمجلس راپور۴-دپروژې راپور۵-میاشتنی ، ربعوار، اوشپږمیاشتنې راپور. ددفتر جوړونې عمومي عناصر :ددوسیو مجموعه، دمعلوماتو میز۲-لارښوونې او اشاري۳-د دفتر نښې ۴-کاري چوکاټ(دکارټاکلي وختونه،دصلاحیت ورکړه، پرځای کول)۵-ددفتر لوازم (میز ، چوکۍ، کمپیوټر، اسناد، اوالمارۍ)۶-دواردي او صادري مدارکو او اسنادو ته منظم سیستم۷-دکارپړاوونه په یوه دفتر کې (دندې ،ددندو ټاکل ، دکارویش)۸-خپل ځان جوړونه۹-معیارونه(لستونه، مکتبونه، اسناد اومدارک، چک لستونه اوداسې نور)دشخړو په اوارولو کې درې مهارتونه عبارت له :۱-دمقابل لورې نظرموندل.الف:موضوع په اړه پوښتل ب:له یرغل او بې ځایه اشارو څخه ډډه کول ت:په دقت سره اوریدل۲خپل نظرپه روښانه توګه بیان کړئ.الف : ډیرو کوچنیو خبرو پسې مه ګرځئ اوله تعرض څخه ډډه وکړئ ب: په دقت سره مقابل لورې ته درناوې سره غوږ ونیسئ ت: ډاډ ترلاسه کړئ چې مقابل لوري تاسې دخپلو پوښتنو په ترڅ کې درک کړي یاست.۳:دګډې لارې موندل:الف: دمقابل لورې دغوښتنې لپاره دحل مناسب ټکي پیداکړئ ب: مقابل لورې سره په معقوله او عادلانه ډول خبرې وکړئ.تهیه او تدار ک دوه ډولونه لري ۱-مستقیم ۲-غیرمستقیم ؟.راپور نیولو کې باید لاندې نقطې په نظر کې ونیول شي.۱-ایا راپور دچا لپاره لیکل کیږي۲-پرته دپام وړشخص څخه نوریي څوک لولي۳-ترکومه حده باید رسمي او غیر رسمي وي اودراپور اساسي اوغیر اساسي مقاصد کوم دي ۴-په راپور باندېصرف تاسو خپله کارکوی او که له نورو سره یې هماهنګ جوړوی۵-دراپور تفصیل او لنډوالی له نورو سره دهغه په هکله مشوره اونه مشوره مهمه ده . دیوې ښې پروژې ځانګړتیاوې.۱-واضح هدف ولري۲-مرتب شوي او منظمې کړنې او فعالیتونه ولري۳-دژوند دوران ولري۴-پیل اوپای بایدولري۵-خاصو منابعو ته چې په بودیجه کې به ترې یادونه وشي ضرورت لري۶-دپروژې فعالیتونه باید چې مورد هدف خلکو او ټولنې کې تغییر راوړي. .پروژه هغه سیتم دی چې په هغه کې عوامل په محصو ل اونتایجو بدلیږي.مفاهمه دوه لوري لري چې یو یي ویونکی اوبل اوریدونکی دی . دوسیو مجموعه، دمعلوماتو میز اودلارښونې اشاري ددفتر جوړونې او عمومي عناصرو له جملې څخه دي. لیډرشیپ یوه متحرکه او متقابله پروسه ده چې دانسانانو انرژي دګډ هدف خواته رهنمایي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي.لیډرشیپ تعریف : لیډرشیب یارهبري هغه ځواک دی ،چې دانسانانو فکري او جسمي توانايي له مادي معنوي منابعو سره یوځای داسي ترلارښوونې لاندې راولي ، چې هغوی په فردي اویاهم په جمعي توګه یوه اجتماعي عمل ته اړباســـې. دتاریخ په اوږدو کې لیډران په داسې شکلونو رامنځ ته شوي۱-دعلم تجربې ،او اجتماعي اخلاقو له لارې۲-دعنعنې سره سم ۳-په میراثي بڼه ۴-فوق العاده صـــفات۵-دکلکې اړتیا له مخې ۶-دخلکو رایه اواتفاق و چې رهبر بـه یي رامنځ تـه کـاوه. درهبرئ شـــیوې یـا طریقې ۱-امرانـه رهبري(اتوکرات یادکتاتور)۲-مشـارکتي رهبري (دموکراتیکه رهبري)۳-ازاده رهبري(خودبخودي رهبر)۴-پلارانه رهبري.

بانکداري

بانک دسهامي شرکت په ډول یوه موسسه ده ،چې دهرهیواد دسوداګریز قانون مطابق بانکي چاري ترسره کوي.او دبانکدارئ علم دبانکي کړنو دپیدایښت پایښت اودځرانګوالي له ودX څخه عبارت دی . اوهمدارنګه بانک پوهانو بانکي عملیات په لاندې برخو ویشــلې دي :۱-پولي تجارت۲-کریدیتD یا اعتباري عملیات۳-بانکي مالي عملیات.دبانک په اړه په ټولیز ډول دوه موخې ترڅېړنې لاندې نیول کیږي.۱-دخلکو لپاره دبانکي خدمتونو سرته رسول۲-دکارول شــوي پانګې په تناسـب دسـود لاسـته راوړل. دلومړئ موخې ترلاســه کولو لارې چارې عبارت دي له : ۱-دټولنې دپیسـو راټولول اوداسـې عقلاني او اوږدې مودې ته په کټو په کاراچول چې خاوندانو ته یي ترټولو ګټه ورسـیږي۲-دنوروموسـســاتو یا بانکونو داعتبار جلبولو هڅه۳-په ښـوشـرایطو سـره دنماینده ګیودموقیعت انتخاب.ددویمې موخې ته درسـیدو لارې چارې عبارت دي له ۱-دموخو تشـخیص۲-سـتونزې په نښــه کول۳-دسـتونزې حل او دخلاصون لارې ۴-بانکي پوهه ۵-دفرصتي مصارفو له منځه وړل.دجاري حسابونو له پلوه : ۱-دمال التجاره کریدیت۲-ســاده کریدیت۳-دارزښــت لرونکو پاڼو کریدیت۴-مثل کیدونکي کریدیتونه۵-بورسـي کریدیتونه. په باندنئ سـوداګرئ کې کریدیتونه: اکریدیتیف ۲-ریمباورس (rembours) اوهمدارنګه بانکي بانکي ذخایر هم په دوه ډوله ویشــل شـــوي دي ۱-قانوني ذخایر۲-اختیاري ذخایر.کریدیت دوخت له پلوه په لاندې برخو ویشـل شـوی۱-لنډ مهاله ۲-منځمهاله۳-اوږد مهاله او دجاري حساب له پلوه په لاندې برخو ویشل شوی۱-دمال التجارې کریدیت۲-ساده کریدیت۳-دارزښت لرونکو پاڼو کریدیت۴-منل کیدونکی کریدیتونه۵-بورسي کریدیتونه. دکارونې له پلوه کریدیت په لاندې برخو ویشــل کیږي۱-ســرمایوي کریدیت ۲-اســتهلاکي کریدیت. او په عمومي توګه بانکي مالي عملیات په درییو کټګوریو کې ترڅېړنې لاندې نیســو:۱-اوږدمهاله بانکي عملیات۲-لنډ مهاله بانکي عملیات۳-دارزښــت لرونکو پاڼو خپرول.داعتبار ددرجې له پلوه دمشـــتریان په درییو ډولونو ویشــل شــوي:۱-لومړي درجه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اعتبار ۲-دویمه درجه اعتبار۳-دریمه درجه اعتبار.امانت هغه مبالغو ته ویل کیږي، چې دتولنې دافرادو له خوا په بانک کې کینودل کیږي،چې دهغه خاوند کولای شي دارتیا پرمهال له هغې نه ګټه واخلي او په هره اندازه چې یې غواړي هغه ترلاســـه کړي. امانتونه په دوه کټګوریو ویشـــل کیږي.۱-رویتي (ناټاکلي وخت)امانتونه۲-میعادي(ټاکلي وخت)امانتونه. دمیعادي امانتونو دحساب ځانګړتیاوي عبارت دي له ۱-له حساب څخه برداشت دیوه ټاکلي وخت له تیریدنې سره امکان لري۲-ګټه یا سود ددغه وجهې دکارونې په مقابل کې دحساب خاوند پورې اړه پیداکوي۳-دغه مبالغ دټاکلي وخت لپاره دلګښت له ساحې وځي او دبانک په واک کې وي ۴-بانک مشـتري ته چک،یا بانکي کتابچه ورکوي چې دچک له مخې وکولای شـــي خپل وړضـــرورتونه له خپل حســـاب څخه پوره کړي.چک : لیکلې حواله ده ، چې په بانک کې دحواله کوونکي دخاوند له خوا صـــادریږي او بانک ته اجازه ورکوي چې ټاکلی مبلغ شـخص ته چې په چک کې نوم ذکرشـوی پرداخت کړي. حواله(یامخکې لیکلې شـوي پاڼه)هغه لیکنه ده چې دهغې له امله یوکس ته دســـتورورکوي چې دژمنې، یا ټاکلي وعدې ســـره ســم دهغې له مخې دریيم تن یا حامل ته پیســـي حواله یا ورکړي. په اوږدمهاله بانکي عملیاتو کې لاندې کړنې ترســـره کیږي. ۱-دپانګونې داعتباراتو ورکول۲-مـالي عملیات (داقتصـــادي کمپنیو یا فابریکو په ونډه اخیســـتو کې دګډون اومالي موســـســـاتو ایجادولو په توګه)۳-دبانکي اعتباراتو ورکول،چې دبانکونو ډیرمعمول کاردی چې دښـــه مدیریت په لرلو ســـره کولای شـــي(فوق العاده)ګټې بانک ته ورســـوي.او دمنځمهاله اعتبارځانګړنې : ۱-دلنډ مهاله او اوږد مهاله اعتبارترمنځ دفاصـــلې حد دی۲-زیات وخت یې پنځه کاله ټاکل شـــوی دی۳-تردویمې نړیوالي جګړې وروسته دصنعت په ترکیب کې رامنځ ته شو.تنزیل هغه مبلغ ، چې له یوې قرضـي یا یو برات څخه دچټکې تادیې په نسبت وضـع کیږي.ارزښت تنزیل: دیوه ملت پولي ارزښت ته دبل ملت دپیسو دارزښت په مقابل کې تنزیل ورکولو ته دارزښت تنزیل ویل کیږي.دخبرودتاثیر تنزیل: له دغه اصـــطلاح نه موخه داده ، چې ځنې وخت افواهاتو په ســـازمانونو کې دتجارتي اســـنادو پربیو مثبت یا منفي اثرات غورځوي ، چې داخبارونو داغیزو په ترڅ کې داســـنادو دقیمتونو تنزیل ته اخباري تنزیل ویل کیږي. تجارتي تنزیل : داهغه ډول تخفیف ته ویل کیږي،چې دفیصـــد په حســـاب رامنځته کیږي، کله چې له داسې تخفیف څخه کاروا خیستل شي، نوپلورونکی دې ته اړوځي، چې قیمتونه دبازار دقیمت په ترڅ کې نوي کړي . دپام وړ تنزیل : دبې ســـوده حجت تنزیل له قانوني نرخ څخه په دتنزیل په ډیر لوړنرخ سره عبارت دي له دپام وړتنزیل څخه. نقد تنزیل : داپه اصل کې هغه تخفیُف دی،چې دیوې قرضـــې دوخت له پوره کیدو دمخه پلي کیږي. ســـپما دراتلونکې لپاره دمادي یا پولي اجناسو ذخیره کولو عملیې ته وایي. په ټولیز ډول په دوو برخو ویشل کیږي. ۱-ارادي سپما : هغه سپما ته ویل کیږي ، چې په قصدي اوشعوري ډول دیوه پلان په ذ ریعه دبیلابیلو دلایلو په لرلو دبیلابیلو افرادو په ذریعه او یا هم داقتصـــادي موســـســـاتو له خوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

داقتصــادي فعالیتونو دپراختیا په منظور ترسـره کیږي.۲-اجباري سـپما: هغه وخت رامنځته کیږي،چې حکومت دمالیاتو په زیاتولو سره دافرادو اوخصوصي برخو دلګښتونو کچه کموي . قانوني ذخایر: هغه ذخایرو ته ویل کیږي، چې بانکونه دقانون له مخې مکلفیت لري دخلکو دامانتونو یوه برخه د(ودیعې) په ډول په مرکزي بانک کې کیږدي ،ترڅو دمشکلاتو په وخت کې بانکي ودایع بیرته ورکړي چې دبانک مشــتریان له خنډونواوربړو ســره مخ نه شـــي . اختیاري ذخایر: هغو ذخایرو ته ویل کیږي ،چې دعادي او تجارتي بانکونو په واک کې دي او بانکونه کولای شي له بانکي تحلیل یا څیړنې سره په مطابقت کې چې دبانکي معاملاتو له مجموعې څخه ترســـره کیږي اودهغې په ایجاد کې لاســـوهنه وکړي.. داعتباري بانکونو نظارت په دوه ډوله دی ۱-کمي نظارت ۲-کیفي نظارت او اصـلي ذخایر په څلورو کټګوریو کې ترنظارت لاندې راولو . قانوني ذخایر ۱-په صندوقونو کې نقد وسایل ۲-دمعاملې دطرف په بانکونو کې دبانک دطلباتو پاتې برخه ۳-په نقدو بدلیدونکي چکونه. ددولت دبانک دایجاد سبب عبارت و: دیوداسې موسسې رامنځ ته کول چې وشي کړی دمرکزي بانک ټولې دندې دهغه دابعادو سره چې دغربیانو له هغه څخه کاروانیست او ترپوې اندازې دتجارتي بانکونو ســپما صــندوق، او ترپوه حده دمالیې وزارت دنده په غاړه واخلي . په همدې موخه ددولت بانک رامنځ ته شوی دی اودندې په لاندې ډول دي ۱-دبانک نوټونو دنشربانک۲-دلنډ مهاله اعتباراتو ورکړه۳-دټولو تعمیراتو تمویل چې دولت ته حیاتي ارزښــت لري۴-کروندګرو ته داوږدمهالـه اعتبـاراتو ورکړه ۵-پـه کلیو او بـانډو کې دکورونو دجوړولو لپـاره داعتبـاراتو ورکړه ۶-ددولت دورکړو او دعواید دورود ځای. په عمومي توګه بانک په ۳ ډوله دی ۱-مرکزي بانکونه: مرکزي بانکونه په ټوله نړۍ کې دبانکي فعالیتونو اصـــلي ســـازمان ورکوونکي ، لوري ټاکوونکي او حرکت ورکونکي رول لري . چې ډیری ددولتي بانک په توګه جوتیږي او په نیمه انتفاعي ډول خپل بانکي پالیســیو ته نظم وربخښــي۲-ســوداګریز بانکونه: په اکثرو هیوادونو کې تجارتي بانکونه هغه بانکونو ته ویل کیږي چې لنډ مهاله بانکي عملیات او امانتونه ترسره کوي. ۳-تخصصـي بانکونه: دبانکي فعالیتونو هغه برخه ده چې داقتصـــادي تکامل په خاص یا ځانګړي پړاوو کې رامنځ ته شـــوي وي دغه بانکونه وروســته دټولو هغو دندو څخه چې دتخصـص په برخه کې تجارتي بانکونه ســرته رسـوي، دخپلو صلاحیتونو په چوکات کې راوستل او اقتصادي تازه انکشافات یی رامنځ ته کړي او دفعالیت ســاحه یي پراخه شــوې.دســویفټ نړیوالې شــبکې په اړوند معلومات:ســویفټ کلمه دلاندې جملې لنډیز دی

SWIFT=Society for worldwide interbank financial telecommunication. ســویفټ دمالي نهادونو له جملې څخه دی چې دبانکدارۍ په ســاحه او نورو اقتصــادي ســاحو کې ورځنی کاراخیســـتل کیږي . اوددغه دجوړولو موخه دځانګړوبین المللي معیارونو په چوکـاټ کې دمـالي معـاملاتو لپـاره دیوې نړیوالې عـامې مـالي ژبې ایجـاد، دیوه نړیوالو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اطلاعاتي او دنړیوالو مالي موسساتو ترمنځ داطلاعاتو موسسه اوداړیکو دشبکې جوړول و.
دسـویفټ کارونکي ۱-بانک۲-بروکرز/ډیلرز۳-central counterparties-۴clearers-۵
custodians-۶exchanges-۷administrators fund-۸manager fund-۹ issuer
agents-۱۰providers data markets.الکترونیکي بانکدارۍ دپیدایښت تاریخچه کولای
شـو په څلورو دوروکې رالنډه کړو۱-لومړی دوره : دعقبي اتوماسـیون: دغه پړاو چې
دبانکدارۍ په سیستم کې دکمپیوټر دکارونې دپیل ټکی دی دمرکزي کمپیوټر نه په استفادې
اطلاعات او په دفترونو کې کاغذي اسناد په ډلبیزه توګه مرکز ته لیږدول کیدل اودشپې له
خوا په دې کار کیده ۲-دوهمه دوره : دمخامخ اتوماسـیون: دغه مرحله هله پیل شـوه چې
دشعبې کارکوونکي دمشتري په مخ کې بانکي عملیات په الکترونیکې دول ثبت او تعقیبول.
۳-دریمه دوره : دمشتریانو نښلول خپلو حسابونو ته : په دې پړاو کې چې د۱۹۸۰لسیزو په
منځ کې رامنځ ته شوه ، مشتریانو ته په مستقیم ډول ددې امکان برابر شو چې خپل حسابونو
ته لاس رسـی ولري په دې مانا چې مشـتري دتیلیفون یادصـرافۍ ماشـین په ذریعه او
دالکترونیکې کارتونو اودخپلو شخصـي کمپیوټرونو نه په استفادې سره خپلو حسابونو ته
لاسرسی ولري. ۴-څلورمه دوره : دبانکي سیستمونو یوځای کول او دټولو بانکي عملیاتو
سره دمشتري نښلول: دغه پړاوو هغه وخت پیلیږي چې له مخکښنیو دریو دورو څخه ټولې
لاسته راغلې پایلې ترپوره دقت او څیړنې لاندې ونیول شي او په هغو پورې تړلې ستونزې
له منځه یوړل شي او ټول بانکي عملیات په الکترونیکي ډول ترسره شي، په دې دوره کې
هم بانک او هم مشـتریان کولای شـي په منظم او دقیق ډول خپل اړین اطلاعات ترلاسـه
کړي.صـنعتي بانکونه: دغه بانکونه دتجارتي بانکونو په څیر عادي عملیات نه ترسـره
کوي،بلکې دغه بانکونه په بشپړ ډول دصنعت په برخه کې فعالیت کوي . معاملاتي بانکونه:
دپانګې اچونې له طریقه دموسساتو په رامنځته کولو اویا پراختیا کې پرمستقیم اشتراک سره
ددغو بانکونو دفعالیت ساحه پیژندل کیږي، ددغه بانکونو فعالیت دصنعتي بانکونو په څیرده.
زراعتي بانکونه: زراعتي بانکونه خپل فعالیت دزراعت او کرنې په برخه کې سرته رسوی.
تعمیراتي بانکونه: ددې بانکونو فعالیت دساختماني فعالیتونو اودځمکو معاملاتو په ساحه کې
ترسـره کیږی.دبانک مامور باید دلاندې خواصـو لرونکی وي ۱-هوښـیاراوځیرک۲-کارته
چمتو۳-یوه او فني۴-دیپلومات او په ادب ۵-شـیک او ښـه لباس لرونکی وي۶-له تکنالووژۍ
سره اشنایی ولري۷-دبانک دراز ساتونکی وي . مزارعه : دغه بانکي کړنه په حقیقت کې
یوه زراعتي معامله ده چې بانک خپله ځمکه دکارکولو لپاره بل شـخص ته ورکوي اودواړه
په ګټه او تاوان کې مساوي شریکان وي.مسافات : دغه معامله دباغدارۍ او ځنګل په برخه
کې دبانک او دبل حقوقي شـخص ترمنځ قرار داد پواسـطه چې بانک خپل باغ اویا ځنګل
دکارکولو اوحاصـل ټولولو په منظور بل چاته ورکوي او حاصـلاتو کې سـره شـریک وي.
دصرافۍ ماشین پواسطه مشتریان کولای شي لاندیني کارونه ترسره کړي ۱-حساب څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

برداشت۲-دبانکي صورت حساب غوشتنه۳-دچک یا نقدوجهي حساب ته کېښودل. داماشین کولای شي دبانک دیوې شعبې دنده ترسره کړي او دبانک ډیری اصلي دندې سرته ورسوي . دپلور دنقطې ماشین : یوه دستګاه ده چې دهغې په ذریعه یو مشتري په یوه زماني نقطه کې کالي یا خدمات پیري . تیلفوني بانکداري : دبانک اومشتري ترمنځ دیوې معاملي سرته رسو ل دتیلفون له طریقې څخه عبارت دي .دالکترونیکي بانکدارۍ دوسایلو څخه یوه وسیله هم پلاستیکي کارتونه دي او په لاندې ډول دي ۱-ډیبیټ کارډ: دغه کارډ مشتري لپاره جوړشوی ده چې غواړي خپلو پرداختونو په برخه کې دکارت نه ګټه واخلي مګر نه غواړي داعتبار نه ګټه واخلي. ۲-کریدیت کارډ: کریدیت کارتونه دځینو بانکونو یا کمپنیو لکه ماستر کارډ، سیټيCitiیا visa cardاونورو له خوا عرضه کیږي ددې کارتونو نه ګټه اخیستنه په دې معنا ده چې مشتري دخپل بانکي حساب څخه نه بلکې دبانک یا کمپنۍ له حساب چې دهغې مشتري ګرځیدلي دخپلو پرداختونو لپاره استفاده کوي ، چې ځان قرضداره کوي اووروسته دیوې مودې څخه خپله قرضه دربحې سره یو ځای ورکوي. ۳-Change Card: دغه کارټونه دکریدیت کارټونو ته ورته دي یوازې په دې توپیر سره چې دمیاشتې په پای کې باید ټول صورت حساب تصفیه شي .دودیزې اوالکترونیکي بانکدارۍ ترمنځ توپیر

نوي الکترونیکي بانکداري	دودیزه الکترونیکي بانکداري
دمکان په لحاظ لامحدوده بازار	محدودبازار
دپراخو خدمتونو وړاندې کیدل	دمحدودو خدمتونو وړاندې کیدل
دنوښت اومشتري اړتیاوو پر بنسټ	په یو ه ځانګړي ډول دخدمتونو وړاندې کول
بیلابیل خدمات وړاندي کول	پرشعباتو اتکا
په الکترونیکي امکاناتو مجهز څو منظوره بانکونه	دبانکونو ترمنځ دنژدې او تړلي اړیکو نه شتون
په زماني لحاظ نامحدود ۲۴ ساعته ایز فعالیت	په اداري ساعتونو پورې تړلي خدمات
دډار،غلا، او ورکیدو نه خلاصون	ډار، غلا، او ورکیدو امکان

داسلامي بانکدارۍ له مورده دهغو مواردو نومونه چې بانک یې له افرادو سره کولای شي.۱-قرضه الحسنه۲-مضاربه۳-مزارعه۴-مسافات۵-مدني شرکت۶-حقوقي شرکت۷-مستقیمه پانګه اچونه۸-دسلف معاملات ۹-دتاسیساتو ، ماشین الاتو،وسایطو پلور۱۰-په

(c) ketabton.com: The Digital Library

قسطونو دکورونو پلورل۱۱-داولیه موادو احتیاطي سامان الاتو او دکاروسایلو پلورل۱۲- جعاله۱۳-رد دین.دکریدیت اعتبارلرونکي پانه چې دباطیلیدو وړتیا لري او هروخت کیدای شي فسخه شي. اوږدمهاله اعتبارات له پنځوکلونو څخه زیات موده په برکې نیسي .داقتصادي سرچینو ساتنه او څارنه اودمنابعو دکاروني په طرز کې دسپمولو عملییې ته سپما وایی. په کال ۱۹۶۱ م کي دپانګې اچونې بانک دزراعتي بانک، سوداګریز بانک، ښاروالی بانک په شکل رامنځ ته شو. نه فسخ کیدونکي اعتبارپانه نه ګرځیدونکې ده ، چې له ټاکلي وخت نه وروسته بیا دفسخ کیدو وړ ګرځي . سویفټ په کال ۱۹۷۷ م کې په ژوندی بڼه دعمل ډګر ته راووت.دپیسو دنشرولو دنده دټولي نړۍ په بانکي سیټمونو کې په مرکزي بانک پورې اړه لري .سوداګریز بانکونه لنډ مهاله بانکي عملیات او امانتونه ترسره کوی . اسلامي بانکداري دلومړي ځل لپاره په ایران کې رامنځ ته شوه . دیو کس دمجبوریت په اداکولو سره دشخصي عمل په مقابل کې جعاله نومیږي. په ۱۹۳۹ م کال کې دافغانســـتان بانک دهیواد مرکزي بانک په حیث تاسیس شو. بانکي نظامونو کې لاندې نظامونه شامل دي۱-غیرمتمرکزه ۲- متمرکز۳-اسلامي. داقتصادي سیاستونو له نظره مرکزي بانکونه دلاندې موخو درلودونکي دي ۱-دپیسو دداخلي او خارجي ارزښت ساتنه۲-دتادیاتو دبیلانس مطلوب والی.په عمومي توګه بانکي عملیات په ۴ کټګوریو کې څیړل کیږي. بانکونه دپانګوني عملیات په لاندې میتودونو کې ترسره کوي چې عبارت دي له ۱-ونډه ورکول۲-داقتصادی موسساتو تاسیس. هغه اســـناد چې بانکي نظارت کوونکي یي دبانکي کړنو دتحلیل لپاره تري اســـتفاده کوي عبارت دي له ۱-اساسي او مرکزي بانک قانون۲-دبانکداری قانون او بانکي مقررات. اصلي ذخیرې دڅومره کټګوریو ترنظارت لاندې راځي جواب د۴ لاندې راځي.دصـــنعتي بانکونو دفعالیت ساحه عبارت ده له ۱-دصنعتي واحدونو تقویه کول۲-په صنعتي پانګه کې ګډون. داسلامي بانکدارۍ له نظره دافرادو سره په معاملاتو کې بانک په څو مواردو کې دمعاملي جواز لري عبارت له ۱۴ موارد دي. دلومړي ځل لپاره سویفټ ۵۰ بانکونو او ۲۵۳نهادونو له خوا دملاتړ وړوګرځید؟په نړۍ کې لومړي ځل لپاره بانک په ۱۱۵۷ م کال کې تاســـیس شـــو . دســـلف معاملات دکومو شـــیانو ددوام لپاره مرســـته کوي جواب : تولیدات. دنړۍ ۸۰٪تجارتي معاملي دخلاص حســـاب په څیر اجرا کیږي. هغه کارتونه چې دیوه بانکي حساب پوري اړه لري او دهرې معاملي سرته رسولو وروسته ژر حساب نه اخیستل کیږي عبارت دي له ۱single transaction debit-۲monthly transaction debit.اعتباري کارتونه په دوه ډوله دي .بانکي سیاست :څوبانکي موخو ته درسید و په خاطریو لړتدابیرو طریقو طرحو له ټاکلو څخه عبارت دی چې دیو یاڅو وسایلو نه په ګټې اخیستنې سره چې بانکي او سوداګریز قوانینو سره ټکر ونه لري. دبانکدارۍ ځنځیري عوامل : ۱-اســاســي قانون۲-بانکي قانون(مرکزي بانک قانون) دولتي اوخصـوصـي بانکونو قوانین ۳-دپیسو او بانکدارۍ قانون۴-بانکي ســـتراتیژي۵-بانکي پالیســـي ۶-دبانکي عملیاتو دداېمنولو لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصـــولنامه او کړنلاره. بانکي عملیات عبارت دي له ۱-امانتونه۲-جاري حســـابون۳ه-اعتباروړکول۴-دنوروارزښت لرونکو پاڼو او ونډو پورې اړوند عملیات، دهیواد په داخل او بهر کې دوجوهاتو انتقال ، ارزي(اســـعاري) معاملات ، دنجیبه یا قیمت لرونکو فلزاتو معاملات ، دضمانت تضمین، او صادرول، زراعت، رهن ، صنعت ، سوداګري ، ساختمان ، حمل او نقل چې دقانون سره په ټکر کې نه وي دبانکي عملیاتو اجرایی برخې دي.

د تشبثاتو مدیریت

دتشبثاتو مدیریت دلوستلو موخې :دتشبث دپراختیا په مفهوم دتشبث په تیوریګانو او دتیوري او عمل ترمنځ په اړیکه باندې پوه شو۲-دیوهیواد داقتصاد په وده کې دمتشبثینو درول په اړه دپوهې دمعلوماتو ترلاســه کول۳-دمتشــبث داقتصــادي فعالیت او ابتکار رامنځ ته کیدو په اړه دیوې عمومي او جامعې پوهنې ترلاسه کول۴-دنویونظرونو دارزیابۍ یا ارزولو لپاره تحلیلي مهارتونو ته وده ورکول یا رامنځ ته کول او هم په دواړو یعنې هغه فرصـــتونو او ننګونو باندې پوهیدل کوم چې متشـــبثین ورســـره لاس او ګریوان وي یا ورســـره مخامخ کیږي۵-دتشـبثاتي کړنو ته دودې یا پراختیا لپاره دنویو نظرونو په اړه دپوهې ترلاسـه کول. پیژندنه : اقتصـاد پوهان ، سـوداګر،اوکاروباري افراد دوي په دې موافقه دي چې متشـبث په اقتصـادي او نورو ټولو ټولنو کې دخوځنده یا متحرکه اقتصـادي ودې او کاري فرصـتونو په هڅولو او تشـویق کې مهم او حیاتي رول لوبوي په ځانګړي توګه پرمخ تللې نړۍ کې ریښـتیا ده چېرې چې بریالي او کامیاب کوچني کاروبارونه دکاردرامنځ ته کیدو او دغربت دکمولو اسـاسـي او بنسټیزه وسیله ده. تشبث څه ته وایي. دتشبث کلمه یو په زړه پورې تاریخي شالیداوسیر لري او دافرانسـوي کلمې انترفریندا څخه اخیسـتل شـوي چې مانا یې اخیسـتل او تعهد کول دي. دبیلګې په توګه یو کاروباري شـــخص څوک چې نوی کاروبار خطر مني یا یې اخلي . ریچارډ کانتیلیون: خپله دفرانســـې وه او په۱۷۲۵ م کال کې یې دتشـــبث کلمه وکاروله دي وایي متشـــبث هغه څوک دی چې ګواښ اخلي او دیوې کړنې دترســـره کولو په وخت کې دناڅرګندتیاسـره مخامخ کیږي. سـربیره په دې هغه داخبره هم کړي چې یو متشـبث دهغه چا څخه توپیرلري څوک چې پانګه عرضـــه کوي یا یې چمتو کوي. ادم ســـمیت په ۱۷۷۶ کال متشـــبث دیوفرد په توګه تشـــویق کړی او ویلې یې دي چې یو متشـــبث هغه څوک دی چې دسوداګریزې موخې لپاره سازمان جوړوي څوک چې سرمایه دار وي یعنې دپانګې لرونکې کس ته متشبث ویل کیږي.جان بافیت: په ۱۸۰۳ کال کې ویلې دي دتولید دعواملو پراختیا یا زیاتوالی دمتشبث رول په توګه ګڼل کیږي. فرانسوي اقتصاد پوه: وویل چې متشبث دمولدیت دټیټې ســاحې نه دمولدیت لوړې ســاحې ته اقتصــادي ســرچینې لیږدوي او په دې توګه ګټه ترلاســه کوي.ســربیره په دې ده داهم وویل چې متشــبث یو اقتصــادي نماینده ده څوک چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتوليد تول وسـايل ياني انسـاني ځواک ديوه او ځمکه، پانګه دنورو افرادو ديو توليد درامنځ ته کيدو په خاطر سره يوځای کوي.تشبث : يوه پروسـه ده دکومې دلاري چې متشـبثين نوي تصـدۍ جوړوي او وده ورکوي کاروبارونو ته . جان شـومپټر: وايي تشـبث ديوه هيواد په اقتصـادي پرمختيا کې يوه اساسـي مرحله يا پروسـه ده. په همدې ترتيب ، ابتکار او تشبثات ديوکاروبار دکړنې دپراختيا اساسي او بنسټيزې مرحلې دي او ديو هيواد داقتصادي پرمختګ لپاره خورا مهم دي . دپيټر ايف ډروکرpeter f. drokerپه نظر تشـــبث نه علم دی نه هنر دايو پروسه ده دايو عمل دی داعلمي بنسټ لري دتشبث په برخه کې پوهه نهايي يا وروستۍ پايله ده په حقيقت کې کومه پوهه چې په عمل کې رامنځ ته کيږي په لوړه او پراخه کچه دپايلو له مخې تعريف شـوي چې دادعمل له مخې دي. دپورته بحثونو څخه لاندې پايله اخلو: يو متشـبث : هغه کس دی چې نوي فرصـتونه کشـفوي ددوی ارزونه کوي دتوليد تول عوامل راټولوي نواورې کوي دزيـان يـا نـاڅرګنـدتيـا يـا نـاڅـاپي پيښـــو ګواښ پـه غـاړه اخلي، او دخصـــوصـــيات: ۱-يووګړی يا دوګړو يوه ډله۲-دلاســـته راوړلو لپاره اړتيا۳-خپلواک يا خپلواکۍ ۵-دخطر اخيسـتل۶-نواورې يانوښـت۷-هدف لرونکی ۷-پريکړه کوونکی ياپريکړه کول۹په خپل ځان باور ۱۰-دابتکار رامنځ ته کول۱۱-هڅونکی وي۱۱-دانساني اړيکو وړتيا ولري۱۲-داقتصادي پلان جوړونکی.۱-يو وګړی يادوګړو يوه ډله وي: يومتشبث کيدای شي يو شـخص وي ياداشـخاصـو ډله وي۲-دلاسته راوړلو لپاره اړتيا : دمتشـبث دهڅولو لومړنۍ وسـيله ده دوی ددې لپاره کړنه ترسـره کوي چې ټاکلي اهداف لاسـته راوړي۳-که څه هم يواځې داقتصادي کړنو دترسره کولو لپاره بيلابيلې هڅونې شتون لري مګر متشبث دمنځ ته راتګ لپاره ترټولو لوی او اســـاســـي لامل خپلواکې ده او خپلواکې غوښـــتونکې دي دی نه غواړي دبل چا لپاره کار وکړي.۴-دخطر اخيستونکی دی: متشبث دخطر داخيستلو اوتحمل کولو توان لري او په حقيقت کې دهمدې خاصــيت له مخې دمدير څّخه جلادی۵-نواوورې يانوښت کوونکی دی يو متشبث په خپل ذات کې نواوري کوونکي دی هغه تل دنويو نظرونو او نويو فرصـــتونو په لټه کې وي هغه غواړي نوي بازارونه نوي شـــيان په توليد کې دنويو ميتودونو هم کاروااخلي۶-باهدفه : متشـبث : دځانګړو او خاصـو موخو لرونکی وي هغه يو په يو اهدافو ته درسيدو لپاره هڅه کوي ترڅو ټاکلې موخې ترلاسـه شـي.۷-پريکړه کوونکی دی.يو متشـبث منطقي فکر درلودونکی دی هغه بايد دخپلې کاروباري مفکورې او نظريې په اړه په واقعت کې څو پريکړې وکړي څو هغه په عمل کې پلي شـي لکه څنګه وشـي چيرته وشـي او چاته وشـی.۸-په ځان باور لري . يو متشـبث دخپلو اهدافو په لاسـته راوړلو کې په لوړه کچه په خپل ځان باور لري او دځينو پيښـو پروا هم نه لري۹-ابتکار رامنځ ته کوونکي : متشـــبث تل هڅه کوي چې ابتکار رامنځ کړي دوی دمختلفو او بيلابيلو شـــيانو درامنځ ته کيدو په خاطردنوو ميتودونو لارچارودرامنځ هڅه کوي دبيلګې په توګه نوي يا تازه خام مواد دنوي توليد ميتود ،نوي اعلانات، فيشن۱۰-هڅوونکی وي: يو متشبث يو هڅوونکي دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه خپل کارمندان هڅوي او هغوي ته انګیزه ورکوي ددې لپاره چې دکاري ټیم په زړه پوري همکاري رامنځ ته کړي او خپلې موخې په ښه توګه ترلاسه کړي.۱۱-دانساني اړیکو وړتیا لري: یو متشبث دخپلو کارکوونکو پیرودونکو عرضه کوونکو پورورکوونکو او نورو سره راکړوورکړو دترلاســه کولو لپاره باید دانســاني اړیکو درامنځته کیدو او درلودو وړتیا ولري۱۲-اقتصـــادي پلان جوړونکی : پلان جوړونه اقتصـــادي اهدافو ته درســیدو لپاره یوه طرحه ده متشـــبث هره کړنه دپلان پورې اړه لري دبیلګې په توګه دتولید پلان دپلورلو پلان مالي پلانونه دپیرودلو ،پلانونه دپلټنې او پرمختګ پلانونه . دتشـــبث نظریه په ۱۸ پیړۍ کې دکاروباراو مالي ساحو په برخه رامنځ ته شوه له دې وړاندې دامفهوم یوازې په انجینري او نظامي برخو کې کارول کیده له دې وروســـته بیلابیل اقتصـــــادي پوهانو او ټولنیز رواني چاروپوهانو په دې اړه نظرونه وړاندې کړه.په هر صــورت چې دوی ددې اصــطلاح ددقیقي معنا په اړه سره توافقت لري ، ویلیم بونګو : وایي او لیکي : دتشبث موضــوع دهمیش لپاره مغشـــوش والی لري دګډوتیا یا confusionپه پایله کې دتشـــبث کلمه په مختلفو اوبیلابیلو شــرایطو په بیلابیلو اصــطلاحاتو وکارول شــوي او تشــبث معنا داقتصــادي پرمختګ دبدلون سره هم بدلیږي . دتشبث ماهیت:۱-دخطر اخیستلو یا منلو وړتیا: متشبث دکاروبار دپیل کیدو په وخت کې دناڅرګندتیا او ګواښــونو دبیلابیلو ډولونو ســره مخامخ کیږي. دکاروبار چاپیریال متحرک او تل بدلون لري. اوډیرې ګواښــونه ورته دپانګې له امله راځي اوددې دتنظیم وړتیا لری ،خو دناڅرګندتیا دکنترول وړتیا نلري.۲-entrepreneur traitتشـــبث فطري یا ذاتي صـــفت نه دی. تشـــبث په خپله ذاتي یا فطري صـــفت نه دی دشـــرکت یا تصـــدۍ بریالیتوب دپریکړو کولو او دمتشـبث دنورو وړتیاوو پورې اړه لري نو په دې توګه خلک په خپل ځان کې داوړتیا راولې ۳-creative activityدفعالیت تخلیق یا رامنځ ته کول.

What is creativity? simply creativity involves transforming your ideas imagination &dreams into reality.

دتشبث دندې : ابتکار دخطر منل اودبدلونونو منل.

دیو فعالیت تخلیق : تشبث په اساسي ډول یو تخلیقي کړنه ده اودنورو فرصتونو نوو نظریو دنوو تخلیقونو او نورو لپاره پلټنه او تحقیق کوي دوی په تخلیقي یا نوو شـــیانو په رامنځ ته کیدو باندې فکر کوي او په خپل شـــرکت کې نوي نظرونه عملي کوي داتشـــبث دی چې په ټولنه کې تخلیق او بدلونونه هڅوي ۴-دبدلونو پایلې : د تشـبث پایله دسیاسـي ټولنیزو علمي او تخنیکي بدلونو رامنځ ته کول په چاپیریال کې دایوازي اقتصادي پیښنه یافعالیت نه ده او په ټولنیزو طریقو کې خلک مجبوروي چې طریقې بدلې کړي او پرمختګ وکړي۵- creative of resourceداتشـبث په ټوله کې خامه مواد په کارتمامو یا نیم کاره موادو بدلوي نو په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

توګه تشبث دافادې درامنځ ته کولو او اقتصادي ارزښت اودشتمنۍ درامنځ ته کولواو وړتیا مرحله ده ۶-: په ټولو کاروبارونو او اقتصادونو کې ضروري او مهم دی تشبث په ټولو کاروبارونو ټولو اقتصادونو کې اړین او مهم دي که هغه غټ وي یا وړوکی وي که پرمختللی وي او که دپرمختګ په حال کې وي۷-تشبث دژوند په هره کړنه کې مهم دیessential in every activity:په هره کړنه کې مهم او حتمي دي تشبث ته دژوند په هره برخه کې اړتیا لیدل کیږي یو شخص په هره سطحه په هره ساحه کې دخطر دفطرت او کاروباري چلند له لارې بریالی کیدای شي. په ښوونه اوروزنه تحقیق طب ، سیاست ، نظامي او نورو ټولو برخو دژوند کې دبریالیتوب په خاطر دخطر اخیستلو ابتکار یا رهبرۍ ته اړتیا لیدل کیږي. ډروکر ویلې دي تشبث : معنا دانه ده چې مونږ یواځې داقتصادي سازمانونو پورې تړلې وي ۸-کم خطر والی : تشبث پراخه کچه دخطر په مخ کې لري مګر دتخنیکي اجتماعي او اقتصادي محیط له امله یو تشبث دنورو په نسبت کم خطر لرونکی وي ۹-دابتکار قابلیت: ability of innovateیو تشبث یو ابتکاري فعالیت دی تشبث په ټوله کې هغه تخلیقي نظریې عملي کوي یعني دهغې غوښتنه کوي. تشبث دنوې نظریي تخنیکونه دیو تولید نوی شکل، دمدیریت نوی اصل ،نوي بازارونه ،نوي تولیدات، او نورپروسیجرونه مني ددې له پاره چې مشتریانو ته ښه خدمات عرضه کړي او ګټه ترلاسه کړي.۱۰-دپوهې په اساسknowledge basedفیټرډروکړ ویل یو تشبث نه خدمت دی نه هنر دی دادپوهې په اساس باندې یو عمل دی۱۱-دچلند پربنسټ پایلې result oriented behavior یوه کمپنۍ یا یوه تصدۍ ترهغه وخته پورې بریالی کیدای نه شي چې کم ترکمه پایلې ګټه وړې وي تشبث په پایلو ټینګارکوی نه په نصیب او قسمت. متشبثین دخپلو هڅو اوسختو کارونو له امله ښې پایلې لري.۱۲-دچاپیریال په بنسټ فعالیتونه environmental oriented activityتشبث یو بیروني او خلاص محیط سره اړیکه لري متشبثین داقتصادي سیاسي اجتماعي اومادي فکتورونو سره په پام کې نیولو سره تولیدات کوی او خطرونه اخلي ددغې مفهوم په نظر کې نیولو سره شومپټر ویلي دي دادهر باندېنې لپاره یو تخلیقي حالت ته غبرګون او ځواب ویل دي . خطر دپیش بیني وړ دی او کنترولیدونکی دی او ناڅرګندتیا دپیشبیني وړنه ده او نه کنترولیدونکي دیه .لکه زلزله سیلاب طبیعي افات. دلته یوه خبره کول ضروري دي تشبث داهمیت په باره کې هغه کس چې یو نوی کارکشف کړي یانوی بازار ته راوښکې یا یو نوی میتود نه کار واخلي هغه ته متشبث ویل کیږی او که دوام ورکړي هغه ته بزنس مین ویل کیږي.

Creativity or initiative: is relating to imagination

کریټویټي او انیشیاتیف : دسوچ کولو پورې اړه لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

Innovation is regard to implication or implementation

Innovation the action or process of innovating new ideas, new methods, new products etc.

یوه انیویشن یوپروسه ده دعملي کولو دانیوشن دنوي طریقو نویو ایدیاو او نوي تولید اوداسې نورو په باره کې. نوښت: داهمیشه فکر وهي دتولید په باره کې او تل هڅه کوي چې نوښت رامنځ ته کړي یا نوښت وکړي دمختلفو شیانو درامنځ ته کیدلو په باره کې ۲-دلاسته راوړلو لپاره اړتیا: دمتشــبث دهڅولو لومړنی چلونک دی دوی ددې لپاره کړنه ترســره کوي ترڅو ټاکلي اهداف ترلاسه کړي دلوړې کچې دلاسته راوړلو په اساس متشبث کولای چې دکړنو په ډګر کې دخپلو رقیبانو او همدارنګه دخپلو پخوانیو کړنو ســره ســیالي وکړي. ۱۳-دبدلون دپیژندنې بهیرprocess of identify transformationتشــبث دمعلوماتو دتشــخیص اوداصولو او کنشیفتونو بدلون دی یو سوداګر یا یو متشبث ترهغه وخته پورې په یوازې توګه متشـبث کیدای نه شـي ترڅو چې ددغه پورته ترڅنګ اینویشـن ونلري یا په بل عبارت دایو فعالیت چې باید په خپل ذات کې دوامداره ډول باندې واوسي. د اودي پریخ او ندکمي (عالمان دي) په نظر تشــبث یواځې دندي طریقې یا فعالیت خپلول نه دي مګر دادشــخصــي ملکیت یادځانګړي شتمنۍ یو بدلون دی او همدارنګه یا په خپله باندې دیو نوی شي تخصیصول.۱۴-مسلکي فعالیت:professional activityتشبث په پرمختللو هیوادونو کې دیو مسلک په توګه لکه طب ،قانونو او انجینرۍ کې رامنځ ته شوی دی کاروباري مهارتونو ته دروزنې او تعلیم لـه لارې وده ورکول کیږي لکـه مـدیریتي مهـارتونـه پرمختیـایي هیوادونو کې حکومتونو پروګرامونو او پلانونه شـروع کړي ترڅو خلک تشـبث ته وهڅوي.۱۵-مدیریت دتشـبث یو اســاس دهmanagement is the basis of entrepreneurمدیریت دټولو تشــباتي تصــمیمونو یو اســاس دی متشــبث په کاروبار کې دمدیریت په واســطه ځینې بدلونونه او پرمختګونه منځ ته راوړي ډروکر وایي تشــبث دنن ورځ دمدیریت دمهمو او اړینو دندو یوه برخه .۱۶-داصـولو پربنسټ نه دپوهې یا درک په واسطه based on principle not on intuitionتشبث دځانګړو اصولو مفکورو اوځانګړو برخو دپوهې په اساس ده یعنې په دې ولاړ دی دادعلم او اصولو په بنسټ درک نه دی ، ځکه چې دوی داصلي مدیریت یو نسل یا یوه دوره ده . متشبث باید دبریالیتوب دلاسته راوړلو لپاره داقتصاد ،احصایي، قانون پوهنې، رواشناسۍ، او نورو موضوعاتو په اړه پوهه ولري.دتشبث اقسام: ۱-تقلیدي یا مقلد تشبث: دتشـبث داډول پخپل ذات کې تقلیدونکی دی چې داموجوده تولید په نوي طریقې وړاندې کوي دنوروکمپنیو یا شــرکتونو ګټورنظریات اخلي او په اســانۍ ســره دبازار کنترول لپاره دوی دشـرکت وزن منځته راوړي یعنې دتشـبث څخه دمقیاس په ډول استفاده کوي دبیلګې په ډول جاپانیانو په امریکایي تولیداتو باندې څیړنه کړې او دخپلو تولیداتو دپرمختګ لپاره یې نوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

طریقې پیداکړي او دوی په ټیټ قیمت ســـره توکي تولیدوي او امریکایي بازارونو ته یې صادروي چې دتشبث داډول دجاسوسی یوډول دی اومشتریان دارزانه خدماتو او تولیداتو نه زیاتې ګټې ترلاســه کوی.۲-incubate entrepreneurدادتشـبث یو بل ډول دی چې په دې ډول تشـــبث نوې نظریې منځ ته راوړي او دوی په مولده توګه باندې دغه نظریات او ابتکارات تطبیقوي اوددې څخه دســـازمان ګټې لاســـته راوړي چې دوی مختلف تکنالوژیکي پرمختګونو له امله نوي ابتکاراتو ته وده ورکوي او مختلف ډوله تولیدات منځ ته راوړي لکه نوکیا او مایکروسـافټ۳-فرصـت لرونکی تشـبث په دې ډول تشـبث کې مدیران مسـولیتونه سـپاري اودمدیریت موجوده سـلسـلې مراتبو په اسـاس راپورنه ورکوي دوی دنیمه خپلواکه کاري چاپیریال څخه خوند اخلی اودنوښـــت لپاره یوه ســـاحه پریږدي۴-اداري تشـــبث : څیړونکې ددوې دســـوداګریزو حقیقتونو په اړه ددوې نظریاتو په اړه دشـــرکتونو دمنابعو دچمتوکولو په وخت کې مرســـته کوي نو په دې توګه اختراعات په شـــوق ســـره رامنځ ته کیږي اودوی دیو رهبر لخوا رهبري کیږي او اداره د نوي محصـــول رامنځته کولو ته چمتو کوی۵-acquisitive entrepreneurداتشـــبث داډول دودې او پرمختیا ددودیزو میتودونو څخه مخکې یو ګام دی چې مونږ دلته ددوه شـــرکتونو یوځای کیدو لاســـته راوړنو او دګډې پانګې او نورو په واسطه دودې نورې بدیلې ستراتیژی پیداکوي.

دیوبریالي متشبث ځانګړنې

1-imaganative: creative thinking and imagination are important for entrepreneur quality since innovation come with this quality2-shrap memory successful entrepreneur always have a memory shaper than people and generally every event of the recent fast should be in his mind.

۳-په ځان مطمینه یا باور ولري: متشـبث باید باوریوي چې څه شـی ا ویا هغه څه شـی چې دی غواړي په راتلونکې کې یې ترســره کړي بلکې هغه باید یوځای دځان ســره دذخیره په ډول وساتي دمثال په ډول هغه باید ډیرمطمین وي مګر دهغه کړنې باید دخاورو سره خاورې نه شـــي یعنې ښـــکاره نه شـــي.Emersonوایی دکامیابی راز په ځان اطمینان ولرئ یعنې په ځان اطمینان دکامیابۍ رازده ۴-کامل یا پوره والی : یو بشـپړ او کامیاب متشـبث هغه څوک ده چې خپل وظایف په ښه شکل ترسره کوي او خپل مسولیتونه کې ایمانداره وي-او دهمیش لپاره استفاده نه مني. او دخلکو سره خبري کوي او زیات تمرکز په بحث مباحثه باندې کوي او په بشپړ ډول بحث اومباحثه باندې کنترول ولري۵-پیشبیني کول: یو متشبث باید ددې توان ولري چې دپیښو ارزونه وکړي حتې چې واقع شـوی نوي او همدارنګه دموجوده کړنو پلان دپایلو ارزونه وکړي او هغه متشـــبث چې دارزونو یا اټکل کولو وړتیا لري نو هغوی باید

(c) ketabton.com: The Digital Library

راتلونکي مشــــکلات اټکل کړي او دهغې مخه ونيســـي په راتلونکې کې.۶-دســـتونزولپاره چمتوالی: يو متشبث بايد دنوو ستونزو لپاره چمتو وسي او هغه بايد ومنې نودوی عموماهغه وظايفو ته چې ســـتونزمن وي ترجيح ورکوي ځکه چې دوی وايي چې غټ خطر ډيره ګټه . او متشـــبث بايد ديو شـــرکت اراده ولري او دا هغه خلک دي چې دننګونې او خونديتوب ترمنځ انتخاب کوي۷-دښې راتلونکې په هيله خوشبينانه وي: يو متشبث بايد دخپل کاروبار په اړه ښــه فکر ولري او هغه بايد دناکامی دکاميابی يو بل قدم وګڼي او دوی بايد چې دکاروبار په اړه بدبينانه نظر ونلري اوتل خوشبينانه نظر ولري۸-Ambitionدښو شيانو ترسره کول دي او په دې اړه دوې داســې فکر ولري چې دنورو کاروبارونو په وړاندې مونږ کامياب يو او دوی بايد داســـې فکر وکړي چې مونږ له نورو کمپنيو څخه يوه مرحله مخکې يو او که چيرې متشـــبث موجود نه وي نوبيا دامشـــکله دی Davidوايي چې بايد مونږ مخکې يوڅه لاســـته راړنې ولرو . انډريو کارنيګيAndrew Carnigiوايي که چيرې يو کس دکاروبار څخه دګټې دلاســـته راوړلو هيله ونلري نو داشـــخص ناکام دی۹-دوخت مديريت: يوکاميابه متشـــبث هغه څوک دی چې وخت ته ډير ارزښـــت ورکړي که چيرې يوه کمپنۍ ددې وړتيا ونلري چې وخت مديريت کړي نو بيا به داهدافو دلاسـته راوړلو کې ناکام اوسـي . دمتشـبث اهميت او ځرانګوالی: تشبث ديو هيواد په اقتصادي وده کې ستر رول لوبوي دهيواد دانساني او فزيکي منابعو په حرکت راوســتل دمتشـبثينو ترټولو لوی او اســاســي دنده.متشـبث ددغې فزيکي او انســـاني منابعو څخه اســـتفاده کوي چې دوی ابتکار وکړي يعنې نوي نظريي په کاراچوي نوي توليد په کاراچوي او ديوي مهمې وســـيلې په توګه ترې اســـتفاده کوي. دوی عموما په ځينو فعاليتونو کې دخپل يارکوم چې داستخدام او فرصتونو په برابرولو کې مرسته کوي دوی مســـول دي اســـتخدام دفرصـــتونو په برابرولو کې په زرهاو خلکو ته دوی بايد بهرنيو هيوادونو ته خپل توليدات وليږدوي هغه شيان چې ښه کيفيت لري ددوې دصادراتو په نتيجه کې زمونږ دتادياتو بيلانس رامنځ ته کيږي دسوداګرۍ دپاره دا ښـکاره ده چې متشـبث ديو هيواد دګړندۍ اقتصادي ودې اصلي او اساسي عنصر دی په ټولنيز چاپيرياِل کې دتشبث پراختيا: تشبث په خپله په ټولنه کې پيداشوی دی دوی دټولنو دغړو په توګه مختلفو فعاليتونو کې مصروف يابوخت وي بغير دمتشبث نه دټولنې موجوديت دصفرسره مساوي دی مختلف اجتماعي عوامل لکه کيسټcasteيعنې دټولنيزو وجوهاتو په اساس ديوبل څخه ويشل شوی . عقيده ، ټولنه ، مذهب دکورنۍ پس منظر ټولنيزو ارزښـــتونو ښـــوونيز رواجونه تخنيکي پرمختګونه هڅونه ابتکار نوښت. مسلکي چاپيريال يا پس منظر اوداسې نورداټول يو حياتي رول لوبوي دمتشـــبث په پرمختيايي وده اودهغې په شـــخصـــيت په ټولنه کې رامنځ ته کيږی ټولنه برابروي دمتشـــبثينو دپاره دتشـــبثاتي کيفيتونو لپاره اړينې برخې اطمينان، ازادي ، ابتکار، وقار فرصـــتونه برابروي چې هغوی دوې ته تمه لري او د خطرونو توان او قدرت لري اوبايد ويي لري. دمتشـــبث لپاره لارښـــود کتاب کې دا راغلي دي.مهارتونه تخنيکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهارتونه۲دکاروبار کنترول اواداره کولو مهارتونه۳-دفعالیت لپاره وخت لرل.شخصي خصلتونه:۱-صداقت۲-سبب یا علت۳-دتوکل کولو هنر۴-تصمیم نیونه۵-کورنی وضعیت۶-مالي وضعیت. ددې لپاره چې دیو متشبث خصوصیات ترلاسه کړئ نولاندې توضیحات ستاسو لپاره دي ۱-دبریالي متشبثینو سره وګورئ او کارطریقې ترې ذده کړه۲-مرسته وغواړئ او مشورې وکړئ۳-کتاب ولولئ۴-تعلیمي کورسونه ته لاړشئ. سوداګري هغه علم دی چې تاسو ته دخپلو مشتریانو اودهغوی دغوښتنو اواړتیاوو په هکله ذده کړې درکوي. لومړی پانګه: هغه پیسي دي چې دکاروبار دپیل کولو لپاره تاسو ورته ضرورت لری . دکاروباري مفکورې بیانول هغه اساسي قدمونه دي چې لاندې جهتونه لري۱-کوم محصولات او خدمات غواړی چې عرضه کړی۲- په چا باندې به هغه وپلوری۳-محصولات او خدمات په څه ډول وپلوری۴کومې غوښتنې یاتولید به مشتریان قانع کړي. دکاروباري مفکورې یو ډول سنجش دSWOTتحلیل دی. قوي اړخstrength:هغه اړخ دی چې تاسو په ښه حالت کې قرار لری دمثال په ډول ستاسو محصولات کیدلای شي درقیبانو په تناسب ښه وي او یاداچې ستاسو مغازه په یومناسب ځای کې موقیعت لري اوستاسو کارکوونکي په کارپوه خلک دي ۲-دضعفweaknessاړخونه: ستاسو دکاروبار ضعیف اړخونه دادي : ستاسو محصولات مثلا درقیبانو په تناسب قیمته دي یادتبدلیغاتو لپاره کافي پیسي نه لری۳:امکاناتopportunityتولې هغه لارې چارې چې ستاسو په شاوخوا کې وجودلري مګر ستاسو او ستاسو له کارسره مرسته کوونکي دي امکانات بلل کیږي.۴-خطرونهRisks:هغه عوامل دي چې ستاسو په شاوخوا کې وجودلري مګر ستاسو دکارپرمختګ سره مساعد وي خطر بلل کیږي.بازارموندنه : دهغوفعالیتونو ټولګه ده چې تاسو یي دتخمیني پیرودونکو اوددهغوی دغوښتنو دمعلومولو لپاره ترسره کوی . بازارموندنې پړاوونه یا مرحلې :۱-بازارموندنه دکاروبار له مفکورې څخه پیلیږي چې دپیرودونکو په غوښتنو استواره ده۲-دکاروبار دمفکوري په واسطه تاسو باید خپل بازار وازمایي۳-دبازاردمعلوماتو له لارې تاسې کولای شی چې دبازارموندنې پلان ترتیب کړی۴-په دوامداره توګه باید بازارمطالعه کړی . دپیرودونکو او رقیبانو په اړه دزیاترو معلوماتو دموندلو لارې دلته توضیح کیږي.۱-دتخمیني پیردونکو سره خبري وکړي او لاندې پوښتنې له هغوی څخه وپوښتی۲-خپل رقیبان وڅیړی او پوه شي۳-له هغو کسانو چې تاسو ته خام مواد برابروي او له نورودوکاندارانو څخه وپوښتی. دبازارموندنې دپلان په وخت کې هرپه اړخیزه توګه فکروکړی چې محصولات او خدمات څه خرڅ کړی په دې اړه څلور اساسي رکنه په نظر کې ونیسئ۱-محصولات ۲-بیه۳-دکاروبارځای۴-پرمخ وړل. دکاروباري مفکورې بیانول داروښانه کوي چې کارکوونکي کوم قابلیتونه باید ولري . ددې لپاره باید لاندینی ۴عملیي اجرا شي.۱-دکاروباري مفکورې دبیان څخه پیل کړی اوووایي چې ستاسو دکاروبار لپاره کومې وظیفې اجرا کیږي۲-معلوم کړی چې دکومو وظایفو لپاره ستاسو وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

اومهارتونه کفایت نه کوي.۳-معلوم کړی چې دکارکوونکو لپاره دکومو تجربو مهارتونه ضروري دي.۴-معلوم کړی : چې دهرفعالیت لپاره څو کارکونکو ته ضرورت دی. حقوقي مسـوولیتونه عبارت دي له ۱-دمالیاتو ورکول۲-دکاردقوانینو رعایت کول اودکار جواز اخیستل.لومړنی پانګه هغه پیسې دي چې دکاروبار دپیلولو لپاره ضروري دي دکارپیل کې باید تاسوته معلومه وي چې تاسو ته دلومړنی لپاره څومره پیسې لازمي دي او له کومه یي باید پیداکړی لومړنی پانګه دلاندې موضـوع لپاره اړینه ده۱-پانګه اچونه۲-دوراني پانګه . پانګه اچونه په دي معنا چې تاسو ځینو شیانو ته چې یي زیات مهم دي دډیري مودي لپاره ضرورت لری.لکه ۱-تعمیر۲-تجهیزات اووسایل:لکه دستګاه اسباب وسایل او وسایط نقلیات موبل فرنیچر او نور شـامل دي . دوراني پانګې دلاندېنې خرڅونه عبارت دي ۱-دتیارو محصـولاتو او خام شـیانو اخیستل۲-دمال په مخ بیول۳-دکارمزد۴دپیسو اجاره ۵-بیمه۶-نورمصـارف۱-دلومړی پانګې منابع دی ۱-خپله پانګه یا پیسـې۲-کریدیتونه(قرضـې)۳-لیزینګونه(تجهیزاتو قرض) ګرنټونه (وړیا مرسـتې) . لاندې څو منابع چې ذکر کیږي دکاروبار پرانیسـتلو کې دقرض اخیسـتلو لپاره هغوی ته ورشـی۱-بانکونه۲-لیزینګ۳-ګرنټونه۴-ملي بانک. ستاسو دکارخانې دمحصـولاتو تمام شـدقیمت محاسبې په دې وجه کوي۱-دمحصـولاتو دنرخونو ټاکل۲-دمصـارفو کمول او دهغوی نظارت۳-دمهمو تصامیمو نیول دکارووربار دفعالیتونو په جریان کې ۴-دکارخانې دراتلونکې کارلپاره مرسـته کوي. مختلف کاروبارونه مختلف خرڅونه لری مګر ټول کاروبارونه خاص مصـرفونه لري۱-مستقیم مصارف۲-دکارمزد مصارف۳-مستقیم مادي مصارف هغه پولي زیرمې ته وایي چې ستاسو کارخانه یي دموادو تولید او دترکیبي اجزاو لپاره په مصـرف رسـوي.۲-دکارمزد مستقیم مصارف : هغه پولي زیرمې ته وایي چې کارخانه دکار مزد کارکونکي او کارګرانو ته دتولید په خاطر ورکوي او همدارنګه که کارخانې بیمه ولري هغې پیسـې چې دکار کوونکي له مزد څخه په معینه اندازه ګرځول کیږی او مکافت چې دمثمر کارونو لپاره ځینو کـارکوونکو لـپاره ورکـول کـیږي دکـارمـزد پـه مسـتقیم مصـارفو کې راځي.مصارف(غیرمستقیم)ټول مصارف(غیرله مستقیمو مصارفو)چې کارخانه یي دفعالیت لپاره منونکې وي .اسـتهلاک: دتجهیزاتو دارزښـت کمیدل دوخت په تیریدو سـره دي چې ستاسو دکارخانې دمصـارفو څخه شمیرل کیږي . عمده او پرچون سوداګران څه کوي ۱-دوی محصـولات نه تولیدوي دوی مال باید وپلوري ددوی مالونه رانیول ددوی مستقیم مادي مصـارف تشـکیلوي۲-دوی دکارمزدمسـتقیم مصـارف نه لري دوی هغه چې نور خلک یې تولید کړي اخلي او خرڅ کوي دوی تل دمال دساتنې لپاره ددې لپاره مرستیال ته ضـرورت لری مګر دوی دتولیدي چارو سـره کارنه لري ددې لپاره دکارمزد ټول مصـارف په غیرمستقیم مصارفو کې راځي۳-غیرمستقیم مصارف۴-دپرچون او عمده دوکاندار دعمومي مصـارفو دمعلومولو لپاره درې قدمې باید ترسـره کړئ.مادي مسـتقیم مصـارف ۱-داهغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مصـــارف دي چې عمده او پرچون ســوداګران يي دمال درانيولو لپاره کاروي۲-غيرمســتقيم مصـــارف نورټول مصـــارف دي چې په کارخانه کې کارول کيږي لکه دبريښـنا مصـــارف اونور،کله چې په خپل کار پيل کوی دوه مهم شرطونه بايد ستاسو لخوا رعايت شي ۱-ستاسو کاربايد ګټوروي ۲-تاسو بايد پانګه ولرئ. دمالي وضـعيت دجوړولو اوپه هغه دنظارت لپاره لازمه ده چې ۱-ددخل او خرڅ دپلان ترتيبول۲-دنغدو پيســـو ددوران پلان ترتيبول۳-دپادو شويو پلانونو پرتله کول دحسابداری له اسنادو څخه په هره مياشت کې ۴-که چيرې ستونزې اونقايص رامنځ ته کيږي دهغو لپاره دحل دلارو چارو کتل. حسابداري ددې معلوماتو په باره کيږي۱-کارخانه څه ډول دپيسـو عايد لری ۲-دکارخاني څومره پيسـې مصـرف شـوي. که چيرې دحسـابداری ښـه ډول انتخاب شـي اوپه ښـې طريقې سـره ورڅخه ګټه واخيستل شـي دهغې په برکت کارخانه خپلې ګټې ته پراختيا ورکوي دحســابداری ډولونه۱-دحســابداری يو طرفه (يوګونی) سيستم دلته هغه سيستم راوړل کيږي چې ډير ساده وي او دکارخانې په باره کې مفيد او معين معلومات ورکوي . مګر يوازې ددېرې وړې کارخانې لپاره مفيد دی ترهِغه وخته چې پيشرفته سيستم ذده کوي ۲-دليکلو دوه ګونی اساسي سيستم: دلته دحسابداری پرمخ تللی سيستم راوړو چې په کافي اندازه اسانه دی اودوړوکارخانو لپاره مناسب دی ددې سيستم تشريح لپاره خپل کاروبار ته رواج ورکړي دلارښود څخه استفاده وکړي. مفصل توصيف: دمحاسبې ثبت تشريح کيږي. کسـه : دلته ټولې هغه پيسـې چې سـتاسـو په کسـه کې دې تري وځي ليکل کيږي. مادي مســتقيم مصـــارف : که چيرې مال توليدوي ايا خدمت کوی دخپل مال دخرڅلاو قيمت وليکئ دکارمستقيم مادي مصـارف : که چيرې مال توليدوی او ياخدمت کوی په شـــتون کې دکارمزد ورســوي دغه ســتون دســوداګرانو لپاره نه دی غيرمســـتقيم مصـارف :په ستون کې ټول هغه مصـارف چې دکارخانې دفعاليتونو دبرابرولو لپاره ترسره کيږي. ۳-دحسابداری پرمختللی دوه ګونی سيستم: دحسابداری دغه ډول سيستم هغو کارخانو ته په کاروي چې مختلفو معلوماتو ته ضـــرورت لري نظر دوه نورو ســـيســـتمونو ته يی اســتعمالول ګران دي دحســـابداری حســـاب هغه لوی دفتر دی چې په هغه کې ديوې ســـاحې عمليات اودمتشـبث فعاليت ليکل کيږي. اکټيفونه: کارخانې ټول اکټيفونه ارزښـت لري اودغه ارزښـت داکټيف حساب لوی دفترکې ليکل شـوي دي . درامد: هغه پيسـې دې چې دکارخانې دخدماتو يا مالونو دخرڅولو څخه رامنځ ته کيږي دمصـــارفو لپاره درې ډولونه په کار دي په کارخانه کې ۱-مادي مستقيم مصارف۲-دمحنت مزد مستقيم مصارف۳-غيرمستقيم مصارف.

د څيړنې ميتودولوژي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دڅېړنې پېژندنه : دڅیړنې کلمه د(تحقیق) چې عربې کلمه ده ،مترادفه معنا لري. په پښتو کې څیړنه، عربې ، کې تحقیق انګریزي کې researchپه یو مفهوم کارېږي . څېړونکو لخوا په مختلف ډول تعریف شوې ده لکه څېړنه دسمو او صحیحو معلوماتو لاسته راوړلو لپاره په یوه ځانګړې موضوع کې علمي او سیستماتیکه پلټنه ده. تحقیق دحقوقودریښې جوړه کلمه ده چې لغوي معنا یې حقیقت راسپړنه ده.څیړنه ، یو څو مرحلیزه پروسه ده چې په یوموضوع کې دمعلوماتو دراټولولو او تحلیولو څخه عبارت ده. دتحقیق کلمه په لغت کې پلټنې . مطالعې ، دحقایقو پیداکولو او دیوه کاربنسټ موندنې ته وایي . دتعریفونو پایله: څېړنه (تحقیق)ددلایلو په واسطه دمسلې ثبوتولو ته وایي او یاهم هغه محصول دی چې په علمي توګه دټینګو دلیلونو په واسطه ثبوت شوی وي . یا څېړنه : دسیستماتیک لټون هغه پروسه ده چې دموجوده پوهې دزیاتولو او یادنوي علم ترلاســـه کولو لپاره دیوې مســـلې په اړه دنویو معلوماتو پدیدو او حقیقتونو دکشــف او ترلاســـه کولو په موخه ترســـره کیږي. څېړنه درې مرحلې لري لومړی:دپوښــتنو راولاړول،بیا دهغې په اړه معلومات راټولول او اخر کې پوښــتنې ته ځواب ورکول.دڅېړنې میتود: هغه طریقه او کړنلاره ده چې څېړونکی یې دیوې موضــوع دڅېړنې په مهال تعقیبوي. هغه مشــخص اصــول او قوانین دي چې دڅېړنې او تحقیق په پروســه کې بـایـد پـه نظر کې ونیول شـــي. میتودولوژي: ددووکلمو څخـه جوړه شـــوي ده چې میتود(کړنلاره)اولوژي د(پوهې)څخـه عبـارت ده خو کلـه چې دڅېړنې کلمـه هم ورســـره وکارول شي نو بیا دڅیړنې میتودولوژي څخه عبارت دي. دڅېړنې میتودولوژي هغه علم دی چې د څېړنې لپاره چې دکوم میتودونو او تخنیکونو څخه ګټه اخیســـتل کیږي هغې په اړه پوهه ترلاسـه کول. هغه علم دی چې دعلمي څیړنې اصـول مونږ ته ښـایي.دڅېړنې موخې۱-دیوې پیښــې ســره ځان اشــنا کول او یا هغې کې کوم نوي څه پیداکول۲-دیومشــخص ګروپ افرادو او حالاتو دځانګړنو بې پردې (بې نقابه) کول۳-دیوشــي دپیښــیدو فریکونســي روښــانه کول او یا دبل شي سره دهغې تړاوو په ګوته کول۴-دیوې فرضیې امتحانول او دهغې دعلت اړیکه دنورو متحولونوســـره معلومول. دڅېړنې تشـــویق: څېړونکی باید ددغه اصـــولو او قوانینو ،مقرراتو ضـوابطو او لاروچارو څخه دعلمي او څیرنیزو مقالو،رسـالو په ترتیب او لیکنه کې ګټې واخلي. او دا ډول قوانین باید دخپل کاردکړنلارې په توګه وټاکي . دڅېړنې په میتودونو پوهیدنه هغه پیاوړی،اســـباب دی که نورو مهارتونو ســـره یوځای شـــي . لکه دنوښتګراستفادي او منطقي تفکر ، دنړۍ دپوهیدو لپاره به پیاوړي وسایل رامنځ ته شي. په څیرنه کې دمیتود :ګټه داده چې دهغه په بنسټ څېړنه منظمه ، سیستماتیکه ، او اسانه کیدای شـــي هغې پایلې چې لاســـته راځي مطلوبې ، اغیزمنې ، او قانع کوونکي وي . دعلمي رتبې دترلاســـه کولو په موخه څیرنه ترســـره کول ، ټولنې ته خدمت میل درلودل ، لکه دامعلومول چې ولې په افغانانو کې دجرم کچه لوړه ده . په خلکو باندې دځان پیژندلو میل درلودل داسې کارونو څخه خوند اخیســتل چې کوم نوښــت او ابتکار په کې وي. دداســې ننګونو ســره ځان

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخامخول چې لاتراوسه نه وي حل شوي او ته يي حل کړې.تولنيز فکر درلودل، ددې ميل درلودل چې خپله پوهه زياته کړي او داسې نور . څېړنه يوه پروسه ده چې دغه پروسه بايد سمه او دقيقه اوسې دځينو ځانګړنو درلودونکې وي. علمي څېړنه ځينې ځانګړنې لري چې عبارت دي له۱-معلومات بايد په سيستماتيکه توګه تفسير شي او تحليل شي۲-معلومات بايد په سيستماتيکه توګه ترلاسه شوي وي۳-ديوې ځانګړې موخې لپاره معلومات راجمع شوي وي او يوه نوي لاســـته راوړنه ولري ددې ترڅنګ ځينې نورې ځانګړنې لري چې بايد په نظر کې ونيول شـــي ترڅو څيړنه علمي راشـــي دغه ځانګړنې دڅيړنې داصـــولو په نامه ياديږي. ۱-موخه لرونکې : وي علمي څېړنه بايد يو روښـــانه موخه ولري دغه موخه دســـتونزې حل او يادمعلوماتو زياتوالی وي او همدارنګه ســـازمان او يا ټولنې ته يي ګټه ورسيږي۲-دقت والی: دقت څخه موخه په څيړنه کې پاملرنه ، ځيروالی اوکره والی دی، کله چې ديو څيړنې لپاره قوي تيوريکي بنسټ او سمې مناسبې کړنلارې وټاکل شي دقتوالی په خپله رامنځ ته کيږي۳-ازمايښـت وړ: څيړنه بايد دازمايښـت وړ اوسـې په دې معنا کله چې څيړونکی فرضيه وټاکي نو دغه فرضيه بايد دازمايلو وړ او اندازه شي.۴-ورته والی لرل: که څيرونکی دا ترلاســـه کړي چې په ســـازمان کې تصـــميم نيونه کې ګډون يو له مهمو فکتورونو څخه ګڼل کيږي. کوم چې دکارکوونکو متعهدوالی زياتوي.اوس که يو بل څوک په همدې ســـازمان په اړونده برخه کې څيړنه ترســـره کړي، دوهم څيرونکی بايد ورته پايله ترلاسه کړي په څيرنه کې همدغه اصل ته دورته والي اصل وايي ۵-بې طرفه والی: کومه پايله چې دڅيرنې څخه ترلاســـه وي بايد ديوبې طرفه قضـــاوت پايله کې وي او دڅيرونکي دشـــخصـــي نظر څخه پاکه وي. که چيرې کمې څيرنه وي نو پايله بايد په مفعولي بڼه وي په دې معنا چې خپله راټول شو معلوماتو له مخې پايله ترلاسه شوي وي او دڅيرونکې درک په کې شامل وي۶-عمومي والی : اصل څومره چې په يوه څيرنه کې عمومي والي اصل زيات ترسترګو شي په همغه کچه دڅيرنې ارزښت او اعتبار زيات وي دعمومي والي اصل څخه موخه کومه پايله چې ترلاســـه کيږي هغه عمومي وي او په نوروســـازمانونو کې هم دتطبيق وړ وي. ۷-سـپما اصـل: ددې اصـل څخه موخه دڅيرنې سـاده والی دی لکه چې څيرونکی څيرنه کوي نو بايد هڅه وکړي چې تراخره حده پورې څيرنه ســـاده راولې اوددې پيچلتيا څخه وســـاتې په دې معنا که چيرې څيرونکی په خپله څيرنه کې پنځه متحولونو ته اړتيا ولري همدابســـنه کوي. او دهغه متحولونو څخه دې ډډه وکړي کوم چې په څيرنه باندې تاثيرات ونه لري. دڅيرنې اهميت: څيرنه نه يوازې په علمي ســـاحو کې داهميت وړده بلکې په ورځينې ژوند کې هم خپل اهميت لري زمونږ په ژوند کې هره ورځ نوښـتونزه ، پيښـې او پديدې رامنځ ته کيږي،نو په علمي ژوند کې دغه ســـتونزو او پيښـــو ته جواب ويل يو اساسي ضرورت دی څيرونکی په دې اند دی چې دغه ستونزو علت حل لارې ، شرحه او نورې برخې پيداشـــي په دقيقه توګه څيرنه په طبيعت کې دپيښـــو دپوهيدو لپاره کارول

(c) ketabton.com: The Digital Library

کيږي.څېړونکی هغه ســـتونزې دحل لپاره څېړنه کوي چې خپله څېړونکي ، کمپني ، تولني او دولتي اداري ورسـره مخامخ وي .ـپه موجوده نظرياتو باندې څېړنه مونږ سـره مرسـته کوي چې يو حد او اندازه دحل راپه گوته کړي‐ـــحســابې او منطقي څېړنه په ســوداگرۍ او صـنعت کې دسـتونزو اعظمي ټکي راپه گوته کوي. دڅېړنې ډلبندي : په دريو ډولو ويشـل شـــوي ده(۱)-ماهيت ته په کتو ۱-بنيادي۲-عملي .(۲) هدف ته په کتو دڅېړنې ډولونه: ۱-تشريحي ۲-پيوسته۳-اکتشافي۴-توضيعي (۳)-معلوماتو ته په کتو ۱-کمي۲-کيفي.هدف ته په کتو دغه ډلبندۍ کې څېړنه دڅېړنې اصـــلي موخه په گوته کوی داچې څېړنه ولې ترســـره کيږي همدغه جواب ترلاسـه کول يي اصـلي موخه وي۱-تشـريحي : په تشـريحي څېړنه کې ديو شـــي خلکو ، گروپونو، اوســازمانونو ځانگړني رابرســيره کيږي او تشــريح کيږي. په تشريحي څېړنو کې معلومات په کمي او کيفي بڼو ترلاسه کيږي او دڅه او څومره پوښتني ته ځواب پيداکيږي.۲-پيوسته : په پيوسته کې ديو شي اړيکه دملگرتيا او تکيه په بل شي باندې په گوته کوي يا په دغه څېړنو کې ددو شيانو اړيکه چې ديو بل سـره څه ډول پيښـيږي مثال په ډول : څومره چې پلور زياتيږۍ په همغه اندازه گټه زياتيږي په دغه مثال کې دپلور او گټي ترمنځ اړيکه فقط کتل کيږي۳-توضـــيعي څېړنه: په دې څېړنه کې هڅه کيږي چې ولې پوښتني ته ځواب وموندل شـي. دولې پوښتني په ځوابولو سره مونږ دعلت اړيکه پيداکوو۴-اکتشـافي څېړنه : هغه وخت ترسـره کيږي کله چې ديوه ځانگړې موضـوع داحتمالاتو په اړه څېړنه کوي. معلوماتو ته په کتوڅېړنه:۱-کمي څېړنه : هغه څېړنه ده چې په کمي معلوماتو ولاړه وي کمي معلومات هغه معلوماتو ته ويل کيږي چې داندازې وړ وي ځکه په دې ډول معلوماتو کې شميرل کيدونکي معلومات وي چې دشمير په بڼه وړاندې کيږي۲-کيفي څېړنه: هغه څېړنه ده چې په کيفي معلوماتو ولاړه وي کيفي معلومات هغه معلوماتو ته ويل کيږي چې دشـــميرنې او اندازې وړنه وي او دشـــمير په بڼه نه وړاندې کيږي. بلکې دکلمو په بڼه وړاندې کيږي. کوم تخنيکونه چې په کې اســـتعماليږي عبارت له گروپي مرکو ، پروژې تخنيکونو او نورو څخه دي . هغه وســـايل چې دکيفي معلوماتو په لاســـته راوړلو کې په کاروړل کيږي عبارت دي له : مصاحبې ، داسنادوتحليل، دگډون کوونکو دتوليد شو کارونو کارونو تحليل لکه ژورنالونه ، ځينې يادابنـــتونه ، انځورونه، او نور. ماهيت ته په کتو : عملي څېړنه: دورځنې ژوند په عملي ســـتونزو دحل په موخه ترې گټه اخيســـتل کيږي چې اوس وخت کې داکثرو څېړونکو دا رايه ده چې په سازمانونو او صـنعت په برخه ددغه ډول څېړنو څخه گټه اخيســـتل کيږي۲-نگه څېړنه: داڅېړنه بنيادي څېړنو په نوم هم ياديږي ، داډول څېړنې دعلمي تيوري دزياتوالي لپاره په علمي برخه کې ترســـره کيږي او په دې برخه کې ترسـره کيږي په دې څېړنه کې دموضـوع په اړه معلومات پيداکيږي سـتونزې په اړه ، نگه څېړنه ډيرزيات وخت په برکې نيســي لکه څېړنه ديو ځانگړي سـازمان پورې نه وي تړلې بلکې ټولو سـازمانونو لپاره وي شــه مثال يي دکارکوونکو تشـويقونه ده څېړونکی

(c) ketabton.com: The Digital Library

غواړي هغه فکتورونه پيداکړي چې څرنګه کارکوونکو ته جرت ورکړی چې خپل ځانونه دسازمان دموخو دلاسته راوړلو لپاره وقف کړي.

دڅېړنې څخه ليدنه:دموضـــوع ټاکل---څېړنيزه پوښـــتنه پيداکول--تيروليکنو ته کتنه---فرضـــيه---متحولونو ټاکل---دڅېړنې ډيزاين ټاکل---معلوماتو ټاکل او دنمونې ټاکل---دمعلوماتو پروســـيس او تحليل---دڅېړنې ليکل. ۱-دڅېړنې موضـــوع ټاکل: دڅېړنې پيل دموضـوع ټاکلو څخه کيږي*څېړنه کې موضوع ټاکل مهمه برخه ده او همدغه برخه نورې برخې متاثره کوي*څېرنه کې دموضوع ټاکل يوه ستونزمنه برخه ده*څېرونکی بايد موضوع ټاکلو وخت کې دموضوع پراخوالی په نظر کې ونيسي*څېرونکی بايد داسې موضوع وټاکې چې ليوالتيا ورسره ولري*دڅېرنې موضوع چې څومره روښانه او مشخصه وي په هماغه اندازه ښه وي*څېرونکی دموضـوع ټاکلو کې بايد اخلاقي اړخ ته يي پاملرنه وکړي*څېرنه کې هڅه وشـــي چې نورو ته يي زيان ونه رســـيږي. دڅېرنيزو اخلاقو پيژندنه: څېرونکی دڅېرنې پرمهال داسې رويه خپله کړي چې دخلکو حقوق په پام کې ونيسي او هغوی زيانمن نشي دارويه څېرنيزو اخلاقو په نامه يادېږي. دڅېرنې عمومي اصول: څېرنه : دځينو اصولو تابع ده او پرمختللو هيوادونو کې دغه اصـــول عبارت دي له:۱-نورو ته احترام۲-دضــرر مخنيوی۳-دبرخوالو معلومات پټ ساتل۴-دبرخوالو خپلواکه ساتل۵-دڅېرونکي روغتيا۶-که چيرې دوهم لاس معلومات څخه ګټه اخلي نو دامعلومات بايد دقانوني لارو څخه ترلاســـه کړي۷-څېرونکی بايد دادبې غلا څخه مخنيوی وکړي.څېرنيزه ســـتونزه : هرهغه څه چې ته يي په هکله څېرنه کوي يا هغه ادعا چې ته يي ثابتول غواړې يا هغه پوښـــتنه چې ته يي ځوابول غواړې څېرنيزه ستونزه ده يا ==هغه ستونزه چې ته يي په اړه څېرنه کول غواړې څېرنيزه ستونزه ده چې همدغه ستونزه ستا دڅېرنې دموضوع محتوا برابروي*ستونزې ته بايد خپل فکر کې جوړښـت ورکړي ترڅو راتلونکو پړاوونو لپاره يو ســمه لاره خپله کړي. دڅېرنېزې ســـتونزې اهميت:۱-څېرنې پروســـه کې مهم کار دڅېرنې دســـتونزې جوړښـــت برابرول دي دا داســـې مثال لري لکه : مخکې دســفر ځان ته موقيعت معلومول.۲-که څېرنه کې په څېرنيزه ســـتونزه زيات فکر وشـــی په هماغه اندازه ښـــه راځي۳-که ته غواړې يوه ستونزه حل کړې نو دامهمه ده چې په ټوله معنا ستونزه وپيژني۴-څېرنيزه ستونزه چې کله ؟؟؟نودازمونږ دڅېرنې په نورو برخو کې همکاري کوي لکه: کوم ډول څېرنه وکړو او کوم ډول ستراتيژي پکاروا‌چوو. ديوې ښې موضوع ټاکل: ۱-ديوې ښې موضوع ټاکل دڅېرنې لپاره دحالاتو پورې اړه لري۲-که دپوهنتون محصل ياست دتحصيلي ديپلوم ترلاســه کولو لپاره څېرنه کوی نو داسې موضـوع بايد وټاکی چې داړوند پوهنتون شـرايط پوره کړي۳-موضـوع بايد دمحصـل دمسـلک مطابق وي۴-دڅېرنې موضـوع لپاره بايد مالي امکانات او مناسب وخت په پام کې ونيسي ۵-اکثره څېرونکي وايي چې دڅېرنې لپاره ښه موضوع هغه وخت شـونې ده چې کله روښـــانه څېرنيزه پوښـــتنه او روښـــانه موخې ولري. دڅېرنيزي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ســتونزې په ټاکلو کې دپام وړ ټکي۱-ليوالتيا: څېړنيزې ســتونزې ټاکلو وخت کې څېړونکی
بايد خپلې ليوالتيا وګورې چې ايا دغه موضــوع کې ليوالتيا لري که نه۲-څېړونکي ســره بايد
دڅېړنې دپروســـې په اړه په زياته اندازه معلومات پراته وي. ترڅو وکولای شـــي چې ځان
ســـره دغه څېړنه انځورکړي چې څومره وخت او څرنګه يې پای ته ورســـوي۳-دمفکورې
اندازه کول: کله چې څېړونکی کومه څېړنه ترســره کوي بايد دهغې مفکورې داندازه ګيرۍ
او شـاخصـونو په اړه معلومات ولری۴-دتخصـص کچه: داچې څېړونکی په غاړه ده نو بايد
څېړنه په خپله سرته ورسوي که څه هم لارښود استاد ورسره مرسته کوي۵-معلوماتو شتون:
څېړونکی بـايـد داړونـد ســـتونزې معلومـاتو دراجمع کولوفکرمنـد وســـي ۶-اخلاقي
موضوعات:څېړونکی بايد څېړنه کې اخلاقي اړخ په پام کې ونيسي . دڅېړنې موضوع ټاکل:
کومار دڅېړنې دموضـوع ټاکلو لپاره لاندې اووه مرحلې ښودلي دي۱-هغه ساحه چې ته په
کې دخپل مســلک له مخې ليواله يی هغه وټاکه۲-لمړي قدم کې مو يواځې دخپلې خوښـــې
موضـــوع وټاکله ،په دې برخه کې اوس هغې پورې تړلې کوچنې برخې ديو لســـت په بڼه
ترتيب ول۳-دغه مرحله کې دخپلې ليوالتيا له مخې دلست شوو ستونزو کوچنيو موضوعاتو
څخـه يوه موضـــوع ټـاکو۴-دې مرحلـه کې دڅېړنيزې پوښـــتنې راولاړول دي ۵-دموخو
تشـــکيلول (برابرول) چې هغه څېړنه دکوم هدف لپاره ترســـره کوو. څېړنيزه پوښـــتنه او
څېړنيزې موخې ترمنځ فرق دادی چې څېړنيزه پوښـــتنه هغه پوښـــتنه ده چې په څېړنه کې
ورته ځواب ويل کيږي او هماغه سوال الفاظو ته بدلون ورکوي او بيانيه شـکل ته يي اړول
موخې دي۶-دې برخه کې دخپلې څېړنې اړوند ســرچينې ګورو معنا وخت، او مالي امکانات
لرم او که نه لرم ترڅو دغه څېړنه ترســـره کړم۷-دې برخه يو ځل بيا پورته ټوله پروســـه
وګوری که مو پوره اندازه منابعو او نوره کومه ستونزه نه وه. نو ځان څخه بيا وپوښته چې
ايا زه حقيقي توګه ليواله يم چې دغه څېړنه ترسره کړم . ايا زما لپاره دغه منابع بسنه کوي.
دغو پوښتنو ته په حقيقي بڼه ځواب ترلاسه کړی که ځواب مو منفي وه نو دڅېړنې پوښتنو ته
بيا کتنه وکړه. دڅېړنيزې پوښتنې ټاکل (پيداکول)دڅېړنې موضـوع ټاکلو وروسـته دموضـوع
اړوند څېړونکې لخوا څېړنيزه پوښـــتنه راولاړيږي *دڅېړنې پوښـــتنه هغه پوښـــتنه ده چې
څېړونکی يي په خپله څېړنه کې ځوابول غواړي*څېړنيزه پوښتنه څېړنه کې مرکزي نقش يا
رول لري*څنګه چې څېړونکی پوښـــتنه رامنځ ته کوي بايد خپلو منابعو او په نښــــه شـــو
معلوماتو ته وګوري له هغې وروســـته دې پوښـــتنه رامنځ ته کړي . څېړونکی دڅېړنې په
وخت کې لاندې نقاط په نظر کې ونيسي ۱-دڅېړنې لپاره سمه موضوع ټاکل: داسې موضوع
وټاکي چې زړه راښـکوونکې، جالبه او ټولنې ته يې ګټه ورسـيږي۲-که علمي رتبې ترلاسـه
کولو په موخه وي نو بايد همغه پوهنتون شـــرايطو ته په کتو موضـــوع وټاکي۳-څېړنه بايد
روښـانه وي۳-تيروليکنو ته کتنه: ۱-تيروليکنو ته کتنه دڅېړنې هغه برخه ده چې څېړونکي
تـه دڅېړنې موضـــوع پـه اړه ژور معلومـات ورکوي۲-تيروليکنو تـه کتنـه داګټـه لري چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دڅېړنې دمیتودونو په اړه نقل ورکړي او ستا په میتود کې چې کومه نیمګړتیا وې هغه درته په ګوته کړي ۳-پخوانیو لیکنو لوستل څېړونکي سره مرسته کوي چې ایادامو ضوع دڅېړنې وړده که نه ده۴-تیرو لیکنو ته کتنه څېړونکي ته یوه روښانه لاربښوونه کوي چې دغه څېړنه کوم محدودیت لري۵-اکســفورډ په قاموس کې (لټریچر)دوه معناګانې لرى۱-دادبیاتو په معنا سره ۲-په یو ه مشخصه موضوع کې چاپ او لیکل شوو معلوماتو ته وایی۶-تیرو لیکنو ته کتنه په دوو برخو کې کارول کیږي۱-دپروپوزل په مهال۲-څېړونکی دلیکنو په برخه کې تري کاراخیستل کیږي. تیرولیکنو ته د کتنې ګټې۱-څېړنیزه موضوع روښانه کوي۲دڅېړنې میتودولوژي ښــه کوي۳-تیرولیکنو ته کتنه څېړونکي ســره مرســته کوي چې ټاکل شــوې موضـــوع دڅېړنې وړده او که نه ده .څرنګه تیرو لیکنو ته کتنه وکړو. تیرو لیکنو ته دکتنې په موخه په اړونده برخه کې دنورو لیکوالانو لیکنې خلاصـــه کول دي چې په دې برخه کې لاندې چارې وړاندې شوي۱-دکومې ژبې دلیکنې څخه ګټه واخلم انګلیش،دري ، عربي *زما موضوع کوم مضمون پورې اړه لري حسابداری مدیریت، او که عامه اداره*موضوع کومې برخې پورې اړه لري، دولتي که خصوصي یا صنعتي یا سوداګریز*جغرافیایي سرحد داسیا که افغانستان ختیځ که لویدیځ*دنشر موده دتیروڅو کالو لیکنې راوخلی۲-دوهم قدم کې ټاکلي موضوع په اړه مهم ټکې په ګوته کړی---۱-لکه دموسمونو تاثیرات په جرایمودغه موضوع کې موسمونه او جرایم مهم ټکي دي۳-کله چې موضوع کې مهم ټکي په ګوته شو نو بیا دې اړونده مواد پیداکړي چې دې کې تیرو لیکنو ته توجه وکړي چې تیرو لیکنو ته دکتلو لپاره زیاتې سرچینې شتون لري لکه:۱-درسي کتابونه۲-جورنالونه۳-علمي ویب پاڼې۴-تیزسونه. درســي کتابونه یو له شــو منابعو څخه دي۴-دلټون طریقه: په انټرنیټ کې دخپلې ټاکل شــوې موضـــوع لټول*که په کتابونو کې دموضـــوع لټول غواړی نولمړی خپله موضـــوع پوره ولټوی*که جورنال څخه ګټه اخلی لمړی مشـــخص جورنال خلاص کړه په هغې کې لمړی پوره موضوع ورکړی که ونشوه، بیایي مهم ټکي ولټوه ترڅو ټاکل شوې برخه موضوعات پیداکړی ۵-اکثره څېړونکي دنورو څېړونکو پوښـــتنه کوي چې څومره علمي څېړنې راجمع کړي، دعلمي څېړنو راجمع کولو لپاره کوم معیار نه دی ټاکل شـــوی خو بیا هم باید دومره زیات نه وي چې راټولول یې امکان ونه لري او نه دومره کم وي چې یو یا دوه لیکنې وي. خو ځینو کتابونو یې حد تر۵۰ پورې ښـــودلی دی*کله دې چې دغه لیکنه پیداکړه الف احمد لیکنه ب محمود لیکنه چې دغه برخه ببیلو ګرافي په نوم یادیږي. ۶-ورپســـې دي راټولې شـــوي مقالې او لیکنې له نظر څخه تیرې کړي چې انګلیســـې کې ورته ســـکیمینګ وایي۷-بیادهرې مقالې اړونده برخې له ځان سـره یاداشـت کړی---سـکیمینګ دراټولو شـولیکنو او مقالو څخه مطلب نقاط یا دموضوع مطابق نقاط اخیستل عبارت دسکیمنګ څخه دی.کله مو چې راټولې شـــوې مقالې او لیکنې له نظر څخه تیرې کړې بیادهرې مقالې اړونده برخې په لاندې ډول سره یاداښت کړی. ببیلوګرافي یاداشول: په دې برخه کې دمقالې کتاب او نورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخو په تړاوو او هغه مکمل معلومات چې دنشر په برخه کې ترې کار اخیستل کیږي. هغه باید ولیکل شي که مقاله وي نو دلیکوال نو م دلیکوال دکورنۍ نوم دنشر تاریخ ولیکل شي. که کتاب وي دکتاب اړوند معلومات له ځان سره ولیکې په دغه برخه (ای پي ای)apaډیزاین څخه ګټه واخلئ۲-دمتن لنډه خلاصه: هرڅه چې لولی په هغې کې اړونده برخې یاداښت په بڼه ترتیب او دهغې خلاصه ولیکئ او دا دوخت سپما او زیاته مرسته کوي .نوټ: چې دې سره اړوند موضوع په اسانۍ سره پیداکولای شو۳-تکمیلوونکي معلومات : : په دې برخه کې دلیکنو زیاتې معلومات لکه دکتاب د(اې بې اس اینisbn)نمبر اوداسې نور ځان سره ثبت کړئ ددې کارګټه داده چې که انلاین کتاب پیداکول غواړی نو په اسانۍ سره پیداکیږي*دخلاصه کیدو وروسته په منظمه توګه جوړښت ورکړه چې همدغه پروسه چې دي حل کړه دي ته دتیرولیکنو کتنو وایي چې دڅیړنې پروپوزل او دمقالې لیکنه کې ترې ګټه اخیستل کیږي.دلیکلو ارزیابې خپله کیږي.داچې انټرنیټ په واسطه کولای شو چې دیو موضوع په اړوند په لسګونو مقالې یا موضوعات لاس ته راوړو څیړونکی به څنګه وپوهیږي چې اړونده موضوع یا مقاله زما دټاکل شوېموضوع مطابق ده دپورته پوښتنې لپاره کوم معیار نشته خو بیا هم داسې ټکې شته چې لیکوال سره همکاري کوي چې په لاندې ډول دي ۱-کله چې کومه موضوع لولی نو لومړی دخپلې موضوع پوښتنه او موخو ته وګوره بیا له هغې وروسته موضوع ته وګوره که داموضوع ستا دټاکل شوې موضوع او موخو سره ورته یا نږدې وي نو ویې لوله او که ستا دموضوع مطابق نه وي نوبیا مه لوله۲-که څیړونکی په دې ونه توانیږي چې کیفیت یې معلوم کړي بیادې دنشر جورنال لټه دې وکړي چې دغه جورنال په کومه کټه ګورۍ کې راځي .دتیرولیکنو په اړه مهم ټکې کوم دي۱-تیرولیکنو په اړه مهم ټکې په لاندې ډول دي ۱-دتیرولیکنو کتنه باید په منطقي ترتیب سره ولیکل شي یعنې هغه په خپل فکر کې انځور اوترتیب یې برابر کړي۲-دلیکلو پرمهال دنورو خلکو دکړنو نقل کول یو اساسي شرط دی که دغه کارونه کړي نو څیړونکی دادبې غلا مرتکب شوی ۳-کله چې دتیرو لیکنو کتنه پای ته ورسیده خو ځله یې ځان سره تکرار کړي ترڅو نیمګړتیاوې ترې ختمې شي ۴-ځینو کتابونو کې بیا دتیرولکینو لپاره یوه نقشه جوړیږي او بیا هغې ته په کتو سره دنقشې منځ برخې راخلي او هغې څخه په لیکنه کې ګټه اخلي *مخکې له دې چې څیړونکی دتیرولیکنو دبرخو په اړه لټه وکړي نو لومړی دی دڅیړنې موضوع موخې او څیړنیزه پوښتنه په روښانه توګه وټاکي او همدارنګه په دې وپوهیږي چې ایا زه ددې توانایي دمالي او بدني اړخه لرم چې دغه څیړنه ترسره کړی *دتیرو لیکنوو کتنه په کیفي څیړنه کې دڅیړنیزې ستونزو دپوهیدو په برخه کې مرسته کول او ددې ترڅنګ دڅیړنیزې پوښتنې او فرضیه ټاکلو کې مرسته کوي همدارنګه دمعلوماتو راټولولو او تګ لاره هم داپه ګوته کوي .دڅیړنې پروپوزل: څیړنیز پروپوزل دڅیړنې یوه مهمه برخه ده*څیړنیز پروپوزل هغه پلان دی کوم چې څیړونکی خپله څیړنه څرنګه ترسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي دهغې په اړه معلومات ورکوي.دڅېړنې دپروپوزل اړتیا: ۱-یوه روښانه تګلاره دڅېړنې لپاره برابروي یعنې څېړنه چیرته څنګه او څرنګه ترسـره شـي۲-دتاثیرکوونکي دغوښـتنو سـره ورته والی ولري کوم سـازمان لپاره څېړنه کوي دهغې سـازمان شـرایط په نظر کې ونیسي ۳-دامکان وړ وي: داچې څېړنه یوه پروسـه ده چې نوي شیان پکې پیداکیږي نو کله چې یو موضـوع ډیر جالبه وي وي نوهغې برخه کې دڅېړنې عملي کول امکان ونه لري نو همدا وجـه ده چې څېړونکی پروپوزل برابروي پکې داپـه ګوتـه کوي چې دغـه څېړنـه کې دکوم میتود څخه کار اخیسـتل شـوی یا واخلي.دپروپوزل دلیکلو برخې: داچې پروپوزل څرنګه ولیکل شـي په دې تړاوو دوه جوړښـتونه شـتون لري۱-هغه جوړښـت چې په نړیواله کچه ترې ګټه اخیستل کیږي اوشوي ده۲-هغه جوړښتونه چې هرسازمان دځان لپاره بیل بیل جوړ کړي وي. نوټ: هغه پروپوزل چې په نړیوالو انګلیسـي کتابونو کې ترې یادونه شـوي هغه په خپل وجود کې دعنوان-تایید –څېړنیزه پوښـتنه او موخـه میتودولوژي –تقسیم اوقات –اواخځلیکونو برخې هریوجلاجلا تشـریح کوي. همدارنګه دڅېړنې عنوان او نوم باید سـاده او لنډ وي همدارنګه څېړونکی هڅه وکړي چې داسـې نوم څېړنې ته ورکړي چې لوستونکو پام ځان خوا ته راوړوي او دې ته اړ شـــي چې ویې لولي . میتودولوژي *دڅېړنې پروپوزل کې دمیتودولوژي برخـه ډیره مهمـه ده*دې برخـه کې هغـه معلومـات وي چې څرنګه دغـه څېړنه ترســـره کړم دکوم میتود څخه ګټه واخلم *همدارنګه په دې برخې کې هغه معلومات وي چې څرنګه معلومات راټولوي او څرنګه یی پروســـیس کوي*ددې لپاره چې دغه برخه سـمه اوســي نو څېړونکی دڅېړنیز ډیزاین –ګډوانوالو شـمیر-اخلاق اړخ او ټګ لاره ټول روښـــانه کول غواړي. تقســـیم اوقات دپروپوزل په دې برخه کې څېړونکی دخپلې څېړنې وخت مقابل لورې ته وړاندې کوي چې دغه څېړنه دومره وخت په برکې نیسـي.لګښـت ؛په دې برخه کې څېړونکی دکوم ســـازمان لپاره څېړنه کوي یا داســـې ارګان وي چې څېړنې مقابـل کې څېړونکې تـه مزد ورکوي نو څېړونکی بـایـد لګښـــت منظم لســـت برابر کړي.اخځلیکونـه: برخـه: *پروپوزل اخرنۍ برخـه اخځلیکونـه دي*څېړونکی دکومو منـابعو څخه ګټه واخلي هغه باید دلته ذکر کړي.کله چې څېړونکی دخپلې څېړنې لپاره پروپوزل برابروي دلاندې نیمګړتیاوو له کبله نه قبلیږي.۱-موخه روښـــانه نه وي: کله چې پروپوزل کې دڅېړنې موخه او هدف روښـــانه نه وي دمقابل لوري لخوا نه قبلیږي۲-کله چې دبیا ټاکل شـوی میتود اواړونده موضـوع ترمنځ توافق سم نه وي معنا داچې---که دغه میتود وکارول شي نو څېړنه به سمه نه وي۳-کومه موضوع چې ټاکل شوي وي هغه ډیره پراخه وي نوپه ټاکلې وخت کې داناشونې وي چې په اړونده برخه کې څېړنه وکړي یا ==کوم تقسیم اوقات چې جوړشـوی وي حقیقت څخه لري وي لکه په یومیاشـت کې دافغانسـتان دولایتونو څخه لومړني لاس معلومات راټولول۴-په ځینو پروپوزلونو کې دمعلوماتو راټولولو ټګ لاره سمه نه وي روښانه شوي او هم معلوماتو تحلیل په اړه سم معلومات نه وي راټول شوي چې داهم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډيروپوزل دنه قبليدو سـبب ګرځي. دمتحولونو ټاکل (تشـخيصـول)دمتحولونو ټاکل په څېړنه کې يوه اړينه او مهمه برخه ده دمتحولونو درامنځ ته کولو پروســـه په دواړو کمي او کيفي څېړنو کې شـــته خو په کمي څېړنه کې نظر کيفي ته يو څه زيات کارول کيږي. دمتحول او مفکورې ترمنځ فرق مفکوره خپلـه يوه ذهني انځور يـا درکونـه ده۲-دمفکورې او متحول ترمنځ فرق په اندازه والې کې دی کله چې يوه مفکوره اندازه شـي متحول ترې جوړيږي۳-مفکور ترهغې نه اندازه کيږي چې متحول ترې جوړ نه شـي چې متحول بيا داندازې وړدی . متحول : دڅېړنې دبرخوالو هغه ځانګړنه ده چې مختلف قيمتونه اخلي لکه جندر ښـــځه او نر دوه قيمتونه دي چې دجندر متحول يي اخلي)عمر عايدات او داســـې نور*يا متحول هغه مفکوره ده چې داندازه کيدو وړ وي *هرمتحول بايد حد اقل دوه قيمتونه واخلي*متحولونه يوازې داندازه کيدولپاره نه کارول کيږي بلکې داهمغه برخه ده چې څېړونکی په کې لاس وهنه هم کولای شـي. يو څېړنه کې څو متحولونه شـتون بايد ولري ځواب: دمتحولونو تعداد هره څېړنه کې دبلې سره فرق کوي چې دغه تعداد هره څېړنه کې دڅېړنيزې موضوع پورې اړه لري کله چې څېرونکی موضـوع وټاکي نوهغې وروسـته دي فکر وکړي چې کوم شـيان دی چې په ترلې متحول تاثير اچوي له هغې وروســـته دي همغه متحولونو په اړه معلومات ورکړل شـــي. لنډ ډول: دمتحولونو تعداد دڅېړنې دموضـــوع تابع دی په دې معنا که يوه موضـــوع دوه متحوله لري خو بله لس متحولونه لري نو څېرونکی بايد هڅه وکړي چې اړونده موضـــوع پورې ترلي متحولونـه پـه نظر کې ونيســـي . کـه پـه کومـه څېړنـه کې دمتحولونو تعداد زيات يا کم شـي نوسـتونزه به يي څه وي؟ ځواب داچې څېرونکی غواړي حقيقت ته ځان ورسـوي نو که چيرته دمتحولونو تعداد زيات شـــي نواصـــلي ځواب څخه کم راځي چې دغه کار دواقعيت دکم اټکلولو سـبب ګرځي خو که دغه تعداد داصـلي حالت څخه کم شـي نو دنورو اټکلونو سـبب ګرځي چې داکار په هغه وخت کې صـورت نيسـي کله چې دوه متحولونه خپل منځ کې يو بل سره خپل منځې اړيکه ولر ي نوټ: کله چې يوه څېړنه کې دمتحولونو شمير زيات وي په همغه اندازه څېړنه او دمعلوماتو تحليل سخت وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

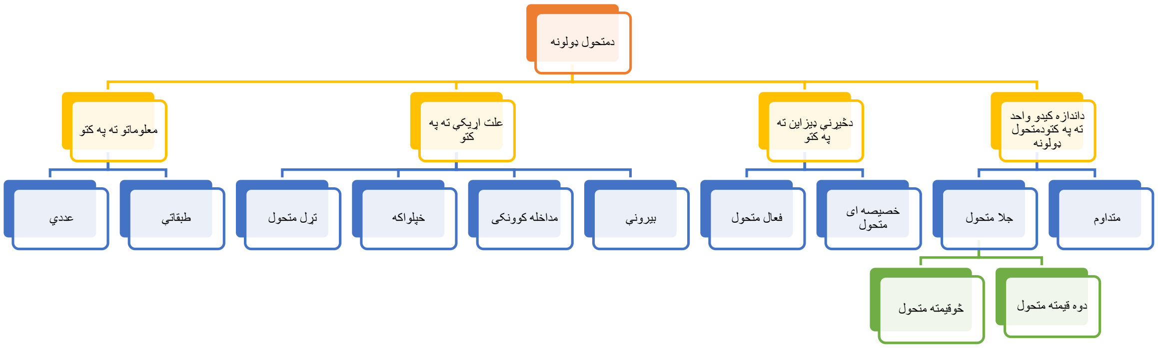

داندازه کيدو واحد ته په کتو دمتحول ډولونه: ١-متداوم پرله پسي متحول:هغه متحول دی چې اعشـــاريه لرونکي اعداد په خپل وجود کې قبلوي٢-جلا متحول : هغه متحول ته وايی چې خپال وجود کې اعشــاريه دارقيمتونه نه اخلي لکه جندر کې ځيرونکي نشــي ليکلای چې نيم ســړی چې جلامتحول بيا په دوه ډوله دی١-دوه قيمته متحول: هغه متحول ته وايی چې خپل وجود کې فقط دوه قيمته اخلي لکه سړی ښځه هوا اونور٢-څوقيمته متحول : هغه متحول دی چې په خپل وجود کې څو قيمتونه اخلي لکه ذده کړي دولسم ،ليســانس ،ماسټري، او داســي نور.٢-دڅيړنې ډيزاين ته په کتو دمتحول ډولونه١-خصيصه اي متحول: هغه متحول دی چې ځيرونکی په هغې کې لاس وهنه نشـــي کولای چې دغه متحولونه اکثره دخپلواکه متحول په توګه پيژندل کيږي.لکه جندر عمر٢-فعال متحول: هغه متحول ته ويل کيږي چې ځيرونکی په هغې کې لاس وهنه کولای شـــي اويا هغه کنټرولولی شـــي٣-معلوماتو ته په کتو دمتحول ډولونه: ا-په دوه ډوله دي چې ځينو کې دکمي او کيفي متحول په نوم هم يادشـــوي١-طبقاتي متحول: هغه متحول چې ديو ګروپ يا يوه کټګورۍ ځانګړنو پورې اړه لري مثال: دهو او نه پوښـــتنو ته ځواب ويل٢-عددي متحول : عبارت له هغه متحول څخه ده چې په هغه کې معلومات په عددي ډول وي. لکه ، دبازارموندنې دلګښـــت تاثيرات په توليدباندې ۴-دعلت اړيکي ته په کتو دمتحول ډولو نه : په څلور ډو له دی١-بيروني متحول: هغه متحولو نه دي چې په شـــکل داشـــکالو خپلواک متحول دتاثير لاندې راولي او اغيز پرې کوي لکه چاپيريال، هوا او داســـي نور٢-مداخله کوونکی متحول: هغه متحول دی چې خپلواکه او تړلي متغييرو ترمنځ اړيکه رامنځ ته کوي٣-خپلواکه متحول: هغه متحول دی چې کوم په يوه پيښـــه حالاتو کې دبدلون راوستلو مسوليت په غاړه لري*خپلواک متحول دتغيير کوونکي متحول په نوم هم يادېږي*کومه څيړنه کې چې خپلواک متحولونه زيات وي په همغه کچه (نيوکی)کچه هم کم

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي خو خپلواکه متحول باید په تړلي متحول تاثيرات ولري مثلا(سوداقتصادي وضعه،کورنۍ تربيه،دخپلواک متحولونو مثالونه دي)۴-تړلی متحول(حاصل متحول)هغه متحولونه دي چې په يوه علمي څېړنه کې دنورو شيانو تغييرات په همدې متحول کې کتل کيږي. تړلي متحول: ته ځکه تړلی متحول وايي چې داخپلواکه متحولونو پورې تړلی وي يا په يوه علمي څېړنه کې پيښه بايد يو ه همدغه تړلي متحول تشکيلوي مثال دکارکوونکو مزد دجرايمو کچه داتړلي متحولونه دي. دمتحولونو داندازه ګيرۍ –خپله اندازه کول هغه پروسه ده چې ديو شي اندازه او کميت په کې پيداکيږي*داندازه کولو نه هدف دلته نومرې(عدد) ورکول دي داچې مونږ دوه ډوله متحولونه لرو يو هغه چې مفعولي شـــکل لري په اســانۍ ســره اندازه کيږي. او بل خلکو کې دفاعي بڼه لري اندازه کول يې ســـخت وي نو ددې لپاره لمړی مفکوره په وړو برخو ويشـــوو او هغه وړو برخو ته عناصـــر پيداکوو او په داســې ډول يې رامنځ کوو چې دښکاره کيدووړ وګرځي*ځينې شيان په اسانۍ سره عدداخلي لکه لوړوالی يا وزن خو ځيني نوريي دعدد په بڼه نه وي لکه (ښـــځه يا نر)نو اوس کله چې متحول په معياري بڼه عددنه اخلي هغه ته مونږ دليکنو داصـــولو له مخې دمعيار په مټ نومرې ورکوو دمفکورې داندازه کولو لپاره څلورمرحلې شـتون لري ۱-مرحله:خپله مفکورې رامنځ ته کول په دې برخه کې څېرونکی دخپلې موضوع په اړه پوهه ترلاسه کوي چې په مفهوم يې پوه شي.۲-قدم دهمدغه ټاکل شـــوې مفکورې بعدونه وټاکه: دې برخه کې څېړونکی فکر کوي چې کوم شـــيان دغه مفکورې ســـره پيوســـته دي۳-دبعدونو دمشـــخصـــولو وروســـته داندازه کولو په خاطر غنام (شاخصونه)رامنځ ته کول: شاخصونه: هغه مشخص پوښتنې مقياسونه دي په کوم سره چې ځواب ورکوونکي پو هه اونظريات اندازه کيږي.۴-په تعليمي جوړشـــت کې ذده کړې يوه مهمه مفکورو څخه ده نوذذده کړې مفکوره بايد په بعدونو وويشـــو لکه۱-پوهه۲-دغه پوهه ځان ســـره ســـاتل۳-دغه ســـاتل شـــوې پوهې څخه په عمل کې ګټه اخيســـتل. داندازه کولو مقياســـونه: مقياس يوه وســـيله يا ميکانيزم دی چې ديومتحول په داخل کې دوګړو او شـــيانو توپيرونه راپه ګوته کوي چې له يو بل ســـره څومره فرق لري*څېړونکی په مختلفو لارو کولای شي چې متحول اندازه کړي لکه: نومول شوی مقياس : ترتيبي مقياس –وقفه لرونکی مقياس او نســـبتي مقياس*نومول شـــوی مقياس او ترتيبي مقياس دکيفي معلوماتو لپاره او فاصله لرونکی او نسبتي مقياس دکمي معلوماتو لپاره په کاروړل کيږي نومول شوی مقياس : يو دســاده ســيســتمونو دمقياس څخه شــميرل کيږي*په دغه اندازه ګيرۍ کې څېرونکی يو متحول په دوه ډلو او برخو ويشـــې او هرې برخې ته ؟؟دليل په بڼه ورکوي ورکوي ترڅو هغه وپيژني نومول شوی مقياس کې کيفي معلومات په کمي معلوماتو بدلوو*دامقياس ديوشي اړيکه دبل شـــي ســـره نه ښـــايي فقط ددوه برخو توپير لپاره رامنځ ته کيږي۲-ترتيبي مقياس :*داترتيب دصـعود څخه دنزول دښـه نه دخراب په لور دلوړ څخه دټيټ په لور او په داسـې نورو طريقو ســـره ترتيبيږي.*ترتيبي مقياس کې دميديان څخه کاراخيســـتل کيږي۳-وقفه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لرونکی مقیاس په دغه اندازه کې دڅیرونکي دبرخو ترمنځ داصـــولو له مخې مســـاویانه اندازه یو فاصـــله یا وقفه ټاکي*په دغه مقیاس کې دپیل اوپای ټکی معلوم او هره برخه یي په مســـاوي برخو تقســـیم شـــوي وي همدارنګه په دې مقیاس کې دجمع او تفریق عملیه ســـرته رسیږي .نسـبتي مقیاس: *دغه میتود کې اندازه دتناسـب په واسـطه ټاکې *په دغه مقیاس کې احصـــایوي ازمایښـــتونه ترســـره کیږي*دغه مقیاس دنومول شـــوي ترتیبي وقفه لرونکی مقیاســـونو دمیتودونو په ګټه اخیســـتو رامنځ ته شـــوي. فرضـــیه جوړول : عمومي معلومات .دفرضـــیې څخه یواځې په کمي معلوماتو کې ګټه اخیســـتل کیږی۲دفرضـــیې څخه موخه دڅیړنیزې ستونزې واضح کول او مشخصول او په هغې باندې تمرکز کول دي۳-په څیړنه کې یو یا څو فرضـــیي رامنځ ته کولای شـــو . فرضـــیي دګومان په متن رامنځ ته کیږي. دفرضـیي تعریف: فرضـیه دجمعییت دپرامیترو په اړه ادعا یا انګیرنه ده : یا فرضـیه دیوې پیښـې اړیکې اوحالاتو په اړه یو ګمان –انګیرنه ، شـک یا یو نظر دي کوم حقیقت یا واقعیت چې تردې دمه تاته معلوم نه وي دفرضـــیي اهمیت په لاندې ډول دی ۱-فرضـــیه څیړنیزه ستونزه روښانه او مشخصوي۲-دفرضیي رامنځ ته کول څیړونکي سره مرسته کوي چې کوم ډول معلومات راټول او کوم ډول معلوماتو راټوللو څخه ډډه وکړو۴-دفرضیي رامنځ ته کول دڅیړنې اهمیت لوړوي دفرضـــیي ځانګړتیاوی۱-فرضـــیه باید روښـــانه او دقیقه وي څیرونکی باید هڅه وکړي چې فرضیه داسې ترتیب کړي چې دپوهیدو وړوي ۲-فرضیه باید دازمایښت وړوي څیرونکی باید فرضیه داسې ترتیب کړي چې دازمایلو وړ وي۳-فرضـیه باید مشـخصـه وي څیرونکی باید دا هڅه وکړي چې فرضـیه وړه اومحدوده کړي۴-فرضـیه باید دمتحولونو ترمنځ اړیکه په ګوته کړي. دفرضـــیي ډولونه۱-جهت لرونکې فرضـــیه : عبارت دهغې فرضـــیی څخه دی چې دخپلواک متحول تاثیرات یا دارتباط جهت په تړلي متحول باندې معلوم وي یا ===هغه فرضـــیه ده چې ددوه متحولونو ترمنځ اړیکه (مثبته منفي)بیانوي۲-جهت لرونکې فرضـیه : هغه فرضـیه ده چې دیو متحول اړیکه یا توپیر دبل سره ښایي خو دمتحولونو لار ې نه په ګوته کوي.

پای

۶/۵/۱۴۰۱نیټه

ماسپښین مهال

یارمحمد شیرزی

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library